بەشدار بووانی تەوەری " پیاوان لە روانگەی ژنانی یەکساییخواز".

ژنان لە دۆزی خۆیان دەدوێن

ساز دانی : پایزە ئەحمەد

لاپەرەی : ٢

بەشدار بووانی تەوەری " ساغکردنەوەی چەمکی یەکسانیی لە گفتارەوە بۆ رەفتار.

پیاوان لە دۆزی ژنان دەدوێن

سازدانی : نەجیبە مەحمموود

لاپەرەی : ٣٨

تەوەری پیاوان لە روانگەی ژنانی یەکسانییخواز.

لەورۆدا زۆربەی پیاوان - هەر یەکەو بە گوێرەی بیروباوەڕی خۆی - بە گفتار دان بە یەکسانیی نێوان ژنان و پیاواندا دەنێن.. بەڵام بێجگە لە کەمایەتییەکی زۆر کەمیان زۆربەی هەرە زۆریان لە رەفتاردا پیاوسالار و چەوسێنەرن! بە بەدوواداچوونی ئەوەی کە ئایە کێشەکان و هۆکارەکان چین؟ بەو چەند پرسیارە پەیوەستداره ژنان دەدوێنین:

سازادانی: پایزە ئەحمەد

١- بەهار مونزیر:

پیاوسالاریی سەرچاوەی چەوسانەوەی ژنە نەک پیاو، بەڵام لە هەر وڵاتێک ئاین زۆر زاڵ بێ پیاوان باڵادەستترن و پیاوسالاریی بەهێزترە.

پایزە ئەحمەد: ئایە خودی پێکهاتەی سروشتی پیاو وەک رەگەزی نێر پیاوان بەو جۆرە ئافەریدە دەکا؟ یان ئەوە دابونەریت و دین و دەسەڵاتە پیاوان بەو شێوەیە بەرهەم دەهێنن کە هەن، یان هەردوو هۆکار هەر یەکەو بە ئاست و جۆرێک کارتێکردنی خۆیان هەیە؟

بەهار مونزیر: بە باوەری من باسەکە ئەوە نییە کە بە پێکهاتەی سروشتی پیاوەوە پەیوەست بێ، ئەوە کۆمەڵگا، سیستەم، ئاین، یاسا، سیاسەت، وا دەکات کە پیاو پیاوسالار بی، سیستەمی پیاوسالارییە لە منداڵییەوە جودامان دەکاتەوە کە من ژنم و ئەو پیاوە، ئەو خاوەن هێز و دەسەڵاتە نەک ژن، منداڵی کوڕ و کچ کە لە دایک دەبن جگە لە جەستەیان جیاوازییتریان چییە؟ ئەوە پەروەردەی خێزان و کۆمەڵگایە کە ئەوان پەروەردە دەکا. ئەو سیستەمەی کە سوودمەندە لە بە کەم راگرتنی ژن سیستەمێکی ئابوورییە کە پیاوان تێیدا باڵادەستن نەک ژن، باوەڕی من ئەوە نییە کە ژن باڵادەست بێ.. من خوازیاری یەکسانییم.. کەسمان بە هۆی ژنبوون و پیاوبوونەوە مامەڵەنەکرێین بەڵکو مرۆڤبوون بنچینە بێ نەک شتێکتر. هەر وڵاتێک لەوەیتر پێشکەوتووتر بێ ئەوە رۆڵی ژنان تێیدا باڵادەستە و ژنان لە دەسەڵات و ئابووریی و سیاسەتدا جێوڕێی خۆیان کردۆتەوە. من پێم وا نییە هیچ سووچێک لەم جیهانە هەبێ سیستەمەکەی پیاوسالاریی نەبێ بەڵام لە وڵاتێکەوە بۆ وڵاتێکیتر زۆر زۆر جیاوازە. لە هەر وڵاتێک ئاین زۆر زاڵ بێ پیاوان باڵادەستترن و پیاوسالاریی بەهێزترە.

پایزە ئەحمەد: ئایە تەنیا پیاوان هۆکاری ئەو باری چەوسانەوەی ژنانن یان ژنانی ناهۆشیار و دەستەپاچەش رۆڵی خۆیان هەیە لە درێژەدانی ئەو بارەی خۆیان؟ چارە چییە.. یان چاکترین رێیەکانی چارەسەر چین لەو رووەوە؟

بەهار مونزیر: من وەڵامی ئەو پرسیارەم زۆر بە هەڵە گوێ لێدەبێ کە رۆژانە دەڵین (ژنان سووچی خۆیانە)، زۆر چالاکوانی ژنانیش پێیان وایە کە ژنان سووچی خۆیانە لە هەڵومەرجی خراپ دان و پیاوسالاریی قەبووڵ دەکەن. بە باوەری من پیاوانیش گیرۆدەی دەستی ئەو سیستەمەن کە لە سەرەوە باسم کرد نەک هەر ژنان. من ناڵێم پیاو سەرچاوەی چەوسانەوەی ژنە دەڵێم پیاوسالاریی. چەندین پیاو هەن یەکسانییخوازن و جار هەیە لە ژن پتر کار بۆ یەکسانیی دەکەن.. لە ماڵەوە لە هەر شوێنێکیتر. ژنان لە وڵاتێک کە هەڵومەرجی باشیان بۆ دەرەخسێ بۆ بەشداریی و بەڕێوەبردنی کۆمەڵگا و سیاسەت و... هتد ئەوا دەبینین کە ژنبوون واتای نامینێ تا رادەیەک... ژنان دەیسەلمێنن کە هاوشانی پیاوان بەشدار دەبن لە هەموو بوارێکدا. بەڵام تۆ ناتوانی لە وڵاتێکدا چاوەڕوانی گەورەت هەبێ کە کچ و ژنی نەخوێندەوەاری تێدا زۆرە!! ئاستی خوێندن و (مەعریفە) لە ئاستی زۆر نزم دایە؟ کامەیە ئەو ولاتەی ژنان دەستەمۆن و هەڵومەرجی باشیان بۆ رەخساوە بۆ بەشدارییکردن لە دەسەڵات و ئابووریی و.. هتد؟ ئەمە جودای دەکاتەوە ژن لە شوێنەکەوە بۆ شوێنێکیتر دەسەڵاتی کامەیە و چۆنە. بەڵێ ئەو وڵاتانەی بزووتنەوەی یەکسانییخوازیی تێیدا لە ئاستی بەرزدا بێ ژن دەستەمۆ و ناهۆشیار نابێ. رێگەی چارەسەر تەنیا کارکردنە بۆ یەکسانیی لە نێوان ژن و پیاو لە هەموو بوارەکاندا..

پایزە ئەحمەد: هەر کەسێک لە ناخەوە بەو ژنکوژییە زۆرەی ئەو دواییانە رادەچڵەکێ یەکسەر پەنجەی تاوانکاریی بۆ حکومەت و تەواوی دەسەڵاتداران رادەکێشێ، بەڕێزت لەو بارەوە چ دەبێژی؟

بەهار مونزیر: بەڵێ منیش وا دەڵێم.. ئێمە هاوڵاتین و سیستەمێک لە ئێمە بەرپرسە.. دەبێ بمانپارێزێ، ئەی دەسەلات و حکومەت بۆ چی دروست دەکرێ؟ ئەی چۆن نابێ وا بڵێین؟ لە هەر وڵاتێکیتریش کێشەی تایبەت هەبێ هەر دەبێ روو بکەیتە ئەو کەسانەی خۆیان بە خاوەنی کۆمەڵگا دادەنێن.. مەگەر وانییە؟ ئەی هاوڵاتیان کێ دەبێ بیانپارێزێ؟ کەم تەرخەمیی لێرە زۆر زۆرە بۆیە ژن کوشتن ئەوندە زۆرە، ناهەستیاریی بە پرسی ژن، ئەمە باسێکی راشکاوانەیە.

پایزە ئەحمەد: لەبەرچی ژنان زۆر بە کەمیی بەشداریی لە رێکخراوەکانی ژنان دەکەن؟ یان لەبەرچی زۆربەی زۆری ژنان رێکخراوەکانی ژنان بە پشتوپەنای خۆیان و داکۆکیکەر لە ماف و ئازادییەکانیان نازانن؟ ئایە ئەوەش بە هۆی دەستتێوەردانی پیاوانە؟ ئایە بەڕێزت بە باشتری نازانی رێکخراوی ژنان لە ژنان و پیاوانی یەکسانییخواز پێکبێ؟

بەهار مونزیر: پرسی ژن لای من تەنیا هی ژن نییە هی پیاویشە، لەبەر ئەوە بە باوەڕی من رێکخراوەکان جەماوەریی نین لەبەر ئەوەی تەنیا کراوە بە باسی ئێمە وەک ژن.. بەڵکو گرنگە پیاوان نەک پشتیوانبوونیان گرنگە بەڵکو ئەرکیانە لە بزووتنەوەی یەکسانییخوازییدا رۆڵی کاریگەریان هەبێ. ژنان بۆیە ناچنە ناو رێکخراوەکانەوە لەبەر ئەوەی رێکخراوەکان بە هی خۆیان نازانن. بەشداریی ژنان لە رێکخراوی راستیی خۆیاندا گرنگە، رێکخراوبوون واتای خۆی هەیە لە ژیانی ژنان.. نموونەی وڵاتانی پێشکەوتوو دیارە کە ژنان بوونیان چەند گرنگ بووە لە بەرەوپێشەوەچوونی ئەو ئاستی یەکسانییەی کە هەیانە.

پایزە ئەحمەد: خۆت وەک ژن تا چەند لە بەرانبەر هاوسەر یان باوک و برا یان هەر نێرێک کە لەگەڵی دەژی لە چەوسانەوەی پیاوسالاریی رزگار بووی؟ کێشەکان چین کە تا ئێستا خۆت یان خۆت لە چوارچێوەی ژنان بە گشتیی بە تەواویی لە بندەستی پیاوانی کۆنەپەرست و چەوسێنەر یان سیستەمی پیاوسالاریی ئازاد نەبووی؟ رێگەچارەکانت چین؟

بەهار مونزیر: من وەک خۆم هیچ کات لە خێزانی خۆم هەستم بە کەمتر نەکردوە لەگەڵ براکانم.. پیاوسالاریی واتای نەبووە لە ژیانی خۆمان و لە خێزانی خۆمدا. جا ئەوەی کە رووبەڕووی پیاوسالاریی دەبینەوە وەک ژن لە کۆمەڵگا کەسمان بێبەریی نین لەوەی بە جیاواز سەیر بکرێین لە کۆمەڵگادا بەڵام گرنگ رووبەڕووبونەوەی ئێمەیە بەرامبەر پیاوسالاریی.

٢- ئەڵماس مستەفا:

باڵادەستیی پیاوان لە کاتێکدا پتر دەرکەوتوە کە ئاین و کلتوور بواریان بۆ رەخساندوە، حکومەت بەرپرسی سەرەکییە لەو ژنکوژییە.

پایزە ئەحمەد: ئایە خودی پێکهاتەی سروشتی پیاو وەک رەگەزی نێر پیاوان بەو جۆرە ئافەریدە دەکا؟ یان ئەوە دابونەریت و دین و دەسەڵاتە پیاوان بەو شێوەیە بەرهەم دەهێنن کە هەن، یان هەردوو هۆکار هەر یەکەو بە ئاست و جۆرێک کارتێکردنی خۆیان هەیە؟

ئەڵماس مستەفا: هەر لە دروستبوونی مرۆڤەوە لەوەتی مێژوو تۆمارکراوە هەست بە باڵادەستیی پیاوان دەکرێ، هۆکاری سەرەتایی بۆ ئەم باڵادەستییەش دەگەڕێتەوە بۆ شێوەی پێکهاتەی لەشی پیاوان کە بە توانایییان لە مێینە یاخود لە ژناندا پتر پێوە دیاربووە تا بگرە شێوەی نان پەیداکردن بۆ خێزان و پارێزگارییکردن لێیان.. بەڵام مۆرکی ئەم باڵادەستییە لە کاتێکدا پتر دەرکەوتوە کە ئاین و کلتوور بواریان بۆ ئەم باڵادەستییە رەخساندوە..

پایزە ئەحمەد: ئایە تەنیا پیاوان هۆکاری ئەو باری چەوسانەوەی ژنانن یان ژنانی ناهۆشیار و دەستەپاچەش رۆڵی خۆیان هەیە لە درێژەدانی ئەو بارەی خۆیان؟ چارە چییە.. یان چاکترین رێیەکانی چارەسەر چین لەو رووەوە؟

ئەڵماس مستەفا: هەردوو خاڵەکە بەشدارن لە چەسانەوەی ئافرەتان، چارەسەر بۆ ئەم بارودۆخەی ئافرەتان تەنیا پڕچەککردنی خۆیانە بە رۆشنبیریی و بەهێزکردنی بواری دەروونیی و دوورکەوتنەوە لە هەر ژێردەستییەک و رەتکردنەوەی هەر چەوسانەوەیەک.. هاوکات رێکخستن و چاککردنی رێکخراوەکانی ژنان لە ژێر ئاڵای خودی ژنان خۆیاندا نەک لە ژێر ئاڵای ئەو رێکخراوانەی ژنان کە پیاوان یاسا و رێسایان بۆ دادەنێن، بە بەردەوامیی لە هەوڵ و تێکۆشاندا بن و لە هەموو بوارە جیاجیاکانی ژیان داوای مافەکانی خۆیان بکەن وەک مافی کارکردن و وەدەستهێنانی ئامانجەکانیان و مافەکانیان لە ناو خێزانەکانیاندا و... هتد.

پایزە ئەحمەد: هەر کەسێک لە ناخەوە بەو ژنکوژییە زۆرەی ئەو دواییانە رادەچڵەکێ یەکسەر پەنجەی تاوانکاریی بۆ حکومەت و تەواوی دەسەڵاتداران رادەکێشێ، بەرێزت لەو بارەوە چ دەبێژی؟

ئەڵماس مستەفا: بە دڵنیاییەوە حکومەت و دامودەزگاکانی بەرپرسی سەرەکیین لەو ژنکوژییەی کە ئێستا دەیبینین، چونکە گەر حکومەت یاسای قەدەغەکردنی ئەو جۆرە تاوانانەی بە شێوەیەکی توند دەربکردبا نەک تەنیا بە نووسینەوەی یاساکە بەڵکو خستنەبواری جێبەجێکردنی ئەو یاسایانەش گرنگییەکی زۆری هەیە بۆ بەرگرتن لەو تاوانانەی کە لەم دواییەدا بەرامبەر ژنان پەرەی سەندوە. جگە لەمانەش نارۆشنبیریی خێزانەکان و کۆمەڵگە باشترین بواری بۆ ئەو تاوانبارانە رەخساندوە کە دەرگای تاوانەکانیان هەمیشە لەسەر پشت بێ و هەردەم پەنجەی تاوانکارییان لەسەر پەلەپیتکەی چەکەکانیان بێ بۆ چنینەوەی روحی ژیان.

پایزە ئەحمەد: لەبەرچی ژنان زۆر بە کەمیی بەشداریی لە رێکخراوەکانی ژنان دەکەن؟ یان لەبەرچی زۆربەی زۆری ژنان رێکخراوەکانی ژنان بە پشتوپەنای خۆیان و داکۆکیکەر لە ماف و ئازادییەکانیان نازانن؟ ئایە ئەوەش بە هۆی دەستتێوەردانی پیاوانە؟ ئایە بەرێزت بە باشتری نازانی رێکخراوی ژنان لە ژنان و پیاوانی یەکسانییخواز پێکبێ؟

ئەڵماس مستەفا: تەنیا خودی ئەو رەگەزە دەتوانێ مافەکانی خۆی وەدەستبێنێ، جا من بە باشی دەزانم تەنیا ژنانی ئازادییخواز بەشداریی دروستبوونی ئەو رێکخراوانە بکەن، دەتوانن بۆ هاریکارییکردن لە پیاوانی ئازادییخواز و داکۆکییکەر لە مافەکانی ژنان سوودمەند بن.

پایزە ئەحمەد: خۆت وەک ژن تا چەند لە بەرانبەر هاوسەر یان باوک و برا یان هەر نێرێک کە لەگەڵی دەژی لە چەوسانەوەی پیاوسالاریی رزگار بووی؟ کێشەکان چین کە تا ئێستا خۆت یان خۆت لە چوارچێوەی ژنان بە گشتیی بە تەواویی لە بندەستی پیاوانی کۆنەپەرست و چەوسێنەر یان سیستەمی پیاوسالاریی ئازاد نەبووی؟ رێگەچارەکانت چین؟

ئەڵماس مستەفا: بەڵێ منیش چەوسینراوەتەوە بە هۆی خێزانەوە وەکو هەموو تاکێک لە ئافرەتانی کۆمەڵگەکەم، بەڵام من بە کۆشش و سەرکەشیی خۆم توانیومە لە زۆر بواردا مافەکانی خۆم وەدەستبێنم و بە کۆششی تاکەکەسیی خۆم خۆم رۆشنبیر بکەم.. بەلام ئەمە رێگەیەکی سەرکەوتووانە نییە چونکە ئەگەر مرۆڤ تەنیا پشت بە کۆششی تاکەکەسیی خۆی ببەستێ سەرکەتوو نابێ.. بەلکو دەبێ لە ژێر چەتری رێخراوێکی داواکار بە مافەکانی و داکۆکییکەر لە مافەکانی ئافرەتاندا کۆببێتەوە تابتوانێ مافەکانی تێکڕای ئافرەتانی کۆمەڵگەکەی وەدەستهێنێ، بە هیوای سەرکەوتن و وەدیهێنانی سەرجەمی ماف و ئازادییەکانی ئافرەتانی کۆمەڵگەکەم، سەرکەتوو بن..

٣- ئەڤین ئیبراهیم فەتاح:

زۆر جار گوتوومە: ژن سەربازی ونە لە لەشکری پیاوسالاریی!
رێکخراوەکانی ژنان پیاو پێکیهیناون... نازانم بڵێم چی؟

پایزە ئەحمەد: ئایە خودی پێکهاتەی سروشتی پیاو وەک رەگەزی نێر پیاوان بەو جۆرە ئافەریدە دەکا؟ یان ئەوە دابونەریت و دین و دەسەڵاتە پیاوان بەو شێوەیە بەرهەم دەهێنن کە هەن، یان هەردوو هۆکار هەر یەکەو بە ئاست و جۆرێک کارتێکردنی خۆیان هەیە؟

ئەڤین ئیبراهیم فەتاح: لە کۆمەڵگەدا دابونەریت هەیە.. بە نێر و مێ و بە بێ ویستی خۆیان ملکەچی دەبن.. تەنیا کەسانێک نەبێ کە دواتر دەبن بە قوربانیی گۆڕانی کۆمەڵایەتی، بۆیە دەکرێ بێژم بەڵێ دابونەریت وا لە ژن و پیاو دەکا.. دینیش بەشێکی سەرەکییە لە دابونەریت.

پایزە ئەحمەد: ئایە تەنیا پیاوان هۆکاری ئەو باری چەوسانەوەی ژنانن یان ژنانی ناهۆشیار و دەستەپاچەش رۆڵی خۆیان هەیە لە درێژەدانی ئەو بارەی خۆیان؟ چارە چییە.. یان چاکترین رێیەکانی چارەسەر چین لەو رووەوە؟

ئەڤین ئیبراهیم فەتاح: نەخێر ژنیش رۆڵی باشی هەیە لە چەوسانەوەی خۆی و ژنی دیکە چونکە بە بێ ئەوەی بزانێ دابونەریتی وەرگرتووە، زۆر جار گوتوومە: ژن سەربازی ونە لە لەشکری پیاوسالاریی!

پایزە ئەحمەد: هەر کەسێک لە ناخەوە بەو ژنکوژییە زۆرەی ئەو دواییانە رادەچڵەکێ یەکسەر پەنجەی تاوانکاریی بۆ حکومەت و تەواوی دەسەڵاتداران رادەکێشێ، بەرێزت لەو بارەوە چ دەبێژی؟

ئەڤین ئیبراهیم فەتاح: یەکەم حکومەت کەمتەرخەمە... بەڵام کۆمەڵگە بەو بارە رازین و دەیکەن واتا هەموو رازین ئیتر بۆچی ژن نە کوژرێ؟

پایزە ئەحمەد: لەبەرچی ژنان زۆر بە کەمیی بەشداریی لە ڕێکخراوەکانی ژنان دەکەن؟ یان لە بەرچی زۆربەی زۆری ژنان ڕێکخراوەکانی ژنان بە پشتوپەنای خۆیان و داکۆکیکەر لە ماف و ئازادییەکانیان نازانن؟ ئایە ئەوەش بە هۆی دەستتێوەردانی پیاوانە؟ ئایە بەڕێزت بە باشتری نازانی ڕێکخراوی ژنان لە ژنان و پیاوانی یەکسانییخواز پێکبێ؟

ئەڤین ئیبراهیم فەتاح: ئازیز ڕێکخراوەکانی ژنان پیاو پێکیهیناون... نازانم بڵێم چی؟

پایزە ئەحمەد: خۆت وەک ژن تا چەند لە بەرانبەر هاوسەر یان باوک و برا یان هەر نێرێک کە لەگەڵی دەژی لە چەوسانەوەی پیاوسالاریی ڕزگار بووی؟ کێشەکان چین کە تا ئێستا خۆت یان خۆت لە چوارچێوەی ژنان بە گشتیی بە تەواویی لە بندەستی پیاوانی کۆنەپەرست و چەوسێنەر یان سیستەمی پیاوسالاریی ئازاد نەبووی؟ ڕێگەچارەکانت چین؟

ئەڤین ئیبراهیم فەتاح: هاوسەرەکەم - کۆچی دوایی کردووە - گیانی شاد بی.. ئەو کەسە بوو کە هانی نووسین و چوونەدەرەوەی دام، باوکیشم هانی خوێندنی دام، بەڵام بیاوی خراپیشم بینیوە.. خۆ لە کوردستاندا دەژیم!

٤- بنار بەکر:

گومانم نییە حکومەت بەرپرسە لەو بارەی ژنان، دوورکەتنەوەش لە دین و نەریت کاریگەرترین بنچینەیە لۆ ڕزگاربوونی ژنان و تەنانەت پیاوانیش.

پایزە ئەحمەد: ئایە خودی پێکهاتەی سروشتی پیاو وەک ڕەگەزی نێر پیاوان بەو جۆرە ئافەریدە دەکا؟ یان ئەوە دابونەریت و دین و دەسەڵاتە پیاوان بەو شێوەیە بەرهەم دەهێنن کە هەن، یان هەردوو هۆکار هەر یەکەو بە ئاست و جۆرێک کارتێکردنی خۆیان هەیە؟

بنار بەکر: دروستبوون و دەرکەوتنی ڕەگەزی نێر وەک ئەوەی ئێستا هەن هەرگیز نایگێڕمەوە لۆ پێکهاتەی بنەڕەتیی سروشتی خودی ڕەگەزی نێر چونکە ژنان وەک پیاوان لە جەستە و ئاوەزدا بە شێوازێکی سروشتیی ئافەریدە بوونە، واتە ئەوە گۆڕانکاریی و پەرەسەندنەکانی سیستەمی چەوسێنەری کۆمەڵگەیە پیاوانی بەو شێوەیە دروست کردووە کە بە شێوەیەکی ئۆتۆماتیکیی پیاوسالاریی بەرهەم بهێنی.

ئەمن وەکو خۆم ئەوەی بە سانایی لێم دیارە پەلکێشکردنی پیاو بە ئاراستەی ئەو جۆرە ئافەریدەبوونەی لە ئەنجامی ئەو دابونەریتە کۆنەپەرستانە بووە - کە پتر بەرۆکی زۆربەی ژنانی وڵاتە دواکەوتووەکانی گرتووە - دینەکان بە تایبەتییش شەریعەتی ئیسلام دایانهێناوە و بە بەردەوامییش پارێزگارییان لێ کردوون، ئیدی پیاوە مێشک پووچ و داخراوەکان دینیان وەکو چەکێکی کوشندە کردیتە ئامرازێک لۆ چەوساندنەوەی ژنان وەک کە دەڵێن پیاو لە ئادەم بووە و ژنی داماویش لە پەراسووی چەپی ئادەم ئافەریدە کرایە، زۆر لە پیاوان تەنیا لە رووکەشدا پیاون دەنا لە راستییدا دڕندەن و دوورن لە هەموو بەها مرۆییەکان و ژنان بە بوونەوەرگەلەکی ناتەواو دەبینن.. کە وەک شەرەفی خۆشیان تەماشایان دەکەن ئەوە تەنیا بۆ جێبەجێکردنی مەرام و حەزە چەپەڵەکانیانە. ئەوەی لە هەمووی کوشندەترە ئەوەیە کە دەسەڵاتی سیاسیی پیاوان وەک دێوەزمە بوویتە بەربەست لە پێش ژنان و بە شێوازێکی زۆر دواکەوتوو و کوێرانە لە ڕێگەی دینەوە یاسا پەڕپووتەکان بەسەر ژناندا دادەسەپێنی بە جۆرەک کە لەو نێوەندەدا پیاوان وەکو کۆمەڵە گورگێکی بریندار کەوتونەتە نێو ژنان و لە هەردوو رووی جەستەیی و دەروونییەوە دایاندەپلۆسن، واتە دین و دابونەریت و دەسەڵات بە یەک ئاراستە کار دەکەن دژی ماف و ئازادییەکانی ژنان.

پایزە ئەحمەد: ئایە تەنیا پیاوان هۆکاری ئەو باری چەوسانەوەی ژنانن یان ژنانی ناهۆشیار و دەستەپاچەش ڕۆڵی خۆیان هەیە لە درێژەدانی ئەو بارەی خۆیان؟ چارە چییە.. یان چاکترین ڕێیەکانی چارەسەر چین لەو ڕووەوە؟

بنار بەکر: ئەو ژێردەستییەی کە ژنان لە لایەن پیاوانەوە تەنگی پێ هەڵچنیون مێژووەکی دوور و قۆڵی هەیە و وا بە ئاسانیی کۆتایی پێ نایە. وەک لە سەرەوە ئاماژەم پێدا کە پیاوان بە هۆکاری جوداجودا بەردەوامن لە کۆت و بەندکردن و چەوساندنەوەیان بەڵام دەبێ ئەوەش بڵێین کە ژنانیش کەمتەرخەمن لە شێوازی کارکردنیان لە پێناو وەدەستهێنانی ماف و یەکسانییان. لە سەرەتای دەرکەوتنی هەردوو ڕەگەز لۆ دابینکردن و ڕاییکردنی ژیانیکی ئاسوودە خودی ژنان بێ هێزیی خۆیان نیشان دایە و هەرگیز نەیانتوانیوە بە بێ ویستی پیاوان کارەکانیان ڕایی بکەن، نموونەی ئەوەش پەسندکردن و هەڵبژاردنی کاری قورسی پاککردنەوە و خزمەتکاریی ناوماڵ و خۆبەندکردن بە زارۆک و خولانەوە لە نێو چوار دیواری ماڵ و خزمەتکردنی پیاوان و دورکەوتنەوە لە کاری دەرەوە.. ئەمانەش بوونەتە هۆکار و زاڵبوونی پیاوان کەوا لە ژنان دەکەن بە کەمترین ماف و ئازادییەکان رازی بن. لەو هێن و منهێنەدا ژنان بە ناهۆشیاریی دەست لەسەر ئەژنۆ لۆ هەمیشە بێ خەون و ئامانج لە نێو کونجێکی بازنەییدا دۆش دادەمینێن. ڕێگەچارە لۆ گەیشتن بە ئایندەیەکی پڕشنگدار لەو خاڵانە کورت دەکەمەوە:

١- هەوڵدانێکی گشتگیر لە لایەن ژنان بەرامبەر هەر کەمتەرخەمییەک کە لە لایەن دەسەڵاتەوە دەکرێ.

٢- گوشار خستنەسەر دەسەڵات لۆ دانانی یاسایەکی سەردەمییانە و سەربەخۆبوونی دادگاکان سەبارەت بە کێشەی ژنان.

٣- بواردان بە دامەزراندنی دەزگای ڕاگەیاندن کە تایبەت بێ بە پەروەردە و بڵاوبونەوەی کار و چالاکییەکانی ژنان بە مەرجێک لە کەسانی ئازادییخواز و یەکسانخواز پێک بێ.

٤- گرنگییدان بە خۆهۆشیارکردنەوە لە ڕێگەی خوێندنەوە و دوورکەوتنەوە لە شتی لاوەکیی.

پایزە ئەحمەد: هەر کەسێک لە ناخەوە بەو ژنکوژییە زۆرەی ئەو دواییانە ڕادەچڵەکێ پەنجەی تاوانکاریی بۆ حکومەت و تەواوی دەسەڵاتداران ڕادەکێشێ، بەڕێزت لەو بارەوە چ دەبێژی؟

بنار بەکر: گومانم نییە حکومەت بەرپرسە لەو بارەی ژنان، دەسەڵات لە ژێر گوشاری دابونەریت بە ڕەوتە دینییەکان تەواو دەستەپاچە بووە، لەبەر ئەوە کاتێک ژنان لە لایەن پیاوانی سەر بەو ڕەوتە توندڕەوانە دووچاری ئەتککردن و سوتاندن و مەرگ دەبنەوە، بێگومان دەسەڵاتێکی وا هەر دەبێ پەنجەی تاوانی لۆ درێژ بکرێ چونکە نەیتوانیوە یاسایەکی گونجاو دابڕێژێ کە هاوسەنگیی یەکسانیی نێوان ژنان و پیاوان بە ئاراستەیەکی ئەرێنیی هەنگاو بنێ. نموونەیەک لەسەر ئەوە؛ لە وڵاتی دانیمارک پاش ئەوەی کاربەدەستان درکیان بەوە کرد کە تانەلێدان لە ژنان لە لایەن پیاوانی ئەو وڵاتە روو لە زیادبوونە.. یاسایەکی وایان دژی ئەو هەڵسوکەوتە نامرۆییە دەرکرد کە هەر پیاوێک کردەیەکی وا بەرامبەر بە ژنان ئەنجام بدا بە توندترین شێوە سزا بدرێ.

پایزە ئەحمەد: لەبەرچی ژنان زۆر بە کەمیی بەشداریی لە ڕێکخراوەکانی ژنان دەکەن؟ یان لەبەرچی زۆربەی زۆری ژنان ڕێکخراوەکانی ژنان بە پشتوپەنای خۆیان و داکۆکیکەر لە ماف و ئازادییەکانیان نازانن؟ ئایە ئەوەش بە هۆی دەستتێوەردانی پیاوانە؟ ئایە5 بەڕێزت بە باشتری نازانی ڕێکخراوی ژنان لە ژنان و پیاوانی یەکسانییخواز پێکبێ؟

بنار بەکر: تا ئێستا ڕێکخراوەکان نەیانتوانیوە کەمترین ماف و یەکسانیی وەدەستخەن، تەنانەت بوونەتە زیانگەیاندن بە مافەکانیان.. وەک مشەخۆر تەنیا لە دووی بەرژەوەندییە تاکەکەسییەکانن و لە ژێر هەژموونی حیزبەکاندان و هیچ هەنگاوێکی پڕاکتیکیی ئامانجدار نابینم.. هەرگیز نابێ ژنان باوەڕیان بەو ڕێکخراوانە هەبێ، ئەوەی دەبینین ڕۆژانە هەواڵی کوشتن و سوتاندن دەبیستین کەچی ڕێکخراوێکی ژنان ورتەی لێوە نایێ.. ئەوەی شەکرەکیش دەشکێنێ تەنیا لۆ ڕازیبوونی حیزب و چاوبەستنی ژنانە و چیتر نییە.. هاوکات پیاوانی قسە گەورە و بێ کردەوەش وەکو کاراکتەرێکی مەیدانیی ڕۆڵی سەرەکیی هەیە لە ڕێگەنەدان بە

کرانەوەی ژنـان جا بـە هۆکـاری پاراستنی شـەرەف بـێ یـان کاریگـەریی نـەریتی دواکـەوتووی دژە مرۆییانـە. مـن پێموایـە لـە وڵاتێکـی وا دواکـەوتوو و سیستـەمێکی وا پیاوسـالاردا گرووپێـک یـان ڕێکخراوێکـی پیـاوان و ژنـان هـەرگیز توانـای ئـەوەیان نییە لـە پێنـاو ئامانجێکی بەرهەمدار کـار بکەن، چونکـە ئەو دەسـەڵاتە پاشـدامایەی هەمـانە بە کاریگـەریی دینیـی و بـە بەحیزبییکردنـی ڕێکخراوەکان هەوڵەکان بێ ئەنجا دەکا.

پایزە ئەحمەد: *خۆت وەک ژن تـا چەند لە بەرانبەر هاوسەر یان باوک و برا یـان هەر نێرێک کە لەگەڵی دەژی لە چەوسانەوەی پیاوسالاریی ڕزگـار بووی؟ کێشەکان چین کە تـا ئێستا خۆت یـان خۆت لە چوارچێوەی ژنـان بە گشتیی بە تەواویی لە بندەستی پیاوانی کۆنەپەرست و چەوسێنەر یان سیستەمی پیاوسالاریی ئازاد نەبووی؟ ڕێگەچارەکانت چین؟*

بنـار بەکر: لـە رابـردوودا لـە ژێـر بنـەماکانی ئەوپەڕی تونـدیی دینیـی و نەریتـە دواکـەوتووەکان ژیانم گـوزەر دەکـرد کـە لـە هـەموو مـاف و ئازادییەکـانم بێبەریـی ببووم وەکـو زۆربـەی ژنـانی ئـەو کـۆمەڵگەیە، بـەڵام خۆشبەختانە چەنـد سـاڵێکە وەک ژنێـک ژیـانی هاوسـەرییم پێکهێنـاوە و بـە یارمەتیی هاوسەرەکەم توانیم هـەموو ئەو کـۆت و بەندانـە لـە نێـو ببەین کـە ژنـانی پێـوە گیرۆدە بووە.

پێویستە ژنان هەوڵدەن لە کەمترین دەرفەتدا خۆیـان لـەو بـارە دژوارە ئـازاد بکـەن، سـەرەکییترین کاری ژن ئەوەیە لە کاتـی پرۆسەی هاوسەرگیرییدا لەگەڵ ڕەگەزی بەرامبەر کە پیاوە ڕاشکاوانە داوای ژیانێک بکا کە ئازادیی و یەکسانیی نێوان ژن و پیاوی تێدا فەراهەم بێ، دوورکەوتنەوەش لە دین و نەریت کاریگەرترین بنچینەیە لۆ ڕزگاربوونی ژنان و تەنانەت پیاوانیش.

٥- خولیا حوسێن:

شەڕی ئێمە دەبێ لەگەڵ دابونەریت و دین و دەسەڵات بێ،
ئەوە چاکترین ڕێگایە بۆ یەکسانییکردنی ژنان و پیاوان.

پایزە ئەحمەد: *ئایە خودی پێکهاتەی سروشتی پیـاو وەک ڕەگەزی نێـر پیـاوان بەو جـۆرە ئافەریدە دەکا؟ یان ئەوە دابونەریت و دین و دەسەڵاتە پیاوان بەو شێوەیە بەرهەم دەهێنن کە هەن، یـان هەردوو هۆکـار هەر یەکەو بە ئاست و جۆرێک کارتێکردنی خۆیان هەیە؟*

خولیا حوسێن: پێکهاتەی پیاو وەک بوونەوەرێکی بە هێز بە بێ پشتیوانیی دابونەریت و دین و دەسەلات نـاتوانێ ئەو ڕەفتـارە تونـدوتیژییانە پەیڕەوە بکـا لە دژی ڕەگەزی ژنـان. نموونەشمان ئەمەیە کە پیاوانی هەموو دونیا بە هەمان هێز و توانا لە دایک دەبن بەڵام بە پێی دابونەریت و دین و دسەلاتی بـاو ڕەفتـار دەکەن. هەمـانە لەو پیـاوانەی کە توانیویـانە خۆیـان لە نەخۆشیی پیاوسالاریی ڕزگـار بکەن. بەڵام ئەو پیاوانە بە جۆرێک لە جۆرەکـان دەستی یـارمەتیی کەسێکی ڕۆشنبیر و یەکسانییخواز یـان کەسێکی سۆسیالستیی گەیشتۆتە دەستی و لە وەرەمی پیاوسالاریی ڕزگـاری کـردووە. هەمـوو لێکۆڵینەوەکـانی لەسـەر تونـدوتیژییەکانی سـەر ژنـان کـراوە لە لایەن کەسـانی کۆمەڵنـاس و دەروونـنـاس و پرۆفێشـنـاڵ ئەوە دەسـەلمێنن کە منـداڵێکی نێـرینە کە پەروەردەی ناو خیزانێکی پیاوسالار و پەروەردەی دەستی پیاوێکی ڕەفتار توندوتیژە لە دوارۆژدا پیاوێکی ڕەفتار توندوتیژی لێ دەکەوێتەوە. وتەیەکی ئینگلیزی هەیە دەڵێ " Monkey sees monkey does" واتە مەیموون چی دەبینێ ئەوە فێر دەبێ ئاوا ڕەفتـار دەکـا. کەواتە ئەگەر دابونەریت و دین و دەسەڵات سووکایەتی و لێدان و ژنکوژیی بە مافی پیاو نەزانن ئەوا هەرگیز ئێمە لە نـاو کـۆمەڵگەی کوردی هێنـدە بەدبەخت و چارەڕەش نەدەبـووین لە ژێـر ئەو دابونەریتە نامرۆڤـانـایەدا هەر ڕۆژە و ناسکە کیژانـی کوردمـان بە دڕنـدانەترین شێوە بە دەستی بـاوک، بـرا، مێرد، مام، خاڵ.. ژیانیان لێ نەدەسەندرایەوە یان مارکوژ نەدەکران بە بەرچاوی منداڵانی نـاو خێزانەکانیان.

پایزە ئەحمەد: *ئایە تەنیا پیاوان هۆکاری ئەو باری چەوسانەوەی ژنانن یان ژنـانی ناهۆشیار و دەستەپاچەش ڕۆڵـی خۆیـان هەیە لە درێژەدانـی ئەو بـارەی خۆیـان؟ چارە چییە.. یـان چاکترین ڕێیەکانی چارەسەر چین لەو ڕووەوە؟*

خولیـا حوسـێن: بێگومـان هەمـوو تـاکێکی ناهۆشـیار لە نـاو کۆمەڵگـا کۆسـپێکە لە بەردەم بەرەوپێشەوەچوون و بنەبڕکردنـی تونـدوتیژییەکانی سەر ژنـان. بەڵام ئـایە ئەو ژنە ناهۆشیارانە هەسـت بەوە دەکەن کە زۆرلێکـراون؟ بە ڕای مـن ئەگەر ئەوانـیش وەک مـن و تـۆ هەسـتیان بە چەوسانەوەی خۆیان بکردایە بێگومان قسەیەک و جوولەیەکیان دەکرد بۆ خۆشکردنی ژیانی خۆیـان.

چونکە ئەو ژنانەش بە هەمان شیوە پەروەردەی ئەو نۆرم و دین و دەسەڵاتەن کە ڕازییان کـردوون بەوەی ڕازیی بن و نەزانن کە نـازانن چەوساوە و زۆرلێکراون و مافە سەرەتاییەکانیان لێ داگیر کراوە.

بۆیە شەڕی ئێمە وەک بزووتنەوەی یەکسانییخوازیی ژنان دەبێ لەگەڵ دابونەریت و دین و دەسەڵات بێ، ئەوە چاکترین ڕێگایە بۆ یەکسانییکردنی ژنان و پیاوان لە ناو کۆمەڵگەی ئێمەدا. چونکە ئەو سێکوچکەیەی نۆرم و دین و دەسەڵات، دەسەڵاتی تەواویـان داوەتە پیاوان کە بە تونـدوتیژترین شێوە لە نـاو کـۆمەلگە و لە نـاو ماڵەکـانی خۆیانـدا لەبەردەم منداڵەکانیان سووکایەتی بە ژنـان بکەن. لێیان بدەن و بە
خزمەتکاری خۆیان بزانن و لە هەموو مافە سەرەتاییەکانی خۆیان بێ بەشیان بکەن. هەرکـاتێکیش زانییـان کە یەکێک لە ژنـانی نـاوخێزان، ژنیـان، دایکیـان، خوشکیان، کچیـان لە سنووری ویستی پیاوسالاریی ئەوان لایـان داوە. بە بیـانووی پـووچەڵی (شـەرەف و نـامووس) دەیـانکوژن و شـانازیی بە مرۆڤکوژیی خۆیان دەکەن.

پـایزە ئەحمەد: *هەر کەسێک لە نـاخەوە بەو ژنکـوژییە زۆرەی ئەو دوایییـانە رادەچڵەکێ یەکسـەر پەنـجەی تـاوانکـاریی بـۆ حکـومەت و تەواوی دەسـەڵاتداران ڕادەکێشـێ، بەڕێـزت لەو بـارەوە چ دەبێژی؟*

خولیا حوسێن: هەروەک چۆن دایک و باوک بەرپرسیارن لە پەروەردە و پاراستنی منداڵەکانیان. حکـومەتیش ڕێک بەم شێوەیە بەرپرسیارە لە پەروەردەکردنـی کـۆمەلگەیەکی تەندروست و تێر و ئارام. بەڵام بە پێچەوانەوە حیزبە دەسەڵاتدارەکانی کوردستان بە ژنکـوژیی دەستیان پێ کرد. لە دهـۆک و هەولێـر و سلێمانی سـەدان نمـوونەی تیرۆرکردنـی ژنانمـان هەیە کە لەم تەوەرە جێگـای باسکردنی کەیسەکانیان نابێتەوە. بەڵام ڕۆژانە لە ڕۆژنـامەکـان لیستی تیـررۆر و ڕەشەکوژیی ژنـان بڵاودەبـنەوە. هەرەوەهـا ڕێگـا ڕەئـوف نووسـەر و چـالاکوانی بـواری ژنـان دوو پەرتـووکی هەیە لە سـاڵەکانی ١٩٩٧ و ١٩٩٨ بڵاوکـرانەوە کە بـاس لە ڕەشەکوژیی ژنـانی کوردستـان دەکەن. هەروەهـا سەدان کەیسی کوشتنی ژنان پەردەپۆش کراون. یان چاوی میدیاکان پێیـان نەزانیوە یان لە چاوی ڕێکخراوەکانی ژنانی ئازادییخواز پارێزراون. ئەو ڕەشەکوژییەی ژنان هەمووی لە کوردستان لە ژێر دەسەڵاتـی حکومەتـی کوردستـان، بە بیانووی جیاواز ئەنجام دراون ئەوا جگە لە سەدان قوربـانـی تـر کە نـاچـار بە خۆکوشـتن و خۆسـووتـاندن کـراون. حکـومەتیش نەک هەر هەوڵـی بەسـزاگەیاندنی تـاوانبارانی نەداوە بەڵکو بە پێچەوانەوە هەتـا بۆیان کراوە بکوژانی ژنانیـان لە ژێـر ئـاڵای زەرد و سەوز و سپی پاراستووە و حەشاریانداون. ئەوانەشی کە بە دەگمەن سزایەکی شەرمنانەیان دابـن ئەوا لە ژێر گوشاری بزووتنەوەی یەکسانییخوازیی ژناندا بووە. حکوومەت دەبێ خۆی بە بەرپرسیار بزانێ لە بەرامبەر دابینکردنی ژیانێکی ئارام و دوور لە هەرەشەی تیرۆر و تونـدوتیژییەکانی سـەر ژنان. حکومەت دەبێ بودجەی تـایبەت تەرخـان بکـا بۆ پاراستنی ژیـانی ئەو ژنـانەی دەکەونە بەر هەرەشەی کوشتن. حکومەت دەبێ ئەو ژنکوژانە لە دادگای ئاشکرا بە سزای گونجاو بگەیەنێ تـاوەکو بیـر و بـاوەڕی ژنکـوژیی ببێـتە ترسێک و لە ترسـی دادگـا و سـزای ڕەوا، کەس نەوێـرێ بە هەر بیانگەیەک، بیر لە ژنکوژیی بکاتەوە.

پایزە ئەحمەد: لەبەرچی ژنان زۆر بە کەمیی بەشداریی لە ڕێکخراوەکانی ژنان دەکەن؟ یان لەبەرچی زۆربەی زۆری ژنان ڕێکخراوەکانی ژنان بە پشتوپەنای خۆیان و داکۆکیکەر لە ماف و ئازادییەکانیان نازانن؟ ئایە ئەوەش بە هۆی دەستتێوەردانی پیاوانە؟ ئایە بەڕێزت بە باشتری نازانی ڕێکخراوی ژنان لە ژنان و پیاوانی یەکسانییخواز پێکبێ؟

خولیا حوسێن: ئەم پرسیارە لە زۆربەی تەوەرەکانی سەبارەت بە مافەکانی ژنان دووبارە دەبێتەوە. من ناتوانم هێڵی ڕاست و چەپ بێنم بەسەر هەموو ئەو کارانای کە ڕێکخراوەکانی ژنانی کوردستان ئەنجامیان داوە. دەتوانم بڵێم بزووتنەوەی یەکسانییخوازیی ژنان لە کوردستان لە ساڵەکانی ٩١ تا ٩٨ گوشاری زۆریان لەسەر حیزبە بە هێزەکانی کوردستان هەبوو و زۆرێک لە ژنان و پیاوانی هێنایە سەر گۆڕەپانی خەباتی یەکسانییخوازیی بۆ بنەبڕکردنی توندوتیژییەکانی سەرژنان. ئەو سیمینارانەی بۆ هۆشیارکردنەوەی کۆمالگەی کوردی بەڕێوەچوون بە ڕابەریی ڕێکخکراوی سەربەخۆی ئافرەتان کاریگەریی زۆری هەبوو و هەتا ئێستاش کاریگەریی خۆی هەیە. بەڵام زۆر بە داخەوە کە ئەم ڕیکخراوەیە لە ژێر دەسەڵاتی پارتی دیموکراتی کوردستان لە لایەن حیزبە دینییەکان هێرشی کرایە سەر لە هەولێر و لە سلێمانیش یەکێتی نیشتمانی کوردستان بنکەکانی بە زەبری چەک پێ داخستن. هەتا ئێستاش خەباتگێڕانی ئەو بزووتنەوەیە بە شێوەی جۆراوجۆر کاری خۆیان دەکەن و بوێرانە کەمپین دەکەن و ڕای گشتیی بۆ پرسی ژنان کۆدەکەنەوە. سەبارەت بە زۆربەی رکخراوەکانی ژنانی کوردستان دەتوانم بڵێم؛ ئەوانە کۆسپی بەردەم یەکسانیی ژنانن چونکە ئەو ریکخراوانە زۆربەیان یان نوێنەری حیزبە دەسەڵاتدارەکانن یان ڕابەری پارتە دینییەکانن و بۆ ئەوە هاتوونەتە مەیدان کە عەبا و پەچە و دەستەوانە و چەفیە ببەخشنەوە کوشتنی ناموسیی شەرعیەت پێ بدەن و لە پەرلەمانیشدا دەستی بەڵێ بەرز بکەنەوە بۆ بەرقەرارکردنی ئەو یاسایانەی کە پلە دووی ژنان زیندوو و تۆختر دەکەنەوە. من بە بێ دوو دڵیی دەڵێم کە زۆربەی ئەو ژنانەی کە نوێنەری ریکخراوەکانی سەر بە حیزبە دەسەڵاتدارەکان و مەزهەبیەکانن نەیانتوانیوە کەمترین مافەکانی خۆیان بەدەست بێنن. ئەوانە چۆن دەبن بە ڕابەری ژنان، خۆ مەرج زۆریی و بۆریی نییە. بەڵی من رام وایە خەباتی ژنان بۆ بنەبڕکردنی توندوتیژیی و بەدەستهێنانی مافی یەکسانیی لە بوارەکانی کۆمەڵایەتی و ئابووریی و سیاسییدا بە بێ بوونی پیاوانی یەکسانییخواز مەرامێکی ئەندێشەبازانەیە و نایەتە دی.

پایزە ئەحمەد: خۆت وەک ژن تا چەند لە بەرانبەر هاوسەر یان باوک و برا یان هەر نێرێک کە لەگەڵی دەژی لە چەوسانەوەی پیاوسالاریی ڕزگار بووی؟ کێشەکان چین کە تا ئێستا خۆت یان خۆت لە چوارچێوەی ژنان بە گشتیی بە تەواویی لە بندەستی پیاوانی کۆنەپەرست و چەوسێنەر یان سیستەمی پیاوسالاریی ئازاد نەبووی؟ ڕێگەچارەکانت چین؟

خولیا حوسێن: من پەروەردەی ناو خێزانێکی دیندار و پابەند بە هەموو دابونەریتە باوەکانی ناو کۆمەڵگەی کوردەواریم. زۆر ئازار و ئەشکەنجەم دیوە بە هۆێ ئەوەی کە نەمویستووە پەیوەست بم بەو دابونەریتە کۆنەوە کە بۆ من هەرگیز نەدەبوو بێدەنگ بم بەرامبەریان. زۆر شەڕم بۆ بەدەستهێنانی ئازادیی خۆم و خەڵک کردووە. زۆر جار بە تەنیا لەسەر ڕێگانی خەبات بەجێییان هێشتووم. لێم تووڕە بوون و لێیان تووڕە بووم، دڵیان شکاندووم و دڵم شکاندوون. لەگەڵ ئەو هەموو کێشەکێش و ناکۆکییانەشدا بە ڕاشکاویی دەڵێم من کەسێکی ئازادم و بە ئازادیی ڕەفتار دەکەم لە هەموو بوارەکانی ژیان خاوەنی خۆم و ڕای خۆمم. بیرم نایە شتێکم بە مافی خۆم زانیبێ و بە مەرامی کەسێکیتر دەستم لەو شتە هەلگرتبێ. هاوکات ئێمە ئەندامی ناو ئەو کۆمەلگایەین کە ژنان بێ ماف کراون و بە پلە دوو دەژمێردرێن. ئەو کەسانەی باوەڕیان بە ئازادییەکانی ئێمە نییە ئەوانە ئازیز و کەسوکاری ئێمەن و خوێنمان یەکە و خۆشەویستی خۆمانن. بۆیە درۆیە ئەگەر بڵێین لە پێناو ڕازییکردنی ئەو ئازیزانە جاروبار بۆ کاتێکی کەمیش بێ هەڵسوکەوتی هەندێک کار و کردارمان کردووە کە خۆمان باوەڕمان پێیان نەبووە بەڵام چونکە کاریگەریی زۆر و هەمیشەییان لەسەر ژیانمان نەبووە پەیڕەومان کردوون بۆ ڕازییکردنی دەوروبەرمان. بۆ ئەو مەبەستەش دەڵێم تاکەکان تەنیا ئەو کاتە بە تێریی ئازاد دەبن کە دەسەڵاتی سۆشیالیستیی بەرجەستە دەبێ.

سوپاس بۆ ئێوە.

٦- نارین محەمەدی:

هێشتا پیاوسالاریی کەلتووری هەموو دونیایە، بەڵام ئەم کەلتوورە لە ڕۆژهەڵات ڕۆڵی سەرەکیی دەگێڕێ لە تێکڕای ژیان.

پایزە ئەحمەد: ئایە خودی پێکهاتەی سروشتی پیاو وەک ڕەگەزی نێر پیاوان بەو جۆرە ئافەریدە دەکا؟ یان ئەوە دابونەریت و دین و دەسەڵاتە پیاوان بەو شێوەیە بەرهەم دەهێنن کە هەن، یان هەردوو هۆکار هەر یەکەو بە ئاست و جۆرێک کارتێکردنی خۆیان هەیە؟

نارین محەمەدی: وڵامدانەوە بە پرسیارێکی وەها بە بێ ئەوەی زانیارییەکی قووڵمان لە سەر مێژووی مرۆڤ هەبێت وەها ئاسان نییە. هەر کام لەم دوو لایەنە کە ئاماژەتان پێ کردوە بە تەنیایی جێگەی لێکۆڵینەوەی مێژووییان هەیە. گەڕان بە دوای کاریگەرییەکان سروشت بە سەر سروشتی مرۆییەوە، گەڕان بە دوای سەرچاوەکانی دابونەریتە جیاوازەکان و هاوشێوەکان لە شوێنە جیاجیاکانی سەر زەوی هەر کامە و پێویستی بە لێکۆڵینەوەیەکی قووڵی چەند ساڵەیە کە بە داخەوە بۆشاییەکەی لە کوردستان زۆر دیارە. بە ڕای من وڵامی ئەم پرسیارانە کە بەردەوام دووپات دەبنەوە نادۆزینەوە تا ئەو کاتەی بیر لە پێداچوونەوەیەکی مێژوویی لە سەر ژیان و نەریتەکانی کۆمەڵگەکەمان بە شێوەیەکی زانستیی نەکەینەوە. بۆیە ڕاستییەکەی منیش نامەوێت بڕۆم بە دوای لێکدانەوەی فەلسەفییدا بۆ قسەکردن لە سەر ئەم پرسیارە.

پایزە ئەحمەد: ئایە تەنیا پیاوان هۆکاری ئەو باری چەوسانەوەی ژنانن یان ژنانی ناهۆشیار و دەستەپاچەش ڕۆڵی خۆیان هەیە لە درێژەدانی ئەو بارەی خۆیان؟ چارە چییە.. یان چاکترین ڕێیەکانی چارەسەر چین لەو ڕووەوە؟

نارین محەمەدی: من پێشتر ئەم پرسیارەم زۆر دەپرسی، بەڵام تا ئێستاش وڵامێک کە بتوانێت ڕازیم بکات نەدۆزیوەتەوە. بە ڕاستیی ناتوانین بڵێین کام لا پتر سووچبارە. ئەم ژیانەی کە بوونی هەیە تەنیا مرۆڤ تیایدا (دەخیل) نەبووە. هەموو ئەو گیانلەبەر و بێ گیانانەی کە لەسەر ئەم زەویە بوون و هەن کاریگەرییان لە سەر ژیانی یەکتر داناوە. سارد و گەرمبوونی هەوا، فرە و کەمبوونی ئاو، بوون و نەبوونی پێداویستییەکانی ژیان لە هەر جۆگرافیایەک، بوون و نەبوونی کێو، زەریا و بیاوان و دوور و نزیکبوون لە هێرشی خەڵکانی بیانی و زۆر (پارامێتری)تر کاریگەریی تایبەتی لە سەر چۆنیەتی فۆرمگرتنی کەلتوور و دابونەریت و شێوازی دین و ئاین داناوە. لەم کاتەدا تەنیا شتێک کە بە ڕواڵەت دیارە ئەوەیە کە ژن بوونەوەرێکی ستەملێکراوە لەوانەشە لە درێژایی ئەم هەموو ستەمکارییە بڵێن ژنانیش سووچبارن و لەگەڵ پیاو بە یەک ئەندازە لە بیرۆکە و کرداری پیاوسالارانە بەشدارن. ئەڵبەت ئەمە تایبەت بە کوردستان نییە. هێشتا لە هەموو دونیادا کەلتوور، کەلتووری پیاوسالارانەیە. بەڵام ئەوەی کە زەقە هێشتا ئەم کەلتوورە ڕۆڵی سەرەکیی لە هەموو بوارەکانی ژیانی مرۆڤی ڕۆژهەڵاتی دەگێڕێ. ئێنجا چارە چییە؟ ئەمەش پرسیارێکی سەختە لە کاتێکدا کە نازانم ڕیشەی ئەم کێشە گەورەیە چییە! تەنیا شتێک کە ئەتوانم بیری لێ بکەمەوە ئەوەیە کە بۆ چارەسەری پێویستمان بە چەندین مێکانیزمی گرنگە کە من هەموویان ناناسم. لەوانەیە بتوانم بڵێم لەگەڵ ئەوەی بەشێک لە چالاکان و دڵنیگەرانانی ئەم بوارە بەردەوامن بۆ زانیارییدان سەبارەت بە هەبوونی ئەم کێشانە، پێوستمان بە لایەنێکیترە کە تەنیا کاری گوشار خستنەسەر دەسەڵات بێت بۆ سزادانی ئەوانەی پەرە

بە توندوتیژیی ئەدەن. پێم وایە کە زۆربەی ئەو کەسانەی کە نیگەرانی بارودۆخی نالەباری ژنانن تەنیا کارێک کە ئەیکەن قسەکردن و باسکردن لە خودی تەوەری توندوتیژیی و ژنانە، لە کاتێکدا کە هەر ئەم کەسانە ئەتوانن وەک چەندین گرووپی ڕاشکاوانە هەر کامە و کارێک بکەن. بۆ نموونە گرووپێک هەوڵ بدات گوشارەکان بۆ وەدەستهێنانی دەزگایەکی دادوەریی بێ لایەن زیاد بکات، گرووپێک هەوڵ بدات ڕەخنە و گوشارەکان بخاتە سەر پەروەردە و ناوەڕۆکی وانەی قوتابخانەکان، پێوەندیی بەردەوامی بنەماڵەکان لەگەڵ قوتابخانەی منداڵەکانیان، گوشار خستنەسەر نەخۆشخانەکان بۆ تەرخانکردنی باشترین پێداویستییەکان بۆ دایکان و ژنان و کچان و زۆر کاریتر، واتە ئەمانە ماندووبوونی زۆری ئەوێت کە لایەنێکی گرنگیشی کە کەم کەس ئامادەیە کاری لە سەر بکات، خوێندنەوەی قووڵە لە سەر ریشەی ئەو کێشانەی ئەمرۆ زاڵن لە ناو ئەم کەلتوورەدا. واتە ئەبێت کەسانێک بە ڕاستیی ئامادە بن بە شێوەیەکی درێژخایەن و بێ هیچ پەلەیەک خوێندنەوە لە سەر ئەم تەوەرە بکەن. هەروا زۆر کاریتر ئەتوانێت بکرێت کە بە بڕوای من گرینگترینیان فەرامۆشنەکردنی دونیای ئەو منداڵانەیە لە ئێستادا خەریکە گەورە ئەبن و بڕیارە ئەوان داهاتوویەکی جیاواز و شادیان بێت.

پایزە ئەحمەد: هەر کەسێک لە ناخەوە بەو ژنکوژییە زۆرەی ئەو دواییانە ڕادەچڵەکێ یەکسەر پەنجەی تاوانکاریی بۆ حکومەت و تەواوی دەسەڵاتداران ڕادەکێشێ، بەڕێزت لەو بارەوە چ دەبێژی؟

نارین محەمەدی: هەروا کە لە سەرەوە باسم کرد یەک لایەن سووچبار نییە. بەڵام لە باری ئێستادا کە دەسەڵات ئەتوانێت گاریگەریی زۆر لە گۆڕانی هەندێ یاسا و ڕێسای کۆندا دابنێت پێم وایە کەم کار ئەکات لەم بارەوە. هەرچۆنی بێ ئەوانەی لە ناو دەسەڵاتدان بەم دابونەریتە گەورە بوون. ئەبێت هەوڵ بدرێت بەم دەسەڵاتدارانە نیشان بدرێت کە نەمانی ژنکوژیی و توندوتیژیی قازانجێکی تایبەتی تێدایە بۆ ئەوانیش. واتە تایبەتمەندیی دونیای دەسەڵات ئەمەیە کە بۆ ئەوەی هەنگاوێک بۆ گۆڕینی شتێک بەرەو باشبوون هەڵبگرن ئەبێت سەرەتا بۆیان دەرکەوێت کە ئەو هەنگاوە چەندە قازانجی تێدایە بۆ ئەوان. هەرچۆنی بێ ئەبێت بزانین کە زۆربەی ئەوانەی لە هەموو دونیا دەسەڵاتیان بە دەستەوەیە مرۆڤی ڕۆشنبیر و فەیلەسوف نین. لایەنی ڕۆشنبیریی لەگەڵ ئەوەی بە پێوەندیی لەگەڵ خەڵک بەردەوام ڕەخنە دەگرێت، پێم وایە بۆ قسەکردن لەگەڵ دەسەڵاتدار دەبێت لە تاکتیکێکی جیاواز کەڵک وەربگرێت.

پایزە ئەحمەد: لەبەرچی ژنان زۆر بە کەمیی بەشداریی لە ڕێکخراوەکانی ژنان دەکەن؟ یان لەبەرچی زۆربەی زۆری ژنان ڕێکخراوەکانی ژنان بە پشتوپەنای خۆیان و داکۆکیکەر لە ماف و ئازادییەکانیان نازانن؟ ئایە ئەوەش بە هۆی دەستتێوەردانی پیاوانە؟ ئایە بەڕێزت بە باشتری نازانی ڕێکخراوی ژنان لە ژنان و پیاوانی یەکسانیخواز پێکبێ؟

نارین محەمەدی: ....

پایزە ئەحمەد: خۆت وەک ژن تا چەند لە بەرانبەر هاوسەر یان باوک و برا یان هەر نێرێک کە لەگەڵی دەژی لە چەوسانەوەی پیاوسالاریی ڕزگار بووی؟ کێشەکان چین کە تا ئێستا خۆت یان خۆت لە چوارچێوەی ژنان بە گشتیی بە تەواویی لە بندەستی پیاوانی کۆنەپەرست و چەوسێنەر یان سیستەمی پیاوسالاریی ئازاد نەبووی؟ ڕێگەچارەکانت چین؟

نارین محەمەدی: منیش لە ناو دابونەریتێکی کۆندا پەروەردە بوومە. زۆر جار ئازارم بینیوە و نەمزانیوە چ ڕێگاچارەیەک ئەتوانێت لەو بارودۆخە ڕزگارم کات. هەندێ جار مرۆڤ وا ئەزانێت مەحکوومە بەوەی لەگەڵ ئەو جۆرە ژیانە رابێت و ناتوانێت هیچ شتێک بگۆڕێت. بەڵام نائۆمێدنەبوون و بیرکردنەوە لە داهاتووی خۆش باشترە لە قەبووڵکردنی ئازار. سەبارەت بە ئێستاش ناتوانم بڵێم چەندە مرۆڤێکی ئازادم. داهاتوو ئەمە دەرئەخات. زۆر جار دەبینم منیش وەکو تاکێک کە زۆر بەرەنگاری کۆنەپەرستیی بوومەتەوە خۆم بەری نەبوومە لە کۆنەپەرستیی. من لەگەڵ ئەو شتەی شەڕم کردوە کە لە دەروونم دا بووە. ئەوانەی دەوروبەرم هەموو ئاوێنەی دەروونی من بوون بۆیە دژیان خەباتم کردوە. باوەڕم وایە کە دوو شت بەردەوام لەگەڵ یەک دژن واتە ئەو دوو شتە وەکو یەکن جیاوازییەکە کاتێک دەرئەکەوێت کە هەر کام لەم دوو لایەنە بە سەر ئەویاندا سەرکەوێت. بەڵام یەک شت کە بە لامەوە گرنگە ئەوەیە من خۆیشم بە بەشدار ئەزانم لەم هەڵومەرجە نالەبارە. هەرچەند خۆم بڕیارم بۆ ئەوەی بێمە دونیا نەداوە.

٧- هێرۆ عەلی:

پیاوان هۆکاری سەرەکیین بۆ درێژەدان بەو بارەی ژنان.. بەڵام لەبەر ئەوەی پیاو و ژن تەواوکەری یەکترین کەواتە هەردوو ڕەگەز هۆکارن.

پایزە ئەحمەد: ئایە خودی پێکهاتەی سروشتی پیاو وەک ڕەگەزی نێر پیاوان بەو جۆرە ئافەریدە دەکا؟ یان ئەوە دابونەریت و دین و دەسەڵاتە پیاوان بەو شێوەیە بەرهەم دەهێنن کە هەن، یان هەردوو هۆکار هەر یەکەو بە ئاست و جۆرێک کارتێکردنی خۆیان هەیە؟

هێرۆ عەلی: دەتوانم بڵێم هەردوو هۆکار کارتێکردنیان لەسەر پیاوان هەیە. بە ڕای من دابونەریت و دین گرێدراوی یەکترن، چونکە ئەگەر چاوێک بە مێژووی ڕابردوودا بخشێنینەوە دەبینین ئەو دابونەریتانەی هەن لە دینەوە سەرچاوەیان گرتووە. بەڵام بەرهەمهێنانی پیاو لە کۆمەڵگەیەکەوە بۆ کۆمەڵگەیەکی دیکە جودایە، بۆ نموونە لە کۆمەڵگەی کوردیدا تا ئێستا بەرنامەیەکی وا نییە کە خەڵک بتوانن لە چوارچێوەی ئەو بەرنامەدا ژیانی خۆیان ڕێکبخەن کە هۆکارەکە پتر دەکەوێتە سەر ئەستۆی دەسەڵات.

پایزە ئەحمەد: ئایە تەنیا پیاوان هۆکاری ئەو باری چەوسانەوەی ژنانن یان ژنانی ناهۆشیار و دەستەپاچەش ڕۆڵی خۆیان هەیە لە درێژەدانی ئەو بارەی خۆیان؟ چارە چییە.. یان چاکترین ڕێیەکانی چارەسەر چین لەو ڕووەوە؟

هێرۆ عەلی: پیاوان هۆکاری سەرەکیین بۆ درێژەدان بەو بارەی ژنان.. بەڵام لەبەر ئەوەی پیاو و ژن تەواوکەری یەکترین کەواتە هەردوو ڕەگەز هۆکارن، بۆ نموونە لە کۆمەڵگەی ئێمە لەو دواییانە لە پڕێک هەناسەیەکی ئازادیی بۆ ژنان فەراهەم بوو بەڵام زۆربەیان بە تەواویی لەو ئازادییە نەگەیشتن و ئەو ئازادییەشیان لە خودی خۆیانەوە دروست نەدەکرد بەڵکو ئازادییەکی لاساییکەرەویان گرتەبەر، بۆ چارەسەرکردنی ئەو بارەش دەبێ لایەنی دەسەڵات لە ڕێگەی کۆنفرانس و خولی پێگەیاندن و کۆڕ و کۆبوونەوان لە لایەن کەسانی بە ئەزموون شارەزا کۆشش بکا بۆ هۆشیارکردنەوەی خەڵک. هەروەها لەسەر پیاوانیش پێویستە ڕێگر نەبن لەبەردەم ژنان بۆ چوونە ناو کاری سیاسیی یان هەر کارێکیتر کە لە توانایاندا هەیە.. دیارە ڕێگەنەگرتن لە ژنان دەبێتە هۆی هۆشیاریی و ڕۆشنبیربوونی ژنان و دەستکرانەوەی ژنان بۆگەیشتن بە ماف و ئازادییەکانیان.

پایزە ئەحمەد: هەر کەسێک لە ناخەوە بەو ژنکوژییە زۆرەی ئەو دواییانە ڕادەچڵەکێ یەکسەر پەنجەی تاوانکاریی بۆ حکومەت و تەواوی دەسەڵاتداران ڕادەکێشێ، بەڕێزت لەو بارەوە چ دەبێژی؟

هێرۆ عەلی: لە ڕاستییدا تاوانەکان لەیەکتر جودا و جۆراوجۆرن.. هەندێک کاری توندوتیژیی هەن دەکەونە سەر ئەستۆی دەسەڵات هەندێکیش هەن دەکەونە سەر ئەستۆی ژنان خۆیان. بۆ نموونە ئێستا چەندین ڕێکخراو هەن تایبەتن بە ژنان و ڕۆژانە بە سەدان ژن سەردانیان دەکەن.. بەڵام لایەنی پەیوەندیدار لە ئاستی ئەو بەرپرسیارییە نین چونکە بە هۆی دەستێوەردانی حیزبیی ڕێکخراوەکانیان پەکخستوون.. جگە لەوەش وەک دەیبیستین چەندین بەرپرسی حیزبیی دەستدرێژییان کردۆتە سەر ژنان.. کاتێک ئەو ژنانەش ویستیتیان سکاڵا دژیان تۆمار بکەن یەکسەر هەوڵی کوشتنیان دراوە بۆ شاردنەوەی کارە نەشیاو و

دزێوەکانیان.. ئەوە لە لایەک و لە لایەکی دیکەش زۆربەی ئەو ژنکوژییەی کە روودەدا بە هۆی (خیانەت)ی هاوسەرییەوە بووە و لە زۆربەشیاندا پیاوان تێیاندا تاوانبارن کە ئەوەش ئەنجامی نارۆشنبیربوون و خۆبەگەورەزانیی پیاوان و هەژموونی دەسەڵاتی پیاوسالارییە.

پایزە ئەحمەد: لەبەرچی ژنان زۆر بە کەمیی بەشداریی لە ڕێکخراوەکانی ژنان دەکەن؟ یان لەبەرچی زۆربەی زۆری ژنان ڕێکخراوەکانی ژنان بە پشتوپەنای خۆیان و داکۆکیکەر لە ماف و ئازادییەکانیان نازانن؟ ئایە ئەوەش بە هۆی دەستتێوەردانی پیاوانە؟ ئایە بەڕێزت بە باشتری نازانی ڕێکخراوی ژنان لە ژنان و پیاوانی یەکسانییخواز پێکبێ؟

هێرۆ عەلی: پرسیاریکی زۆر جوانە، من خۆم ماوەیەک لە یەکێتی ژنانی هەولێر کارم دەکرد.. بۆم دەرکەوت کە زۆربەی هەرە زۆری ژنان لەبەر قسەی پیاوانە بەشداریی لەو ڕێکخراوانەی ژنان ناکەن.. چونکە بە چاوی سووک تەماشا دەکرێن یاخود پیاوان بە گالتەوە دەیانگوت ڕێکخراوی یەکێتی ژنانی ئاشقان.. ئەو قسانەش زۆری لە لایەن لایەنە حیزبییەکان دەکران، جا ئەگەر حیزبەکان ئەو قسانە بکەن ئەدی پیاوانی سەر شەقام دەبێ چی بڵێن!؟ هەر بەو هۆیەش باوک یان برا یان هاوسەر ڕیگریی لە ژنان دەکەن بەو جۆرە ڕێکخراوانە پەیوەست بن، بۆ نموونە ڕۆژێک ژنێکی شۆخ و شەنگ و جوانم دیت لە ڕێکخراوی یەکیتی ئافرەتانی هەولێر فەرمانبەر بوو.. باسی کێشەکانی خۆی بۆ کردم و گوتی ماوەیەک کوڕێکم خۆشویست.. هاتن بۆ داوام بەڵام لەبەرئەوەی باوکی کوڕەکە زانیبووی ئەمن لە ڕێکخراوی ئافرەتان کاردەکەم.. گوتبووی: "کوڕم.. ئەگەر ئەو کچە بخوازی ئەوە من حاشات لێ دەکەم" ئیدی کوڕەکەش قسەی باوکی نەشکاندبوو و خۆی لە داواکردنەکە کشاندەوە، هەر ئەوە کچە کە خۆی گێراپەوە پاش ماوەیەک شووی بە کەسێکی دیکە کردووە بەڵام هاوسەرەکەی لە ماوەی یەک مانگی هاوسەرییدا بەردەوام بە لێدان ئازار و ئەشکەنجەی جەستەیی داوە و چاودێریی هەموو کار و جوولەیەکی کردووە و پێیگوتوە نابێ لە ڕێکخراوی ئافرەتان کار بکا، سەرئەنجام داوی جودابوونەی لە هاوسەرەکەی کردووە. بۆیە ئازادنەبوونی ژنان لە هەر کار و جوولەیەکیان و ڕێگەلێگرتنیان لە لایەن پیاوەنەوە هۆکارێکی کاریگەرە بۆ ئەوەی نەتوانن لەو ڕێکخراوانە بەشداریی بکەن.

پایزە ئەحمەد: خۆت وەک ژن تا چەند لە بەرانبەر هاوسەر یان باوک و برا یان هەر نێرێک کە لەگەڵی دەژی لە چەوسانەوەی پیاوسالاریی ڕزگار بووی؟ کێشەکان چین کە تا ئێستا خۆت یان خۆت لە چوارچێوەی ژنان بە گشتیی بە تەواویی لە بندەستی پیاوانی کۆنەپەرست و چەوسێنەر یان سیستەمی پیاوسالاریی ئازاد نەبووی؟ ڕێگەچارەکانت چین؟

هێرۆ عەلی: بۆ وەڵامی ئەم پرسیارە دەڵێم: من تا ئێستا بەو ئەندێشەیەوە دەژیم و خۆزگە دەخوازم کە هەموو باوک و برا و هاوسەرەکان وەکو باوک و برا و هاوسەرەکەی من ڕۆشنبیر بان، چونکە ئەوان زۆر دەرفەتیان بۆ من ڕەخساندییە چ لە خوێندنەوە و خۆپەروەردەکردن چ لە کارەکانم لە دەرەوەی ماڵ، ئەمن چ لەو کاتانەی لەگەڵ باوک و براکانم دەژیام چ لە ئێستادا کە لەگەڵ هاوسەرەکەم دەژیم بە هیچ شێوەیەک نەیانچەوساندیمەوە، چونکە منیش بۆ خۆم توانیتم داکۆکیی لە ماف و ئازادییەکانم بکەم.

٨- حەیات مەجید:

حکومەت ڕۆڵی ئەرێنیی ناگێڕێ چونکە بە سەدان ژن کوژران و سوتێنران کەچی بکوژەکان لە شەقامەکان پیاسە دەکەن..

پایزە ئەحمەد: ئایە خودی پێکهاتەی سروشتی پیاو وەک ڕەگەزی نێر پیاوان بەو جۆرە ئافەریدە دەکا؟ یان ئەوە دابونەریت و دین و دەسەڵاتە پیاوان بەو شێوەیە بەرهەم دەهێنن کە هەن، یان هەردوو هۆکار هەر یەکەو بە ئاست و جۆرێک کارتێکردنی خۆیان هەیە؟

حەیات مەجید: دەربارەی پێکهاتەی سروشتی ژن و پیاو، تەنیا لە رووی فیزیکییەوە جیاوازن و جگە لەوە هیچی تر نابینم، لە هەموو ڕوویەکەوە هەردووکیان بۆ دوا جار مرۆڤن، دەبێ وەک مرۆڤ مامەلە لەگەڵ سروشتیاندا بکرێ نەک وەک ئەوەی کە خۆمان وێنەی دەکێشین و ئەو هێڵ و هێلکارییانە دروست دەکەین لە نێوان ژن و پیاودا، بێگومان دابونەریت ڕۆڵێکی کاریگەری هەیە لەسەر چۆنیەتی گەشەکردنی هۆشمەندیی تاک، کەواتە هەردووکیان رۆڵی خۆیان هەیە یەکەمیان بەوەی خۆمان ئەو نەخشەیە دادەنێین کە منی کچ لە منداڵیەوە وەک کەسێکی کەمئەندام لە هزر و جەستەدا تەماشا بکرێم و براکەشم یاخود هەر نێرینەیەکی دیکە بە کەسێکی تەواو سەیر بکرێ.

پایزە ئەحمەد: ئایە تەنیا پیاوان هۆکاری ئەو باری چەوسانەوەی ژنانن یان ژنانی ناهۆشیار و دەستەپاچەش ڕۆڵی خۆیان هەیە لە درێژەدانی ئەو بارەی خۆیان؟ چارە چییە.. یان چاکترین ڕێیەکانی چارەسەر چین لەو ڕووەوە؟

حەیات مەجید: بە رای من ئەگەر پیاوان هۆکاری سەرەکیین بۆ چەوساندنەوەی ژنان و گەورەکردنی کێشە کۆمەلایەتییەکان، بە دڵنیاییەوە ژنیش بێ بەش نییە لەو مەسەلەیەدا، بە جۆرێک جاری وا هەبووە هەر ژن بووە ژنی بە کوشت داوە و ژنی بە سوتان داوە ئەوانە و چەندان نموونەی زیندووی ترمان هەیە، چارەسەر بۆ ئەم گرفتانە هۆشیاریی تاکەکانی کۆمەڵگەیە بە جۆرێک مرۆڤ وەک خۆی سەیر بکرێ، هەردوو ڕەگەز ڕێز لە یەکتری بگرن و لە پێناو چارەسەرکردنی کێشەکان کۆشش بکەن.

پایزە ئەحمەد: هەر کەسێک لە ناخەوە بەو ژنکوژییە زۆرەی ئەو دواییانە رادەچڵەکێ یەکسەر پەنجەی تاوانکاریی بۆ حکومەت و تەواوی دەسەڵاتداران رادەکێشێ، بەڕێزت لەو بارەوە چ دەبێژی؟

حەیات مەجید: لێرەدا جێگەی خۆیەتی هەموو ژنێک ئەوە بزانێ کە حکومەتیش رۆڵێکی باشی نەبووە لەم مەسەلەیەدا، بە سەدان ژن کوژران و سوتێنران کەچی بکوژەکان لەسەر شەقامەکان پیاسە دەکەن و مێشێک میوانیان نییە.. ئەوەیە کە حکومەت نەیتوانیوە بە شێوەیەکی ئەرێنیی ڕۆڵی خۆی بگێڕێ.. ئەوانە و دەیان نموونەی تریش.

پایزە ئەحمەد: لەبەرچی ژنان زۆر بە کەمیی بەشداریی لە ڕێکخراوەکانی ژنان دەکەن؟ یان لەبەرچی زۆربەی زۆری ژنان ڕێکخراوەکانی ژنان بە پشتوپەنای خۆیان و داکۆکیکەر لە ماف و ئازادییەکانیان نازانن؟ ئایە ئەوەش بە هۆی دەستتێوەردانی پیاوانە؟ ئایە بەڕێزت بە باشتری نازانی ڕێکخراوی ژنان لە ژنان و پیاوانی یەکسانییخواز پێکبێ؟

حەیات مەجید: پێم وەیە ڕێکخراوەکان بە داخەوە هەندێکیان نموونەیەکی باشیان پێشکەش نەکردوە، لە خزمەتکردن بە ڕۆڵی ژنان لە کایە جیاوازەکاندا، بە داخەوە لەو ڕێکخراوانەدا ژنانەکان لە ناو خۆیاندا تەبا نین ئیتر چۆن دەتوانن ئیش لەسەر ژنی دەرەوەی ڕێکخراو بکەن.. ئەوەیە کارەساتە گەورەکە، بێگومان بەشدارییکردنی پیاوان لەو ڕێکخراوانەدا نەک تەنیا باشە بەڵکو زۆۆریش باشە و لۆژیکییانەتر کێشەکان چارەسەر دەکرێن.

پایزە ئەحمەد: خۆت وەک ژن تا چەند لە بەرانبەر هاوسەر یان باوک و برا یان هەر نێرێک کە لەگەڵی دەژی لە چەوسانەوەی پیاوسالاریی ڕزگار بووی؟ کێشەکان چین کە تا ئێستا خۆت یان خۆت لە چوارچێوەی ژنان بە گشتیی بە تەواویی لە بندەستی پیاوانی کۆنەپەرست و چەوسێنەر یان سیستەمی پیاوسالاریی ئازاد نەبووی؟ ڕێگەچارەکانت چین؟

حەیات مەجید: لەو بڕوایەدام ئەوەی لەگەڵ پیاوی کورد ژیا بێ تووشی ئەو بارە نەخواستراوانە بووە، چونکە پیاوەکان پەروەردەی دەستی کەلتوورێکی سەقەتن کە ڕزگاربوون لەو کەلتوورە زۆری دەوێ، هەر ژنیک بە ڕای من چوار دێر بنووسێ چوار هەنگاو لە ئازادبوونی نزیک دەبێتەوە، ڕێگەچارە ئەوەیە کە ژنان و پیاوان دەبێ هۆشیار بن بەرامبەر کێشەکانیان و کۆشش بکەن زمانی لەیەکترگەیشتن بەکاربهێنن بۆ چارەسەرکردن.

٩- شۆخان فەرەج:

دین و کلتوور و دابونەریت و دەسەڵات پیاوان دەکەنە چەوسێنەر،
حکومەت رێگە لە ژنکوژیی ناگرێ بەڵکو تاوانبارەکانیش ئازاد دەکا.

پایزە ئەحمەد: ئایە خودی پێکهاتەی سروشتی پیاو وەک رەگەزی نێر پیاوان بەو جۆرە ئافەریدە دەکا؟ یان ئەوە دابونەریت و دین و دەسەڵاتە پیاوان بەو شێوەیە بەرهەم دەهێنن کە هەن، یان هەردوو هۆکار هەر یەکەو بە ئاست و جۆرێک کارتێکردنی خۆیان هەیە؟

شۆخان فەرەج: نەخێر من پێموانییە کە پێکهاتەی سروشتی پیاو پیاو بەو شێوەیە ئافەریدە بکا کە ئێستا هەیە پیاوسالاریی بەرهەم هێنا بێ، پیاوی کردبێ بە پیاوێکی چەوسێنەر و داپڵۆسەر، ڕاستە پیاو لە رووی فیزیکییەوە بەهێزترە لە ژن بەس ئیتر ئەوە واتای ئەوە نییە کە ئەو پیاوە لە دروستبونییەوە هێزی داگیرکاریی و خۆسەپاندنی تێدا بێ بە هۆی ئەوەی لە ژن بەهێزترە لەو ڕووەوە. ئەوە دین و کلتوور و دابونەریت و دەسەڵاتە وەها لە پیاو دەکا ژن بچەوسێنێتەوە. دیارە دابونەریت بەشێکی کلتوور پێکدەهێنێ و کلتووریش بەشێکی گرنگی لە دینەوە وەرگیراوە کەواتە کاریگەریی دین زۆرە لە دروستبوونی پیاو بەو شێوەیە. بۆ نموونە دین ژن بە گێڵگە دەچووێنێ و پیاو چی بووێ تێیدا بچێنێ ئیتر لێرەیە هیچ نرخێک نەماوە بۆ ژن و هەموو دەسەڵاتێکی داوە بە پیاو.. ئەوە نموونەیەکی بچووکە بە پێویستی نازانم زۆر نموونەی تر کە بە بەردەوامیی باسی لێدەکرێ بهێنمەوە، بەڵام ئەوەی گرنگە لێرەدا ئاماژەی پێبدەم ئەوەیە کە دینەکان بە گشتیی پیاوانیان بە دەستەڵاتر لە ژنان داناوە.

ئەگەر بگەڕێینەوە بۆ مێژووی چەوساندنەوەی ژن لەو کاتەوە دەست پێدەکا کە تاکخودایی سەرهەڵدەدا و کار لە نێوان ژن و پیاودا جیادەکرێتەوە ئیتر ژن وەکو مرۆڤێکی ناتەواو دەبنیرێ و لە ماڵەوە دەمێنێتەوە و دەچەوسێنرێتەوە و پیاوانیش خاوەن هێز و باڵادەست دەبن. لە روویەکی ترەوە هەندێک پیاو هەن کە لە بنچینەدا باوەڕیان بە دین نییە بەڵام دەبینی هێشتا ئەوانیش ژن دەچەوسێننەوە چونکە دەڵێن ئەوە دابونەریتە. ئێمە پێویستمان بە دەسەڵاتێکی سێکۆلار هەیە واتا دین لە دەسەڵات جیابکرێتەوە بۆ نموونە ئێمە یاسای باری کەسێتیمان هەیە کە پەیوەندیی بە ژیانی کۆمەڵایەتی تاکەکانی کۆمەڵەوە هەیە کەواتە دەبوو ئەم یاسایە بە پێی بەرژوەندیی گشتیی لەسەر بنەمای جارنامەی گەردوونیی مافی مرۆڤ دابڕێژرایە نەک بە پێی (مەزهەب و شەریعە و خەیاڵ). حیزبمان هەیە خۆی بە سێکۆلاریی دەزانێ بەڵام دەنگی بەفرەژنیی دا! من ئەوە بە درۆکردن دەبینم لەگەڵ خەڵکدا.. یاریکردنە بە چارەنووسی ژنانەوە.. ئەوانە دەبنە هۆی ئەوەی کە پیاو بەو شێوەیە ئافەریدە ببێ.

پایزە ئەحمەد: ئایە تەنیا پیاوان هۆکاری ئەو باری چەوسانەوەی ژنانن یان ژنانی ناهۆشیار و دەستەپاچەش رۆڵی خۆیان هەیە لە درێژەدانی ئەو بارەی خۆیان؟ چارە چییە.. یان چاکترین رێیەکانی چارەسەر چین لەو رووەوە؟

شۆخان فەرەج: ژنان بێ توانا و بێ دەسەڵات و لاواز کراوان.. بە تەواویی ئەو باوەڕەیان لای ژن دروستکردووە کە (زەعیفە)یە، زۆر ژن هەن کە دەڵێن ژنیان ژن گوتوە پیاویان پیاو گوتوە.. بە تەواویی پیاوەکان ئەوەیان لە مێشکی ژندا چەسپاندوە کە ئەو بێ تواناترە لە پیاو.. هەر بۆیە باوەڕ بەوە دەکا کە بچەوسێنرێتەوە بێدەنگ بێ لە ئاستی هەر ئازارێک کە دەدرێ.. ئەگەر دەنگ هەڵبرێ بەرامبەر بە مافەکانی خۆی ئەوە دەنگی دەبڕن.. ژنان بێ چارە کراون. چارە ئەوەیە هەروەکو هەمیشە کە گوتوومە دەبێ بە پێی یاسا مافەکانی ژنان بچەسپێنرێ و هەر بە پێی یاسایەک کە بە راستیی یاسا بێ ئەو پیاوانە سزا بدرێن کە ژنان دەچەوسێننەوە. هەروا کۆشش بکرێ بۆ هۆشیارکردنەوەی پیاوان کە ژنیش مرۆڤە وەکو ئەو مافی ژیانێکی خۆش و ئاسوودەی هەیە دوور لە هەر چەوساندنەوە توندوتیژییەک لە بەرامبەری.

پایزە ئەحمەد: هەر کەسێک لە ناخەوە بەو ژنکوژییە زۆرەی ئەو دواییانە رادەچڵەکێ یەکسەر پەنجەی تاوانکاریی بۆ حکومەت و تەواوی دەسەڵاتداران رادەکێشێ، بەڕێزت لەو بارەوە چ دەبێژی؟

شۆخان فەرەج: ئەرکی حکومەتە کە پارێزگاری لە هەموو هاونیشتیمانیان بکا بە ژن و پیاوەوە.. هەروا حکومەت بەرپرسیاریەتییەکی گەورەی لەسەر شانە بۆ ئەوەی رێگەچارەیەک بدۆزێتەوە بۆ رێگەکردن لە ژنکوژیی.. ئەوان نەک رێگەی لێناگرن بەڵکو تاوانبارەکانیش لە ژێر ناوی لێبووردنی گشتیی ئازاد دەکەن. لە لایەکی ترەوە دامودەزگا پەروەردەییە حکومییەکان هەڵنەستاون بە ئەرکی خۆیان و هۆوشیارکردنەوەی تاکەکانی کۆمەڵگە.

پایزە ئەحمەد: لەبەرچی ژنان زۆر بە کەمیی بەشداریی لە رێکخراوەکانی ژنان دەکەن؟ یان لەبەرچی زۆربەی زۆری ژنان رێکخراوەکانی ژنان بە پشتوپەنای خۆیان و داکۆکیکەر لە ماف و ئازادییەکانیان نازانن؟ ئایە ئەوەش بە هۆی دەستتێوەردانی پیاوانە؟ ئایە بەڕێزت بە باشتری نازانی رێکخراوی ژنان لە ژنان و پیاوانی یەکسانییخواز پێکبێ؟

شۆخان فەرەج: هۆکارەکەی ئەوەیە کە زۆربەی رێکخراوەکان هەر یەکەو لە لایەن حیزبێکەوە دامەزرێنراون.. هەندێکیان دەڵێن سەربەخۆین بەڵام نەخێر وا نییە بەڵکو ناڕاستەوخۆ حیزبێک پاڵپشتیان دەکا. من پێموایە لەبەرئەوە ژنان ئەو رێکخراوانە بە پشت و پەنای خۆیان نازانن چونکە چەند پیاوێک کە خۆیان چەوسێنەری ژنانن و نە باوەڕیان بە مافی ژن نە بە یەکسانیی.. هەر ئەوانەش لە پشتەوە رێنیشاندەری بەشێک لە رێکخراوەکانن. لە لایەکی ترەوە چەندین جار گەندەڵیی ئەو رێکخراوانە ئاشکرا بووە، ئەو رێکخراوانە هەندێک جار رۆڵێکی نەرێنییان بینوە سەبارەت بە کێشەکانی ژنان.. ئەوانە بوونەتە هۆی ئەوەی کە متمانەی خۆیان لە دەست بدەن لە لای ژنان. خراپ نییە ئەگەر پیاوانیش بەژدار بن لە رێکخراوەکانی ژنان بەڵام ئایا کام پیاوانە؟ پیاو هەیە لە دەرەوە باوەڕی بە یەکسانیی ژن و پیاو هەیە کەچی لە ماڵەکەی خۆیدا باوەڕی بە پیاوسالاریی هەیە ئەگەر ئەوانە بێنە رێکخراوەکانەوە پێموایە بارودۆخی رێکخراوەکان لە ئێستا باشتر نابێ.

پایزە ئەحمەد: خۆت وەک ژن تا چەند لە بەرانبەر هاوسەر یان باوک و برا یان هەر نێرێک کە لەگەڵی دەژی لە چەوسانەوەی پیاوسالاریی رزگار بووی؟ کێشەکان چین کە تا ئێستا خۆت یان خۆت لە چوارچێوەی ژنان بە گشتیی بە تەواویی لە بندەستی پیاوانی کۆنەپەرست و چەوسێنەر یان سیستەمی پیاوسالاریی ئازاد نەبووی؟ رێگەچارەکانت چین؟

شۆخان فەرەج: دەتوانم بڵێم لەو مەسەلانە رزگار بوومە، هیچ برایەکم لە ئێستادا بە هیچ جۆرێک دەست ناخاتە نێو ژیانی من بگرە برا گەورەکەم هەمیشە هانم دەدا بۆ ئەوەی کە پتر بخوێنمەوە و خۆم پێشبخەم، هاوسەرەکەشم من خۆم هەڵمبژاردووە کەسێکی تێگەیشتووە بە هیچ جۆرێک باوەڕی بە چەوساندنەوە و پیاوسالاریی و ئەو جۆرە شتانە نییە و خۆی لە بواری مافی مرۆڤدا کار دەکا بۆ ئەوەی چەوساندنەوە نەمێنێ.. ئێستا بە دڵنیاییەوە رێگە بە خۆی نادا مرۆڤێک بچەوسێنێتەوە جا چی ئەو مرۆڤە هاوسەری خۆشی بێ کەواتە ئەوە هەر نابێ.

==

دین و کلتوور و دابونەریت و دەسەڵات پیاوان دەکەنە چەوسێنەر.
حکومەت رێگە لە ژنکوژیی ناگرێ بەڵکو تاوانبارەکانیش ئازاد دەکا.

١٠- تاڤگە سابیر:

تـا ژن شۆڕشێک لە نـاخی خـۆی نەکـا، نە بە یاسای داسەپاو بە مافەکانی خۆی دەگا نە بە یەکسانیی پیشە و سیاسەت و..

پایزە ئەحمەد: ئایە خودی پێکهاتەی سروشتی پیـاو وەک رەگەزی نێـر پیـاوان بەو جـۆرە ئافەریـدە دەکـا؟ یـان ئەوە دابونەریت و دیـن و دەسەڵاتە پیاوان بەو شێوەیە بەرهەم دەهێنن کە هەن، یان هەردوو هۆکار هەر یەکەو بە ئاست و جۆرێک کارتێکردنی خۆیان هەیە؟

تاڤگە سابیر: گەر لەم روانگەیەوە سەیری بکەین رەهەندێکی کێشەی رەگەزی مێینەمان بۆ ئاشکرا دەبـێ لە نێـوان چەوسـاندنەوەی ژن و رێگەگـرتن لەو کەلتـوورەی ژنـان بەرهەمیدێنن.. مـن وا هەستدەکەم گرفتـی ژنـان گرفتـی کۆمەڵگـایەکە، کە هەمـوو تواناکـانی خـۆی بـۆ چـوونیەکیی و لەیەکچـوون تەرخـانکردووە و نـاتوانێ قەبـووڵی ئەویـدیبوون بکـا. گرفتـی ژن تەنیـا گرفتـی بوونەوەرێکی دیاریکراو نییە، کە ستەمی لێدەکرێ و تراژیدیای کوشتنی دەنگێک نییە، کە دەیەوێ قسە بکا یان گرفتی رەگەزێک نییە کە لە پەراوێزدا نەبێ جێی نابێتەوە، بەڵکو لەمەش گرنگتر گرفتی کەلتوور و کۆمەڵگەیەکە کە هەموو کەرستەکانی خۆی بۆ چوونیەککردن و یەک شوناسیی بۆ کوشتنی هەمەرەنگیی و جیاوازیی تەرخانکردوو، ژن چاوێریی و دیسپلین ناکرێ لەبەرئەوەی کە ژنە و پێکهاتەیەکی بایەلۆژیی جیاوازی هەیە بەڵکو لەبەرئەوەی بوونەوەرێکی جیاوازە و جۆرێک لە پەیوەنـدیی کـۆمەڵایەتی بەرهەمـدەهێنێ کە لەسـەر بنـاغەی لێبـووردەیی و قەبـووڵکردنی جیاوازیی راوەستاوە... کۆیلەکردن و کۆنترۆڵکردنی ژن لە ناوەڕۆکدا کونترۆڵکردن و کۆیلەکردنی جیاوازییە... ئەوەی لە ژندا هەڕەشەئامێزە و کۆمەڵگەی باوکسالاریی هەموو کەرستەکانی خۆی لە کەلتـوور و سیستەمی یاساییەوە بگرە تـا هێـز و دەسـەڵات بـۆ کـۆنترۆڵکردنی تەرخـان دەکـا نە هەڕەشەی سێکسیی و نە ناهۆشمەندیی و لاوازیی کە بە پێـی گوتـاری باڵادەستیی پیاوسالاریی لە خەسڵەتەکانی ژنن، بەڵکو ئەوەی هەڕەشەئامێز و جێی مەترسییە ئەزموونی جیاوازییە و بێهودە نییە، دەبینین زۆربەی کوشتن و سزا توندەکان پەیوەندییان بەو بارەوە هەیە، کە پەیوەنـدیی سێکسـیی لە نێـوان دوو کەسـدا روویـداوە... چـونکە ئەم پەیوەنـدییە لـووتکەی خۆشەویستیی و قەبـووڵکردنی دوو بـوونەوەری جیـاوازە بـۆ یەکـدی.. ئەوەی لەم پرۆسەیەدا هەڕەشەئامێزە خۆدی رەگەز نییە وەک گوتـاری باڵادەست وێنـای دەکـا، بەڵکو نموونەی پەیوەنـدییەکە کە جیـاوازیی و لێکنەچـوون قەبـووڵ دەکـا.. دواجـار هەمـوو ژنـان کـۆیلە نـین هەر هەموویـان وەک یەک ناچەوسێندرێنەوە و هەموویان بەر هەڕەشەی تیرۆر و لێدان ناکەون، بەڵام کەم نین ئەو ژنـانەی پاش گوێڕایەڵیی و کۆنترۆڵکردن دەبن بە هاوبەشی سیستەمی کۆیلایەتی پیاوان و لەگەڵ سەرجەم دەزگا و یاساکانیدا دەگونجێن و رازی دەبن.

پایزە ئەحمەد: ئایە تەنیا پیاوان هۆکاری ئەو باری چەوسانەوەی ژنانن یان ژنـانی ناهۆشیار و دەستەپاچەش رۆڵـی خۆیـان هەیە لە درێژەدانـی ئەو بـارەی خۆیـان؟ چارە چییە.. یـان چاکترین رێیەکانی چارەسەر چین لەو رووەوە؟

تـاڤگە سـابیر: ژن تـا شوناسـی خـۆی دیـار نەکـا نـاتوانێ شوناسـی کـۆمەڵایەتی و سیاسیی و رۆشنبیریی بۆ ژنبوونی خۆی نیشان بکا و بۆ فەراهەمبوونی کۆشش بکـا. شوناسـی نیشـانکردنیش لە ناسینی خـودەوە سـەرچاوە دەگـرێ وەک ئەوەی مرۆڤێـک چـۆن خـۆی دەناسـێ؟ چـۆن خـودی خـۆی دەناسـێنێ؟ ئەو ژنـانەش کە درک بەوە دەکەن کە هەر وەکـو چـۆن وڵاتە زلهێزەکـان بـاوەڕ بە سەروەریی ئە وڵاتانە ناکەن کە لە خۆیان کەمهێزتـرن و کەی بیانەوێ سەروەرییان زەوت دەکەن.. بەو شێوەیە سەروەریی پیاوەکە سەرخراوە بەسەر سەروەریی ژندا. بۆیە ژن ئەگەر سەرەتا شۆڕشێک لە ناخی خۆیدا نەکا ناتوانێ بە راستیی شتەکان بگا. بۆیە من پێم وایە ژن نە تەنیا بە یاسای داسەپاو نە بە یەکسـانیی پیشـە و سیاسـەت و دامودەزگـانیتر نـاگـا بە مافەکـانی خـۆی.. ئـاگـا بەو ئامـانجەی کە ژن خەونـی پێـوە دەبینـن تـا شۆرشـی هۆشیارکردنەوەی ژن و کـۆمەڵ روونەدا، دیـارە هۆشیاریی ژنیش بە هۆشیاریی کۆمەڵەوە بەندە.

پـایزە ئەحمەد: هەر کەسێک لە نـاخەوە بەو ژنکـوژییە زۆرەی ئەو دواییـانە رادەچڵەکێ یەکسـەر پەنـجەی تـاوانکـاریی بـۆ حکـومەت و تەواوی دەسـەڵاتداران رادەکێشـێ، بەرێـزت لەو بـارەوە چ دەبێژی؟

تـاڤگە سابیر: دەسەڵات ئەو یاسایانەی بۆ قەدەغەکردنی کوشتنی ژنە لە مەسەلەی ئـابڕوو، بەڵام لە لە پراکتیکـی ژیـانی رۆژانەدا هەر یەک لەو یاسـاغکراوانە روودەدەن و یاسـاکان توانـای پاراستنی ژنەکانیان نییە، گواستنەوەی مافەکان لە ئاستی یاسای سەر کاغەزەوە بۆ نـاو پراکتیکی کۆمەڵایەتی یەکێک لەو گرەوە گەورانەیە کە رووبەڕووی ژنی کورد دەبێتەوە.

کێشـەیەکی دیکەی ژنـانی کـورد ئەوەیە تـا ئێسـتاش لە دەستی ئەو وێـنە و رۆڵە سـیمبۆڵیکانە دەربازیان نەبووە، کە پیاوی کورد بە درێژایی مێژووی خۆی بۆی کێشاون کە ژن دەکـاتە سیمبۆڵـی نیشتیمان و ئابڕووی نەتەوەیـی؛ لەشـی ژن و لەشـی نەتەوە، سۆزی ژن و سۆزی نشتیمانپەروەریی، نەریتـی ژن و نەریتـی رەسـەنی نەتەوە.. بە یەکـدی یەکسـان دەکـا. بێگومـان یەکسانکردنی ژن بەو شتانە کۆمەڵێک کـاری جیاواز ئەنجام دەدەن، یەکێک لە هەرە گرنگترینەکانیـان کردنـی ژنە بە بوونەوەرێکی بێ رەگەز.

پـایزە ئەحمەد: لەبەرچـی ژنـان زۆر بە کەمیـی بەشـداریی لە رێکخراوەکـانی ژنـان دەکەن؟ یـان لەبەرچـی زۆربەی زۆری ژنـان رێکخراوەکـانی ژنـان بە پشتوپەنـای خۆیـان و داکـۆکیکەر لە مـاف و ئازادییەکانیـان نـازانن؟ ئـایە ئەوەش بە هـۆی دەستتێوەردانی پیـاوانە؟ ئـایە بەرێـزت بە باشتری نازانی رێکخراوی ژنان لە ژنان و پیاوانی یەکسانییخواز پێکبێ؟

تـاڤگە سابیر: ئەو رێکخراوانەی ژنان کە لەگەڵ دەسەڵاتدارکاندا بەشداریی پرۆژەی ئەتککردن و رووشـانـدنی شـکۆمەندیی و لەنـاوبردنی ژن دەکەن خۆیـان لە رێکخـراو و ناوەنـد و کـۆمەڵە جیاوازەکانی ژناندا تونـد کـردووە بـۆ لەنـاوبردنی شوناسـی ژنبوون. ئەو رێکخراوانەی بە نـاوی ژن هەن لە کوردسـتان شـوێنێکی گونجـاوە بـۆ ئەوەی ژنـی تێـدا کـۆیلە بکەن.. تێیـدا ببێتە ژنێکـی گوێڕایەڵ و بەڵێ کار بۆ سەرجەم گوتـار و جیهانبینیی پیاوان و پراکتیزەکـاریی سـەرجەم میکرۆبە نامەعریفییە کۆمەڵایەتییەکانی پیـاوانی سیاسـەتمەدار و بڵاوکـردنەوەی ئەو میکرۆبە کوشندەیە بە نێـو هـۆش و ئـاوەزی سـەرجەم ژنانـدا لە رێگەی ئەو جۆرە نوێنەرانەوەی.. بەو شێوەیە ژن فریـای ئەوە نـاکەوێ بیـر لە کۆششێکی مەعریفـی و عەقڵانـی بکـاتەوە، چونکە ئەو ژنـانە بە سیاسـەتی حیزبـایەتی چەوت پەروەردەی هزریـی کـراون و خـاوەنی باگگراونـدێکی مەعریفـی و مرۆیـی و تەنـانەت نەتەوەییش نـین کە بتـوانن ببنە خـاوەنی گوتـاری ژنـانە.. هەروا سیاسـەتی کـوردیی و جیهانییش نەک هەر ژن بەڵکو هیچ مرۆڤ و تـاکێکی خاوەن گوتـاری مەعریفـی لە نایانـدا جێگەی نـابێتەوە، چـونکە لە بنەمـادا گوتـاری مەعریفـی کە بـۆ دەرکەوتنـی راسـتیی و جـوانکردنی ناشیرینەکانە و گوتـاری سیاسییش گوتـاری درۆ و ناشیرینکردنی جوانییەکـانە.. بە بڕوای من بە شـاردنەوەی راستییەکان ژنـان کەمتـر دەتـوانن لەو جیهـانە درۆیە نزیـک ببنەوە تـا پیـاوان کەمتـر دەربـارەی هـونەری دووفـاقیی و درۆ گەورەکـانی ژێـر کـڵاوی سیاسـەتمەداریی تێنەگـا.. هەر بـۆیە رێـژەی ژنـانی سیاسـەتمەدار و هەبوونیـان لە رێکخراوەکـانی بڕیـاردان لە کوردسـتان کەمە کە دەرکەوتنیان مایەی شەرمەزارییە.

پایزە ئەحمەد: خۆت وەک ژن تا چەند لە بەرانبەر هاوسەر یان باوک و برا یان هەر نێرێک کە لەگەڵـی دەژی لە چەوسانەوەی پیاوسالاریی رزگـار بووی؟ کێشەکان چین کە تـا ئێستا خۆت یان خۆت لە چوارچێوەی ژنـان بە گشتیی بە تەواویی لە بندەستی پیـاوانی کۆنەپەرست و چەوسێنەر یان سیستەمی پیاوسالاریی ئازاد نەبووی؟ رێگەچارەکانت چین؟

تـاڤگە سابیر: ....

==

١١- شلێر باپیری:

ئەوە روانینی پیاوسالارییە هانی ژنکوژیی دەدا و بە بیانووی پاراستنی ئاین و شەرەف و ئەو شتانە پاساوی بۆ دێنێتەوە.

پایزە ئەحمەد: ئایە خودی پێکهاتەی سروشتی پیاو وەک رەگەزی نێر پیاوان بەو جۆرە ئافەریدە دەکا؟ یان ئەوە دابونەریت و دین و دەسەڵاتە پیاوان بەو شێوەیە بەرهەم دەهێنن کە هەن، یان هەردوو هۆکار هەر یەکەو بە ئاست و جۆرێک کارتێکردنی خۆیان هەیە؟

شلێر باپیری: بە بۆچوونی من ئەوە کۆمەڵگەیە کە مرۆڤەکان بەو شێوەیە کە هەن، ئاراستە دەکا. کۆمەڵگەی ئێمە پیاوسالارە و پیاو لە ژن باڵادەسترە. وا نییە تەنیا سروشتی پیاو خۆی وابێ، ئەوە هەموو تاکەکانی کۆمەڵگەن کە لە بەرهەمهێنانی ئەم جۆرە پیاوانەدا بەشدارن، دین، دابونەریت، باردۆخی ئابووریی و پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکان کە بە گشتیی کولتوور یان فەرهەنگی کۆمەڵگە پێک دێنن، هەر یەکەیان لە جێی خۆیاندا بە رێژەیەک هۆکاری بەردەوامیی پیاوسالاریین.

پایزە ئەحمەد: ئایە تەنیا پیاوان هۆکاری ئەو باری چەوسانەوەی ژنانن یان ژنانی ناهۆشیار و دەستەپاچەش رۆڵی خۆیان هەیە لە درێژەدانی ئەو بارەی خۆیان؟ چارە چییە.. یان چاکترین رێیەکانی چارەسەر چین لەو رووەوە؟

شلێر باپیری: تەنیا پیاوان هۆکار نین و لە کۆمەڵگەی دواکەوتووی ئێمەدا کە پێناسەی شتەکان ئاڵۆزە و هیچ شتێک لە جێگەی خۆیدا نییە، هەر تاکێک بە ژن و پیاوەوە لە ئامادەکردنی بواری چەوساندنەوەی ژنان و سەپاندنی سیستەمی کۆمەڵایەتیی پیاوسالارییدا بەشدارن، بەڵام پیاوان پتر ئەم رۆڵە دەگێڕن و بێگومان ناهۆشیاریی ژنانیش یەکێک لە هۆکارە گرنگەکانی چەوساندنەوەی خۆیانە. ئەویش لەبەر ئەوەیە کە ژنانی کۆمەڵگەی ئێمە بەشێکیان بە هۆی نەخوێندەوارییەوە، نە شوناسی خۆیان دەناسن و نە شارەزای دەرفەتەکانی مافی مرۆڤیشن.

هەنگاونان بەرەو چارەسەریی زۆر شت لە خۆی دەگرێ و بە ماوەیەکی کەم ئەو نایەکسانییە چارەسەر ناکرێ و مەودایەکی زۆری دەوێ. خەباتێکی دەوێ کە بتوانێ ژنان بە مرۆڤبوونیان ئاشنا بکا، پێویستە ژنان بزانن لە کوێی کۆمەڵگەن، هەست بە مافە زەوتکراوەکانیان بکەن و بۆ بەدەستهێنانیان کۆشش بکەن. دەبێ ئەو تێگەیشتنە لای ژنان دروست ببێ کە تەنیا بۆ ئەوە دروست نەکراون خزمەت بە پیاو بکەن و ئەوان رازی بکەن. ژنان دەبێ بەو ئاستە لە تێگەیشتن بگەن کە خۆیان مرۆڤی سەربەخۆن و لەگەڵ پیاواندا وەک دوو جۆرە مرۆڤ وەک یەک تەواوکەری یەکترین و وەک یەک رۆڵیان لە دروستکردنی کۆمەڵگەدا هەیە.

پایزە ئەحمەد: هەر کەسێک لە ناخەوە بەو ژنکوژییە زۆرەی ئەو دواییانە رادەچڵەکێ یەکسەر پەنجەی تاوانکاریی بۆ حکومەت و تەواوی دەسەڵاتداران رادەکێشێ، بەڕێزت لەو بارەوە چ دەبێژی؟

شلێر باپیری: دەسەڵاتی سیاسیی لە هەر وڵاتێکدا لە دابینکردنی ماف و سەپاندنی ئاسایشی کۆمەڵایەتی بۆ هەموو تاکەکان بە ژن و پیاوەوە بەرپرسە. بەو لێکدانەوەیە ئەرکی حکومەت زۆر هەستیارە. حکومەت چ لە وڵاتانی دیموکرات و چ لە وڵاتانی دیکتاتۆردا، هەڵقوڵاوی کەلتووری کۆمەڵگەیە. وڵاتێک کە دیموکراسی و مافی مرۆڤ چووبێتە ناو کەلتوورەکەیەوە، نە حکومەتی دیکتاتۆر بەرهەم دەهێن و نە مافی مرۆڤیش پێشێل دەکا. بە بڕوای من ئەوە روانینی پیاوی کۆمەڵگەی پیاوسالار و ژنی بەرهەمهاتووی ئەم کۆمەڵگەیە کە هانی ژنکوژیی دەدا و بە بیانووی پاراستنی ئاین و شەرەف و ئەو شتانە پاساوی بۆ دێنێتەوە. کارە ناوازەکانی وەک ژن بە ژن، کچ بە بەرخوێن دان، بە کابان حیسابکردنی ژن، پاراستنی ئابڕووی خێزان، ژیانی هاوبەشی بەزۆرەملێی نێوان خزمان و پێشگیرییکردن لە دڵداریی و خۆشەویستیی بەر لە زەماوەند و زۆر هۆکاری دیکەش ئەو دیاردانەن کە کەلتووری ئێمەیان پێکهێناوە و سەرجەمیان هۆکاری بەردەوامیی ژنکوژیین. ئەرکی حکومەت کە پتر لە دەستەبژێرەکانی کۆمەڵگە پێک هاتووە، ئەوەیە کۆشش بکا هەموو ئەو دیاردانە لە ناو کۆمەڵگەدا لەنێوبەرێ، ئەو کات ژنکوژیی کە دەرئەنجامی ئەو دیاردانەیە لەنێودەچێ.

پایزە ئەحمەد: لەبەرچی ژنان زۆر بە کەمیی بەشداریی لە رێکخراوەکانی ژنان دەکەن؟ یان لەبەرچی زۆربەی زۆری ژنان رێکخراوەکانی ژنان بە پشتوپەنای خۆیان و داکۆکیکەر لە ماف و ئازادییەکانیان نازانن؟ ئایە ئەوەش بە هۆی دەستتێوەردانی پیاوانە؟ ئایە بەڕێزت بە باشتری نازانی رێکخراوی ژنان لە ژنان و پیاوانی یەکسانییخواز پێکبێ؟

شلێر باپیری: هەر ئەو هۆکارە کەلتووریی و فەرهەنگییانەی باسم کردن، سەرەتا دەبنە هۆی ئەوەی ژنان لە بەشدارییکردن لە هەرچەشنە چالاکییەدا خۆ ببوێرن. ژنێک کە مەترسیی کوشتن یان روانینی نەرێنیی کۆمەڵگە دواکەوتووەکەی خۆی لەسەرە ئامادە نییە لەو چالاکییانەدا بەشدار بێ. ئەو دەسەڵاتە پیاوسالارانەیە کە هەموو رەهەندەکانی کۆمەڵایەتی و سیاسیشی گرتووەتەوە بە توندیی دژایەتیی بەشداریی ژنان دەکا یان چالاکییەکانیان دەخاتە ژێر کۆنترۆڵی خۆیەوە.

بە رێژەیەکی زۆر زۆر کەم نەبێ، پیاومان دەست ناکەوێ بڕوای بە یەکسانیی ئەم دوو مرۆڤە هەبێ کە لە بواری جەستەییەوە جیاوازن. ژنانیش لە ژێر ئەم پەروەردە سەقەتەدا زۆر جار پتر لە پیاوان دژی مافەکانی خۆیانن و ئامادە نین لە چالاکییەکاندا بەشدار بن.

پایزە ئەحمەد: خۆت وەک ژن تا چەند لە بەرانبەر هاوسەر یان باوک و برا یان هەر نێرێک کە لەگەڵی دەژی لە چەوسانەوەی پیاوسالاریی رزگار بووی؟ کێشەکان چین کە تا ئێستا خۆت یان خۆت لە چوارچێوەی ژنان بە گشتیی بە تەواویی لە بندەستی پیاوانی کۆنەپەرست و چەوسێنەر یان سیستەمی پیاوسالاریی ئازاد نەبووی؟ رێگەچارەکانت چین؟

شلێر باپیری: تا ئێستا ژیانی هاوبەشم پێک نەهێناوە کە بزانم بەرانبەری چۆن دەبم. بۆ باب و برا و دواتر پیاوانی کۆمەڵگەکەمان، هەستم بە چەوساندنەوەی ئەوتۆ نەکردووە، بەڵام وەک هەر ژنێک هەستم بە جیاوازیی رەگەزیی کردووە کە منیش لەو جیاوازییەدا بێبەش نەبووم.

کێشەکان بۆ ئازادبوون لە دەستی رەوتی پیاوسالاریی زۆرن، چونکە وەک گوتم ئەو پیاوسالارییە رەگ و ریشەی لە فەرهەنگ و بیروباوەری تاکەکانی کۆمەڵگەکەمدا هەیە بە بچووک و گەورە و ژن و پیاوەوە، هەر لە منداڵییەوە بەو بیرەوە پەروەردە دەکرێن، کەواتە بە گۆڕانکاریی لە فەرهەنگ و باوەڕەکان دەتوانین وردە وردە هەنگاو بۆ نەمان و نەهێشتنی ئەو چەوساندنەوانە هەڵبهێنین.

رێگە چارەکان زۆر بەرچاون لە بەشی پرسیارەکانی دیکە ئاماژەم پێدان، بەڵام گرنگ ئەوەیە لە هەموو لایەکەوە کاری بۆ بکرێ و بە دەسەڵات و بە ژن و بە پیاوەوە باوەڕمان بە گۆڕانکارییە هزرییەکانی سەردەم و مۆدێرنیزە و مافی تاکەکان هەبێ.

** شلێر باپیری / رۆژنامەنووس و چالاکی بواری مافی ژنان.*

==

ئەوە روانینی پیاوسالارییە هانی ژنکوژیی دەدا و
بە بیانووی پاراستنی ئاین و شەرەف و ئەو شتانە پاساوی بۆ دێنێتەوە.

١٢- رێگا رەوف:

دەسەڵات خۆی هۆکاری سەرەکیی ئەو کوشت و کوشتارەیە.
پێویستە شۆرشێکی ژنان بە ئاقاری یەکسانیی هەڵبگیرسێ.

پایزە ئەحمەد: ئایە خودی پێکهاتەی سروشتی پیاو وەک رەگەزی نێر پیاوان بەو جۆرە ئافەریدە دەکا؟ یان ئەوە دابونەریت و دین و دەسەڵاتە پیاوان بەو شێوەیە بەرهەم دەهێنن کە هەن، یان هەردوو هۆکار هەر یەکەو بە ئاست و جۆرێک کارتێکردنی خۆیان هەیە؟

رێگا رەوف: بەو پێیەی کە کۆمەڵگا بە شێوازی جۆراوجۆر مرۆڤەکان پەروەردە دەکات، کە لە رێگای کولتوور و دین و دابونەریت و یاساکانەوە بەرجەستە دەبێتەوە ئەم پەروەردەیە بۆیە پیاوانیش لەو چوارچێوەیەدا و بەو جۆرە پەروەردە دەبن. پیاوێک کە بە "دەسەڵات" زمانی هەڵدێنێ، دەبێتە بەشێک لە شوناسنامەی ژیانی بەو جۆرە رەفتارکردنە. بۆیە ئەم بنەمایە بۆ پەروەردەکردنە کە دەبێتە هۆی دروستکردنی پیاوانێکی هاوشێوە نەوە لە دوای نەوە. بێگومان هەندێ بەش لە پیاوان بۆ خۆیان نەخۆشیی دەسەلاتیان تێدایە و بە شێوەیەکی زۆر دڕندانەتر ئەم جۆرە مامەلەیە نیشان دەدەن و هەندێکیش بە شیوازێکی ساکارتر. بۆیە گۆرینی ستراکتەری کۆمەڵگا کاریگەریی تەواوی هەیە لەسەر گۆڕینی بیر و بیرکردنەوەی پیاوانیش. پەروەردە کاریگەریی تەواوی هەیە بۆ هەر ئاڵوگۆڕێک.

پایزە ئەحمەد: ئایە تەنیا پیاوان هۆکاری ئەو باری چەوسانەوەی ژنانن یان ژنانی ناهۆشیار و دەستەپاچەش رۆڵی خۆیان هەیە لە درێژەدانی ئەو بارەی خۆیان؟ چارە چییە.. یان چاکترین رێیەکانی چارەسەر چین لەو رووەوە؟

رێگا رەوف: لە هەندێ باردا دەتوانین بڵێین ژنان خۆیان رۆڵیان هەیە لە هێشتنەوەی ئەو جۆرە بیرکردنەوە و هەڵسوکەوتانەدا بەڵام نابێ لە یادمان بچێ کە ژنانیش پەروەردەی هەمان کولتوور و نەریتن واتە ئەگەر لە کولتوورێکدا پیاوان بە بەهێز و سەروەر گەورە دەکرێن ئەوا ژنانیش بە پێچەوانەکەی لاواز و بیدەسەڵات بۆیە سەیر نییە کە ژنان خۆشیان باوەڕیان بەوە بێ کە بێدەسەڵاتن و ئەرکیان مانەوەی دەسەلاتی پیاوە نەک ئاڵوگۆرپێکردنی. باشترین چارەسەر ئەوەیە کە شۆرشێکی ژنان بە ئاقاری یەکسانیی ژن و پیاودا هەڵبگیرسێ، شۆڕشێک کە بتوانێ لە رەگ و ریشەوە نایەکسانیی و دواکەوتوویی ژن و پیاو لەبن بێنێ. ئەم جۆرە لە شۆڕش دەبێ تەواوی بوارەکانی ژیان بگرێتەوە، لە پەروەردە و یاسا و خویندن و بواری سیاسەت و بواری کۆمەڵایەتی... بە کورتیی دەبێ لە تەواوی بوارەکاندا ئەم ئالوگۆڕە روبدا. نابێ لە تەواوی ئەم پرۆسەیەدا ئەوەمان لە یاد بچێ کە پسپۆری بواری دەروونیی کاریگەریی گەورەی هەیە لەسەر ئەم ئاڵوگۆرە. واتە گۆڕینی بیر و هۆشی ئەو ژنانەی کە بوونەتە قوربانی پیاوسالاریی و توندوتیژیی یەکێکە لەو بوارانەی کە ئەم کەسانە بە شێوازێکی زۆر بەهێزتر باربهێننەوە.

پایزە ئەحمەد: هەر کەسێک لە ناخەوە بەو ژنکوژییە زۆرەی ئەو دواییانە رادەچڵەکێ یەکسەر پەنجەی تاوانکاریی بۆ حکومەت و تەواوی دەسەڵاتداران رادەکێشێ، بەرێزت لەو بارەوە چ دەبێژی؟

رێگا رەوف: سەد لە سەد وایە و دەبێ پەنجەی تاوانباریی بۆ دەسەڵات رابکێشرێ، چونکە کاتێک کێشەیەک دێتە ئاراوە لە کۆمەلگادا ئەوە دەسەڵاتە کە دەبێ بە گورج و گۆڵیی و خەمخۆرییەوە کار بکا بۆ کەمکردنەوەو لەناوچوونی ئەو دیاردەیە. مەسەلەی کوشتنی ژنان یەک راستیی دەردەخا کە ئەو حیزبانەی دەسەڵات نەک هەر بۆیان گرنگ نییە ئەو کێشەیە چارەسەر بکەن بگرە بۆ خۆیان هۆکاریکی سەرەکیی ئەو کوشت و کوشتارەن. سوننەت و نەریتی ئەم حیزبانە بوو کە لە سالانی ٩١ هێنرایەوە نێو شارەکان و بووە کولتووری خەلکیش. بۆیە تاوانباران بەر لە هەر کەسێک ئەوانن و دواتریش ئەگەر دەسەلاتێک لە ماوەی ٢٠ ساڵدا نەتوانێ کێشەیەکی کۆمەلایەتی لەو جۆرە جدیی چارەسەر بکا کەواتە دەبێ ببێتە مایەی پرسیار. دەنا لە هەموو جێگایەکی دونیادا کە دیاردەیەک یان کێشەیەک دێتە پێشەوە یەکسەر دامودەزگای بۆ دروست دەکرێ و تیمی ئازا و پسپۆر لە هەموو بوارەکانی بۆ کۆدەکریتەوە تا بتوانرێ کێشەکە بەرەو نەمان یان چارەسەر ببردرێ بەڵام ئەم دەسەڵاتەی کوردستان تەنانەت ئەو گرووپانەی کە دادەنرێن بۆ بە حیساب مافی ژنان هیچ پسپۆرییەکیان لە بواری مافی ژنان، دەروونیی، کۆمەڵایەتی و ئەوانەدا نییە بەڵکو هەڵبژێردراوی حیزبیی و تەنیا بۆ جێگاگرتنە بۆیە کۆششەکانیش ناکام دەمێننەوە.

پایزە ئەحمەد: لەبەرچی ژنان زۆر بە کەمیی بەشداریی لە رێکخراوەکانی ژنان دەکەن؟ یان لەبەرچی زۆربەی زۆری ژنان رێکخراوەکانی ژنان بە پشتوپەنای خۆیان و داکۆکیکەر لە ماف و ئازادییەکانیان نازانن؟ ئایە ئەوەش بە هۆی دەستتێوەردانی پیاوانە؟ ئایە بەرێزت بە باشتری نازانی رێکخراوی ژنان لە ژنان و پیاوانی یەکسانییخواز پێکبێ؟

رێگا رەوف: کێشەکە لەوەدایە کە رێکخراوەکانی ژنان بە داخەوە ئەزموونێکی تری تاقیکراوەی حیزبەکانن، واتە ئەوانیش بە رێگای خۆیان وەک حیزب کاردەکەن و پشت و پەنای حیزبن نەک ژنان. وەختێک رێکخراوەکان نەتوانن جیاواز لە حیزب بیربکەنەوە ناشتوانن سەربەخۆ کار بکەن، ناشتوانن ببنە پشت و پەنای ژنانی بەدبەخت. ئەگەر ببوونایە پشت و پەنای ژنان ئەوا خۆبەخۆ حیزبەکانیش پشت و پەنا دەبن، بۆیە من پێم وایە ئەم دوو بەشە لە کۆمەڵگا ئاو لە یەک سەرچاوە دەخۆنەوە و هێز لە یەک وەردەگرن. حیزبەکان چ جۆرە جێگا و رێگایەکیان هەبێ ژنانیش هەمان جێگا و رێگایان هەیە.. چون جیاواز لەم حیزبانە بیر ناکەنەوە. سەد لە سەد ئەوە کارێکی باشە کە ئەو دوو رەگەزە بتوانن پێکەوە بۆ مافەکانی ژنان کۆشش بکەن بەڵام من گومانم هەیە کە ئەم کارە لە ئێستادا شیاو بێ چونکە ئەگەر پیاوان جێگا و رێگای بەهێز و پایەیەکی باشیان هەیە لە کۆمەلگادا ئەوا لەرێکخراوێکی ژنانیشدا ئەوان دەبنە میراتگری جێگا و رێگای باش. بەر لەوەی پیاوان و ژنان پێکەوە رێکخراوێک دروست بکەن من پێم وایە کە وتەبێژی پیاومان زۆر زۆر کەمە کە قسە لەسەر ماف و ئازادیی ژن بکا. زۆرێک لەو پیاوانەی کە تەنانەت بە گوتن باس لە مافی ژن دەکەن لە رەفتاردا زۆربەیان وا نین. کەواتە پیاوان و بە تایبەت بەشی رۆشنبیر و دەستەبژێر زۆر زۆر پاسیفیستن و فزەیان لە خۆیان بریوە لە کاتێکدا نیوەی کۆمەلگا قڕ دەکرێ ئیتر لە کام رێکخراودا ئەو متمانەیە دەکرێ دروست بکرێ؟

پایزە ئەحمەد: خۆت وەک ژن تا چەند لە بەرانبەر هاوسەر یان باوک و برا یان هەر نێرێک کە لەگەڵی دەژی لە چەوسانەوەی پیاوسالاریی رزگار بووی؟ کێشەکان چین کە تا ئێستا خۆت یان خۆت لە چوارچێوەی ژنان بە گشتیی بە تەواویی لە بندەستی پیاوانی کۆنەپەرست و چەوسێنەر یان سیستەمی پیاوسالاریی ئازاد نەبووی؟ رێگەچارەکانت چین؟

رێگا رەوف: بێگومان هەندێ شت هەیە کە لە چوارچێوەی سیستەمدا کاریگەریی لەسەر منیش هەیە بۆ نموونە مەسەلەی یەکسانیی ژن و پیاو لە یاسادا منیش دەگرێتەوە، بەڵام ئەوەندەی بە ژیانی تاکی خۆم دەگەڕێتەوە من باوەڕم وایە کە ئەگەر ئێمە وەک هەڵسووڕاوانی ژن نەتوانین ئازاد بین کەواتە زۆر سەختە بە ژنانیش بڵێین ئازاد بن. من بۆ مافی ئازادیی خۆم قوربانییەکی زۆرم داوە، لەگەڵ خێزانەکەم بۆ ماوەی ١٥ ساڵ پەیوەندییمان پچڕا کە ئەمە قوربانییەکی گەورەیە بە بڕوای من بەڵام لە هەمووی گرنگتر بۆ من ئەوە بوو کە باوەڕی تەواوم هەبوو بەو رێگایەی کە هەڵمبژارد و بۆ تەنیا چرکەیەکیش پەشیمان نەبووم و نابم بگرە شوناسی خۆمم بە جیاواز لە خێزان دروست کرد و ژیانێکی لەو جۆرەی کە خۆم دەمەوێ هەڵمبژارد. قسەکە لەسەر ئەوەیە چەندە خۆ لەبەر ئەو گوشارە مرۆییەی دەوروبەر رادەگرین کاتێک بەکاردەهێنرێ بۆ لێسەندنەوەی ئازادییەکانمان؟ ئاخر گوشاری خێزان کەم نین. فشارێکە گوشارێکە لە ناخی ناخەوە ئازارت دەدا. بۆیە زۆرێک لەو ژنانەی کە ملدەدەن بەو بارە بە داخەوە خۆڕانەگرتنە لە بەرانبەر ئەو گوشارە زۆرە کە لە لایەن دایک و باوک و براوە بۆیان دروست دەکرێ. لە سەردەمانێک بۆ پاراستنی گیانی خۆم چەکم هەڵگرت و خۆم فێری چەندین جۆری چەک کرد، تەنیا بۆ ئەوەی بتوانم خۆم پارێزگاریی لە خۆم بکەم. من باوەڕی تەواوم بە خۆم هەیە و باوەڕی تەواویشم بە توانای مرۆڤ هەیە، ئەگەر بمانەوێ دەتوانین زۆر شت بکەین.

١٣- بەهار نەسرەدین:

بێگومان، حکومەت و یاسا تاوانبارن لەو ژنکوژییە، تەنیا رێگەی کۆتاییهاتن بە هەڵاواردن لەسەر ژنان، جوداکردنەوەی دینە لە دەوڵەت.

پایزە ئەحمەد: ئایە خودی پێکهاتەی سروشتی پیاو وەک رەگەزی نێر پیاوان بەو جۆرە ئافەریدە دەکا؟ یان ئەوە دابونەریت و دین و دەسەڵاتە پیاوان بەو شێوەیە بەرهەم دەهێنن کە هەن، یان هەردوو هۆکار هەر یەکەو بە ئاست و جۆرێک کارتێکردنی خۆیان هەیە؟

بەهار نەسرەدین: ئاستی پێشکەوتنی هزریی و گەیشتن بە واتا مرۆڤایەتییەکان لە کۆمەڵگە جیاوازەکاندا دەیسەلمێنی کە توندوتیژیی پیاوان بەرانبەر بە ژنان سروشتیی نییە، بەڵکو تەوەر و فاکتەرەکانی پەروەردەکردنیەتی. پیاوانی کورد لەو بارەیەوە زۆر لە دوان، هێشتا لە قۆناغە سەرەتاییەکانی ژیانی کۆمەڵایەتیدا دەژین، ئەو قۆناغەی کە تێیدا پیاوان بە زەبری هێزە ماسولکەییە سروشتییەکەیان باڵادەست بوون کە دابونەریت و دینیان داهێنا، واتە قۆناغی پیاوسالاریی.

پایزە ئەحمەد: ئایە تەنیا پیاوان هۆکاری ئەو باری چەوسانەوەی ژنانن یان ژنانی ناهۆشیار و دەستەپاچەش رۆڵی خۆیان هەیە لە درێژەدانی ئەو بارەی خۆیان؟ چارە چییە.. یان چاکترین رێیەکانی چارەسەر چین لەو رووەوە؟

بەهار نەسرەدین: خودی دیارکردنی جێ و شوێنی ژن لە چوارچێوەی دیندا و کردنی بە بەشێک لە پیرۆزییەکان، بنەمای چەوسانەوە و پێشێلکردنی مافی ژنە و خودی ژنانیشی کردوە بە ئامرازێک لە سیستەمی پیاوسالارییدا لە دژی خۆیان.

تەنیا رێگەی کۆتاییهاتن بە هەڵاواردن لەسەر ژنان، جوداکردنەوەی دینە لە دەوڵەت. بۆ ریشەکێشکردنی، پێویستی بە شۆڕشێکی کۆمەڵایەتییە کە تێیدا نێوەند و پێوەری نرخاندنی مرۆڤ، تەنیا مرۆڤ بێ نەک بیروباوەڕ.

پایزە ئەحمەد: هەر کەسێک لە ناخەوە بەو ژنکوژییە زۆرەی ئەو دواییانە رادەچڵەکێ یەکسەر پەنجەی تاوانکاریی بۆ حکومەت و تەواوی دەسەڵاتداران رادەکێشێ، بەڕێزت لەو بارەوە چ دەبێژی؟

بەهار نەسرەدین: بێگومان، حکومەت و یاسا تاوانبارن لەو ژنکوژییە، چونکە پاراستنی ژیانی هاوڵاتیان ئەرکی دەسەڵاتە. پیاوان، بە پشتگیریی یاسا و دەسەڵات ژنان دەکوژن. حکومەتی کوردی نەک هەر بەرپرس نییە لە پاراستنی تاکی کۆمەڵگە، بەڵکو خۆی سەرچاوەی کوشتاری ژنانە، چونکە هەمو هەلومەرجێکی رەخساندوە بۆ ژنکوژیی لە رێگەی یاساوە.

پایزە ئەحمەد: لەبەرچی ژنان زۆر بە کەمیی بەشداریی لە رێکخراوەکانی ژنان دەکەن؟ یان لەبەرچی زۆربەی زۆری ژنان رێکخراوەکانی ژنان بە پشتوپەنای خۆیان و داکۆکیکەر لە ماف و ئازادییەکانیان نازانن؟ ئایە ئەوەش بە هۆی دەستتێوەردانی پیاوانە؟ ئایە بەڕێزت بە باشتری نازانی رێکخراوی ژنان لە ژنان و پیاوانی یەکسانییخواز پێکبێ؟

بەهار نەسرەدین: زۆربەی رێکخراوەکانی ژنان سەر بە حیزبەکانن و بۆ بەرژەوەندیی ئەوان کار دەکەن. هەروەها بەرپرسان و کارمەندانی برێک لە رێکخراوانی ژنان بەرانبەر بە کرێ کار دەکەن نەک وەک بڕوا بە پرسی ژن. ئەمەش لە کردەوەدا دەرکەوتوە بۆیە ژنان هیچ هێما و هیوایەکیان بەو رێکخراوانە نییە. بەشی زۆری ئەو رێکخراوانە دامەزراون بۆ چەواشەکاریی و بۆ بەلارێدابردنی خەباتی ژنان و کردنی بە ئامرازێک بۆ بەرهەمهێنانەوەی پیاوسالاریی.

پایزە ئەحمەد: خۆت وەک ژن تا چەند لە بەرانبەر هاوسەر یان باوک و برا یان هەر نێرێک کە لەگەڵی دەژی لە چەوسانەوەی پیاوسالاریی رزگار بووی؟ کێشەکان چین کە تا ئێستا خۆت یان خۆت لە چوارچێوەی ژنان بە گشتیی بە تەواویی لە بندەستی پیاوانی کۆنەپەرست و چەوسێنەر یان سیستەمی پیاوسالاریی ئازاد نەبووی؟ رێگەچارەکانت چین؟

بەهار نەسرەدین: هیچ ژنێک نییە لە ژێر سیستەمی پیاوسالارییدا زەبروزەنگ و توندوتیژیی نەبینیبێ، منیش یەکێکم لەو ژنانە کە بەشی خۆم چێشتووەمە. ئێستا من لە ئەورپا دەژیم و ئازاد و سەربەخۆم.

رێگاچارەش هەر ئەوەیە کە لە سەرەوە ئاماژەم پێ کردوە. جوداکردنەوەی دین لە دەوڵەت و سەربەخۆبوونی ژنان لە باری ئابوورییەوە، ئەو تەوەرە سەرەکییانەن کە ژنان لەو بارودۆخە نامرۆییە رزگار دەکەن.

١٤- نیان ئەحمەد:

پیاوسالاریی پێکهاتەی دابونەریت و دین و دەسەڵاتە. شەرمە لەمرۆ ژن لەسەر ئەوە لەنێوببردرێ کە دەیەوێ دەنگ و رەنگی خۆی هەبێ.

پایزە ئەحمەد: ئایە خودی پێکهاتەی سروشتی پیاو وەک رەگەزی نێر پیاوان بەو جۆرە ئافەریدە دەکا؟ یان ئەوە دابونەریت و دین و دەسەڵاتە پیاوان بەو شێوەیە بەرهەم دەهێنن کە هەن، یان هەردوو هۆکار هەر یەکەو بە ئاست و جۆرێک کارتێکردنی خۆیان هەیە؟

نیان ئەحمەد: بێ گومان پیاوسالاریی پێکهاتەی دەستی دابونەریت و دین و دەسەڵاتە. هیچ پیاوێک بە پیاوسالاریی لە دایک نابێ، بەڵکو هەڵسوکەوتی رۆژانە و شوێنپێ هەڵگرتنی شێلگیرانەی سەران و بە ناو لێزانان ئەو جۆرە کەسایەتییانە دروست دەکەن. هەڵبەت هەر یەک لە ئافرەت یان پیاو خاوەنی کۆمەڵێک خەسڵەتی جیاوازن کە تایبەتمەندێتیان بونیاد و هەڵکەوتەیە. پیاوسالاریی هێزێکە کە زۆربەی پیاوان لەسەر دەستەبەرکردنی بیروڕایەک بە خۆیانی دەدەن کە تەنیا ئاکار و چوارچێوەیەکی خۆپەرستییە.

هۆکاری پەرەپێدانی ئەو دابونەریتە.. بنەڕەتەکەی بیروباوەڕی دینییە، جگە لەوەش زۆربەی پیاوان دەروونپاکیی ئافرەتان و خۆشەویستیی و ئەمەکدارییان بەرامبەر خێزانەکانیان بەو جۆرەی کە پیاوان سوودی لێ دەبینن بەکار دەهێنن، بە پێی سایکۆلۆژیەتی کەسایەتیی کەسەکان کە لە ژیانیاندا دووچاری چەوسانەوە بوونە لە لایەن کەسی ناو خێزانەکانیان یان کەسێکی دەرەکیی.. دەیانخەنە نێو نەخشە چەوسێنەرییەکانیان، ئەوانە پتر پەنا دەبەنەبەر پیاوسالاریی و لەو رێگەیەوە کۆشش دەکەن ئەو لایەنە بریندارەی کەسایەتییەکان چارەسەر بکەن، ئیتر بە پلان بێ یان بە بێ هۆشیاریی.

پایزە ئەحمەد: ئایە تەنیا پیاوان هۆکاری ئەو باری چەوسانەوەی ژنانن یان ژنانی ناهۆشیار و دەستەپاچەش رۆڵی خۆیان هەیە لە درێژەدانی ئەو بارەی خۆیان؟ چارە چییە.. یان چاکترین رێیەکانی چارەسەر چین لەو رووەوە؟

نیان ئەحمەد: بە رای من باوی پیاوسالاریی لە هیچ شوێنێک نەماوە.. ژن خۆی پیاوسالاریی دروست دەکا.. خۆی پیاوێک دروست دەکا ستەمی لێ بکا، کە ژن درۆی لەگەڵ ناخی خۆی نەکرد رەهایە و هیچ پیاوێک ناتوانێ وای لێ بکا کۆیلەی بکا.

پایزە ئەحمەد: هەر کەسێک لە ناخەوە بەو ژنکوژییە زۆرەی ئەو دواییانە رادەچڵەکێ یەکسەر پەنجەی تاوانکاریی بۆ حکومەت و تەواوی دەسەڵاتداران رادەکێشێ، بەرێزت لەو بارەوە چ دەبێژی؟

نیان ئەحمەد: هەڵبەت حکومەت رۆڵێکی زۆر نەرێنییانەی هەیە لە پاراستنی مافی ئافرەتان و توندوتیژیی دژ بە ئافرەتان، چونکە کە لە نەخشە و بەرنامەی کابینەیەکدا، یان سیستەمی بەرێوەبردنی وڵاتێکدا بنەبڕی توندوتیژیی و کاری نایاسایی و نامرۆڤانە دژی تاکەکانی کۆمەڵ نەکرابێ، واتای ئەوەیە کە پشتگیریی کاری ئەو دێوەزمەیەن کە ناوی ژنکوشتنە، چونکە ئەگەر حکومەت یاسایەکی رەها و بێ دانوسانی بهێنابا ئارا و بە توندیی سزای تاوانبارانی بدابا ئەوە بەبێ گومان ئەو دیاردەیە بنەبڕ دەبوو، کە پێویست بوو تا ئێستا بنەبڕ ببووایە و نەبووایە بە باسی نێو پەرتووکان و گۆڤار و رۆژنامە یان ماڵپەڕەکان، شەرمە لە رۆژگاری ئەمڕۆ ئافرەت لەنێو ببردرێ تەنیا لەبەرئەوەی بیەوێ دەنگ و رەنگی هەبێ، یان بیەوێ پیادەی ماف و ئارەزووەکانی خۆی بکا.

پایزە ئەحمەد: لەبەرچی ژنان زۆر بە کەمیی بەشداریی لە رێکخراوەکانی ژنان دەکەن؟ یان لەبەرچی زۆربەی زۆری ژنان رێکخراوەکانی ژنان بە پشتوپەنای خۆیان و داکۆکیکەر لە ماف و ئازادییەکانیان نازانن؟ ئایە ئەوەش بە هۆی دەستتێوەردانی پیاوانە؟ ئایە بەرێزت بە باشتری نازانی رێکخراوی ژنان لە ژنان و پیاوانی یەکسانییخواز پێکبێ؟

نیان ئەحمەد: نەبوونی متمانە هۆکارێکی گرنگە بۆ پەیوەستنەبوونی ئافرەتان بە کۆمەڵەکانی ژنان یان رێکخراوەکانی سەر بە ئافرەتان. سنووری تەسکی دەسەڵاتی ئەو رێکخراوانە و نەبوونی ئەو پارێزگارییە کۆمەڵایەتییەی کە ئافرەتان پێویستیانە یان خەونی پێوە دەبینن.. وای لە زۆربەی ئافرەتان کردووە کە ئەگەر لە تەنگژەیەکی دەروونیی و خێزانیی زۆر گەورەدا نەبن و بە ناچاریی نەبێ رووی سکاڵا و گازندە نەبەنە لای ئەو رێکخراوانە.

پایزە ئەحمەد: خۆت وەک ژن تا چەند لە بەرانبەر هاوسەر یان باوک و برا یان هەر نێرێک کە لەگەڵی دەژی لە چەوسانەوەی پیاوسالاریی رزگار بووی؟ کێشەکان چین کە تا ئێستا خۆت یان خۆت لە چوارچێوەی ژنان بە گشتیی بە تەواویی لە بندەستی پیاوانی کۆنەپەرست و چەوسێنەر یان سیستەمی پیاوسالاریی ئازاد نەبووی؟ رێگەچارەکانت چین؟

نیان ئەحمەد: هەندێک جار هەندێک ئافرەت خۆیان بە چاوێکی نزم سەیری تواناکانی خۆیان و رێکخراوەکانیان دەکەن و متمانەیان بە تواناکانی خۆیان نییە.. ئەوەش هەنگاوێکێ بەرفراوانی چەوسانەوەی کەسەکان خۆیانن. پێویستە مرۆڤ باوەڕی بە توانای بێ سنووری خۆی هەبێ، چونکە لێهاتوویی بریتییە لە کۆشش و کردار.

١٥ - شەیدا مەعروف:

ئێمەی مێینە هەمیشە گرفتمان لەگەڵ نێرەکان هەیە، بەڵام ئەگەر تاک هۆشیار بێ ئیتر جێیەک نییە بۆ پیاو تا بتوانێ ژن بچەوسێنێتەوە.

پایزە ئەحمەد: ئایە خودی پێکهاتەی سروشتی پیاو وەک رەگەزی نێر پیاوان بەو جۆرە ئافەریدە دەکا؟ یان ئەوە دابونەریت و دین و دەسەڵاتە پیاوان بەو شێوەیە بەرهەم دەهێنن کە هەن، یان هەردوو هۆکار هەر یەکەو بە ئاست و جۆرێک کارتێکردنی خۆیان هەیە؟

شەیدا مەعروف: بێگومان هەردوو هۆکارەکە وا دەکەن هەمیشە پیاو وەک کەسیاتییەکی زۆر جیاواز بیربکاتەوە.. من پێم وایە کە پتر دابونەریتی ئەم کۆمەڵگەیەیە وادەکا پیاو خۆی بە پاڵەوانی ئەو زەمینە و سەرکردەی هەر شتێک کە هەیە بزانێ، دەیەوێ هەمیشە بۆ خۆی خاوەن بڕیار بێ و هەموو دەسەڵاتەکان بۆ خۆی وەربگرێ.

پایزە ئەحمەد: ئایە تەنیا پیاوان هۆکاری ئەو باری چەوسانەوەی ژنانن یان ژنانی ناهۆشیار و دەستەپاچەش رۆڵی خۆیان هەیە لە درێژەدانی ئەو بارەی خۆیان؟ چارە چییە.. یان چاکترین رێیەکانی چارەسەر چین لەو رووەوە؟

شەیدا مەعروف: نا من هەرگیز پیاو بە هۆکار نازانم، چونکە پیاویش وەک ژن مرۆڤە پێش ئەوەی پیاو بێ، من پێم وایە ناهۆشیاریی تاک وادەکا کە ژن تووشی چەوساندنەوە ببێ. چونکە کە تاک هۆشیار بێ و بە هۆشیاریی پەروەدە بکرێ ئیتر جێیەک نییە بۆ ئەوەی کە ئەو بتوانێ ئاوەها بێ بەرامبەر بە مرۆڤ. سەبارەت بە چارەسەر من پێم وایە دەبێ کار لەسەر هۆشیارکردنەوەی یەک بە یەکی نەوەکانەوە بکرێ و وا رابهێنرێن کە هەموومان مرۆڤین و پێویستمان بە ژیانە نەک وا رابهێنرێن کە جیاوازیی لە رەگەزدا هەیە، دەبێ کارێک بکرێ تا ئەوانیش هۆشیاریی خۆیان بگەیەنن بە چواردەورەکەیان.

پایزە ئەحمەد: هەر کەسێک لە ناخەوە بەو ژنکوژییە زۆرەی ئەو دواییانە رادەچڵەکێ یەکسەر پەنجەی تاوانکاریی بۆ حکومەت و تەواوی دەسەڵاتداران رادەکێشێ، بەرێزت لەو بارەوە چ دەبێژی؟

شەیدا مەعروف: هەمومان کاتێک کوشتنی ژنێک دەبیستین رادەوەستین لەسەر ئەوەی کە بۆ و کێ کوشتی؟ ئەوەش ئەوە ناگەیەنێ دەبێ ئەو ژنە تاوانێکی کردبێ بۆیە وای پێکرا، بە رای من دەبێ دەسەڵاتداران ئیش لەسەر ئەو یاسایانە بکەن کە نابێ مرۆڤ بە هیچ شێوەیەک تاوانی بەرامبەر بکرێ.. چونکە ئەویش ژیانی پێویستە، هەروا دەڵێم هەر کاتێک ژنێک بە هەر بیانوویەک تیرۆر دەکرێ و دواجار تۆمەتی خراپی دەخرێتە پاڵ ئەوە حکومەت بەرپرسە لێی، چونکە ئەوە حکومەتە کار لەسەر ئەو کەیسانە ناکا.. رۆژێک نەماندیت بڵێ ئەوە ئێمە هەقی ژنێکمان سەند، وەک ئەو چەندان نموونەی کە هەمانە، ئەگەر ژنێک یان ێکخراوێک لەسەر ئەو کەیسانە نەیەتە قسە حکومەت وەلای دەنێ، بەوەش ئەو تاوانانە زۆرتر دەبن و هەمیشەش ژن قوربانی دەبێ لە هەر تیرۆرکردنێک یاخود توندوتیژییەک کە بەرامبەر بە مرۆڤبوونی ژن دەکرێ.

پایزە ئەحمەد: لەبەرچی ژنان زۆر بە کەمیی بەشداریی لە رێکخراوەکانی ژنان دەکەن؟ یان لەبەرچی زۆربەی زۆری ژنان رێکخراوەکانی ژنان بە پشتوپەنای خۆیان و داکۆکیکەر لە ماف و ئازادییەکانیان نازانن؟ ئایە ئەوەش بە هۆی دەستتێوەردانی پیاوانە؟ ئایە بەرێزت بە باشتری نازانی رێکخراوی ژنان لە ژنان و پیاوانی یەکسانییخواز پێکبێ؟

شەیدا مەعروف: ....

پایزە ئەحمەد: خۆت وەک ژن تا چەند لە بەرانبەر هاوسەر یان باوک و برا یان هەر نێرێک کە لەگەڵی دەژی لە چەوسانەوەی پیاوسالاریی رزگار بووی؟ کێشەکان چین کە تا ئێستا خۆت یان خۆت لە چوارچێوەی ژنان بە گشتیی بە تەواویی لە بندەستی پیاوانی کۆنەپەرست و چەوسێنەر یان سیستەمی پیاوسالاریی ئازاد نەبووی؟ رێگەچارەکانت چین؟

شەیدا مەعروف: ئێمەی مێینە هەمیشە گرفتمان لەگەڵ نێرەکان هەیە وەک ئەوەی بەرێزت ئاماژەت پێی داوە، چونکە بمانەوێ و نەمانەوێ پیاوان دەیانەوێ تەنیا بۆ خۆیان بن نەک بۆ ئێمە، هەروا هەمیشە کۆشش دەکەن کە پاشگریان بین. ئەو کێشانە لە مێینەیەکەوە بۆ مێینەیەکی دیکە جیاوازە، من وەک خۆم تا ئێستا تووشی گرفتێکی لەو جۆرە نەبوومە کە هێندە زەق بێ و نەتوانم کاری لەسەر بکەم، چونکە کەم تا زۆرێک توانای چارەسەرکردنم

هەیە، بەڵام سەرەکییترین گرفتی ژنان ئەوەیە کە ئەوانی برا و باوک و هاوسەر و هەر نێریکی دیکە ناوی ژنان دەزڕێنن یان بە هەر بیانوویەک بێ دەیانکوژن و وەک بەرزەکی بانانیش بۆی دەردەچن.. بۆیە ئەوان هەمیشە وەک دەسەڵاتدار دەردەکەون کە من پێم وا نییە پیاو لە ژن بە دەسەڵاتتر بێ، رێگەچارە بۆ هەر گرفتێک تێگەیشتنی کەسەکانە لە ناخی یەکتر.

١٦ - سیما نەجم:

ژنکوژیی فەرهەنگی دەسەڵاتە نەک خەڵک، کێشەی من لەگەڵ دەسەڵاتی چینایەتییە کە باوک و برا و پیاو لە هەر ژنێک دەکاتە درندە.

پایزە ئەحمەد: ئایە خودی پێکهاتەی سروشتی پیاو وەک رەگەزی نێر پیاوان بەو جۆرە ئافەریدە دەکا؟ یان ئەوە دابونەریت و دین و دەسەڵاتە پیاوان بەو شێوەیە بەرهەم دەهێنن کە هەن، یان هەردوو هۆکار هەر یەکەو بە ئاست و جۆرێک کارتێکردنی خۆیان هەیە؟

سیما نەجم: سڵاو! پێش هەموو شتیک زۆر سوپاستان دەکەم کە ئەو هەلەتان رەخساند. بە بڕوای من ئەو شتە کە ئێوە باسی دەکەن وایە، بەڵام وەڵامدانەوە بەو پرسیارە کە بۆچی پیاوان تەنانەت ئەوانەشی کە خۆیان بە یەکسانییخواز دەزانن لە رەفتار و هەڵسوکەوتی رۆژانە بەرانبەر بە ژنان هەڵویستی پیاوساڵارانەیان هەیە. ئەگەر لە روانگەیەکی چینایەتیەوە نەدرێتە بەر رەخنە ئێمە دەباتە داوێنی فمێنیزمی بۆرژوایی و رەوتی لیبراڵی لە بزووتنەوەیەی ژناندا، لە پرسیارەکانی دواتردا پتر دەرۆمە سەر ئەو روانگانە.

بەڵام بە بڕوای من هۆکاری سەرەکیی ئەوە کە بۆ پیاوانی ئازادییخواز لە کۆمەڵگەی ئەمرۆدا تا بە ئەمرۆ، تەنانەت لە پیشکەوتووترین وڵاتانی سەرمایەدارییدا هەڵسوکەوتی پیاوساڵارانەیان هەیە خۆی دەگەرێتەوە بۆ ئەوە کە بە بۆنەی سەمایەداریی و بۆرژوایی لە سەرانسەری دونیا پیاوساڵاریی و کاری تەواو وەخت بۆ پیاوان و بەهای کاری پیاو لە هەموو وڵاتانی سەرمایەداریی لە کاری ژن پتر بووە و تا ئەمرۆش هەیە. دەتوانین بڵیین کە لە سەرانسەری دونیا زۆربەی هەرە زۆری ئەو کارانەی کە لە دەرەوەی ماڵ دەکرێن بە کاری پیاوانە دەناسرین و پیاو وەکو نانهێنەری ماڵ ناسراوە. ئەو سیستەمە چینایەتییە کە دەیبینین بە بۆنەی ئەوەوە کە جگە لە قازانج بیر لە هیچ شتیک ناکاتەوە، هێزی کاری ژن بە هێزی سەرەکیی نازانێ و هەموو کاتیک لە هێزی کاری ژن وەکو هێزی کاری ئەرتەشی زەخیرەی بێکاران کەڵکی وەرگرتوە.

پێویستە ئەوەش بڵێم کە فەرهەنگ و رەوشەتەکان، دین و هەڵسوکەوت و سیاسەت و هونەر و هەموو ئەو شتانەی کە لە مارکسیزم و کۆمۆنیزمدا بە رووخانی چینایەتی ناوی دەبرێ خۆی سەرچاوەی چینایەتی و ئابووریی هەیە. مەبەستم ئەوەیە کە بە پێچەوانەی زۆربەی هەڵسووڕاوانی بە ناو هەڵسووڕاوی ژن پیاوساڵاریی پەیوەندیی بە سروشتی پیاوانە و شتی واوە نەبووە و نییە.

پیاوساڵاریی بەرهەمی کۆمەڵگەی چینایەتییە و مێژوویکی دوور و درێژی لەگەڵ کۆمەڵگەی چینایەتی هەیە. من پێشتر لە نووسراوە و چاوپێکەوتن لەگەڵ ماڵپەرەکانی دیکەدا لەسەر ئەوە باسم کردوە و پێم وانییە زۆر پێویست بێ دووپاتی بکەمەوە، بەڵام ئەوە دەڵێم کە رۆڵێکی زۆر لە کۆمەڵگەی مرۆڤایەتی ئێمەدا دەبینن کە ژنان لە جێگە و شوینێکی سەرتر لە پیاواندا بوون و تەنانەت ژنساڵاریی لە سەردەمێکدا بایەخی هەبووە. باسکردن لەم مەسەلە بە واتای ئەوە نییە کە من وەک کۆمەڵێک فمێنیستی بۆرژوایی لایەنگری ژنساڵاریی بکەم، بەڵام دەمەوێ ئەوە بڵێم کە پێش چینایەتی بوونەوەی کۆمەڵگە، ژنان بە بۆنەی جێگە و ریگایەکی کۆمەڵایەتییەوە کە بوویان سەرتر لە پیاوان بوون. بە بڕوای من ژنساڵاریی و پیاوساڵاریی هەر دوو روانگەگەلێکی دواکەوتوون و قسەکردن لە (جیاکاریی بە قازانجی ژنان) کە کۆمەڵێک هەڵسووڕاوی فێمێنیست و لیبراڵی بزووتنەوەی ژنان باسی دەکەن ئەگەر لە پیاوساڵاریی دواکەوتووتر نەبێ لەو کەمتر نییە! لەسەر دین دەبێ بڵێم کە دین هەمیشە ئامرازێکی سەرکوتگەرانە لە لایەنی چینی دەسەڵاتدارەوە بۆ سەرکوتی چینی ژێردەست بووە و هەیە. لە کۆمەڵگەی وەکو خۆرهەڵاتی ناوەڕاست دا کە ئیسلام رۆڵێکی زۆرتری هەبووە بارودۆخی ژنان زۆر خراپترە لە ژنانی وڵاتانی پێشکەوتووی سەرمایەداریی، بەڵام لە کۆمەڵگەی پێشکەوتوو و سکۆلاری سەرمایەداریی رۆژئاواشدا بە دوای قەیرانی ئابوورییدا دەوڵەت و چینی دەسەڵاتدار دەست دەبەنەوە بۆ دین وەکو ئامرازێک بۆ سەرکوت و لەخۆ نامۆکردنی کۆمەڵگە و بە تایبەتیی ژنان وەکو نیوەی کۆمەڵگە. بەڵام ئەگەر دین لە خوددا دژە ژن و دژە ئازادیی و یەکسانیی مرۆڤە، هەر ئەوە سەرمایەداران و پارێزەرانی ئەو بارودۆخەن کە ئەو ئامرازە کۆنە کە لەسەردەمی گەشەی سەرمایەداریی و مۆدێرنیزمدا پاشەکشەی پێکرابوو زیندوو دەکەنەوە و پارەیەکی زۆر بۆ کڵیساکان و مزگەوتەکان وەکو هێمای کۆنەپەرستیی تەرخان دەکەن. بە بڕوای من بە پێچەوانە زۆربەی هەڵسووڕوانی بزووتنەوەی بۆرژوایی ژنان بنەمای نابەرابەریی و پیاوساڵاریی دین و فەرهەنگ و سروشت و هیچ کام لەو شتانە بە تەنیا نین، بەڵکو هەروەک گوتم بونیاتی سیستەمی چینایەتی و فەرهەنگ و هەڵسوکەوتی چینایەتی کە سەرچاوەی ئابوورییان هەیە و بە ژێرخانی کۆمەڵگەوە سەرچاوە دەگرن.

پایزە ئەحمەد: ئایە تەنیا پیاوان هۆکاری ئەو باری چەوسانەوەی ژنانن یان ژنانی ناهۆشیار و دەستەپاچەش رۆڵی خۆیان هەیە لە درێژەدانی ئەو بارەی خۆیان؟ چارە چییە.. یان چاکترین رێیەکانی چارەسەر چین لەو رووەوە؟

سیما نە جم: بە بڕوای من نە پیاوان وەکو تاک و نە ژنانی "دەستەپاچە" وەکو ئێوە دەڵێن هیچ کامیان هۆکاری نابەرابەری ژنان و پیاوان نین. هەروەک کە گوتم هۆکارەکە چینایەتییە، مێژوویکی چینایەتی هەیە کە تەواوی کۆمەڵگەی چینایەتی گرتۆتەوە.

هەر لەو ئەڵمانیایەی کە ئێوە دەیبینن منداڵ کە لە دایک دەبێ ژن دەبێ سێ ساڵ بە لای منداڵەوە بمێنێتەوە، منداڵداریی وەکو کارێکی ژنانە دەناسرێ! ئەوە هەر ئەو کۆمەڵگە مۆدێرنەیە کە ملیۆنان ژن و گەنج ئامادەن ژیانی خۆیان بخەنە مەترسییەوە بە هەر شێوەیەک هەیە خۆیان بگەیننە ئێرە! هەزاران و لەوانەیە پتر لە ملیۆنێک کەس لە خەڵکی کورستان هەر کام هەزاران دۆلاریان تەرخان کردوە تا بگەنە بەو "بەهەشت!"ەی کۆمەڵگەی سەرمایەداریی. مەبەستم ئەوەیە کە لە کۆمەڵگەیەکی وادا کە پتر لە نیوەی کۆمەڵگەی مرۆیی و ٩٠٪ی خەڵکی کوردستان خەوی پێوە دەبینن، ئێمە سیستەمێکی ئازاد و یەکسان نابینین کە ژن و پیاو تێیدا بە رەفتار یەکسان بن نەک لەسەر کاغەز! ئەوە راستیی کۆمەڵگەی سەرمایەدارییە جا بە هەر ئەندازەیەک ریفۆرم و دەستکاریی سەرخانی ئابووریی کۆمەڵگەی تێدا کرابێ! ئێستا وڵاتیکی وەکو عێراق و کوردستان کە ژنکوژیی و لووتبڕین و خەتەنەکردنی کچان بووە بە نۆرم و تەنیا قسە لەسەر نابەرابەریی نییە بەڵکو لە شوێنی وادا کە کارەسات هەموو رۆژێک روودەدا، رێکخراوبوون لە ئاستی خوارەوە - نەک ئەو رێکخراوبوونەی کە تا ئێستا رێکخراوە دەستەسازەکانی دەسەڵاتی کوردی (یەکێتی و پارتی) سازیان کردوە بۆ کۆنترۆڵکردنی بزووتنەوەی کرێکاریی و شۆڕشگێرانەی ژنان - تەنیا رێگەیە لەبەردەمی ژنانی ئازادییخوازدا. من وەک خۆم بڕوام وایە کە ئەگەرچی زۆربەی هەرە زۆری پیاوانی ئازادییخواز لە کرداردا پیاوساڵارن بەڵام دەکرێ هەر لەو چوارچێوەیەدا لەگەڵ هێزە چەپ و کۆمۆنیستەکان کە لە کرداردا بە هەموو کەموکوڕییەک کە هەیانە شۆڕشگێڕترین هێزی سیاسیی گۆڕەپانی سیاسیین کاری زۆر باش بکری. بێجگە لەوە بە بڕوای من خو قەتیسکردن لە چوارچێوەی رێکخراوە فێمێنیستیی و ناسیونالیستەکانی سەر بە یەکێتی و پارتی و گۆڕان و بە ناو ئۆپۆزسیۆنی ئیسلامیی و... هتد ئاورشتنە نێو جۆگەلەی بۆرژوازیی ناسیونالیست و دەسەڵاتی دوو حیزبە ناسیونالیستە کۆنەپەرستەکەیە لە کوردستان!

پایزە ئەحمەد: هەر کەسێک لە ناخەوە بەو ژنکوژییە زۆرەی ئەو دواییانە رادەچڵەکێ یەکسەر پەنجەی تاوانکاریی بۆ حکومەت و تەواوی دەسەڵاتداران رادەکێشێ، بەرێزت لەو بارەوە چ دەبێژی؟

سیما نەجم: بە بڕوای من حکومەتێک لە کوردستاندا نییە! لە عیراقیشدا ئەوەی کە هەیە دەسەڵاتیکی ناسیونالیستی و خێڵەکیی و دینیی و مافیاییە کە حکومەتە کۆنەپەرستەکانی ناوچەکە وەکو ئێران و تورکیا و ئەمەریکا بە تایبەت ئێران خاوەن ماڵی ئەو حکومەتەن، لە کوردستانیش هەروا.. کە گوتم دەسەڵاتێکی خێڵەکیی و دواکەوتووی دوو حیزبی ناسیونالیستی رەگەزپەرست کە هەر کامیان ئامرازی یەکێک لە حکومەتەکانی ناوچەکەن.

یەکێتی و پارتی بە فەرهەنگی ناسیونالیستیی و رەگەزپەرستیی و خێڵەکیی خۆیان و هاوکاریی لەگەڵ دەوڵەتە کۆنەپەرستەکانی ناوچەکە و (ئیمتاز)دان بە ئیسلامی سیاسیی و مزگەوت کردنەوەکانیان وەکو هێمای کۆنەپەرستیی و دەستگرتن بە کەلتووری کۆنەنەپەرستانەی ئیسلامییەوە.. نەک هەر ژنکوژییان کۆنترۆڵ نەکردوە بەڵکو زۆر پەرەشیان پێ داوە.

لە ماوەی بیست ساڵی رابردوودا کە ئەو دوو حیزبە کارتونییە لەسەر کاربوون بە پێی ئاماری ئەمنستی ئینتەرناسیونال و ئامارە فەرمییەکان - کە هیچیان بە بڕوای من تەواو نین - هەزاران ژن لە کوردستانی ژێردەسەڵاتی پارتی و یەکێتی کوژراون و لوتیان بڕاوە و ئەتککراون و خۆیان سوتاندوە و هەزاران ژن خەتەنە کروان و... هتد.

ژنکوژیی لە ژێر سایەی دەسەڵاتی ئەو دوو حیزبە دا بووە بە کەلتوور! زۆربەی هەرە زۆری ژنکوژان نەک هەر ویژدانیان نائارام نەبووە، بەڵکو بە شانازییەوە دەیانگوت کە لەسەر بێ رەوشتیی خوشک یان کەسی خۆیانیان کوشتو، زۆربەی ژنکوژان ئەگەر خۆیان لە نێو دەزگایە ئاسایشییەکان و لە نێو ریزی ملیشیای دوو حیزبەکەدا نەبووبن دوور و نزیک لە دەسەڵات نزیک بوونە. زۆربەی هەرە زۆریان بە ئازادانە بە ناو شارەکاندا دەخولینەوە و کەس لێیانی نەپرسیوە و ناپرسێ کە بو ئەو کارانەیان کردوە؟!

یەکێتی و پارتی خۆیان پارێزەری سەرەکی ئەو کەلتوورەن. خۆمان بینیمان کە لە کاتی بەردبارانکردنی دوعادا هێزە ئاسایشییەکان لە نزیکەوە سەیری ئەو کارەساتەیان دەکردو هیچ کارێکیان نەدەکرد. هەر ئێستا یەکێتی و پارتی مانگانە پارەیەکی زۆر دەدەن بە سەرۆک خێڵەکان بە ناوی دیوەخانانە! لە سایەی ئەو دەسەڵاتەدا کە خێڵەکییە پەرە بە کۆنەپەرستیی و ژنکوژیی دراوە! بە بڕوای من دەسەڵاتی سیاسیی لە کوردستان وەک داڕووخانی ژێرخانی کۆمەڵگەیەکی سەرمایەداریی لە چەشنە دواکەوتووەکەی سەرەکییترین هۆکاری ژنکوژییە لە کوردستان، ئەو جۆرەی کە مارکس لە مانیفێستی کۆمۆنیستدا دەڵێ فەرهەنگی حاکم لە هەر کۆمەڵگەیەکی چینایەتیدا فەرهەنگی چینی حاکمە! ئەوەش فەرهەنگی خەڵکی کوردستان نییە فەرهەنگی چینی دەسەڵاتداری کوردستانە.

پایزە ئەحمەد: لەبەرچی ژنان زۆر بە کەمیی بەشداریی لە رێکخراوەکانی ژنان دەکەن؟ یان لەبەرچی زۆربەی زۆری ژنان رێکخراوەکانی ژنان بە پشتوپەنای خۆیان و داکۆکیکەر لە ماف و ئازادییەکانیان نازانن؟ ئایە ئەوەش بە هۆی دەستتێوەردانی پیاوانە؟ ئایە بەرێزت بە باشتری نازانی رێکخراوی ژنان لە ژنان و پیاوانی یەکسانییخواز پێکبێ؟

سیما نەجم: پێش هەموو شتێک پێویستە بڵێم کە لە راستییدا لەو سەردەمەدا رێکخراوێکی سەربەخۆ کە لە خواری کۆمەڵگەوە نوێنەری ژنان بێ لە کوردستاندا نییە. ئەوەی کە بوو وەکو رێکخراوی ئافرەتان و رێکخراوە شۆڕشگێڕ و کۆمۆنیستەکانی سەر بە حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاریی عێراق یا رێکخراوە سەربەخۆیە چەپەکان بە دوای هێرشی یەکێتی نیشتمانی بۆ سەر حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاریی عێراق سەرکوت کران، بە دوای ئەوەشدا زۆربەی ئەندامەکانیان رەوانەی ئەوروپا کران. واتە ئێستا لە کوردستاندا رێکخراوێکی شۆڕشگێڕ کە پارێزەری مافی ژنان بێ نییە و من نایبینم! ئەوەش کە ناوی رێکخراوەکانی ژنان و شتی لەو چەشنەی لێنراوە زۆربەی هەرە زۆری دەستکردی دەستی یەکێتی و پارتی یان ئەو حیزبانەن کە بە ناو ئۆپۆزسیۆنن! بەڵام خۆیان لەو سفرەیە کە یەکێتی و پارتی دایانخستوە بۆ خۆیان و بنەماڵەکانیان نان دەخۆن! بە بڕوایی من ئەوانە نە تەنیا پارێزەری مافی ژن نین بەڵکو زۆربەیان بە پێی بیروبڕوا و مەرامەکانیان دژی ژنانن. لە کاتێکدا دەسەڵاتی دژە ژنی کوردی فرەژنیی لە کوردستان ئازاد کرد و یاسایەکی ئیسلامیی و کونەپەرستی لە پەرلەمانە کارتۆنییەکەیاندا بەسەر خەڵکدا سەپاند، بەشیکی زۆر لەو بە ناو هەڵسووڕاوانەی مافەکانی ژنان لە پەرلەمانی کوردستان دەنگیان بەو یاسایە دژەژنییە دا کە هیچ کام لەوانە پێشتر لە هیچ شوێنێکەوە دیار نەبوون.

ئەوەی کە بەشێک لە چەپ بە داخەوە دوای قەیرانێک کە لەم ساڵانەدا بەسەر چەپ و کۆمۆنیست لە ناوچەکە و بە تایبەتیی عێراق و کوردستاندا هاتووە بە لیبرالیزم هەڵخەڵەتاون و ئەو رێکخراوە کارتۆنییانە لە میدیایە بۆرژوازییەکانەوە بە پارێزەری مافەکانی ژنان ناو دەبەن.. ئەوە لە راستییدا رێکخراوی راستەقینەی ژنان نین و شتێکی جیاوازان.

بە بڕوای من رێکخراوێک کە خۆی دروستکراوی دەسەڵاتیکی دواکەوتوو و دژە ژن بێ ناتوانێ وەکو ئۆپۆزسیۆن دژی هەمان ئەو دەسەڵاتە کار بکا، ئەگەر کەسێکێش وەها لەخشتە بردرابێ ئەوە خۆی سەر بەو دەسەڵاتەیە یان کۆنەپەرستە و پەیوەندیی بە مافی ژنانەوە نییە. بە داخەوە زۆربەی هەرە زۆری رێکخراوەکانی ژنان لەو چەشنەن!

پایزە ئەحمەد: خۆت وەک ژن تا چەند لە بەرانبەر هاوسەر یان باوک و برا یان هەر نێرێک کە لەگەڵی دەژی لە چەوسانەوەی پیاوسالاریی رزگار بووی؟ کێشەکان چین کە تا ئێستا خۆت یان خۆت لە چوارچێوەی ژنان بە گشتیی بە تەواویی لە بندەستی پیاوانی کۆنەپەرست و چەوسێنەر یان سیستەمی پیاوسالاریی ئازاد نەبووی؟ رێگەچارەکانت چین؟

سیما نەجم: تا ئەوەی کە بۆ خۆم دەگەڕێتەوە منیش وەکو هەر ژنێکی کۆمۆنیست کۆششم کردوە کە بتوانم تەنانەت لە چوارچێوەی سیستەمی سەرمایەدارییدا و لە چوارچێوەی کۆمەڵگەیەکی خێڵەکیی وەکو کوردستاندا بۆ رزگاریی خۆم و هەموو هاوچارەنووسانم لە سەرانسەری دونیا بە تایبەت عێراق و کوردستان کۆشش بکەم و کردوومە و دەشیکەم، بەڵام دەبێ ئەوەش بڵێم کە کێشەی من لەگەڵ باوک و برا و هاوسەر و پیاو بە شێوەیەکی گشتیی نییە، کێشەی من لەگەڵ دەسەڵاتی چینایەتییە کە باوک و برا و پیاو لە من و تۆ و هەر ژنێکیتر دەکاتە دڕندە. ئێمە بە هەر ئەندازەیەک توانیبێتمان دەسەڵاتی سیاسیی پاشەکشە پێ بکەین بەو ئەندازەیەش توانیومانە خانەوادە وەکو بچووککراوەی کۆمەڵ لەسەر مەسەلەی ژنان و پیاوسالاریی پاشەکشە پێ بکەین. بە داخەوە ئەوە هەر بە تەنیا پیاوان نین کە پیاوسالارن بەڵکو زۆربەی ژنان و دایکان و خوشکان و تەنانەت خۆشمان بە بۆنەی ئەوەی کە لەو بارودۆخ و هەڵسوکەوتەدا ژیاوین کەوتوینەتە ژێر کاریگەریی ئەو پیاوسالارییەوە کە لە کۆمەڵگەدا هەیە. خۆم وەکو خۆم لە بنەماڵەیەکی سەر بە حیزبی شیوعی عیراقی کۆن گەورە بووم هێندەی کە لە چوارچێوەی فەرهەنگی پیاوسالاریی و هی دیکە لە لایەن دایکمەوە گوشارم بۆ هاتوە هەرگیز لە لایەن باوکمەوە هێندە لە ژێر گوشاردا نەبووم.

دەبی ئەوەش بڵێم کە من بە خەبات و هەڵسووڕانی هەر رۆژەی خۆم توانیبووم لە ئاستی شاری دەربەندیخان و تەنانەت سلێمانی تا دەگا بە بنەماڵە کاریگەرییەکی سەرەکییم هەبێ. من شانازیی دەکەم کە لە ئاستی بنەماڵەیی و لە ئاستی شاری دەربەندیخان و کوردستان و عێراقیشدا هیچ کات ملم بەو قانوونە کۆنەپەرستانە نەداوە کە لە لایەن دەسەڵاتەوە دژ بە ژنان واژۆ دەکران و تا ئەمڕۆ سەربەرزانە دژی کۆنەپەرستیی راوەستاوم. هاوسەرەکەشم کۆمۆنیستێکی شۆڕشگێڕە و لە هەڵسووڕاوانی بزووتنەوەی خوێندکاریی و ژنان بووە و هەرگیز هەستم بە گوشار لە لایەن ئەوەوە نەکردوە ئەگەر کێشەشم هەبێ لەگەڵی یا بووە لەسەر جیاوازییگەلێک بووە کە پەیوەندیی بە مەسەلەی ژنانەوە نییە!

جارێکیتر سوپاس بۆ ئەو دەرفەتە.

===

ژنکوژیی فەرهەنگی دەسەڵاتە نەک خەڵک.

کێشەی من لەگەڵ دەسەڵاتی چینایەتییە کە باوک و برا و پیاو لە هەر ژنێک دەکاتە دڕندە.

١٧- د. هیوا پەناهی*:

ژن وەک ژێردەستە ئامرازی دەسەڵات بووە، هەر مرۆڤێک دەتوانێ تاوان بکا گرنگ ئەوەیە کە نەیکا و خۆی باربێنێ کە مرۆڤ بێ.

پایزە ئەحمەد: ئایە خودی پێکهاتەی سروشتی پیاو وەک رەگەزی نێر پیاوان بەو جۆرە ئافەریدە دەکا؟ یان ئەوە دابونەریت و دین و دەسەڵاتە پیاوان بەو شێوەیە بەرهەم دەهێنن کە هەن، یان هەردوو هۆکار هەر یەکەو بە ئاست و جۆرێک کارتێکردنی خۆیان هەیە؟

د. هیوا پەناهی: وێڕای رێز و خۆشەویستییم بۆ خوێنەرەکانتان.. بەڵێ ئەوەی راستیی بێ پاش کێبەرکێی دەسەڵات لە نێوان ژن و پیاواندا لە دەیان هەزار ساڵ لەمەوپێشدا یەکەمین کۆمەڵگەی ژنسالاریی تێکدەچێ و ئەوەش دەکرێ بگوترێ وەک لە ئەفسانەکانەوە هاتووە کاتێک خواوەندە ژنەکان پڕانییان لە ناو دەبردرێن و رۆڵ و کاریان لە دوماهییدا دەکرێ بە ناوی خواوەندی پیاوانەوە، هەروەها ئەم مێژووە دوور و درێژە پیاوی لە ناوەندی دەسەڵات تا ئەمڕۆ راگرتووە هەروەها سروشتیان تایبەتمەندیی خۆی هەیە و پتر هۆشیارن چونکە بەشدار و چالاکبوون وەک کوردەواری دەبێژن ساردیی و گەرمیی لێک جودا دەکەنەوە.. بۆیە هەردووکیان کاریگەریی خۆیان هەبووە.

پایزە ئەحمەد: ئایە تەنیا پیاوان هۆکاری ئەو باری چەوسانەوەی ژنانن یان ژنانی ناهۆشیار و دەستەپاچەش رۆڵی خۆیان هەیە لە درێژەدانی ئەو بارەی خۆیان؟ چارە چییە.. یان چاکترین رێیەکانی چارەسەر چین لەو رووەوە؟

د. هیوا پەناهی: نا بە بڕوای من ژن وەک ژێردەستە ئامرازی دەسەڵات بووە.. بۆ نموونە هێندێک لایەنی ئاین هەن تەنیا پێوەندییان بە (خورافە)وە هەیە و پەیوەستن بە شتی بچووک نەک بە لایەنی رۆحانیی ئاین کە مرۆڤ فێری چاکە و پاکیی دەکا تا لە ناو خۆیدا گەنگەشە و لێکدانەوە بکا، بۆیە ئەم ناوەند و بەشانەی کۆمەڵگا بەردەوام بۆ سەرقاڵکردن و راگرتنی ژیان ژنانیان بەکارهێناوە.. لەمرۆشدا بۆ ئێمەی کورد ئەوە تەنیا بە تێگەیشتن و رێزلێنان باش دەبێ و ئەوەش کاری پەروەدە و سیستەمی چاند و کەلتوورە کە کۆشش بکا مرۆڤگەلێکی هێمن و ژیر پەروەردە بکا کە گوێ بگرن و بیر بکەنەوە و ئینجا بەرهەمهێنەر بن بۆ خۆیان و کۆمەڵگەکەیان.

پایزە ئەحمەد: هەر کەسێک لە ناخەوە بەو ژنکوژییە زۆرەی ئەو دواییانە رادەچڵەکێ یەکسەر پەنجەی تاوانکاریی بۆ حکومەت و تەواوی دەسەڵاتداران رادەکێشێ، بەڕێزت لەو بارەوە چ دەبێژی؟

د. هیوا پەناهی: ئەوەی راستیی بێ کورد ژنکوشتنی لە مێژووی خۆیدا بە خۆیەوە نەدیوە وەک لەو ساڵانەی دواییدا بە نەریتێکی دەستکردی دەبینم کە لاسایی درندەکانی دەوروبەری دەکاتەوە مەبەستم دراوسێیەکانی کوردە.

ئەمەش بە رای من دەگەڕێتەوە بۆ ساڵانی دوور و درێژی شەڕوشۆڕ کە گەلەکەمانی پێدا تێپەڕیوە، ئاخر شەڕ و وێرانکەرە و مرۆڤ دڵرەق دەکا و وەی لێدەکا بە ئاسانیی تاوان بکا.. ئەوەش خەسڵەتی مرۆڤە کە لە بارودۆخی ئەوهادا دەسەڵاتی وەسەر هەر شتێکدا بشکێ خۆی تاقی دەکاتەوە، هەر مرۆڤێک دەتوانێ تاوان بکا گرنگ ئەوەیە کە نەیکا و خۆی باربێنێ کە مرۆڤ بێ، ئەگینا درندەبوون هونەر نییە.. هونەر میهرەبان بوونە کە بەشێکی کەڤناری چاندی ئێمەیە، با بۆ شتە جوانەکانمان بگەڕێینەوە و شتی باشی خەڵک و کەلتووری دیکەش وەربگرین بیخەینە سەر سامانی بوونی مرۆڤی کوردی وەک هەموو گەلانی پێ شکەوتووی دونیا. دەڵێن شتی نامووسیی رووی دا کابرا ژنی کوشت، دڵداریی لای کورد هەردەم شتێکی پەسەند بووە و کوشتنی ژنان لەسەری بە دڵ و رۆحی کورد نامۆ دەبینم.. - وێڕای رێزم - ئەو جۆرە هەڵسووکەوتە لەگەڵ ژن لە عەرەبەکانەوە بۆ کورد هاتووە، بۆ وا دەڵێم؟ کۆمەڵگەی عەرەبی دەشت و بیابان لەسەر بنچینەی خێڵەکییەوە بنیات نراوە.. هیچ کامیان ئەوی دیکە بە فەرمیی ناناسێ بۆیە هەر کەسە سەیری ژن و خزمی خێڵەکەی دیکەی کردبا دەبوو بە شەڕیان و ژن کوشتنیش هەر لەوەوە هاتووە چونکە دەسەڵاتی خێڵ دەچووە ژێر پرسیارەوە کە ژنێکیان لێ رۆشتبا و منداڵەکەی بۆ خێڵێکی دیکە پەروەردە بکا! بۆیە ژنەکەیان دەکوشت بۆ ئەوەی دەسەڵاتیان لێ تێکنەچێ.. کەلتووری بەعسییەکان رێک لەوەوە هاتووە، بۆیە دەبێ لایەنە پێوەندییدارەکان یارمەتیی ئەو لایەنە بدەن و ژنی کوردیش پێناسی خۆی بپارێزێ و لایەنی باشی دونیای مۆدێرن وەربگرێ چونکە کۆمەڵگەی بێ کێشەمان لەسەر زەوی نییە.

پایزە ئەحمەد: لەبەرچی ژنان زۆر بە کەمیی بەشداریی لە رێکخراوەکانی ژنان دەکەن؟ یان لەبەرچی زۆربەی زۆری ژنان رێکخراوەکانی ژنان بە پشتوپەنای خۆیان و داکۆکیکەر لە ماف و ئازادییەکانیان نازانن؟ ئایە ئەوەش بە هۆی دەستتێوەردانی پیاوانە؟ ئایە بەڕێزت بە باشتری نازانی رێکخراوی ژنان لە ژنان و پیاوانی یەکسانییخواز پێکبێ؟

د. هیوا پەناهی: ژنان دەبێ هۆشیار بکرێنەوە بە بەردەوامیی بە میهرەبانیی گۆش بکرێن.. هەروەها پیاوانی ئێمە دەبێ تێبگەیەندرێن کە ئامانجی ژنی کورد دژایەتیی ئەوان نییە.. بە پێچەوانەوەش پیاوێکی ژیر دەبێ دڵی خۆش بێ بەوەی کە لەگەڵ بوونەوەرێکی ئازاد و ئازا دەژی نەک ئامرازێکی گوێڕایەڵ.

پایزە ئەحمەد: خۆت وەک ژن تا چەند لە بەرانبەر هاوسەر یان باوک و برا یان هەر نێرێک کە لەگەڵی دەژی لە چەوسانەوەی پیاوسالاریی رزگار بووی؟ کێشەکان چین کە تا ئێستا خۆت یان خۆت لە چوارچێوەی ژنان بە گشتیی بە تەواویی لە بندەستی پیاوانی کۆنەپەرست و چەوسێنەر یان سیستەمی پیاوسالاریی ئازاد نەبووی؟ رێگەچارەکانت چین؟

د. هیوا پەناهی: وەک خۆشم کە خەڵکی کوردستانم تووشی ناهەقیی هاتووم و ناخۆشیی زۆریشم هەبووە بەڵام کە زانیم شایانی من نییە خۆم لێ دوور خستەوە.. بەڵام باوک و برایەکانم بە تایبەت برایەکانم هەرگیز بێ رێزییان پێ نەکردووم و یەکەم کەسیش کە شیعرەکانمی بۆ چاک دەکردم براکەم بوو.

---

* د. هیوا پەناهی، پرۆفسۆری یاریدەری زانستە سیاسیی و کۆمەڵایەتییەکان. زانکۆی پانديۆس / ئەسینا.

==

ژن وەک ژێردەستە ئامرازی دەسەڵات بووە. هەر مرۆڤێک دەتوانێ تاوان بکا گرنگ ئەوەیە کە نەیکا و خۆی باربێنێ کە مرۆڤ بێ.

١٨ - خانم لەتیف*:

حکومەت بەرپرسیارە لەو ژنکوژییە، ئامۆژگاریی دینییش بەشێکە لەوەی کە پیاوان وا لێدەکا خۆیان لە مێینە بە جیاواز و مەزنتر ببیننەوە.

پایزە ئەحمەد: ئایە خودی پێکهاتەی سروشتی پیاو وەک رەگەزی نێر پیاوان بەو جۆرە ئافەریدە دەکا؟ یان ئەوە دابونەریت و دین و دەسەڵاتە پیاوان بەو شێوەیە بەرهەم دەهێنن کە هەن، یان هەردوو هۆکار هەر یەکەو بە ئاست و جۆرێک کارتێکردنی خۆیان هەیە؟

خانم لەتیف: سروشتی پیاو شتێکە دەتوانرێ بگۆڕدرێ، هەر چۆن سروشتی ژن لە سەرەتای ژیاندا ئەم سروشتە نەبوو بەڵام هۆکارە ئابووریی و سیاسیی و کۆمەڵایەتییەکان گۆڕانیان بەسەردا هێنا ئاواش دەتوانرێ ئەم سروشتە شەڕەنگێزەی ئێستای پیاو گۆڕانکاری بەسەردا بهێنرێ، ئەوە گرفتێکی گەورەیە ئێمە خۆ بدەینە دەست ئەو سروشتە کە دەزانین، بەرئەنجامی سیستەمە سیاسیی و کۆمەڵایەتییەکانە. ئاین، سیاسەت، ئابووریی، کارتێکەری سەرەکیین بۆ ئەوەی ئێمە بزانین چی لەبەرهەمەکانیان دەچنینەوە، تا ئەو کاتەی ئەم سێ هۆکارەی دەسەڵاتیش تەنیا لە دەست پیاواندا بمێنێتەوە ئەوە بە دڵنیاییەوە پێشکەوتنی گەورە لەو بارەوە بەدیناکەین، سەیری ئەم جیهانە بکە لەو پەڕیەوە بۆ ئەو پەڕی، لە هەر شوێنێک ژنان خۆیان بەشدارییان کارا بێ، لەو شوێنانە ستەمکردن لەسەر ژن کەمترە، ئەوەش دەرخەری ئەوەیە پێشکەوتنی ژنان بەندە بە بەشداریی ژنان خۆیانەوە، ئەوە لەگەڵ ئەوەی لە کۆمەڵگەدا پیاوانێک هەن، تا رادەیەکی زۆر لەگەڵ ئێش و ئازارەکانی ژناندا سۆزیان هەیە و هاوکارێکی باشن بۆ ئەوەی لە قۆناغە جیاوازەکاندا سوودیان لێوەربگیرێ.

پایزە ئەحمەد: ئایە تەنیا پیاوان هۆکاری ئەو باری چەوسانەوەی ژنانن یان ژنانی ناهۆشیار و دەستەپاچەش رۆڵی خۆیان هەیە لە درێژەدانی ئەو بارەی خۆیان؟ چارە چییە.. یان چاکترین رێیەکانی چارەسەر چین لەو رووەوە؟

خانم لەتیف: قسەی ئێمە لەسەر سیستەمە، واتە ئەو هۆکارەی کە بەشێک لە پیاوانیش ناچار دەکا ستەم لەسەر خۆشیان قەبووڵ بکەن، یان هۆکارە بۆ ئەوەی نەهێڵێ و رێگر بێ لەبەردەم گەشەکردنی سروشتییانەی بیر و هۆشیاریی ژناندا، لە هەر شوێنێک ستەم و چەوسانەوە هەبێ، بێگومان لەو شوێنە رادەی هوشیاریی وەک پێویست نییە، ئەوە لەگەڵ ئەو راستییەی کە پەروەردەکردنی پیاوانی ئێمە هەر لە منداڵییەوە ئەو ئەرکەیان دەخاتە سەر شان، کە خۆیان لە رەگەزی مێینە بە جیاواز و مەزنتر ببینەوە، بەشێک لەو بەرنامانە لە رێگەی ئامۆژگارییە دینییەوە دەکرێ، بەشێکی تریشی پەیوەندیی بە سیستەمی خوێندن و خانەوادەکانەوە هەیە. بۆیە دەبێ ژنان لەوە تێبگەن کە پیاوان دوژمنیان نین، بەڵکو ئەو بیرکردنەوە و سیستەمانە دوژمنیانن کە وا لە پیاوان دەکەن بڕوایان بە ستەمی سەر ژنان هەبێ و بە مرۆڤی پلە دوویان بزانن.

پایزە ئەحمەد: هەر کەسێک لە ناخەوە بەو ژنکوژییە زۆرەی ئەو دواییانە رادەچڵەکێ یەکسەر پەنجەی تاوانکاریی بۆ حکومەت و تەواوی دەسەڵاتداران رادەکێشێ، بەرێزت لەو بارەوە چ دەبێژی؟

خانم لەتیف: حکومەت بەرپرسیارە، ئەو ژنکوژییەی ئەو دواییانە ویژدانی هەموومانی وروژاند، دەبێ ئەو بارە سنوورێکی بۆ دابنرێ، پێویستە هەموو لایەک بەرەورووی ببینەوە، ئەوە تەنیا ئەرکی ژنان و رێکخراوەکانی ژنان نییە لە قۆناغێکی ئاوا خوێناوییدا بتوانێ بە تەنیا بەری پێبگرێ، ئێمە پێویستمان بە یاسایەکی سەردەمییانە هەیە، بە داخەوە پەلەمانتارەکانمان ئەو یاسایانەش برەو پێنادەن و گەرموگوڕی ناکەنەوە کە بە شێوەیەک لە شێوەکان دەستکەوتێکی بۆ ژنان هەیە، حکومەت و پەرلەمان بەرپرسیارن، ناکرێ بۆ جوانکردنی وەزارەتەکان و پەرلەمان رێژەیەک لە ژنان بە سیستەمی کۆتا ببرێنە ناو پەرلەمان و حکومەتەوە، بەڵام لە بەرامبەر ئەو ناهەقیانەی لەسەر ژنانە دەنگێکی بڵندن بە قەد باڵای ئەو تاوانانە نەبیسترێ. بۆ ئەوەش رەنگە بەرپرسانی حکومەتیش قسەیان هەبێ و بڵێن ئەی ئەو هەموو هەواڵ و بڕیار و یاسانە چییە کە بە قازانجی داخوازییەکانی ژنانە و ئێمە لە پشتەوەیانین، دیارە بە سانایی وەڵامی ئێمەش ئەوەیە کە راستە بڕیارگەلێکی زۆر هەیە بەڵام چاوی ئێمەی ژنان ئەو واقیعە تاڵە دەبینێ کە ئێمەی تێداین ئەو پێشێلکارییانەی ئەنجام دەدرێن ئەوە سەنگی مەحەکە نەک دروشم و بڕیار، بە لای ئێمەوە بڕیارەکان چونکە ئیرادەی جێبەجێکرنیان لەگەڵدا نییە هەرچەندە جوانن بەڵام وشک و بێ گیانن.

پایزە ئەحمەد: لەبەرچی ژنان زۆر بە کەمیی بەشداریی لە رێکخراوەکانی ژنان دەکەن؟ یان لەبەرچی زۆربەی زۆری ژنان رێکخراوەکانی ژنان بە پشتوپەنای خۆیان و داکۆکیکەر لە ماف و ئازادییەکانیان نازانن؟ ئایە ئەوەش بە هۆی دەستتێوەردانی پیاوانە؟ ئایە بەرێزت بە باشتری نازانی رێکخراوی ژنان لە ژنان و پیاوانی یەکسانییخواز پێکبێ؟

خانم لەتیف: لە رێکخراوەکەی ئێمە دامەزراندن و راپەراندنی کارەکان بۆ ژنان لە پێشتر و لە پلەی یەکەم دان، دیارە چەندین پیاوی واشمان لەگەڵدایە کە هاوشانی ئێمە و هەندێک جاریش پتر رۆڵیان هەیە لە هۆشیارکردنەوە و داکۆکییکردن لە مافەکانی ژنان، گرفتەکە لەوێدایە لە ناو ژناندا کەمتر کادیر و کەسانی پسپۆڕ هەڵدەکەون، یان کاتێک خێزان پێکدەهێنن گیرۆدەی ئەرکی خێزانیی دەبن و دووردەکەونەوە یان چالاکییان کەم دەبێتەوە، سەبارەت بە متمانەی ژنان بە رێکخراوەکان، مەسەلەیەکە پەیوەندیی بەوە هەیە کە لە نێو کۆمەڵگەدا متمانە بە شێوەیەکی سەرسوڕهێنەر کەم بۆتەوە، تەنانەت ئەو بێ متمانەییە پەڕیوەتەوە ناو پارتە سیاسییەکان و شوێنەکانی تریش، رەنگە ئەو مەسەلەیە بەشێکی پەیوەندیی بەوەشەوە هەبێ کە بەشێکی زۆر لە رێکخراوەکانی ژنان دەستکردی پیاوان بن و ئامانجی سیاسییان لە پشتەوە هەبێ، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا لابردنی ستەمی سەر ژنان پێویستی بە پرۆسەیەکی درێژ و بەردەوام هەیە لە خەبات و تێکۆشان، چونکە ئەستەمە بڕوا بەوە بکەین بەو توانا و هێزەی ئێستا بتوانرێ بە ئاسانیی داخوازییەکانی ژنان بەدی بهێنرێن.

پایزە ئەحمەد: خۆت وەک ژن تا چەند لە بەرانبەر هاوسەر یان باوک و برا یان هەر نێرێک کە لەگەڵی دەژی لە چەوسانەوەی پیاوسالاریی رزگار بووی؟ کێشەکان چین کە تا ئێستا خۆت یان خۆت لە چوارچێوەی ژنان بە گشتیی بە تەواویی لە بندەستی پیاوانی کۆنەپەرست و چەوسێنەر یان سیستەمی پیاوسالاریی ئازاد نەبووی؟ رێگەچارەکانت چین؟

خانم لەتیف: من خۆم بە قەرزاری برایە گەورەکەم و دایکم دەزانم، رەنگە ئەگەر ئەوان نەبوونایە، کەسوکارەکانم رێگەیان نەدایە ئەو کەسایەتییەی ئێستا بوومایە، ترسیش لە دروستکردنی خێزان و دۆزینەوەی هاوسەری گونجاو، پرۆسەی هاوسەرگیریمی دواخست، خۆشبەختانە ئێستا هاوسەرەکەم هاورێمە پێش ئەوەی هاوسەرم بێ، بەڵام ناکرێ بڵێم ئێستا هیچ هەست بەو شتانە ناکەم، وەک هەر ژنێکی تری ناو کۆمەڵگە هەست بە بوونی هزر و رامانی پیاوانەی کەسە نزیکەکانم دەکەم، هێندەی بۆشم بکرێ مامەڵەیەکی دروستیان لەگەڵدا دەکەم، چونکە ناکرێ من ئەوان بە دابڕاویی ببینم لە کاریگەرییە نەرێنییەکانی کۆمەڵگە بۆیە بە شێوەیەک مامەڵە دەکەم کە هاندانی تێدابێ تا گیانی هاوکاریی پتریان تێدا دروست بکەم، خۆشبەختانە هاوسەرەکەم هاندەر و راوێژکارێکی باشە بۆ کارەکانم، ئەویش هەروەها سوودمەندە لە توانا و وزەی من، ئامۆژگارییشم بۆ ژنان ئەوەیە سەرەتا بتوانن کەسە نزیکەکانی خۆیان بە خواستی ژنان ئاشنا بکەن، بە مەرجێک شێوازەکەیان بە جۆرێک بێ کە متمانەیان لای ئەوان پتر بکا نەک گومان و دوودڵیی دروست بکا، کاتێکیش متمانە بەهێز دەبێ ئەو کاتە دەتوانرێ زۆر کار بە ئاسانیی بگوزەرێ.

---

* خانم لەتیف، سەرۆکی رێکخراوی ئاسوودە.

١٩- خوناو سمایل:

حکومەت نەک هەر بەرپرسیارە لە ژنکوژیی بەڵکو تاوانباریشە، چونکە زۆربەی کوشتار و دەستدرێژییەکان لەژێر ئاڵای خۆیدا ئەنجام دەدرێن.

پایزە ئەحمەد: ئایە خودی پێکهاتەی سروشتی پیاو وەک رەگەزی نێر پیاوان بەو جۆرە ئافەریدە دەکا؟ یان ئەوە دابونەریت و دین و دەسەڵاتە پیاوان بەو شێوەیە بەرهەم دەهێنن کە هەن، یان هەردوو هۆکار هەر یەکەو بە ئاست و جۆرێک کارتێکردنی خۆیان هەیە؟

خوناو سمایل: ئەو کەلتوورە سەخت و نایەکسان و نادروستە دەرەنجامی مێژوویەکی دوور و درێژی پڕ لە بەسەرهات و پڕ لە ماندووبوونی میللەتەکەمانە کە دابونەریت و بەکارهێنانی ئاین بۆ مەبەستێک کە دوور بووە لە پەیامی راستەقینەی خۆی، هێندەیتر جێدەستی خۆی بە شێوەیەکی نەرێنیی لەسەر هەموو تاکەکانی کۆمەڵگە جێهێشتووە و هەر تاکێک بە جۆرێک پێی چەوساوەتەوە و لە هەر هەمووانیش پتر ژنان باجی قورسیان بەرکەوتووە و تا ئێستاش لە ژێر ئەو باجە دەناڵێنن.

بۆ خودی پێکهاتەی پیاوانیش وەک رەگەزی نێر ئەوا من پێم وایە کە پیاوان بە گشتیی خۆ بە باڵادەستتر و بەهێزتر لە ژنان ببینن (کە هیوادارم هەڵە بم لەو تێڕوانینەم) بۆیەش خۆپەرستتر و خۆویستتر رەفتار دەکەن. بە تایبەتییش گەر پیاوان بەرهەمی کەلتورو مێژوویەکی ماندوو و نایەکسانی وەک مێژووی گەلەکەمان بن.

پایزە ئەحمەد: ئایە تەنیا پیاوان هۆکاری ئەو باری چەوسانەوەی ژنانن یان ژنانی ناهۆشیار و دەستەپاچەش رۆڵی خۆیان هەیە لە درێژەدانی ئەو بارەی خۆیان؟ چارە چییە.. یان چاکترین رێیەکانی چارەسەر چین لەو رووەوە؟

خوناو سمایل: گەر لە بەرپرسیاریی ئەو چەوسانەوە و نالەبارەی ژنی کورد دەپرسی، من دەتوانم پتر لەسەر ژنانی باشوور بدوێم کە ماوەیەکی زۆرە میللەت لەو بەشە دەرفەتێکی باشی بۆ رەخساوە تا دەستی بە ئافەریدەکردن و کاری چاککردن و گۆڕان لە فرە بواردا کردبا، ئەوا من پێم وایە کە هەر هەمووومان بە هەردوو رەگەزی نێر و مێ و گەورە و بچووک، رۆشنبیران و خوێندەواران، سیاسەتمەداران و دونیادیتان، هەژار و سەرمایەداران هەر هەموو بە شێوەیەک لە شێوەکان و بە رێژەی جودا دروستکەر و هاندەری بۆگەنییبوونی بارودۆخەکەن و کەمتەرخەمن لە کۆشش و تەقەڵای چاککردن. ئەو کەمتەرخەمییەش دەگەڕێنمەوە بۆ نەبوونی هزری گەورە یان نەبینینی بەرژەوەندیی گەورە لە چاککردن، سادەیی بیرکردنەوە و بێ نەخشە و پلانیی.

پایزە ئەحمەد: هەر کەسێک لە ناخەوە بەو ژنکوژییە زۆرەی ئەو دوایییانە رادەچڵەکێ یەکسەر پەنجەی تاوانکاریی بۆ حکومەت و تەواوی دەسەڵاتداران رادەکێشێ، بەرێزت لەو بارەوە چ دەبێژی؟

خوناو سمایل: گەر باسی رۆڵی حکومەتیش بکەین ئەوا من پێم وایە حکومەت نەک هەر بەرپرسیارە بەڵکو تاوانباریشە بەو هۆیەی کە زۆربەی کوشتار و دەستدرێژییەکانی سەر ژنان لە ژێر ئاڵای ئەو حکومەتەوە ئەنجام دەدرێن و لە نێو چەند وشەیەکی بۆگەنیی وەک شەرم و ئابڕووی خاوخێزان و خێڵ و... هتد رۆڵ ئازادیی و مافی ژنی پێ لەناو دەبردرێ.

داخ کە ژنانیش هەندێک جار هاوکارن لەو ناهەموارییەی بەسەر ژن سەپاوە کە وا دەکا سنووری بیرکردنەوە لەو بویەرە تاڵەی تێیدا دەژین فراوانتر نەکەین و خۆمان بە وەڵامی زۆر بچووک بۆ ئەو هەموو پرسیارە گەورانەی کە چەندین سەدەیە بێ وەڵام ماونەتەوە رازی بکەین!

بەڵام ژنکوژیی لە دەرەوەش بە شێوەیەکی زەق دەبیندرێ. ئەمەش پتر ئەوەمان بۆ دەردەخا کە پیاوی کورد یان تاکی کورد هەرچەندە لە سیستەمێکی دیموکراسی و یەکسانییشدا ژیان بکا، بەڵام هێشتاش هەر دیلی دابونەریتێکی بێ سەروبەر و نامرۆییانەیە و لە کۆششی خۆ ئازادکردندا نییە.

پایزە ئەحمەد: لەبەرچی ژنان زۆر بە کەمیی بەشداریی لە رێکخراوەکانی ژنان دەکەن؟ یان لەبەرچی زۆربەی زۆری ژنان رێکخراوەکانی ژنان بە پشتوپەنای خۆیان و داکۆکیکەر لە ماف و ئازادییەکانیان نازانن؟ ئایە ئەوەش بە هۆی دەستتێوەردانی پیاوانە؟ ئایە بەرێزت بە باشتری نازانی رێکخراوی ژنان لە ژنان و پیاوانی یەکسانییخواز پێکبێ؟

خوناو سمایل: گەر هەر رێکخراوێک مەبەستی ئەوە بێ زۆرترین ژمارەی ژنان لە خۆ بگرێ و لە دەوری خۆی کۆیان بکاتەوە ئەوە دەبێ جێی متمانە و باوەڕی ژنان بێ. مەبەستی سەرەکیی گۆڕانی باری ژیانی ژنان لە چوارچێوەی کۆمەڵگەیەکی یەکسان و بیرێکی مرۆییانە و رادیکالانە لە خۆ بگرێ و لە چارەسەری هەر مەسەلەیەک ئامادەی خۆبەخشین و قوربانیدانی تێدا بێ، نەک داردەستی حیزب و سەرمایەداران بێ و بە بیری پیاوسالاریی تەماشای دۆزی ژن بکا و هەر لەو روانگەشەوە بیەوێ ژنان لە دەوری خۆی کۆبکاتەوە و لە کێشە چارەنووسسازەکانیش بە کەمترین شت و چارەی لاوەکی رازی بێ.

دیسان دەیڵێیمەوە داخ! کە ئەمرۆ لە باشوور هەموو شتێک بۆتە بازرگانیی و بەرژەوەندیی، رێکخراوەکانی ژنانیش لە کاری خۆدەرخستن و پڕوپاگەندە و وشەی گەورە لە ژێر درووشمی رزگاریی و ئازادیی بۆ ژنان هیچی دیکە نییە جگە لە پڕکردنی هەندێک باغەڵ و قاسە و خەزێنە، دەنا هەرگیز ئەم جۆرە رێکخراوانە نابنە تەڕاتیی بۆ قوڕگە وشکەکەی ژنی کورد.

نامەوێ ماندووبونی هەندێک رێکخراو کە بە راستیی مەبەستیان چاککردنی بارودۆخی ژنی کوردە فەرامۆش بکەم و لە رۆڵیان کەم بکەمەوە. وەک ژنێکی کورد سوپاس و دەستخۆشیی لە هەموو کۆششێکی دڵسۆزانە دەکەم و هیوای ماندوونەناسیان بۆ دەخوازم.

هەماهەنگیی لە نێوان ژن و پیاو بە مەسەلەیەکی زۆر دروست دەزانم، چونکە لە کۆتایی نێر و مێ تەواوکەری یەکترن و بەردەوامبوونی ژیان لە بەردەوامبوونی هاریکاریی هەردوو رەگەز دایە. شان بە شان کارکردنی پیاوان لە رێکخراوی ژنان، وەک پردێک دەبینم کە ماوە درێژەکانی چەندین ساڵەی نێوانیان کە بە هەر هۆیەک هەیە ژن و پیاوی کوردی لێک دوور خستۆتەوە، نزیکتر دەکاتەوە و ئاسانکاریی بۆ لەیەکترگەیشتنن دەکا.

پایزە ئەحمەد: خۆت وەک ژن تا چەند لە بەرانبەر هاوسەر یان باوک و برا یان هەر نێرێک کە لەگەڵی دەژی لە چەوسانەوەی پیاوسالاریی رزگار بووی؟ کێشەکان چین کە تا ئێستا خۆت یان خۆت لە چوارچێوەی ژنان بە گشتیی بە تەواویی لە بندەستی پیاوانی کۆنەپەرست و چەوسێنەر یان سیستەمی پیاوسالاریی ئازاد نەبووی؟ رێگەچارەکانت چین؟

خوناو سمایل: منیش وەک هەر ژنێکی ئەو کەلتوورە و ئەو مێژووە ماندووە بە مسۆگەریی کەتومەتە ژێر گوشاری چەوسانەوە. وەکی دیش نا هەست ناکەم نە هاوسەر و نە باب و نە برا ئەو نیازەیان تێدابووبێ.

==

حکومەت نەک هەر بەرپرسیارە لە ژنکوژیی بەڵکو تاوانباریشە، چونکە زۆربەی کوشتار و دەستدرێژییەکان لەژێر ئاڵای خۆیدا ئەنجام دەدرێن.

٢٠- نالیا ئیبراهیم:

ئەوە دەسەڵاتە سیستەم و فەرهەنگ و دینێک دەکەنە چەتری کۆمەڵگە، بۆیە هەر خۆی بەرپرسە لە باوکسالاریی و ژنکوژیی.

پایزە ئەحمەد: ئایە خودی پێکهاتەی سروشتی پیاو وەک ڕەگەزی نێر پیاوان بەو جۆرە ئافەریدە دەکا؟ یان ئەوە دابونەریت و دین و دەسەڵاتە پیاوان بەو شێوەیە بەرهەم دەهێنن کە هەن، یان هەردوو هۆکار هەر یەکەو بە ئاست و جۆرێک کارتێکردنی خۆیان هەیە؟

نالیا ئیبراهیم: سروشتی پیاو و ژن یەک سروشتە.. سروشتی مرۆڤە بۆیە هۆکاری دووەم کاریگەرە!!

بۆ وەڵامی ئەم پرسیارە دەبێ بگەڕێینەوە بۆ مێژوویەکی دوور لە هەزاران ساڵ کە کاتێک ژن سینبولی جوانیی، میهر، ئەمەکداریی و خوداوەندی سەرزەمین بووە کە لە لای بابلیەکان (عەشتار)، لای ڕۆم و یۆنانیەکان (ڤینۆس و ئەفرۆدێت) و لای مسرییە کۆنەکان (ازیز) خوداوەند بوون، تا ئەو کات مرۆڤایەتی لە سایەی ئاسوودەییدا دەژیا، شەڕەنگێزیی پیاو و فەرهەنگی پیاوسالاریی پاشی ئەو دێ کاتێک هێز پیرۆز دەکرێ و جوانیی و میهر بە کەم تەماشا دەکرێن، لەوێوە پیاو لە کۆششی لێسەندنەوەی پیرۆزیی لە ژن و پیرۆزکردنی هێز و شەڕدا بوو، بە درێژایی ئەو مێژووە تا ئەمڕۆ پیاوسالاران و هێزپەرستان بە پشتیوانیی دین و کلتووری شەڕەنگێزیی سیستەمی پیاوسالارییان فەراهەم کردووە. ئەم فەرهەنگە بۆتە فەرهەنگێکی باو و زۆرێک یان هەموو ڕیشەکانی ژیانیان گرتۆتەوە بۆیە نەک هەر پیاو بگرە هەندێک ژنیش لە ژێر کاریگەریی ئەو فەرهەنگە پیاوسالارەدا، واتە دین و کلتووری باو و پەروەردە فاکتەری سەرەکیین.

پایزە ئەحمەد: ئایە تەنیا پیاوان هۆکاری ئەو باری چەوسانەوەی ژنانن یان ژنانی ناهۆشیار و دەستەپاچەش ڕۆڵی خۆیان هەیە لە درێژەدانی ئەو بارەی خۆیان؟ چارە چییە.. یان چاکترین ڕێیەکانی چارەسەر چین لەو ڕووەوە؟

نالیا ئیبراهیم: وەک لە وەڵامی پرسیاری یەکەمدا گوتم.. لەمڕۆدا مرۆڤ بە ژن و پیاوەوە لە کۆمەڵگە دواکەوتووەکاندا لە ژێر کاریگەریی یەک فەرهەنگ، دین و پەروەردە دان.. بۆیە دەکرێ ژنێک لە ژێر چەتری کۆمەڵگەیەکی دواکەوتوودا پیاوسالار بێ، ئەوەش بەو واتایە نایەت کە ژن جەلادی خۆی بێ یان تاوانبار بێ.. بەڵکو ئەوە پیاو بووە ئەو کاتەی ژن خوداوەند و سنبولی جوانیی بووە (جوانیی بە واتا ستاتیکیەکەی نا) لە کۆششی پیرۆزکردنی دەسەڵات و هێزدا بووە و فەرهەنگی پیاوسالاریی کردۆتە فەرهەنگی باو و ژنانی کردۆتە کۆیلە!! بە پشتیوانیی دین.. هێز و دەسەڵاتی خۆی پیرۆز کردووە.. مرۆڤەکانی دابەش کردووە بە پلەی یەکەم و دووەم، بە پێی ڕەگەزی نێرینە و مێینە.. لە کاتێکدا ڕەگەزی نێرینە و مێینە یەک ڕەگەزە کە مرۆڤە!! هەر لێرەوە دەتوانین بڵێین ڕێگەچارە گەڕانەوەیە بۆ ڕەگەزی مرۆڤ و سڕینەوەی هەموو ئەو وێنە دەستکردانەی کە دەکێشرێن بە ناوی دین و کلتوور و دابونەریتی نەزانانەوە بۆ شێواندنی وێنای مرۆڤ و مرۆڤایەتی!!

پایزە ئەحمەد: هەر کەسێک لە ناخەوە بەو ژنکوژییە زۆرەی ئەو دواییانە رادەچڵەکێ یەکسەر پەنجەی تاوانکاریی بۆ حکومەت و تەواوی دەسەڵاتداران ڕادەکێشێ، بەڕێزت لەو بارەوە چ دەبێژی؟

نالیا ئیبراهیم: ئەوە حکومەت و دەسەڵاتە سیستەم و فەرهەنگ و دینێک دەکەنە چەتری کۆمەڵگە، لێرەوە ئەوان بەرپرسی یەکەمن لە فەرهەنگی باوکسالاریی!! هەروەها لە ڕووی یاساییشەوە یاساگەلێک پیادە دەکەن کە دین تێیدا (مەرجەع)ە لە بری ئازادیی و مافاکانی مرۆڤ!! بۆیە دەکرێ بڵێین بەڵێ حکومەت بەرپرسە لەبەردەم هەر کلتوورێکی دزێو و هەر نابەرامبەرییەکی تاکەکانی کۆمەڵگە و تاوانی ژنکوژیی!! کە دواجار هێز تێیدا باڵادەستە و و ئازادیی تێیدا پێشێل دەکرێ و تاوانی ژنکوژیی ئەنجام دەدرێ!!

پایزە ئەحمەد: لەبەرچی ژنان زۆر بە کەمیی بەشداریی لە ڕێکخراوەکانی ژنان دەکەن؟ یان لەبەرچی زۆربەی زۆری ژنان ڕێکخراوەکانی ژنان بە پشتوپەنای خۆیان و داکۆکیکەر لە ماف و ئازادییەکانیان نازانن؟ ئایە ئەوەش بە هۆی دەستتێوەردانی پیاوانە؟ ئایە بەڕێزت بە باشتری نازانی ڕێکخراوی ژنان لە ژنان و پیاوانی یەکسانییخواز پێکبێ؟

نالیا ئیبراهیم: ئێمە دەپرسین کام ڕێکخراوی ژنان!! لە کام کۆمەڵگەدا!! ناکرێ هەر ڕێخراوێک ناوی ژن بکاتە تایتڵی خۆی لە ژێر فەرمانی حیزب و هۆشمەندیی و رامانی پیاوگەراییدا بێ ناوی بنێین ڕێکخراوی ژنان!!

لە کۆمەڵگەیەکدا کە ئازادیی تێیدا بەند بکرێ و یاسا کارپێکراو نەبێ، ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی بڵندگۆی دەسەڵاتی حیزب و خێڵگەرایی و ئاغاکان بن.. ئیدی ئێمەی ژن لە کام ڕێکخراوی ژناندا چالاک بین و بۆ کام مەبەست!!!

بۆ وەڵامی بەشی دووەمی پرسیارەکەت هیچ لارییەک لەوە نییە گەر ڕێکخراوێکی ژنان لە ژێر بەندەکانی مافی مرۆڤ و ژناندا کاری ڕاشکاوانە بکەن، دەکرێ چالاکوانان لەو ڕێکخراوەدا پیاو بێ یان ژن یان پێکەوە بۆ یەک ئامانج و کۆمەڵگەیەکی یەکسان کار بکەن!

پایزە ئەحمەد: خۆت وەک ژن تا چەند لە بەرانبەر هاوسەر یان باوک و برا یان هەر نێرێک کە لەگەڵی دەژی لە چەوسانەوەی پیاوسالاریی ڕزگار بووی؟ کێشەکان چین کە تا ئێستا خۆت یان خۆت لە چوارچێوەی ژنان بە گشتیی بە تەواویی لە بندەستی پیاوانی کۆنەپەرست و چەوسێنەر یان سیستەمی پیاوسالاریی ئازاد نەبووی؟ ڕێگەچارەکانت چین؟

نالیا ئیبراهیم: کاتێک دەگوترێ کێشەی ژن واتا کێشەی کۆمەڵگەیەک نەک کێشەی تۆیەک یان منێک وەک ژن، ئەشێ من یان چەندین ژنی دیکە دووچاری گرفتی پیاوسالاریی نەهاتبن لە خێزاندا بەڵام ئەمە نابێتە پێوانەیەک بۆ کۆمەڵگەیەک کە ژنکوشتنی کردۆتە فەرهەنگ!

من وەک ژنێک کێشەی هەر ژنێک بە کێشەی خۆم دەبینم، هەر تاوانێک بەرامبەر ژنێک بکرێ بە تاوان بەرامبەر خۆم دەیبینم.. لەوەش پتر ئێمەی نێر و مێ ڕەگەزی مرۆڤین و هەر تاوانێک بەرامبەر مرۆڤێک بکرێ تاوانە بەرامبەر من!

٢١- چنوور نامیق:

پیاویش کۆیلەی دەستی سیستەمە و دەچەوسێتەوە، جا دەبێ (دیلی دەستی دیلێکی دەستی سیستەم) چۆن بێ؟!

پایزە ئەحمەد: ئایە خودی پێکهاتەی سروشتی پیاو وەک ڕەگەزی نێر پیاوان بەو جۆرە ئافەریدە دەکا؟ یان ئەوە دابونەریت و دین و دەسەڵاتە پیاوان بەو شێوەیە بەرهەم دەهێنن کە هەن، یان هەردوو هۆکار هەر یەکەو بە ئاست و جۆرێک کارتێکردنی خۆیان هەیە؟

چنوور نامیق: ڕاستە پێکهاتەی بایۆلۆژیی پیاوان لە ڕووی جەستەییەوە هەندێک جیاوازە لە ئافرەت، ئەوەش بووەتە هۆی جیاوازیی هەندێک لە ئەرکەکانیان وەکو کرداری زاوزێکردن و دایکایەتی کە ئەوە تایبەتە بە ئافرەت، بەڵام هەندێک خەسڵەتی دیکە هەیە کە کۆمەڵگە دەیسەپێنی بە سەر مرۆڤەکاندا، وەک چۆن هەڵسوکەوتی مرۆڤدا دەرخستووە لە دەستنیشانکردنی کەسایەتی هەروەها کاریگەرییەکی گەورەشی هەیە سۆسیۆلۆژیستەکان کاریگەریی ژینگەیان بەسەر

بە سەر دیاریکردنی ئەرک و کارەکانیدا ئەوەش لە دابونەریت و ئەو هەڵسوکەوتانەی کە کۆمەڵگە دەیسەپێنێ بە سەریاندا.

پایزە ئەحمەد: ئایە تەنیا پیاوان هۆکاری ئەو باری چەوسانەوەی ژنانن یان ژنانی ناهۆشیار و دەستەپاچەش رۆڵی خۆیان هەیە لە درێژەدانی ئەو بارەی خۆیان؟ چارە چییە.. یان چاکترین رێیەکانی چارەسەر چین لەو رووەوە؟

چنوور نامیق: بە رای من زیادەڕۆیی لە هەر شتێکدا هەبێ نابەجێیە، بەتایبەتیی لە مەسەلەی یەکسانیی نێوان رەگەزی نێر و مێ. بە داخەوە تەنانەت زۆربەی ئەو ئافرەتە فێمێنیستانەشی کە داکۆکیی لە مافەکانی ئافرەت دەکەن نەیانتوانیوە کاریگەرییەکی باشیان بە سەر کولتوور و رەوشی کۆمەڵایەتییدا هەبێ، یاخود بتوانن کار بکەنە سەر دەسەڵاتی یاسا و بە یاسا ئافرەتان بپارێزن، لە لایەکی تریشەوە ئەو مافی یەکسانییەی سەردەمێکە باسی لێوە دەکرێ لە ناو هەندێک لە خێزانەکاندا جۆرێک لە دایکسالاریی دروست کردووە، بەو رادەیەی پیاوەکان هەندێک مافی خۆیان لە دەست داوە، من بەوەش دڵخۆش نیم چونکە گۆڕینی باوکسالاریی بە دایکسالاریی هەمان شت دەگەیەنێ و منداڵی باش دروست نابێ لە ناو ئەو خێزانانە، کەواتە ئێمە دەبێ بە یاسا و هۆشیارکردنەوەی مرۆڤەکان مافی تاکی چەوساوە بپارێزین ئیتر چ پیاو و ژن یان منداڵ بێ. ئەو بارەی ئێستا ژنی تێدایە ئەوەندەی دەسکردی کولتوور و دابونەریتە ئەوەندە کاریگەریی ئایینیی بە سەرەوە نییە، لە ئایندا زۆر ئاسانکاریی کراوە بۆ خەتای مرۆڤەکان، بۆ نموونە کە باس لە (زینا) دەکرێ دەبێ پتر لە دوو شایەد هەبێ لە سەر ئەو رووداوە، ئەمەش هەرگیز نابێ، کەچی هەر بە قسەیەک و کورتە نامەیەکی ئەلیکترۆنیی فتوای مەرگی ئافرەت دەدرێ زۆر جاریش کوشتنی ئافرەت بە بڕیاردانی ئافرەتانی ناو خێزانێک و پیاوەکانی ناو خێزان دەدرێ، ئەوە ئەوپەڕی نادادوەریی و زاڵبوونی کولتووری سەقەتی کۆمەڵایەتییە.

بۆ دەڵێن ئافرەتی ناهۆشیار، ئێمە چەندین ئافرەتی خاوەن پلە و پایە و بڕوانامەی بەرزمان هەیە سەر بە هەوێ مێرد دەکەن و رازیین بەوەی پیاوەکانیان چەند ژنێکی تر بهێنن و پێیان قەبووڵە و چاوپۆشیی لە پەیوەندییەکانی لە دەرەوەی ماڵ دەکەن لەگەڵ ئافرەتانی تر. بۆیە پرسی ئافرەت بە رێکخراو و دەزگەکانی تری ئافرەت چارەسەر ناکرێ، کەواتە هۆکاری سەرەکیی لەو نەگبەتییەی ژنان هەر ژنانن، خۆ یاساکانی لەمەڕ مافی ئافرەتان پیاوانی فێمێنیست دەستی باڵایان تێدا هەبووە، بەڵام کە ژنان باوەڕیان بە فرەژنیی هەبێ پیاوان چی بکەن، دەڵێن "ئەوە نیعمەتە و خوا داویەتی"!

پایزە ئەحمەد: هەر کەسێک لە ناخەوە بەو ژنکوژییە زۆرەی ئەو دواییانە رادەچڵەکێ یەکسەر پەنجەی تاوانکاریی بۆ حکومەت و تەواوی دەسەڵاتداران رادەکێشێ، بەرێزت لەو بارەوە چ دەبێژی؟

چنوور نامیق: ئەوە مافی رەوای تاکە کە پەنجە بۆ ئەو سیستەمە باوکسالارییە و دەسەڵاتی سیاسیی و حکومەت درێژ بکا و بەشێکی زۆری تاوانی ژنکوژیی بخاتە ئەستۆی ئەو بیرە پیاوانەیەی کە تەنانەت لە مێشکی زۆربەی ژنان و ئافرەتانیشدا چەسپیوە و بە پاساوی سەندنەوەی تۆڵە و پاراستنی شەرەف رەوایەتی دەدەن بە کرداری ژنکوشتن، ئەو بارەس زۆر ئاشکرایە لە لای خۆمان. ناڵێم خانمە پەرلەمانتارەکان هەنگاویان نەناوە بۆ چارەسەرکردنی هەندێک دیاردەی دزێو کە ئافرەتان بە دەستیەوە دەناڵێن، بەڵام دەبێ لە مەسەلەی کوشتنی ئافرەت زۆر بوێر بن و بەیاسا و سزادان بەر لەو دیاردەیە بگیرێ، باشە ئەگەر یاسا هەبێ، چۆن دەتوانن ئافرەت لە شەڵتەرەکان ببەنەوە و بیانکوژن، ئەوانەی لە شەڵتەرەکان کار دەکەن لە کوێ دەتوانن رۆحی ئەو ژنانە بپارێزن، کەواتە هەتا یاسایەکی توند بۆ سزادانی بکوژان نەیەتە ئارا ئەو شەڵتەر و رێکخراوانە تەنیا مەرگی ژنانی وڵاتەکەم بۆ ماوەیەک دوا دەخەن و هیچی تر.

پایزە ئەحمەد: لەبەرچی ژنان زۆر بە کەمیی بەشداریی لە رێکخراوەکانی ژنان دەکەن؟ یان لەبەرچی زۆربەی زۆری ژنان رێکخراوەکانی ژنان بە پشتوپەنای خۆیان و داکۆکیکەر لە ماف و ئازادییەکانیان نازانن؟ ئایە ئەوەش بە هۆی دەستتێوەردانی پیاوانە؟ ئایە بەرێزت بە باشتری نازانی رێکخراوی ژنان لە ژنان و پیاوانی یەکسانییخواز پێکبێ؟

چنوور نامیق: لەبەر هەندێک هۆکار کە لە وەڵامی پرسیاری پێشوو ئاماژەم پێی کرد، دەمەوێ بڵێم هەندێک لەو ژنانەی لە پۆستە بەرزەکان و رێکخراوەکاندا کار دەکەن هێشتا خاوەنی ئەو هۆشیارییە هزرییە نین کە ببن بە نموونەی بەرزی ژنان، کەواتە هێشتا کۆیلەی دەستی بیروباوەڕی کۆن و بە پێی پرۆگرامی پیاوانە دەڕۆنە رێوە، لە لایەکی تریشەوە کاتێک لایەنێک پاڵپشتی مادیی رێکخراوێکی ئافرەتانە دەکا دەبێ ئەو رێکخراوە پابەند بێ بە رێنوێنییەکانی ئەو پاڵپشتیکەرە، تا تاکێکی ئازاد لە رووی ئابووریی و هۆشیاریی باڵاوە دروست نەبێ ئەوە ئەو رێکخراوانە تووشی گۆجیی دەبن و کارەکانیان ناگاتە ئەنجامی باش. دروستکردنی قەوارەی سەربەخۆ بە خۆڕۆشەنبیرکردن و ئازادبوونی ناخی تاکەکانی کۆمەڵ دێتە ئەنجام بە ژن و پیاوەوە.

پایزە ئەحمەد: خۆت وەک ژن تا چەند لە بەرانبەر هاوسەر یان باوک و برا یان هەر نێرێک کە لەگەڵی دەژی لە چەوسانەوەی پیاوسالاریی رزگار بووی؟ کێشەکان چین کە تا ئێستا خۆت یان خۆت لە چوارچێوەی ژنان بە گشتیی بە تەواویی لە بندەستی پیاوانی کۆنەپەرست و چەوسێنەر یان سیستەمی پیاوسالاریی ئازاد نەبووی؟ رێگەچارەکانت چین؟

چنوور نامیق: رەنگە من زۆر بەختەوەر بم بەوەی هەم لە خێزانێکی رۆشەنبیر و هەم کراوەدا پەروەردە بووم و لەگەڵ برا و خوشکەکانمدا لەسەر بنەمای باوەڕ بەخۆبوون پەروەردە کراین، کەواتە پەروەردەی دروست نەوەیەکی دروست دێنێتە بەرهەم.

دیسانەوەش لە پرۆسەی هاوسەرگیرییم لەگەڵ (یوسف لەتیف)ی شاعیردا ماڵێکی ئارامان پێکەوە نا، بەڵام دیسانەوە کێشەکانی ناتەبایی لایەنەکان و شەڕی ناوخۆ زۆر ماندووی کردین ئەویشم لە کۆمەڵە شیعری (مەرکانە شکاوەکانی جەنگ) بەرجەستە کرد، بە ئەزموونێکی تفتوتاڵی ژیاندا تێپەڕین، لەو روانگەیەوە هەستم کرد پیاوانیش کۆیلەی دەستی سیستەم و شەڕ و پەیاکردنی نانن و وەکو من دەچەوسێنەوە و رووبەڕووی مەرگ دەبنەوە بۆیە ناکرێ هەمیشە سەنگەر لە پیاوان بگرین و تاوانباریان بکەین، بە گشتیی (دیلی دەستی دیلێکی دەستی سیستەم) دەبێ چۆن بێ؟! تەنیا هۆشیاریی و دروستکردنی رۆڵەی ئازاد لە دایک و باوکێکی ئازاد ئەو کێشانە کەم دەکەنەوە، ئەوەش کەی دروست دەبێ نازانم؟

٢٢- کەژاڵ ئیبراهیم خدر:

حکومەتێکی پیاوسالارییمان هەیە، بۆیە رێکخراوێکی یەکسانییخواز و سەردەمییانەمان پێویستە تا کۆتایی بە دووبەرەکیی و چەوسانەوە بهێنێ.

کەژاڵ ئیبراهیم خدر: ژن بوونەوەرێکی مەزنی نێو ئەو کۆمەڵگە فراوانەیە، بوونەوەرێکی نەخشێنراوە بە جوانیی و ناسکیی و هێمنیی، ژن بوونەوەرێکی لەرادەبەدەر مەزن و بە نرخە، ئەو جوانیی بە ژیان دەبەخشێ، هەر ئەوە نەوەیەک لەنێو منداڵدانی خۆیدا بونیات دەنێ و دەیخاتەوە، ئەوەی ژن لەنێو کۆمەڵگەدا بۆ بەختەوەریی پێکیدەهێنێ هەر ئەوەی لێ چاوەڕوان دەکرێ کە سۆز و خۆشەویستیی ببەخشێتەوە، لە دنیادا نەبووە ژن چەوسێنەر و هەڵگیرسێنەری و کوشتن و بڕین بووبێ و دنیا خاپوور بکا، لە پێناوی دەسەڵاتی ژنسالاریی خۆیدا تاکو پێگەی خۆی پتەو بکا؟ ئەوە هەر پیاوە دروست ئەو رێگە ترسناکە دەگرێتەبەر بۆ گرتنەدەستی دەسەڵات، ژن و پیاو لە پێکەوەژیاندا دوو بوونەوەری خۆشەویستی یەکترین و بە هەردووکیان دەتوانن پێگەی کۆمەڵگە نمایش بکەن، بەڵام بە داخەوە ئەوەی روودەدا پێچەوانەیە هەر پیاوە لە پێناوی مانەوە و دەسەڵاتی خۆیدا.. لە پێناوی حەز و ئارەزووەکانی خۆیدا باڵی ژیان بە قەدی خۆیدا دەبڕێ، بۆیە دەبینن گوفتار و رەفتارەکان جیاوازن، ئەو چەوسانەوەی کە لە رەگەزی پیاوانەوە دەبینرێ زۆر جیاوازە لەو کردارەی لە هەستی ژنەوە هەیە، بۆیە وەک دەیبینین چەوسانەوە و کوشتن و ماڵوێرانیی جیهانبینیی بەشێکی زۆری پیاوانە، بە داخەوە بۆ ئەو رێرەوە ناشیرینەی کە هەندێکیان

گرتوویانەتەبەر.

پایزە ئەحمەد: ئایە خودی پێکهاتەی سروشتی پیاو وەک ڕەگەزی نێر پیاوان بەو جۆرە ئافەریدە دەکا؟ یان ئەوە دابونەریت و دین و دەسەڵاتە پیاوان بەو شێوەیە بەرهەم دەهێنن کە هەن، یان هەردوو هۆکار هەر یەکەو بە ئاست و جۆرێک کارتێکردنی خۆیان هەیە؟

کەژاڵ ئیبراهیم خدر: سروشتی پیاو سروشتێکی دەسەڵاتداریی و ڕەگەزێکی تۆڵەکردنەوەیە لە ڕەگەزی بەرامبەر کە ژنە، پیاو بە هۆی خۆشەویستیی بۆ دەسەڵات گرتنەدەست هەر لە دروستبوونیەوە بە دوای دەسەڵاتدا گەڕاوە بۆ سەپاندنی هەژموونی خۆی، تاکو بەشێکی لەو حەز و ئارەزووە نێرگسییانەی کە هەیەتی بۆ مەرامی تایبەتی خۆی بەکاریان بهێنێ، ڕەگەزی توندی ئەو وایە کاتێک تووڕە دەبێ ئەوەی لە ئاوەزیدایە بەکاریدەهێنێ بێ ئەوەی بیر بکاتەوە کە پاشەڕۆژ چی ڕوودەدا، زۆرجار ئەو پێکهاتەیە بۆماوەیە هەر لە سەرەتای قۆناغەکانی گۆڕانی کۆمەڵەوە دروست بووە.. ئەوەتا پیاوە دەسەڵاتدارەکان هەموو قۆناغەکانی خێڵایەتیی و دەربەگایەتی و سەرمایەدارییان بۆ مەرامەکانی خۆیان بەکارهێناوە.. هەر لە سەردەمی زووشەوە هەزاران ژن وەک کەنیزە بۆ مەرامە تایبەتییەکان بەکارهێنراون و کۆیلە کراون تاکو ئارەزووەکانی خۆیانیان پێ تێر بکەن.

پایزە ئەحمەد: ئایە تەنیا پیاوان هۆکاری ئەو باری چەوسانەوەی ژنانن یان ژنانی ناهۆشیار و دەستەپاچەش ڕۆڵی خۆیان هەیە لە درێژەدانی ئەو بارەی خۆیان؟ چارە چییە.. یان چاکترین ڕێیەکانی چارەسەر چین لەو ڕووەوە؟

کەژاڵ ئیبراهیم خدر: ئەو دوو بونەوەرە مەزنە جیهانبینییەک کۆیان دەکاتەوە ئەویش خۆشەویستییە بۆ ژیان و جوانترکردنی دینایەک کە مرۆڤەکان تێیدا یەکسان بن لە ڕووی بیرکردنەوە و گۆشکردنیان بە ئاراستەی لێک نزیکبوونەوە، مەخابن کاتێک ڕۆشنبیریی و زانست و زانیاریی و تێڕامان لە بەخشینەوەی خۆشەویستیی بۆ ژیان عەقڵ میوانی نابێ و کۆتایی دێ، ئا لێرەوە سەرەتای گیروگرفتەکان و کێشەکان دروست دەبن، هەر ئەو دەسەڵاتەشە وایکردووە دوو جیهانی جیاواز لە بیرکردنەوە بو هۆگریی بۆ جوانیی ژیان دروست ببێ، وەنەبێ ژنیش بێ بەش بووبێ لەو کێشانە ئەوانیش بەشی خۆیان بەردەکەوێ بەڵام زۆر بە کەمیی، چونکە ژن هیچ دەسەڵاتێکی بەدەستەوە نییە تا پێگەی خۆی پتەو بکا، بۆیە پێویستە ژنیش بە گوێرەی توانای خۆی لە ڕووی ڕۆشنبیریی و زانست و زانیارییەوە کۆشش بکا و پتر ڕۆبچێتە ناو ململانێکانەوە تاکو کامەرانیی و بەختەوەریی باوەش بۆ هەموان دەکاتەوە، ژن بە هۆی خستنەوەی نەوە و ئەرکی گرانی ڕۆژانەی ماڵ و ژیان و گوزەران و هەژاریی و بەخێوکردنی منداڵ و ڕاپەڕاندنی ئیش و کارەکانی ڕۆژانە نەیتوانیوە بە گوێرەی پێویست بیربکاتەوەو هۆشیارانە ڕەفتار بکا.

پایزە ئەحمەد: هەر کەسێک لە ناخەوە بەو ژنکوژییە زۆرەی ئەو دواییانە ڕادەچڵەکێ یەکسەر پەنجەی تاوانکاریی بۆ حکومەت و تەواوی دەسەڵاتداران ڕادەکێشێ، بەڕێزت لەو بارەوە چ دەبێژی؟

کەژاڵ ئیبراهیم خدر: دەسەڵات باوکی هەموومانە وەکو خۆیان لە قسە و گفتوگۆ و دەنگدان لە کاتی هەڵبژاردنەکان و بلاوکردنەوەی بۆچوونەکانیان بانگەوازی بۆ دەکەن، ئەوان خۆیان بە یاسا داڕێژەر و خزمەتکاری ئەم کۆمەڵگەیە دەزانن بەڵام بە داخەوە کاتێک دێتە سەر خزمەتکردن بە جۆرێکی تر دەکەوێتەوە، ژن دەسەڵاتی چی بە دەستەوەیە لە ناو کۆمەڵگە و لە ناو حکومەت و حیزبەکاندا، ئەوەتا وەک دەبینین چەند پۆستێکی نمایشکاری بە دەستەوەیە کە ئەویش حیزبەکان بۆیان دیار دەکەن کە تەنها چەند پۆستێکی کەمە، ئەوەی لە تواناشیدا بێ بۆ خزمەتی کۆمەڵگەکەمان بەرجەستەی دەکا بۆ خۆشگوزەرانیی، بەڵام بە داخەوە دابونەریتی کۆنی بۆماوە وایکردووە کە ژن نەتوانێ بەو شێوەیەی کە خۆی دەیەوێ خزمەت بکا.. هەر ئەوەشە وایکردووە ناکۆکییەکان زۆر بن و دابونەریتەکان ڕۆبچنە ناو خێزان و کۆمەڵگەوە و یاساش بەو جۆرە نەبێ کە هەموومان لەژێر سایەیدا کۆبکاتەوە، ڕۆژانە دەیان هەواڵی کوشتن و سوتان و دەربەدەریی و ماڵوێرانیی و بەندکردن دەبینین کە بە داخەوە دەسەڵات لە ئاستیاندا گوێی خۆی خەواندووە و حکومەتیش حکومەتێکی پیاوسالارییە و بە دەنگ کێشەکانەوە ناچێ، بۆیە ڕۆژانە دەیان هەواڵی جەرگبڕ دەبیستن کە مرۆڤی پێشکەوتووخواز و یەکسانییخوازی تووشی نامۆبوون و سەرسوڕمان کردووە.

پایزە ئەحمەد: لەبەرچی ژنان زۆر بە کەمیی بەشداریی لە ڕێکخراوەکانی ژنان دەکەن؟ یان لەبەرچی زۆربەی زۆری ژنان ڕێکخراوەکانی ژنان بە پشتوپەنای خۆیان و داکۆکیکەر لە ماف و ئازادییەکانیان نازانن؟ ئایە ئەوەش بە هۆی دەستتێوەردانی پیاوانە؟ ئایە بەڕێزت بە باشتری نازانی ڕێکخراوی ژنان لە ژنان و پیاوانی یەکسانییخواز پێکبێ؟

کەژاڵ ئیبراهیم خدر: ئەوە پەیوەندیی بە بوونی ئەو ڕێکخراو و سەنتەرانەوە هەیە کە حیزب و حکومەت لە پێناو بەرژەوەندیی خۆیان دروستیان کردوون: زۆربەیان دەسەڵات بۆ خزمەتی مەرامە تایبەتییەکانی خۆیان بەکاریان دەهێنێ، هەر کاتێک ویستی دەیانهێنێتە سەر شەقام و کۆڕ و کۆبوونەوە و مانگرتنیان پێ ئەنجام دەدا، وەنەبێ لەو ڕێکخراو و سەنتەرانە ژنی چالاکوان و پێشکەوتنخواز و ڕۆشنبیر و کۆمەڵگەی مەدەنی نەبێ بەڵام دەنگی ئەوانە ناگاتە هیچ شوێنێک.. ئەوەش وا دەکا زۆربەی ئەو ژنانە بێ هوودە بن و پاشەکشە بکەن، بۆیە وەک دەبینین بەشی زۆری ژنان لەو کۆمەڵگەیەدا ئەو ڕێکخراو و سەنتەر و گرووپانە بە پشتیوانی خۆیان نازانن و لێیان دووردەکەونەوە، من بۆ خۆم هیچ پەیوەندییەکم لەگەڵیاندا نییە، بەڵام من بوونی ڕێکخراوێکی یەکسانییخواز کە خزمەت بە دۆزی ژنان بکا بە پێویستییەکی سەردەمییانە دەزانم تا هەمووومان لەژێر چەتری خۆیدا کۆبکاتەوە.

پایزە ئەحمەد: خۆت وەک ژن تا چەند لە بەرانبەر هاوسەر یان باوک و برا یان هەر نێرێک کە لەگەڵی دەژی لە چەوسانەوەی پیاوسالاریی ڕزگار بووی؟ کێشەکان چین کە تا ئێستا خۆت یان خۆت لە چوارچێوەی ژنان بە گشتیی بە تەواویی لە بندەستی پیاوانی کۆنەپەرست و چەوسێنەر یان سیستەمی پیاوسالاریی ئازاد نەبووی؟ ڕێگەچارەکانت چین؟

کەژاڵ ئیبراهیم خدر: ئەو هیوایەی کە هەمووومان ئاواتی بۆ دەخوازین ئەوەیە کە پێویستە دەسەڵاتێکی یەکسانییخواز و پێشکەتوو بە یاسا بێتە کایەوە تاکو هەمووومان بە بێ جیاوازیی کۆبکاتەوە، من بۆ خۆم کە ژنم حەز دەکەم هیچ کەسێک یەک پەنجەشی ئازاری پێ نەگا، ئاواتمە یەکسانیی باڵ بەسەر کۆمەڵگەی جیهان بە گشتیی و کوردستان بە تایبەتیی بکێشێ و دووبەرەکیی و چەوسانەوە کۆتایی بێ چونکە زۆربەی زۆرمان تاڵاوی چەوسانەوەمان لە ناو خێزان و کۆمەڵگە و بگرە قوتابخانەش چەشتووە.. لە ڕابردووی هەمووماندا ئەو بیرەوەرییانە هەن، کاتێک دەستم بە شیعرنووسن کرد نەمتوانی بە ناوی خۆمەوە بڵاوی بکەمەوە، کە بۆ کۆڕێک یان سیمینارێک دەچووم چەندین لێپێچینەوەم لەگەڵ دەکرا، کە لە قەڵادزێ بووم بە هۆی ئەو دابونەریت و دەسەڵاتە خێڵەکییانەوە نەمدەتوانی بە ویستی خۆم حەز و ئارەزووەکانم بێنمە دی، زۆر جار کە شیعرم خوێندۆتەوە لە کۆڕەکان دوای ئەوەش کە ژیانی هاوسەرییشم پێکەوەناوە دەیان جار لەگەڵ براکانم تووشی دەمەقاڵە بوومە و شەوانە فرمێسک بە چاوانمدا هاتۆتە خوارەوە و گریان بۆتە میوانم، لێت ناشارمەوە ئێستا ئەو هەوای ئازادییەی کە هەڵیدەمژم و ئەو ڕزگاربوونەی کە هەمە سەرچاوەکەی بۆ هاوسەرەکەم دەگەڕێتەوە چونکە ئەو زۆر پشتیوانییم لێ دەکا، بۆیە پێویستە ژنان بە هەموو توانای خۆیانەوە کۆشش بکەن جیهانێکی جیاواز و دوور لە دەسەڵاتی پیاوسالاریی و بیروباوەڕی کۆنەپەرستیی بهێنە کایەوە و ڕزگاریان ببێ، ژیانێکی شایستە بۆ خۆیان فەراهەم بکەن تاکو نەوەیەکی پڕشنگدار بۆ کۆمەڵگەکەمان دروست ببێ و دوور بێ لە چەوسانەوە؟

==

حکومەتێکی پیاوسالارییمان هەیە.

بۆیە ڕێکخراوێکی یەکسانییخواز و سەردەمییانەمان پێویستە تا کۆتایی بە دووبەرەکیی و چەوسانەوە بهێنێ.

٢٣- لاوژە جەواد:

ژنان و پیاوان قوربانییەکی گەورەی پەروەردە و کولتووری دینیین،
دەسەڵات نەک هەر بەرپرسە لە ژنکوژیی بەڵکە پەرەشی پێداوە.

پایزە ئەحمەد: ئایە خودی پێکهاتەی سروشتی پیاو وەک رەگەزی نێر پیاوان بەو جۆرە ئافەریدە دەکا؟ یان ئەوە دابونەریت و دین و دەسەڵاتە پیاوان بەو شێوەیە بەرهەم دەهێنن کە هەن، یان هەردوو هۆکار هەر یەکەو بە ئاست و جۆرێک کارتێکردنی خۆیان هەیە؟

لاوژە جەواد: من پێم وانییە خودی پێکهاتەی پیاو توندوتیژ بێ، ئەوە کولتووره مرۆڤەکان فێر دەکا کە بەشێکیان لە بەشەکەی تریان کە ژنانن بەهێزترن. فێریان دەکا کە پیاوان بەسەر ژنانیانەوە هەیە و دەبێ لەژێر فەرمانیان بن، بە داخەوە لە ژێر ناوی (ئایەت و حەدیس) ئەو کولتووره قێزەونە دەستی پێوە گیراوە و هەزاران ساڵە مرۆڤەکان بەو شێوەیە پەروەردە دەکەن. کولتوور شتێکە کە دروستکەرکەی عەقڵ و تێگەیشتنی مرۆڤە و هەر لەوێشەوە گەشە دەکا و تۆکمەتر دەبێ، واتە دابونەریت شیاوی ئاڵوگۆڕە، ئەو گۆڕانکارییەش پێویستی بە ئیرادەیەکی سیاسی بەهێز هەیە، پێویستی بە شۆڕشێکی کۆمەڵایەتی هەیە، بەڵام بە داخەوە لە وڵاتە دواکەوتووە ئیسلامییەکاندا دەسەڵاتدارانیان نایانەوێ شۆڕشێکی لەو جۆرە ئەنجام بدرێ، بۆ نموونە دەسەڵاتی کوردی هەرگیز لە بەرژەوەندییدا نییە هەنگاو بۆ هۆشیاریی کۆمەڵگە هەڵگرێ، ئەوان دەیانەوێ نیوەی کۆمەڵگە کە ژنانن لە ژێردەستەیی و نەهامەتییدا بهێڵنەوە.

پایزە ئەحمەد: ئایە تەنیا پیاوان هۆکاری ئەو باری چەوسانەوەی ژنانن یان ژنانی ناهۆشیار و دەستەپاچەش رۆڵی خۆیان هەیە لە درێژەدانی ئەو بارەی خۆیان؟ چارە چییە.. یان چاکترین رێیەکانی چارەسەر چین لەو رووەوە؟

لاوژە جەواد: بە رای من ژنان و پیاوان قوربانییەکی گەورەی ئەو پەروەردە و کولتووره دینییەن کە لەسەرەوە باسم کرد، ئەوە سووچی پیاو نییە کە پیاوسالارە.. هاوکات سووچی ژنیش نییە کەوا فێر کراوە پیاو شکۆ و دەسەڵاتی بەسەر ئەوەوە هەیە و دەبێ هەموو نابەرابەرییەکان وەک بنەمایەکی سروشتیی قەبووڵ بکا.

من هەروەک لە سەرەوە ئاماژەم پێدا، دەبێ شۆڕشێکی کۆمەڵایەتی لە کۆمەڵگە بەرێ بخرێ و دین لە دەوڵەت جودا بکرێتەوە و دەستتێوەردانی دین لە ژیانی رۆژانەماندا کۆتایی پێبێ. دەبێ یاسای یەکسانیی ژن و پیا و دابرێژرێ و کاری پێ بکرێ. هەر لە منداڵییەوە لە رێگەی پرۆسەی خوێندنەوە مرۆڤەکان فێر بکرێن کە کچ و کوڕ و ژن و پیاو کەسیان (زەعیفە و ناقس عەقڵ) نین و نێر و مێ یەکسانن لە ماف و خواستەکانیاندا.

پایزە ئەحمەد: هەر کەسێک لە ناخەوە بەو ژنکوژییە زۆرەی ئەو دواییانە رادەچڵەکێ یەکسەر پەنجەی تاوانکاریی بۆ حکومەت و تەواوی دەسەڵاتداران رادەکێشێ، بەرێزت لەو بارەوە چ دەبێژی؟

لاوژە جەواد: ئەوە هیچ گومانی تێدا نییە کە هەر تاوانێک لە کۆمەڵگە روودەدا لە ژێر هەر ناو و ناونیشانێک بێ، دەسەڵات لێی بەرپرسە. دەسەڵات بەرپرسە لە ژیان و ئاسایشی مرۆڤەکان.

دەسەڵاتە دەبێ لە سەر بنەمایەکی زانستییانە بە پێی پلانی رۆشن کۆمەڵگە بەرێوەببا و هۆشیاریی گشتیی بباتە سەرەوە، چارەسەری شیاو بۆ گرفتەکان بدۆزێتەوە.

ئەوەی بۆ مەسەلەی تیرۆر و رەشەکوژیی ژنان دەگەرێتەوە، دەسەڵاتی کوردی هەر لە سەرەتای ساڵی نەوەتەکانەوە پەرەی بە کولتووری ژنکوشتندا لە کۆمەڵگە، دیاری ئەوان بۆ ژنان تیرۆر و رەشەکوژیی بوو بۆ ژنان لە ژێر ناوی (ناموس و شەرەف). ئەوان ژنکوشتنیان کردە دیاردەیەکی بەرچاو لە کۆمەڵگە. لە لایەکی دیکەوە تا ئێستا ژنکوژەکان ئازادانە دەسورێنەوەو سزای یاسایی نادرێن، یاسای لێبووردنی گشتییان لە پەرلەمان دەرکردوە و لەژێر ئەو ناوە بکوژانی ژنان ئازادانە دەسورێنەوە، کار بە یاسای دژە توندوتیژیی بەرانبەر بە ژنان ناکەن کە لە لایەن پەرلەمانەوە دەنگی پێدراوە. لە کاتێکدا ژنکوژەکان هیچ سزایەکی یاسایی نادرێن یاخود بەر یاسای لێبووردنی گشتیی دەکەون، ئەوە گومانی تێدا نییە کە پتر پەرە بە ژنکوشتن دەدا و بە بێ ترس ژنکوژەکان تاوانەکەیان دووبارە و سێ بارە دەکەنەوە.

پایزە ئەحمەد: لەبەرچی ژنان زۆر بە کەمیی بەشداریی لە رێکخراوەکانی ژنان دەکەن؟ یان لەبەرچی زۆربەی زۆری ژنان رێکخراوەکانی ژنان بە پشتوپەنای خۆیان و داکۆکیکەر لە ماف و ئازادییەکانیان نازانن؟ ئایە ئەوەش بە هۆی دەستتێوەردانی پیاوانە؟ ئایە بەرێزت بە باشتری نازانی رێکخراوی ژنان لە ژنان و پیاوانی یەکسانییخواز پێکبێ؟

لاوژە جەواد: من پێم وایە ئەوە رێکخراوەکانی ژنانن کە نەیانتوانیوە ببنە جێی متمانەی ژنان لە کوردستان، بەشی زۆری ئەو رێکخراوانە حیزبیین و سیاسەتی حیزبەکانیان دەبەنە پێشەوە، هەر حیزبەکانی ئەوانن لە هۆڵی پەرلەمان دەنگیان بە یاسای فرەژنیی داوە، هەر لە سایەی دەسەڵاتی حیزبەکانی ئەوانە کە ژنکوشتن پەرە دەسەنێ. زۆر جار بینیومانە و بیستومانە کە ژنانێک بۆ چارەسەری کێشەکانیان پەنایان بۆ ئەم رێکخراوانە بردوە، بەڵام ئەوان زۆر نابەرپرسانە رادەستی کەسوکاریان کردونەتەوە، بوونەتە مایەی ئازاردانی زۆرتریان، بە رای من ئەوە بۆتە هۆی لەدەستدانی متمانەی ژنان بەو رێکخراوانە. بەشێکی دیکە لەو رێکخراوانە فەلسەفەی بوونیان بۆ دژایەتییکردنی رۆشەنبیریی و مەدەنیەتە، ئەوانە خەبات و تێکۆشانیان بۆ هێشتنەوەی جێگە و رێگەی ژنانە لە پلەدوویی، لەوانە رێکخراوە ئیسلامییەکان.

پایزە ئەحمەد: خۆت وەک ژن تا چەند لە بەرانبەر هاوسەر یان باوک و برا یان هەر نێرێک کە لەگەڵی دەژی لە چەوسانەوەی پیاوسالاریی رزگار بووی؟ کێشەکان چین کە تا ئێستا خۆت یان خۆت لە چوارچێوەی ژنان بە گشتیی بە تەواویی لە بندەستی پیاوانی کۆنەپەرست و چەوسێنەر یان سیستەمی پیاوسالاریی ئازاد نەبووی؟ رێگەچارەکانت چین؟

لاوژە جەواد: خێزان لە چوارچێوەی خۆیدا کۆمەڵگەیەکی بچووکە چەمکی بەرەنگاریی و خەبات، ململانێی دەسەڵات، هۆشیاریی و کەشوهەوای سیاسیی و تا دەگاتە تێگەیشتن و دیموکراسییەت، تێیدا رۆڵ دەبینن، من پێم وایە هەر یەکێک لە ئێمە قوربانیی دەستی پیاوسالاریی و نایەکسانیی کۆمەڵگەین. ئەوەی بۆ خۆم دەگەرێتەوە، من پێم وایە لە چوارچێوەی خێزاندا مرۆڤێکی تەواو ئازادم و لەگەڵ هاوسەرەکەم لە پەیوەندییەکی یەکساندا دەژیم. ئەمەش وا بە ئاسانیی بە دەستم نەهێناوە، خەبات بۆ یەکسانیی ژن و پیاو و گۆڕانکاریی بە قازانجی ژن لە خێزانەکەی خۆمەوە دەستم پێکردوە، سەرەتا بۆ ئازادیی خۆم خەباتم کردوە و لەو رێگەیەشدا قوربانیی زۆرم داوە و شانازییشی پێوە دەکەم. ئەگەر ژن لە چوارچێوەی خێزانەکەی خۆیدا دەستی ئاوەڵە نەبێ، دژوارە بتوانێ شەڕ بۆ رزگاریی ژنان و یەکسانیی ژن و پیاو بکا.

==

ژنان و پیاوان قوربانییەکی گەورەی پەروەردە و کولتووری دینیین،

دەسەڵات نەک هەر بەرپرسە لە ژنکوژیی بەڵکە پەرەشی پێداوە.

٢٤- لەنجە عەلی:

پیاو خۆی پەروەردەی ژنی دیل و چەوساوەیە، کەواتە خۆی تاکێکی دیل و ناتەندروستە، گرنگترین خاڵ بۆ ئازادیی ژنان نان پەیداکردنە.

پایزە ئەحمەد: ئایە خودی پێکهاتەی سروشتی پیاو وەک رەگەزی نێر پیاوان بەو جۆرە ئافەریدە دەکا؟ یان ئەوە دابونەریت و دین و دەسەڵاتە پیاوان بەو شێوەیە بەرهەم دەهێنن کە هەن، یان هەردوو هۆکار هەر یەکەو بە ئاست و جۆرێک کارتێکردنی خۆیان هەیە؟

لەنجە عەلی: من پێم وایە هەر یەک لەوانەی سەرەوە هەمیشە کاریگەریی زۆریان هەبووە لەسەر پیاوان. سروشتی پیاو خۆی لە مێژوویەکی کۆنەوە (کاتی راوشکار) سەرچاوەی گرتووە.. کاتەک کە خۆی نان پەیداکەر بووە، ئەوەش بۆ خۆی دەسەڵاتەکی زۆری داوەتە نێرینە، چونکە پیاو منداڵی نەبووە و پێکهاتەی جەستەشی گونجاوتر بووە بۆ کاروباری نان پەیداکردن. سەرەنجام ئێمە هەموومان پەروەردەی کۆمەڵگەین، کۆمەڵگەش بەرهەمی دین و دابونەریت و سیستەمە، کەواتە ئەو هۆکارانەی سەرەوە کە باسمان کردن بە شێوەیەکی سەرەکیی کاریگەرییان لەسەر پیاو هەبووە.

پایزە ئەحمەد: ئایە تەنیا پیاوان هۆکاری ئەو باری چەوسانەوەی ژنانن یان ژنانی ناهۆشیار و دەستەپاچەش رۆڵی خۆیان هەیە لە درێژەدانی ئەو بارەی خۆیان؟ چارە چییە.. یان چاکترین رێیەکانی چارەسەر چین لەو رووەوە؟

لەنجە عەلی: نەخێر، بە تەنیا پیاو بەرپرس نییە.. چونکە پیاو خۆی پەروەردەی ژنی دیل و چەوساوەیە، کەواتە خۆی تاکێکی دیل و ناتەندروستە ئەگەر ژنێکی دیل و چەوساوە پەروەردەی کردبێ.

پایزە ئەحمەد: هەر کەسێک لە ناخەوە بەو ژنکوژییە زۆرەی ئەو دواییانە رادەچڵەکێ یەکسەر پەنجەی تاوانکاریی بۆ حکومەت و تەواوی دەسەڵاتداران رادەکێشێ، بەڕێزت لەو بارەوە چ دەبێژی؟

لەنجە عەلی: هەڵبەتە بۆ نەهیشتنی هەر تاوانێک لە هەر کۆمەلگەیەکدا پێوستە یاسا هەبێ. چون مرۆڤ پێوستی بە رێکخستن و لێپرسەنەوە هەبووە و بۆ هەمیشەش پێویستیەتی.. ئەگەر نا دونیا دەبێتە جەنگلستان. کەواتە بە دڵنیاییەوە ئەرکی هەر سیستەمێکە کە یاسای تۆکمە و توندوتۆڵ دابرێژێ بۆ رێگەنەدان بە مرۆڤکوشتن یان ژنکوشتن یان هەر توندوتیژییەکی دژ بە مرۆڤەکان.

پایزە ئەحمەد: لەبەرچی ژنان زۆر بە کەمیی بەشداریی لە رێکخراوەکانی ژنان دەکەن؟ یان لەبەرچی زۆربەی زۆری ژنان رێکخراوەکانی ژنان بە پشتوپەنای خۆیان و داکۆکیکەر لە ماف و ئازادییەکانیان نازانن؟ ئایە ئەوەش بە هۆی دەستتێوەردانی پیاوانە؟ ئایە بەڕێزت بە باشتری نازانی رێکخراوی ژنان لە ژنان و پیاوانی یەکسانییخواز پێکبێ؟

لەنجە عەلی: ئێمە هەموو دەزانین کە نێرەنەکان دەسەڵاتیکی زۆریان هەیە لە حکومەت و سیستەمەکانی جیهاندا، هەر بۆیە پیاوسالاریی لە هەموو دامودەزگە و رێکخراواکاندا رەنگدانەوەی هەیە. هەروا زۆرینەی ئەو ژنانەی کە لە رێکخراوەکاندا کار دەکەن خۆیان ئازاد نین و نازانن واتای تەواوی ئازادیی چییە، کە دەڵین ئازادیی تەنیا ئەوە نییە کە لە پیاوسالاریی ئازاد بیت بەڵکو دەبێ لە سەرجەمی بوارەکان و لە هەموو شتەکان ئازاد بیت.. هەر بۆیەشە تا ئێستا زۆر بە داخەوە جێدەستی ئەو رێکخراوانە وەک پێوست دیار نەبووە.

من پێم باشە کە ژن و پیاوی ئازاد ئەو رێکخراوانە بەرێوەببەن نەک ژن و پیاوی ئازادییخواز چون جیاوازیی زۆر هەیە لە نێوان ئازاد و ئازادییخواز.

پایزە ئەحمەد: خۆت وەک ژن تا چەند لە بەرانبەر هاوسەر یان باوک و برا یان هەر نێرێک کە لەگەڵی دەژی لە چەوسانەوەی پیاوسالاریی رزگار بووی؟ کێشەکان چین کە تا ئێستا خۆت یان خۆت لە چوارچێوەی ژنان بە گشتیی بە تەواویی لە بندەستی پیاوانی کۆنەپەرست و چەوسێنەر یان سیستەمی پیاوسالاریی ئازاد نەبووی؟ رێگەچارەکانت چین؟

لەنجە عەلی: من دڵنیام کە هەموو ژنێک لەم جیهانەدا پریشکی چەوسانەوە و کۆیلایەتی و پیاوسالاریی بەرکەوتوە ئیتر بە هەر جۆرەک بێ. خۆشبەختانە من خاوەن دایکێکی تا رادەیەک ئازاد بووم و زۆریش کۆششی کردوە کە ئازادانە پەروەردەمان بکا. من ژن پەروەردەی کردووم و دایکیشم هەر ژن پەروەردەی کردوە، نەنکیشم و دایکیشم خاوەن کاری خۆیان بوون واتە هەر ئەوانیش خێزانەکەیان بەرێوە بردوە. بەڵام ئازاری هەموو ژنێک بە هی خۆم دەزانم چونکە هەستمان هەمان هەستە رۆحمان هەر یەکێکە و پێکهاتەی جەستەمان هەر یەکە و بایۆلۆژییمان هەر یەک جۆرە. هەر بۆیەشە زۆر بە ئاسانیی هەستم بە چەوسانەوەی خۆم کردوە ئەگەر خۆم هەندێک ئازادیش بووبێتم.

من پێم وایە کە گرنگترین خاڵ بۆ ئازادیی ژنان نان پەیداکردنە واتە فێرکردنی بۆ دابینکردنی نان.. ئەوە بۆ خۆی زۆر سەربەخۆی دەکا چونکە ئەو کات دەبێتە خاوەن نانی خۆی و لەوێشەوە دەتوانێ هەنگاوەکانی تر بنێ وەک فێربوونی خوێندەواریی و لەویشەوە هۆشیاربوونەوە، کاتێکیش کە مرۆڤ هۆشیار بوو ناتوانێ دیل و کۆیلەی هیچ مرۆڤێک و بیروباوەڕێک و هیچ کۆمەڵگەیەک بێ.

٢٥- شیلان عەبدوڵا:

پیاوسالاریی نەخۆشیی کۆمەڵگەیە، بەڵام تا پێکهاتەی حکومەت دین و ئاغا و خێڵگەریی بێ هەر ئەوەی لێ چاوەڕوان دەکرێ.

پایزە ئەحمەد: ئایە خودی پێکهاتەی سروشتی پیاو وەک رەگەزی نێر پیاوان بەو جۆرە ئافەریدە دەکا؟ یان ئەوە دابونەریت و دین و دەسەڵاتە پیاوان بەو شێوەیە بەرهەم دەهێنن کە هەن، یان هەردوو هۆکار هەر یەکەو بە ئاست و جۆرێک کارتێکردنی خۆیان هەیە؟

شیلان عەبدوڵا: یەکەم شت کە پێویستە باسی بکەین ئەوەیە کە پیاوسالاریی یان سیستەمی پیاوسالاریی واتە نەخۆشیی کۆمەڵگە، بەو پێیەی کە تەنیا پیاوە مافی هەموو شتێکی هەیە لە بڕیاردان و جێبەجێکردنی هەموو کایەکانی نێو کۆمەڵ. ئەمەش ئەوە دەسەلمێنێ کە کۆمەڵگە لە چ نەخۆشییەکی کوشندەدایە کە هەموو بوارەکانی ژیان تەنیا بە شێوەی بیرکردنەوەی پیاو داڕێژراون و هەر پیاویشە تەنیا سوارەی مەیدان.

پایزە ئەحمەد: ئایە تەنیا پیاوان هۆکاری ئەو باری چەوسانەوەی ژنانن یان ژنانی ناهۆشیار و دەستەپاچەش رۆڵی خۆیان هەیە لە درێژەدانی ئەو بارەی خۆیان؟ چارە چییە.. یان چاکترین رێیەکانی چارەسەر چین لەو رووەوە؟

شیلان عەبدوڵا: پرسیاری گرنگ ئەوەیە کە ئایا هۆکاری پیاوسالاریی چییە.. یان تا چ رادەیەک مەترسیی هەیە بۆ سەر ئێستا و ئایندەی کۆمەڵگە. بە کورتییەکەی پیاوسالاریی ئەگەر بە تەواویی لێی وردبینەوە رێک بە واتای ناهۆشیاریی پیاو دێ.. ئیدی کە بەشێکی زۆری کۆمەڵ

ناهۆشیار بن سەرەنجام هەر ئەو کۆمەڵگەیە چەوساوە و دواکەوتووەی لێ بەرهەم دێ کە هەمانە!

پایزە ئەحمەد: هەر کەسێک لە ناخەوە بەو ژنکوژییە زۆرەی ئەو دواییانە رادەچڵەکێ یەکسەر پەنجەی تاوانکاریی بۆ حکومەت و تەواوی دەسەڵاتداران رادەکێشێ، بەڕێزت لەو بارەوە چ دەبێژی؟

شیلان عەبدوڵا: ئەوە زۆر راستە و منیش لەگەڵ بیر و تێڕوانینی ئەو خەڵکە دام، چونکە دەسەڵات لە دەستی حکومەتە و دەتوانێ چاکسازیی بکا بۆ نەهێشتنی ئەو جۆرە دیاردانە، بەڵام تا پێکهاتەی حکومەت دین و ئاغا و خێڵگەریی بێ هەر ئەوەی لێ چاوەڕوان دەکرێ...

پایزە ئەحمەد: لەبەرچی ژنان زۆر بە کەمیی بەشداریی لە رێکخراوەکانی ژنان دەکەن؟ یان لەبەرچی زۆربەی زۆری ژنان رێکخراوەکانی ژنان بە پشتوپەنای خۆیان و داکۆکیکەر لە ماف و ئازادییەکانیان نازانن؟ ئایە ئەوەش بە هۆی دەستتێوەردانی پیاوانە؟ ئایە بەڕێزت بە باشتری نازانی رێکخراوی ژنان لە ژنان و پیاوانی یەکسانییخواز پێکبێ؟

شیلان عەبدوڵا: من ئەوە دەگێڕمەوە بۆ کۆمەڵە و سەنتەرەکانی داکۆکیی لە مافەکانی ژنان کە تا ئێستا کارێکی وایان نەکردوە بڕوا و متمانە پەیدا بکەن لە نێوان خۆیان و ژنانی کۆمەڵگەی کوردیدا، دەنا پێکهاتەی ژن وەک مرۆڤ هیچی کەمتر نییە لە پیاو.

پایزە ئەحمەد: خۆت وەک ژن تا چەند لە بەرانبەر هاوسەر یان باوک و برا یان هەر نێرێک کە لەگەڵی دەژی لە چەوسانەوەی پیاوسالاریی رزگار بووی؟ کێشەکان چین کە تا ئێستا خۆت یان خۆت لە چوارچێوەی ژنان بە گشتیی بە تەواویی لە بندەستی پیاوانی کۆنەپەرست و چەوسێنەر یان سیستەمی پیاوسالاریی ئازاد نەبووی؟ رێگەچارەکانت چین؟

شیلان عەبدوڵا: منیش وەک هەر تاکیکی مێینەی ئەو کۆمەڵگەیە بێبەش نیم لەو کۆیلایەتییە، بەڵام تا ئێستا خۆم گونجاندوە و سەری خۆم داخستوە!

٢٦- بەیان ناسیح*:

دینەکان رۆڵێکی گەورەیان بینوە لە چەسپاندنی ئەو جیاوزییانە، دەبێ دەسەڵات بە کردەوە کار بۆ کێشەی کوشتنی ژنان بکا نەک تەنیا بە قسە.

پایزە ئەحمەد: ئایە خودی پێکهاتەی سروشتی پیاو وەک رەگەزی نێر پیاوان بەو جۆرە ئافەریدە دەکا؟ یان ئەوە دابونەریت و دین و دەسەڵاتە پیاوان بەو شێوەیە بەرهەم دەهێنن کە هەن، یان هەردوو هۆکار هەر یەکەو بە ئاست و جۆرێک کارتێکردنی خۆیان هەیە؟

بەیان ناسیح: مرۆڤ بوونەوەرێکی کۆمەڵایەتییە و هیچ منداڵێک بە سروشتی دڕەندەیی و حەزی چەوسانەوەی رەگەزی بەرامبەرەکەی لە دایک نابێ. کاتێکیش منداڵێک بە کەموکوڕییەکی تایبەتیی لە دایک دەبێ، ئەوەی کە لە زگماکەوە جۆرە هەڵەیەکی بیۆلۆژیی لە مێشکیدا روودەدا ئەوە شتێکی ترە و ناکرێ بیدەیتە پاڵ رەگەزێکی تایبەت بەڵکو تایبەتە بەو کەسە جا دەکرێ ئەو کەسە لە هەر شوێنێکی دنیا بێتە دنیاوە.

سروشتی نێرینە یان مێینە تایبەتمەندیی خۆیان هەیە و لێکۆلینەوە و زانیارییەکان کۆکن لەسەر ئەو تایبەتمەندییانە، بەڵام ئەگەر بێینە سەر گەوهەری رەفتارکردن، رەفتاری بەد، رەفتاری چەوسێنەر، رەفتاری توانای کوشتن، رەفتاری رق، رەفتاری تەنیا خۆ بە راست زانین، هەر رەفتارێک کە دوور بێ لە بیرکردنەوە، رەفتاری جۆراوجۆر کە فێرکراون، رەفتاری تەمەن هەزاران ساڵە کە لە نەوەیەکەوە بۆ نەوەیەکی تر دەگوازرێتەوە، ئەو رەفتارانە دەکرێ وا پێناسە بکرێن کە هەموو ئەو رێسا و دابونەریتانەیە بە دینیشەوە کە مرۆڤەکان پارێزگاریی لێ دەکەن بۆ مانەوەیان. یاسا و پاسەوانی بۆ دانراوە، ئەوە دوای ئەوە بەوە گۆش دەکرێن کە ئەو نۆرمانە پیرۆزن، دەبێ پارێزگاریی لێ بکرێ. لێرەدا ئەو جیاوازییانەی لە نێوان ژن و پیاودا هەیە بە درێژایی مێژوو، کە پیاو سەردەستە و ژن ژێردەست، هەر لەگەڵ بێشکەی مرۆڤایەتیدا هاتۆتە کایەوە. کاتێک ژن منداڵی بووە و هێز و بازووی لە پیاو لاوازتر بووە و نەیتوانیوە شانبەشانی پیاو بچێتە راو و خواردن دابین بکا وەکو پیاو. دینەکانی دنیا هەر هەموویان رۆڵێکی زۆر گەورەیان بینیوە لە چەسپاندنی ئەو جیاوازییانە بە زیانی ژنان چونکە هەموو دینەکان دروستکراو و زادەی مێشکی پیاوانن.

پایزە ئەحمەد: ئایە تەنیا پیاوان هۆکاری ئەو باری چەوسانەوەی ژنانن یان ژنانی ناهۆشیار و دەستەپاچەش رۆڵی خۆیان هەیە لە درێژەدانی ئەو بارەی خۆیان؟ چارە چییە.. یان چاکترین رێیەکانی چارەسەر چین لەو رووەوە؟

بەیان ناسیح: ئەگەر بێینە سەر باسی رەوشی ژنان لە کوردستان، بێگومان راست نییە ئەگەر بڵێین هۆکاری چەوسانەوە تەنیا پیاوە. هۆکاری چەوسانەوەی ژنان نۆرمە کۆمەڵایەتییەکانە کە بە ژن و پیاوەوە پارێزگاریی لێ دەکرێ، بە بەرزگرتنی واتای (شەرەف و ناموس)ە، نەخوێندەواریی و هەژارییە، نۆرمی پارێزگاریی کردنە لە هۆز و خێڵ، زاڵبوونی هەست بە شوورەیی کردنە، دەسەڵاتی دواکەوتوو و نادیموکراتییانەیە، نەبوونی مافە، نەبوونی بیری هاوڵاتیبوونە، نەبوونی بیری سەربەخۆی تاکەکانە... هتد.

پایزە ئەحمەد: هەر کەسێک لە ناخەوە بەو ژنکوژییە زۆرەی ئەو دواییانە رادەچڵەکێ یەکسەر پەنجەی تاوانکاریی بۆ حکومەت و تەواوی دەسەڵاتداران رادەکێشێ، بەڕێزت لەو بارەوە چ دەبێژی؟

بەیان ناسیح: بێگومان یەکێ لە کارەکانیی دەسەڵات و حکومەت پاراستنی گیانی هاوڵاتیانە بە ژن و پیاوەوە بەڵام کاتێ کوشتنی ژنان و ناچارکردنیان بە خۆکوشتن بە قەد شەڕێکی ناوخۆ ژنان گیان لەدەست دەدەن، دەبێ دەسەڵات کێشەی کوشتنی ژنان بە کێشەیەکی زۆر سەرەکیی و زیندوو دابنێ و بە کردەوە کاری بۆ بکا نەک تەنیا بە قسە.

پایزە ئەحمەد: لەبەرچی ژنان زۆر بە کەمیی بەشداریی لە رێکخراوەکانی ژنان دەکەن؟ یان لەبەرچی زۆربەی زۆری ژنان رێکخراوەکانی ژنان بە پشتوپەنای خۆیان و داکۆکیکەر لە ماف و ئازادییەکانیان نازانن؟ ئایە ئەوەش بە هۆی دەستتێوەردانی پیاوانە؟ ئایە بەڕێزت بە باشتری نازانی رێکخراوی ژنان لە ژنان و پیاوانی یەکسانییخواز پێکبێ؟

بەیان ناسیح: رێکخراوەکانی ژنان بەرهەمی ئەو کەشوهەوایەن کە دەسەڵات و حکومەتی تێدا دروست بووە. نەبوونی ئەزموونی دیموکراتی راستەقینە و هەستی حیزبپەرستیی هۆیەکی گرنگە کە ژنان روو لە رێکخراوەکان ناکەن، هۆیەکی تریش پێم وایە ئەزموونی چەند ساڵەی ژنان ئەوە دەسەلمێنێ کە رێکخراوەکان نەیانتوانیوە جیاوازیی دروست بکەن لە رەوشی ژیانی رۆژانەی ژنان لە کوردستان، دیارە رێکخراوەکان هەرگیز ناتوانن شوێنی حکومەت بگرنەوە، بەڵکو دەتوانن یارمەتی دەربن.

پایزە ئەحمەد: خۆت وەک ژن تا چەند لە بەرانبەر هاوسەر یان باوک و برا یان هەر نێرێک کە لەگەڵی دەژی لە چەوسانەوەی پیاوسالاریی رزگار بووی؟ کێشەکان چین کە تا ئێستا خۆت یان خۆت لە چوارچێوەی ژنان بە گشتیی بە تەواویی لە بندەستی پیاوانی کۆنەپەرست و چەوسێنەر یان سیستەمی پیاوسالاریی ئازاد نەبووی؟ رێگەچارەکانت چین؟

بەیان ناسیح: من یەکێکم لەو ژنانەی کە هەرگیز لە لایەن پیاوێکی نزیکمەوە نەچەوساومەتەوە، هەرگیزش رێگە نادەم ئەوە رووبدا. بەڵام وەکو مێینەیەک هەمیشە ترسی کۆمەڵگە و یاساکانی کابوسێک بووە بەسەر سەرمەوە. من ئازادییم هەبوو بخوێنم، برۆمە دانیشگا بەڵام هەمیشە لەگەڵ ئازاری ئەو کچانەدا بووم کە رێیان پێ نەدەدرا. بڕوام وایە پەروەردەیەکی باشی منداڵ لە ناو خێزاندا بەردی بناغەی

کەسایەتییە. کاتێک لە ماڵەوە جیاوازیی نێوان کچ و کوڕ نەکرێ، پەروەردەیەکی دروست و دوور لە شکاندنەوە و توندوتیژیی هەبێ، فەراهەمکردنی خوێندن و بڕوابوونی دایک و باوکان کە منداڵەکانیان موڵکی ئەوان نین بەڵکو کەسانی سەربەخۆن، چەند هەنگاوێکی پتەون بۆ گۆڕینی ئەو ڕێچکەیەی کە باوک برا و خێزان دەکا بە پاسەوانی (شەرەف و ناموس)، چاندنی تۆیەکیشە بۆ درستبوونی کەسی خاوەن خۆ لە دوواڕۆژ، چ پیاو چ ژن.

---

* بەیان ناسیح، توێژەری کۆمەڵایەتی.

٢٧- ڤینۆس فایەق:

دەبێ ژن خۆی شۆڕشە کۆمەڵایەتییەکە هەڵگیرسێنێ و کودەتا بەسەر خێزان و کۆمەڵگا و تەواوی سیستەمی پیاو/ باوکسالارییدا بکا.

پایزە ئەحمەد: ئایە خودی پێکهاتەی سروشتی پیاو وەک ڕەگەزی نێر پیاوان بەو جۆرە ئافەریدە دەکا؟ یان ئەوە دابونەریت و دین و دەسەڵاتە پیاوان بەو شێوەیە بەرهەم دەهێنن کە هەن، یان هەردوو هۆکار هەر یەکەو بە ئاست و جۆرێک کارتێکردنی خۆیان هەیە؟

ڤینۆس فایەق: زۆر فاکتەر هەن ڕۆڵ دەبینن لە زەقکردنەوەی چەمکی نێرایەتی لە هزری کۆمەڵگادا، بە پیاو و ژنیەوە، هەر لە پەروەردەوە و دابونەریت و دینەوە بیگرە هەتا دەگاتە دەسەڵاتی سیاسی و ئابووری. مەسەلەکە ئەوەنیە کوڕ کە لەدایک ئەبێت ئیتر ئەبێت لە جینەکانیا شتێک هەیە وای لێئەکات سەردار و سالار بێت، بیردۆزی بە پیاوکردن و بەنێرکردن موکتەسەبە واتا وەریدەگرێت، لە پەروەردەی خێزانی، دینی و سیستەمی سیاسی....هتد، بیرمان نەچێت بەشێکی ئەو پەروەردەیە ژن وەکوو دایک تیا بەشدارە و بەرهەمی ئەهێنێتەوە، کێمان دایکی بەناوی عەیبە و عارەوە ڕێگری زۆر شتی لە کچەکەی نەکردوە؟ تەنانەت هەندێ کچ کە بەدەستی باوک و برا کوژراون بەبەرچاوی دایکەکانەوە کوژراون، کەواتە فاکتەرەکان موشتەرەکن، ئێمە کۆمەڵگاکەمان کۆمەڵگایەکی پیاوانەیە لە هەموو بوارەکاندا، لەبازاڕی کاردا، سیاسەت و لە ئابووریدا کە سەرچاوەی چەوسانەوەی ژنە.

مرۆڤ کە لەدایک ئەبێت، نە دین، ئایدیۆلۆجیا نە هیچ ئاڕاستەیەکی حزبی و تەنانەت ئەخلاقیش نازانێت، ئەمانە هەمووی وەردەگرێت، بەپێی ئەو ژینگەیەی تیا گەورە دەبێت، ئەگەر کوڕێک یان کچێک لە دایک و باوکێکی ئەوروپیش لە دایک بوویێت و بە کۆرپەیی بیبەیت لە خۆرهەڵات و، بەتەحدید لە کوردستان پەروەردەی بکەیت هەمان نۆرم و بەها و ئێلێمنتە ئەخلاقی و فکری و کەلتووریەکان وەردەگرێت و لە ژیانیدا پەیڕەوی ئەکات، کەواتە دەوروبەر و کەلتوور دابونەریت و دین و سیستەمی سیاسی و ئابووری و.... هتد ئەو فاکتەرانەن کە کارەکتەری مرۆڤ دروست دەکەن، هەرچەندە ئەوانەش بەرهەمی مرۆڤن، بەڵام قابیلی دەستکاریکردن و پێشخستنن، چونکە مرۆڤ بە سروشت وەگرە و قابیلی گۆڕانە، بەڵام لە نەوەیەکەوە بۆ نەوەیەک و لە کەسێکەوە بۆ کەسێک و لە ژینگەیەکەوە بۆ ژینگەیەکی تر بە ڕێژە ئەگۆڕدرێت.

پایزە ئەحمەد: ئایە تەنیا پیاوان هۆکاری ئەو باری چەوسانەوەی ژنانن یان ژنانی ناهۆشیار و دەستەپاچەش ڕۆڵی خۆیان هەیە لە درێژەدانی ئەو بارەی خۆیان؟ چارە چییە.. یان چاکترین ڕێیەکانی چارەسەر چین لەو ڕووەوە؟

ڤینۆس فایەق: خێزانێک لە کەشوهەوایەکی تەندروست و کراوەدا منداڵەکانی پەروەردە بکات، لەسەر پرنسیپەکانی یەکسانی مرۆڤەکان لەهەموو بوارەکاندا، مومکین نیە ببینیت برایەک لەخۆی بە کەمتر سەیری خوشکەکەی بکات یان پیاوێکی دەستێکی سووک لە ژنەکەی بنێت، ئەمە پەیوەستە بەو ژینگەیەوە کە مرۆڤەکانی تیا پەروەردە ئەبن، ژن و پیاویش وەکوو یەک بەشی خۆیان لە پەروەردە وەرئەگرن. لە خێزانێکدا کە لەسەر بنەمای نێرایەتی گەورەیی پیاو دەسەڵات لەدەستی پیاودا چڕبکاتەوە، حەتمەن ژنەکان بێئیرادە و پاسیڤ دەردەچن، بەڵام ئەمەش بەپێی قۆناغە تەمەنیەکانیش و بەپێی ئەو گۆڕانکاری و زانیاریانەی کە مرۆڤ وەریدەگرێت قابیلی گۆڕانە، بۆ نموونە ژن پێش ئەوەی شووبکات بەجۆرێک بیر ئەکاتەوە و هەڵوێست ئەنوێنێ، بەڵام کە شوو دەکات ئەچێتە قۆناغێکی تری تەمەنەوە کە هوشیاری و تێفکرین و دنیابینی ئەبێت گۆڕانکاری بەسەردا بێت، ئەگەر ژنێ لەخۆی نەپرسێ: بۆچی من سووکایەتیم پێدەکرێ لەبەر ئەوەی ژنم؟ و هەڵوێستی لەبەردەم ئەمەدا وەرنەگرت ئەوە هێشتان ناهوشیارە یان لەبەر دەستەپاچەیی ناوێرێت ئەو پرسیارە لەخۆشی بکات. ئەمە پەیوەندی بە خوێندن و ئاستی زانستیەوە نیە، بە هێندی ئەوەندەی پەیوەندی بەوەوەیە ئێمە وەکوو ئینسان تا چەند ڕێز لە کەرامەتی خۆمان ئەگرین و خۆمان بە یەکسان بە ڕەگەزی بەرانبەر ئەبینین، یەکسانبوون لەوێوە دەستپێئەکات کە ژن خۆی لە پیاو بە کەمتر نەبینێت، بۆ ئەوەی بتوانێت بەرانبەر بە پیاو بوەستێت و بەرەنگاری بێتەوە لەهەموو بوارەکاندا بەتایبەت لە بواری ئابووری و سیاسیدا..

پایزە ئەحمەد: هەر کەسێک لە ناخەوە بەو ژنکوژییە زۆرەی ئەو دواییانە رادەچڵەکێ یەکسەر پەنجەی تاوانکاریی بۆ حکومەت و تەواوی دەسەڵاتداران رادەکێشێ، بەڕێزت لەو بارەوە چ دەبێژی؟

ڤینۆس فایەق: بەوپێیەی توندوتیژی دیاردەیەکی کەونیە و پەیوەست نیە بە جوگرافیایەکی دیاریکراوەوە، لەهەموو شوێنێک سەریهەڵداوە و کەمتازۆر درێژەی هەیە، بەڵام ئەوەی وای کردوە کۆمەڵگایەکی بۆ نموونە ئەوروپی جیاواز بێت لەگەڵ کۆمەڵگایەکی وەکوو کوردستان و حاڵەتەکانی ژن کوشتنی تیا کەمتر بێت یان تارڕادەیەک دەگمەن ڕووبدەن، یاسا و سیستەمی بەڕێوەبردن و ڕێزگرتن لە بوونی ژن و زەرووڕەتی ئامادەگی ژن لە هەموو بوارەکاندا، کە سیستەمێکی سیاسی و ئابووری و خزمەتگوزاری کەشوهەوایەکی تەندروستی بۆ تاکەکانی کۆمەڵگا خوڵقاند و ئیشی جیددی لە بەردەام هوشیارکردنەوەی تاک و بەردەوام ئەپدەیتکردنەوەی و تازەکردنەوەی زانیاریەکانی لەبواری ڕێزگرتن لە مافەکانی مرۆڤ و بەتایبەت ژن و، ژنی خستە جێگە و پێگەی شایستە بەخۆی و وەکوو پیاو ڕێگەی پێدا لە کۆمەڵگادا خزمەت بکات و بڕیاردەر بێت وەکوو پیاو، ئەو کاتە پیاو ناتوانێت دەستی بچێتە خوێنی ژنێکەوە، ئەگەر دەسەڵاتی یاسادانان و جێبەجێکردن و دادگاکان لە وڵاتێکدا تۆکمە بوون و بەبێ جیاوازی بەسەر هەمواندا سەپێنرا و هەموان وەکوو یەک پەیرەوی بکەن، ئەو حەتمەن ژنکوشتن لە دیاردەوە دەبێتە حاڵەت و بگرە وردە وردە نامێنێت..

پایزە ئەحمەد: لەبەرچی ژنان زۆر بە کەمیی بەشداریی لە ڕێکخراوەکانی ژنان دەکەن؟ یان لەبەرچی زۆربەی زۆری ژنان ڕێکخراوەکانی ژنان بە پشتوپەنای خۆیان و داکۆکیکەر لە ماف و ئازادییەکانیان نازانن؟ ئایە ئەوەش بە هۆی دەستتێوەردانی پیاوانە؟ ئایە بەڕێزت بە باشتری نازانی ڕێکخراوی ژنان لە ژنان و پیاوانی یەکسانییخواز پێکبێ؟

ڤینۆس فایەق: ڕێکخراوەکانی ژنان بە بڕیار و پرەنسیپی حزبی دروستبوون، لەژێر چەتری حزبەکاندا چالاکی ئەکەن، ئەگەرچی ئیشیان کردوە، بەڵام هەمیشە مۆرکی حزبی بە ڕێکخراوەکانەوە دیارە و ئەمەش دوو حاڵەتی زەقی لێکەوتۆتەوە، یەکەم پەرتبوون لەنێوان دەیان و سەدان ڕێکخراو کە هەمان ئەرک و ئامانجیان هەیە، دووەم تەسکی سنووری چالاکیەکانیان، بۆ نموونە ڕێکخراوەکانی بنباڵی پارتی هەر ناوچەی پارتی چالاکن و، بۆ ئەندامەکانی خۆیان کە لەبنەمادا پارتین و هەروەها ئەو ژنانەش ڕوویان تێدەکەن کە لایەنگر و شوێنکەوتووی پارتین، هەمان شتیش بەنیسبەت ڕێکخراوەکانی بنباڵی یەکێتی و سۆسیالیست و گۆڕان و تەنانەت ڕێکخراوەکانی حزبە دینیەکان، لە کاتێکدا کۆمەڵگای ئێمە پێویستی بەو هەموو ڕێکخراوە نیە، بەڵکوو پێویستی بە چەند ڕێکخراوێکی جەماوەری و نیشتیمانیە کە کە شار و ناوچەکانی تر لق و بارەگایان هەبێت و سیستەمێکی حکوومی تۆکمە سەرپەرشتیان بکات و بودجەیان بۆ دابین بکات.

زرۆجار من وتـوومە ئـێمەی دۆز وکێشـەی ژنمـان نـیە، ئـێمەی دۆز و کێشـەی پیاومـان هەیە لە کۆمەڵگـادا، هەڵـبەتە گـرنگە پیـاویش لەنـاو ئەو ڕێکخـراوانەدا چـالاک بێـت، مەرجـی ئەوەی لە ئیمانی تەواویانەوە بێت بە دۆزی ژن، نەک بڕیاری حزبی لە پشتەوە بێت..

پایزە ئەحمەد: خۆت وەک ژن تا چەند لە بەرانبەر هاوسەر یان باوک و برا یان هەر نێرێک کە لەگەڵی دەژی لە چەوسانەوەی پیاوسالاریی رزگـار بووی؟ کێشەکان چین کە تـا ئێستا خۆت یـان خۆت لە چوارچێوەی ژنـان بە گشتیی بە تەواویی لە بندەستی پیاوانی کۆنەپەرست و چەوسێنەر یان سیستەمی پیاوسالاریی ئازاد نەبووی؟ ڕێگەچارەکانت چین؟

ڤینۆس فایەق: بەبێ چوونە ناو وردەکاری ژیـانی تـایبەتەوە، بـاوەڕی قـووڵم هەیە هەموو ژنێک ئەتوانێت یەکەم و گرنگترین هەنگـاو بنێت بەرەو یەکسـان بـوونی بە پیـاو، ئەویش درککردن بەو واقیعەی کە تیا ئەژی و رەتـی بکاتەوە، بەڵام چۆن رەتـی ئەکاتەوە ئەمە پرسیارەکەیە. ئەوەی من لێـی نـیگەرانم ئەوەیە کە هەتـا ئیسـتاش ژنەکانمـان کە قوربـانی تونـدوتیژی پیـاون، ئـامادەنین هەنگـاوکی بـوێرانە بنـێن و بچـنە سـەر تەلەفزیـۆن و کۆمەڵگـا راچڵەکێـنن، کەی ئەمە کـرا ئەوسـا گۆڕانکاری دەستپێئەکات، هەتـا کەی قوربانی چاوەڕێ بێت یەکێکی تر باسی دۆزەکەی بکـات، ئەمە وەکوو میللەتە چەوساوەکان وایە، ئەگەر میللەتی چەوساوە خۆی رانەپەڕێت، میللەتێکـی تـر نـایەت لەجیـاتی ئەو شۆڕشـی بـۆ بکـات، دەبـێ ژن خـۆی شۆڕشـە کـۆمەڵایەتییەکە هەڵگیرسـێنێ و کودەتـا بەسەر خێزان و کۆمەڵگا و تەواوی سیستەمی پیاو/ باوکسالارییدا بکا،. دەبێ لەسـەر ئەم بنەمـایە ژن و پیاو هۆشیار بنەوە.

٢٨- بەهرە حەمەڕەش:

بـاڵادەستیی پیـاو و دیـن پـێکەوە بەستراونەتەوە، من تـا سـەر ئێسقان هەر دەسـەڵاتێک رەتـدەکەمەوە کە بیەوێ مافی ئەوانی دیکە زەوت بکا.

پـایزە ئەحمەد: ئـایە خـودی پێکهـاتەی سروشتی پیاو وەک رەگەزی نێر پیـاوان بەو جۆرە ئـافەریدە دەکـا؟ یـان ئەوە دابونەریـت و دیـن و دەسـەڵاتە پیـاوان بەو شێوەیە بەرهەم دەهێنن کە هەن، یـان هەردوو هۆکـار هەر یەکەو بە ئاسـت و جۆرێـک کارتێکردنی خۆیان هەیە؟

بەهـرە حەمەڕەش: هەردوو هۆکـار هەر یەک بە ئاست و ڕێـژەیەک کـاریگەرن، هەنـدێ هۆرمـۆنی پیاوانە هەن کە کـاریگەرن لەوەی پیـاو بە رادەیەک وەک ژن نەرمونیـان نەبـێ، بەڵام ئەوە نـابێتە هۆکاری ئەوەی بڵین پێکهاتەی لەشی پیاوان هۆکارە بۆ تونـدوتیژیی، هەر مرۆڤێک بەرهەمی ئەو ژینگەیەیە کە تێیدا دەژیێ، دابونەریت، راڤە و لێکدانەوەی سادە بۆ دین، وای کـردووە کە هەمیشـە پیاوان باڵادەست بن و بگەنە هەرەمی دەسەڵات، دیـن کـاریگەرییەکی یەکجار بەربڵاو و قـووڵی لە ژیـانی کـۆمەڵایەتی و ئـابووریی و فەرهەنگیـی ئـێمەدا هەیە، بە ئاستێک کە وەک مۆرکـانە تەوای ژیـانی کـۆمەڵی کـوردی تەنیـوە، لە هەر کـۆمەڵگەیەکیش دەسـەڵاتی دیـن باڵادەسـت بـێ، پیـاو باڵادەست و خـاوەن بڕیـار و دەسـەڵات دەبـێ، بە تـایبەتییش لە دینـی ئیسلامدا، کە هەر یەک لە شـێخ و مەلا و مـوفتی و فەتـوادەرانی پیـاون، کەواتە هەمیشـە فەتـوا و لێکـدانەوەی دیـن لە بەرژەوەندیی پیاودا دەکرێ، لە ئایینی ئیسلامدا ژن بـۆی نییە ببێتە مەلا و پێشنوێژ بکـا، نەکـا سەرنجی ئەو پیاوانە راکێشێ کە لە دواوەی ئەو نوێژ دەکەن، کەواتە لێرەدا تێڕوانینـی ئیسلام بـۆ ژن تەنیـا وەک ئـامرازی وروژانـدنە، هەر لە ئیسـلامدا دەڵـێ، کە ژن پێویسـتە بە رادەیەک گوێڕایەڵی مێردەکەی بێ کە ئەگەر پیاوەکەی مۆڵەتی نەدا سەردانی ماڵی باوکیشی نەکا. هاوکـات پیاوێـک بـۆی هەیە لە یەک کاتـدا چـوار ژنـی هەبـێ، یـاخود حەوا لە پەراسوی چەپـی ئـادەم دروستکراوە، لە ئیسلامدا ژن بۆی نییە کاری بازرگانیی بکـا، هەروەهـا بـاوانی دەتـوانن کچەکەیـان بە کچێکی تر بگۆڕنەوە، ئەو مرۆڤ گۆڕینەوەیە لە ئیسلامدا حەرام و رێ لێگیراو نییە، یـاخود لە جەنگەکـانی ئیسلامدا ژن وەک کاڵاکـانی تـر غەزوو کـراوە و بەتـاڵان گیـراوە، ئەم حیکایەتـانە و دەیان حیکایەتی تر هەن، کە باڵادەستیی پیاو بە باڵادەستیی دین دەبەستێتەوە، لێرەدا ژن تەنیـا وەک ئامرازێـک بـۆ خۆشگوزەرانیی پیـاو دەخـرێتە ژیـان و بەخشـینی پـلە دوویـی بە ژن لەم حیکایەتانەوە دەستپێدەکا. دابونەریت یەک لە هۆکارە سەرەکییەکانی تـری چەوساندنەوەی ژنە لە کـۆمەڵگەی کوردیـدا، بەو ئاسـتەی کە هەمیشـە ژن وەک کەرەسـتەی بەرهەمهێنـانی منـداڵ و خزمەتکردنی ماڵ و تێرکردنی ورگ و سێکسی پیاو، ئەژمار کراوە، لە کـام مـاڵ دیوەخـان گەرمتتر بـووبێ ژن چەوساوەتر بـووە، بەو پێیەی تـا ئێستا دیوەخـان و دەسـەڵاتی دیوەخـان لە کـۆمەڵی کوردیـدا لەبـرەودایە، بە ئاسـتێک کە حیـزبە بە نـاو دیمـوکرات و مەدەنـی و سۆشـیاڵ دیموکراتەکانیش، پارەی دیوەخانـانە دەبەخشنە خـاوەن دیوەخانەکـان، کەواتە هێشتا ژن کـۆیلە و ژێردەستە، چونکە لە دەسـەڵاتی دیوەخانـدا تەنیـا پیـاو خـاوەن قسـە و بڕیـارە، پیـاو دەتـوانێ بڕیـاری ژیـان و مردن لە دیوەخـانەوە دەربکـا. هەمیشە پیـاوانی دیوەخـان زیـاتر لە ژنێک دەکەنە کـۆیلە و بەنـاوی هاوسـەرگیرییەوە حەزەکـانی خۆیـانی پـێ تێـردەکەن. حیزبەکـان و دەسـەڵاتی سیاسـیش لە هەر کەسـێک زیـاتر بەرپرسـیان بەرامـبەر بە درێـژەدان بە دەسـەڵاتی دیوەخـان، بەرامـبەر بە چەوسـاندنەوەی ژن و رەواییـدان بە ژنکوشـتن، نمـوونەی بەرچـاوی ئەوەش هەبـوونی مەکتەبی کۆمەڵایەتـی حیزبە باڵادەستەکانە کە نموونەی دیوەخـانی حیزبیین، خۆنوانـدنی سـەرکردە چەپەکـانی دوێنـێ و نوێژخوێنەکـانی ئەمـڕۆیە، کە بـۆ بەرژەوەنـدیی و بەدەسـتهێنانی کورسـی و دەسـەڵات بەر لە هەر شـتێک ژن دەکەنە قوربـانیی، دەسـەڵاتی سیاسـی کـوردی تـا ئێسـتا ئەو ئازایەتییە لەخۆی رانـابینێ، کە بەئاشکرا عەلمانیەتـی خۆی رابگەیەنێ، پەیڕەوکردنـی دووفـاقیەت لە دەسەڵات هۆکارێکـی ترە، لە کوردستـان هەموو دەسـەڵاتەکان دژی ژنـن، ئەو دەنگـانەش کە هەن کـپ و بچـووکن، ئەگەر ئەو ئیـرادەیەش هەبـێ لە ترسـی دەنـگ لەدەسـتدان بە ئاشکرا نـایەنە گۆڕەپـانەکە، ئەو هەنگـاوانەی دەسـەڵاتی کـوردی تـا ئێسـتا بـۆ رزگـارکردنی ژن لە دیلێتـی و چەوسانەوە ناویەتـی هەنگاوی زۆر شەرمنانە و ترسنۆکانەن، بە رادەیەک نەیـانتوانیوە لێپرسینەوە لەگەڵ مەلا یان فەتـوادەرێکی تونـدوتیژ بکەن.

پایزە ئەحمەد: ئایە تەنیا پیاوان هۆکاری ئەو باری چەوسانەوەی ژنـانن یان ژنـانی ناهۆشیار و دەستەپاچەش رۆڵـی خۆیـان هەیە لە درێژەدانـی ئەو بـارەی خۆیـان؟ چـارە چییە.. یـان چـاکترین رێیەکانی چارەسەر چین لەو رووەوە؟

بەهـرە حەمەڕەش: چەوسـاندنەوەو بە نیـوەمرۆڤ زانینـی ژن، لە کـۆمەڵگەی کوردیـدا ڕەهەنـدێکی قـووڵ و فرەلایەنـی هەیە، چەوسـاندنەوەی ژن بە ئاستێک ئـاوێتەی دەزگـا گەورە و بچووکەکـانی کـۆمەڵگە کـراوە، کە تەنـانەت ژنـیش پێیـوابێ ئەو جیاکـارییە رەگەزییە نامرۆڤـانەی بەرامـبەری دەکـرێ رەوایە، تـا ئێستا رێژەیەکـی بەرچاوی ژنـان بە مافەکانیـان ئاشنا نین، زۆر جـار ئەگەر باسی ماف بۆ ژنێک بکەی و داوای لێبکەی بـۆ بەدەستهێنانی مافەکـانی کۆشش بکـا، یـاخود دژ بە لێدان بوەستێتەوە دەڵـێ "چیبکەین خوا وای دروست کـردووین!!!!!". ئەو باوەڕپێهێنـان و خـۆ بەکەم زانینـە بەرهەمـی سـەدەیەک چەوسـاندنەوە و بەکـۆیلەکردنی ژنە، تـا ئێستا دایـک جیـاوازیی لە بەخێوکردنی منداڵەکانیدا دەکا، منداڵـی کچ دەکەنە خزمەتکـار و بەردەستی منداڵـی کوڕ، داوا لە کچەکە دەکەن شـەرمن بـێ و کـوڕەکە بـێ شـەرم!! تـا ئێستا دایک کچەکەی خەتەنە دەکـا تـا کە گەورەبـوو ئابڕوویـان بپـارێزێ، لکانـدنی (شـەرەف و نـاموس) بە جەسـتەی ژنەوە بنچیـنەی چەوساندنەوەی ژنانە کە لەنەریتی کوردەوارییدا نەگۆڕە، لەم نەریتە بۆگەنەدا ئەگەر کوڕ دزیـی و دەستبڕیی بکـاتی، بە واتـا بـاوەکەی کـۆمەڵگە بـێ رەوشت نییە، بەڵام ئەگەر کچەکەیـان کەسێکی خۆش بوێ پێویستە باجەکەی بە ژیانی بدا، دایک بۆی نییە بە بێ پرسی کـوڕەکەی بـڕواتە دەرەوە بەڵام کـوڕەکە بـۆی هەیە دایکـی بکـوژێ!! ژن و پیـاو خـاوەنی هەمـان پەروەردەی سـەقەتن، ئەو خێـزانەی کوڕیـان نەبـێ بەر لە هەر کەسێک ژنەکە پێیـوایە وەجـاخ کـوێرە!! ئەمە جگە لەوەی ئـافرەت پەروەردەیەکـی وەهـا کـراوە کە لە تەمەنـی دە سـاڵییەوە کۆشش بکـا، بە جۆرێـک بـژی

بەهرە حەمەڕەش: هەر کەس بەرێژە و شێوازی کوشتنی ژنـان لە کورستـان رادەچڵکـێ جگە لە پیـاوانی دەسـەڵات، تـاوانبـاری یەکەم و کەمتەرخەمـی یەکەم و هۆکـاری یەکەم لە تیرۆکـردن و رەشەکوژی ژناندا حکومەتە، لەبەرئەوەی ئامارەکانی ژنکوشتن لە هەڵکشاندایە و شێوازی کوشتنیش ساڵ لە دوای ساڵ دڕندانەترە، مەگەر تەنیا لە ئەفغانستان ئەو شێوازە لە تیرۆری ژنـان هەبێ، بەڵام حکومەت هەموو کۆششەکانی لە کردنەوەی چەند بەرێوەبەرایەتییەکی بێ بەرنـامە و پلانێکـی ستراتیژیی و تەرخانکردنی سەرمایەی مادیی و مرۆیی پێویست بەو بوارە کورتکردۆتەوە، لە مـاوەی بیسـت و پێـنج رۆژدا هەشـت ژن کـوژرا، بەڵام تـا ئێسـتا دەزگـایەکی لێکـۆڵینەوە و تـوێژینەوەی زانستیی کۆمەڵایەتـی بـۆ چارەسەری ئەم پرسە نییە!! تـا ئێستا حکـومەت کەسانێکی خەمخۆری کردەیی کە باوەڕیان بە مافەکانی مرۆڤ هەیە، تەرخـان نەکـردووە بـۆ بەدواداچوونی ئەو کێشـانە، تـا ئێستا حکومەت دەزگـایەکی چاودێریی بەسـەر ئەو بەڕێوەبەرایەتییـانەوە نییە کە بزانتـێ چۆن کارەکانیـان بەڕێـوەدەبەن، ١٦٠٠ رێکخـراو هەیە بەڵام دەزگـایەک نییە بـۆ چـاودێریی کردنیـان لە چـۆنێتیی بەڕێـوەبردنی کارەکانیـان و زانینـی رێـژەی کاریگەرییـان بەسـەر کـۆمەڵگەوە کە ئـایـا کارەکانیان و کاریگەرییان بەسەر کۆمەڵگەوە نەرێنییە یان ئەرێنییە. ئەوەی کـراوە تـەنیـا رووکەش بووە، هاوکات کار پەیداکردن و پۆست پەیداکردن بووە بۆ کۆمەڵێک کەس، لەسەر حیسـابی پرسـی ژنان. لە هەموو دنیا توندوتیژیی بەرامبەر بە ژنان ئەنجام دەدرێ، بەڵام لە هیچ کـوێیەکی دنیـا بە قەد کوردستان نییە، تا حکومەت بێ دەزگا و سیستەم بێ چارەسەری کێشەکانی ژنـان و هەموو کێشەکانی تریش کاری نەکردەن.

پـایزە ئەحمەد: لەبەرچـی ژنـان زۆر بە کەمیـی بەشـداریی لە رێکخراوەکـانی ژنـان دەکەن؟ یـان لەبەرچـی زۆربەی زۆری ژنـان رێکخراوەکـانی ژنـان بە پشتوپەنـای خۆیـان و داکـۆکیکەر لە مـاف و ئـازادییەکانیـان نـازانن؟ ئـایە ئەوەش بە هـۆی دەستتێوەردانی پیـاوانە؟ ئـایە بەرێـزت بە باشتری نازانی رێکخراوی ژنان لە ژنان و پیاوانی یەکسانییخواز پێکبێ؟

بەهرە حەمەڕەش: من پێموایە بەشێک لە کێشەکانی ژنان، خـودی رێکخراوەکـانی ژنـان دروستییـان کـردوون، چـونکە ژمـارەیەکی یەکجـار زۆر رێکخـراومـان هەیە، هەنـدێک لەو رێکخـراوانە خۆشیـان بەرنـامە و ستراتیژیەتـی خۆیـان نـازانن، رێکخراوەکەیـان کردۆتە ئـامراز بـۆ گەیشتن بە هەنـدێک مەبەست و ئامانجی کەسیی یان حیزبیی، لە کۆمەڵگەیەکی وەک کۆمەڵگەی ئێمەدا کـارکردن لەسـەر پرسـی ژن مەسـەلەیەکی یەکجـار مەترسـیدار و هەسـتیارە و پێویسـتی بە کەسـانی شـارەزا و لەخۆبردوو و باوەڕبوون بە مافەکـانی مرۆڤ هەیە، کەسانێک کە پلانـی ئەوتـۆیـان هەبـێ کە ژنـان لە شێوازی کارکردنیان زیانمەند نەکەن، رێکخراوەکان و زۆرێک لە بە نـاو چالاکوانـانی بـواری ژن، هەڵایەکی میدیایی گەورە بۆ زۆر شت دروستدەکەن، هەمیشە لە کەناڵەکانەوە بە شێوەیەکی بێ بەرنامە و لێکۆڵینەوەی زانستیی ژنـان هانـدەدەن کە چیتـر بە چەوسـانەوە رازیـی نەبـن، بەڵام کە لە باری واقعیدا ژنێک تووشی کێشەیەک دەبێ هەمان رێکخراو ئامادە نییە تـا کۆتـایی کێشەکە یـارمەتیی ژنەکە بـدا، کەواتە لێـرەدا لەو جـۆرە کـارکردنەی رێکخراوەکانـدا ژنـان زیانمەنـدی یەکەمن، بۆیە بە تێپەڕبوونی کات زۆربەی ژنان باوەڕیان بە رێکخراوەکان نـامێنێ و بە پشتیوانیی خۆیانیـان نـازانن، هۆکـارێکی تـر بە دەزگـایی نەبـوونی حکـومەتە کە بەرنـامەیەکی پـتەوی بـۆ پێگەیانـدنی مرۆڤەکـان و دانـانی سیستـەمێکی گونجـاو و سـەردەمیی نییە، کەس هاوکـار نییە لە بەرەوپێشبیردنـی رەوشی ژنان، هۆکاری بنەڕەتییش شێوازی کاری حکـومەت و بە دەزگـایی نەبـوونە، ئەگەر سیستەم دانرا هەموو کێشـەکان ئۆتـۆمـاتیکیی چارەسـەر دەبـن. ئەگەر هۆکـاری شکستی کـاری زۆر لە رێکخراوەکـان پیـاوانیش نەبـن، ئەوا ژنـانێکن تەنیـا سمێڵیان نییە، مـن بینیـومە ژنێـک خەڵاتـی یەکسانیی وەرگرتـوە کە خـۆی ژنـی چەوسـاندۆتەوە، پیـاو هەیە لەو بـوارانە کاردەکـا کە خـۆی یـاریی بە هەستی ژن دەکـا، بـا رێکخراوەکـانی ژنـان لەو کەسـانە پێکبـێن کە باوەڕیـان بە مافەکانی مرۆڤە و خاوەن هێز و توانستی کارکردنن لەو بوارەدا، ئیتر رەگەز مەرج نەبێ.

پایزە ئەحمەد: خۆت وەک ژن تـا چەند لە بەرانبەر هاوسەر یان باوک و برا یـان هەر نێرێک کە لەگەڵی دەژی لە چەوسانەوەی پیاوسالاریی رزگـار بـووی؟ کێشەکان چین کە تـا ئێستا خۆت یـان خۆت لە چوارچێوەی ژنـان بە گشتیی بە تەواویی لە بندەستی پیـاوانی کۆنەپەرست و چەوسێنەر یان سیستەمی پیاوسالاریی ئازاد نەبووی؟ رێگەچارەکانت چین؟

بەهرە حەمەڕەش: ئەو ژنانەی کە نەیانتوانیوە خۆیان لە نەریتەکانی بازنەی خێزان رزگار بکەن، زەحمەتە بتوانن باسی مافی ژنانی تر بکەن، ئەگەر نەریتە باوەکانی سنووری خێزانت نەشکاندبێ ناتوانی رووبەڕووی نەریتە کۆنەکانی کۆمەڵگە ببیەوە، واتـا ژنێک لە رووی هزریی و ئـابووریی و کاروبـاری رۆژانەوە خـۆی ئـازاد نەکردبـێ نـاتوانێ کۆشش بـۆ ئـازاکردنی ژنـانی تـر بکـا، تـا سـەر ئێسقان هەر دەسـەڵاتێک رەتـدەکەمەوە کە بیەوێ مـافی ئەوانـی دیکە زەوت بکـا، ئەو دەسەڵات و نەریتەی کە دەیەوێ مـرۆڤ یـان رەگەزێکـی دیـارکراو بچەوسێنێتەوە پێویستە لە لایەن کەسـانی باوەڕدار بە مافەکانی مرۆڤ رەت بکرێتەوە و کۆشش بکرێ بە هەموان نەریتە باوەکـانی بـازنەی کۆمەڵگە بشکێنرێ، ژنـانی ئـازاد و لێهـاتوو چاوەڕێ نەبـن کـۆمەڵ و کەسـانی کۆنەپەرست لێیـان رازیی بن، چونکە لە هیچ قۆناغ و سەردەمێکدا کەسانی رۆشنبیر و پیشەنگ ئەرێیان بـۆ نەکراوە و گشت لێیـان رازیـی نەبـوونە، بـۆیە باشترین رێگاچـارە خەبـاتی دەستەویەخەی ژنـان و کەسـانی یەکسانییخواز و مرۆڤدۆستە.

٢٩- ناڵە عەبدولڕحمان:

دەسـەڵاتداران و رێکخراوەکـانیش پشـکیان لەو تاوانکارییە هەیە.

بەقەد ئەوەی کێشـەم لەگەڵ سـتراکتۆرەکان هەیە لەگەڵ خێزانەکەم نیمە.

پایزە ئەحمەد: ئـایە خـودی پێکهـاتەی سروشتی پیاو وەک رەگەزی نێر پیاوان بەو جۆرە ئـافەریـدە دەکـا؟ یـان ئەوە دابونەریـت و دیـن و دەسـەڵاتە پیاوان بەو شێوەیە بەرهەم دەهێنن کە هەن، یـان هەردوو هۆکـار هەر یەکەو بە ئـاسـت و جۆرێـک کارتێکردنی خۆیان هەیە؟

ناڵە عەبدولڕەحمان: • هەموو ئەو ئامرازە مرۆڤکردانە کە هەر یەکەو بە پرەنسیپی جیا جیا و تایبەت و بەرژەوەندیی دیارکراوی ئاراستە و هزرێکـی (مەوسوب) خزمەت بە رەوشی پیاوسالاریی دەکەن و پرۆسێسی گوێرایەڵیی ژن درێژە دەدەن... لەو فـاکتەرە زەقـانەش: ئایدیۆلۆژیا، نەریت، پەیمانگـا کـۆمەلایەتی و سیاسییەکان بە گشتیی.. لە سەرووی هەمـوو (گریدیەنت)ەکانەوەش کە پـێم وایە سـەرەکییترین کـارێکتەری بژێینـی دەسـەلاتی پیاوسـالاریی: ئـاستی هۆشیـاریی و ئامـادەنەبوونی بـۆ قوربانییـدان (خـودی ژن خـۆی)ەتـی... • لە ئەفسـانەکانـدا بـاسـی پێکهـاتەی جەسـتەی پیـاو بە بەراوردی جەسـتەی ژن دەکـرێ بەوەی جەسـتەی یەکەمیـان لەوەی دووەمیـان گەورەتر و ئێسک و ماسولکەکانیان پتەو و بەهێزترە، ئـێ خـۆ ژن دەتـوانێ بە هـۆی ئـازارەکـانیەوە یان تـایپی هەمەجۆری توندوتیژیی و کۆسپ خستنەبەر رێگەی هەنگاونانیەوە ئەرکی ئەوە بێ بیری بەهێزتر بێ لە جەستەی بەهێزی پیاو. گەرچی ئەو گوزارەیە بـۆ (کۆنتێمپۆرەر) واتـایەکی ئەوتـۆ نادا بەدەستەوە.

پایزە ئەحمەد: ئایە تەنیا پیاوان هۆکاری ئەو باری چەوسانەوەی ژنـانن یان ژنـانی ناهۆشیار و دەستەپاچەش رۆڵـی خۆیـان هەیە لە درێژەدانـی ئەو بـارەی خۆیان؟ چـارە چییە.. یـان چـاکترین رێیەکانی چارەسەر چین لەو رووەوە؟

ناڵە عەبدولڕەحمان: نەخێر، تەنێ پیاوان هۆکار نین بەلکو بەشی زۆری ئەو سووچبارییە خـودی ژن خۆیەتـی.. خودی ژن و دەستی ژن بە رادەیەکی زۆر پشکدارە لە فۆرمی بکەری راستەوخۆ، ئەگەر بکەری راستەوخۆش نەبێ، ئەوە (هـاریکار و هـاندەر و... هتد)یە.

پـایزە ئەحمەد: هەر کەسێک لە نـاخەوە بەو ژنکـوژییە زۆرەی ئەو دواییـانە رادەچڵەکـێ یەکسـەر پەنـجەی تـاوانکـاریی بـۆ حکـومەت و تەواوی دەسـەڵاتداران رادەکێشـێ، بەرێـزت لەو بـارەوە چ دەبێژی؟

نالە عەبدولڕەحمان: دەسەڵات و حکومەت و ڕێکخراوەکانیش بە گشتیی پشکیان لەو تاوانکارییە هەیە بەوەی دەبێ دەسەڵاتی یاسایی یان دادیی دەزگەیەکی تایبەتمەند بە لێکۆڵینەوە لە کەیسی ژنانی هەڕەشلێکراو بە مەترسیی جۆراوجۆر بکۆڵێتەوە (بە ڕێوشوێنی خێرا و گونجاو و سزای توند و خێرا بۆ بکەرانی تاوانی تایبەت بە ڕەگەزی مێینە و بە گەرەنتی و (بەیڵ)ی مرۆیی و ماڵیی). بە داخەوە چونکە ژن پەناگایەکی ئەوتۆی نییە و لە هەمان کاتدا خاوەن دەستمایە و سەرمایەی دیارکراوی خۆی نییە (تێزی مارکسیست و ئاراستە کۆمۆنیستیەکان جەختی زۆریان لە فاکتەری ئابووریی کردۆتەوە، تێزی بۆنگەر (bonger theory) کە تێزێکی دیکەی نوێیە لەسەر هەمان بنەمای مارکس و ئەنگلس لە هۆکاری تاوان دەکۆڵیتەوە من لێرە بە هۆکاری لاوازی ژنیشی دەزانم وەک ئەوەی فێمێنیزمی مارکسیست وای بۆ دەچی) ناتوانێ بەرگریی لە خودی خۆی یان تەنانەت گوزارشت لە ئازار یان لە کەیسەکەی خۆشی بکا، یان لە کاتی خۆیدا بەلگەی دیارکراو و دروست وەدەست بهێنێ، ئەوەتە زۆر جار ئامادە نییە کێشەی ناو خیزانێکی داخراو بباتە دەرەوە نەوەک دەوروبەر بە لادەر و بەدرەوشت و نەشیاو لە قەڵەمی بدەن، چونکە ئەوەندەی ڕەگەزەکەی دیکە دەروازەی بوارەکانی لەبەردەم والایە و دەتوانی بیانوو یان پاساو بهێنێتەوە تەنانەت بگرە بۆ کوشتنی ژنیش بە پاساوی (ناموس) پارێزیی چ جای ئەوەی بە ئاسانیی لەکەدارکردنی لە لایەن تاکی دەرەوەی خێزانیش بگرە، ژن بۆی نالوێ یان باوەری پێ ناکرێ چونکە وەک ئاماژەم پێکرد نە خاوەن ئەو سەرمایەیە پارێزەری تایبەتیی هەبێ نە خاوەن پەناگە و شێلتەرە بۆ پارێزگارییکردن لە گیان و شکۆمەندیی خۆی، کەچی پیاوان هەرنا ئەگەر بێ پووڵیش بوون بە حیکایەتی بەناو بەدرەوشتیی ژنان و (ناموس)کرینەوە خەلکی لە خۆیان کۆدەکەنەوە و بروایان پێ دەهێنن، ئیدی کە ژنیش بە تەنیا دەمێنێتەوە ژیان وێرانەیەکە و ناچارە بە ئاسانیی خۆی بەدەستەوە بدا یان خودی خۆی بە هەر شێوازێک بێ لەناو ببا.

پایزە ئەحمەد: لەبەرچی ژنان زۆر بە کەمیی بەشداریی لە ڕێکخراوەکانی ژنان دەکەن؟ یان لەبەرچی زۆربەی زۆری ژنان ڕێکخراوەکانی ژنان بە پشتوپەنای خۆیان و داکۆکیکەر لە ماف و ئازادییەکانیان نازانن؟ ئایە ئەوەش بە هۆی دەستتێوەردانی پیاوانە؟ ئایە بەڕێزت بە باشتری نازانی ڕێکخراوی ژنان لە ژنان و پیاوانی یەکسانییخواز پێکبێ؟

نالە عەبدولڕەحمان: زۆربەی هەرە زۆری ڕێکخراوەکانی ژنان دەستێکی بالای خەرجییداریی جۆرێک لە جۆرەکانی هەلگری دروشمی ستراکتوری کۆمەڵگەی نێرسالارییان لە پشتە، باشترە ڕوونتر بڵیم هەر حیزبێک چۆن لە پەیڕەو و پرۆگرامکارییەکەی ئەندام بۆ بەردەوامبوونی بەرژەوەندییە جەماوەرییەکانی ڕێکبخا هەر ئاوەهاش دەیەوێ ژنان بە جیا لە خانەخانەی دیواری ڕێکخراوێک یان بە ناو یەکەیەکی حیزبیی ئامانجدار کۆ بکاتەوە کە بەوەش ئەوەندەی ئامانجی ناڕوونی سیاسیی حیزبەکەی دەپێکێ مەسەلەی ژن نا.

پایزە ئەحمەد: خۆت وەک ژن تا چەند لە بەرانبەر هاوسەر یان باوک و برا یان هەر نێرێک کە لەگەڵی دەژی لە چەوسانەوەی پیاوسالاریی ڕزگار بووی؟ کێشەکان چین کە تا ئێستا خۆت یان خۆت لە چوارچێوەی ژنان بە گشتیی بە تەواویی لە بندەستی پیاوانی کۆنەپەرست و چەوسێنەر یان سیستەمی پیاوسالاریی ئازاد نەبووی؟ ڕێگەچارەکانت چین؟

نالە عەبدولڕەحمان: دەتوانم ئەوە بڵێم تا ئەو رادەی ئەوەی کە خۆم بڕوام پێیتی، ئەگەرچی جیا لەوەی بینین لە خێزان بۆ خێزانیکی دیکە گۆڕاوە و بگرە ئەوەشیان مەحاڵە تەنانەت ئەندامانی چوارچێوەی یەک خێزانیش وەکو یەکدی بیربکەنەوە و هەڵسوکەوت بکەن، لێ ئەوڕۆ ئەوەندەی خەڵکی دەرەوەی خێزانەکەت کێشە و قسەی بێ بنەما بۆ ژنانی چالاک (دیارە مەسەلەکە بۆ ژنانی دیکە جیاوازترە) ڕێکدەخا خێزانەکەی خۆی نا. من وەکی ژنێکی ڕۆژهەلاتیی کێشەم لەگەڵ خێزانەکەی خۆم نییە بەقەد ئەوەی کێشەم لەگەڵ ستراکتۆرەکان هەیە، زۆر جار کێشەی قووڵی ئامانجی بنچینەدار مرۆڤ بەهێزتر و ڕق ئەستوورتر دەکا لەوەی بە پێچەوانەوە بیرووخێنێ، پێموایە کە دەبێ ئیرادەی ژن وەک پۆلا بێ ئەگەرچی دوای هەر کێشەیەک مرۆڤەکان بە گشتیی پێویستیان بە بێدەنگییەکی کاتیی و قووڵ دەبێ... لێ ئەوە واتای ڕووخان نییە بەڵکو ڕەنگە واتایەکی دیکە هەڵبگرێ لە شێوەی بیرکردنەوە بە پیلان و نەخشەڕێژییەکی دوور و ناوازەتر بۆ بڕینی مەودای ئامانج.

٣٠- کەژاڵ عەلا:

ژنان کۆیلە و ژێردەستەی دابونەریت و جیهانبینیی پیاوسالاریی و ئاین و کلتوورن، تەنیا پیاوان هۆکار نین بەڵکە زۆربەی ژنانیش.

پایزە ئەحمەد: ئایە خودی پێکهاتەی سروشتی پیاو وەک ڕەگەزی نێر پیاوان بەو جۆرە ئافەریدە دەکا؟ یان ئەوە دابونەریت و دین و دەسەڵاتە پیاوان بەو شێوەیە بەرهەم دەهێنن کە هەن، یان هەردوو هۆکار هەر یەکەو بە ئاست و جۆرێک کارتێکردنی خۆیان هەیە؟

کەژاڵ عەلا: گومان لەوەدا نییە کە پێکهاتەی سروشتی پیاو وەک ڕەگەزی (نێر) بە تەنیایی زۆرێک لە دەسەڵات و هێز و ئازادیی تایبەتی بەخشیوەتە پیاوان، بە جۆرێک کە شانازیی بە پیاوبوونی خۆیانەوە دەکەن بەم هۆیەوە ئەوان خۆیان وەکو شتێکی ڕەسەن دەبیننەوە لە بەرامبەر ڕەگەزی مێدا. هەر بۆیە لە بەرامبەر ژندا خۆیان بە جیاواز دەبیننەوە، زۆر شت بە مافی ڕەوای خۆیان دەزانن. وەک ئەوەی بە خۆیان دەڵێن سەرۆک خێزان و گەورەی ماڵ و ژنەکانیشیان هەمیشە لە خزمەتی خواستەکانی خۆیاندا دەبینەوە!! تەنانەت ئەم جیاوازییە لەکارەکانیشیاندا ڕەنگی داوەتەوە، بە بیانووی جۆراوجۆر یاخود عەیبە لە بەرژەوەندیی خۆیاندا کاریان دابەشکردووە، وەک ئەوەی دەڵێن: (ئەوە کاری ئێمە نییە و "ژنانەیە" و ئەمەش کاری " پیاوانەیە"!). نموونەش زۆرن.. پەروەردەکردنی منداڵ، جل شتن و ئتوکردن و میوانداریی و چێشت لێنان و پاککردنەوەی ماڵ... هتد! ئەم ئەرکە قورسانەیان خستۆتە ئەستۆی ڕەگەزی مێینەوە بە کاری ژنانەی دەزانن! لە لایەکی تریشەوە ئەم جیاوازییە بە زەقیی لە هەڵسوکەوت و ڕواڵەت و پەیوەندیی سێکسیی و ئیشوکار و جلوبەرگ پۆشین و ئازادیی تاکەکەسیی و بەشداریکردن لە سیاسەت و دەسەڵات و بەڕێوەبردنی وڵات و داڕشتنی یاسا و ڕێساکانیش ڕەنگی داوەتەوە و لە گشت ڕوویەکەوە پێگەی ژنیان سنووردار کردووە، بەڵێ جەستەی ژن لەبەر ئەوەی هەندێک سیفەتی تێدا نییە یاخود بە هۆی هەندێک کەمیی و عەیبی سروشتییەوە ژنانی گرفتار و پابەست کردووە و بەم هۆیەوە زۆرێک لە بەهاکانیان لێ زەوتکراوە و کراونەتە پلە دوو. بەڵێ پیاو لەبەر جیاوازیی جەستەیی ڕەهایە و ژنیش شتێکی دیکەیە.

ئاشکرایە لە هەر کۆمەڵگەیەکی پیاوسالارییدا کە ئاین و دابونەریت و کلتووری کۆن خاوەن دەسەڵات بێ، سیاسەت و یاسا و ڕێساکانیش لە ژێر دەستی ئەواندایە و ئەوانیش لە بەرژەوەندیی خۆیان دەیاننووسنەوە. ئیتر چۆن ڕێگەدەدرێ ژنان سەرکەوتنی گەورە بەدەستبێنن؟! بەڵکو بە پێچەوانەوە ئەوان هەمیشە لە کۆششی ئەوەدان کە ئێمە هەر ژن بین و هەر بە ژنێتیی بمێنینەوە!! هەرچەندە زۆرێک لە ڕۆشنبیران و نووسەرانی پیاو هەنە کە باس لە یەکسانیی و نەهێشتنی جیاکاریی جێندەریی دەکەن، لەم بارەیەوە چەندین پەرتووکیان نووسیوەتەوە، بەڵام لە جیهانی واقعیدا ئەمانە هێشا هەر نووسراوێکن و کاریان پێنەکراوە و دوورن لە ڕاستییەوە.. تەنانەت ڕەنگە نووسەری ئەم بابەتانەش کە بە کەسێکی دادپەروەر و فێمێنیزم لە قەڵەم دەدرێ، خۆشی باوەڕی بە نووسراوەکانی خۆی نەبێ! واتا ئەو لە چوارچێوەی خێزانەکەی خۆیدا بەو جۆرە هەڵسوکەت و ڕەفتار ناکا کە دەینووسێ و هەرگیز باوەڕی تەواوی بەو یەکسانییەش نییە کە لە بەرژەوەندیی خۆیدا نەبێ!

پایزە ئەحمەد: ئایە تەنیا پیاوان هۆکاری ئەو باری چەوسانەوەی ژنانن یان ژنانی ناهۆشیار و دەستەپاچەش ڕۆڵی خۆیان هەیە لە درێژەدانی ئەو بارەی خۆیان؟ چارە چییە.. یان چاکترین ڕێیەکانی چارەسەر چین لەو ڕووەوە؟

کەژاڵ عەلا: من پێم وایە لە کۆمەڵگەی ئێمەدا، هەروەک پێشتریش ئاماژەم پێداوە، ژنان بە شێوەیەکی گشتیی کۆیلە و ژێردەستەی دابونەریت و جیهانبینیی پیاوسالاریی و ئاین و کلتوورن، بەڵام لەگەڵ هەموو ئەمانەشدا من دەڵێم نەخێر تەنها پیاوان هۆکار نین بۆ ئەم ڕەوشەی کە هاتۆتە ئاراوە. بەڵکو زۆربەی ژنان خۆشیان باوەڕیان بەو جیاوازییانە هەیە کە لەلایەن پیاوانەوە بۆمان دانراوە. زۆرینەی ژنان ڕازین بەو مافە زۆرەی کە پیاوان بۆ خۆیانیان دەستنیشانکردووە و بەدەستیان هێناوە. هێشتا ئاستی هۆشیاریی ژنان زۆر نزمە مافەکانی خۆیان بە باشیی ناناسن. هەروەها ژنان خۆشیان لە ناو خۆیاندا نەیانتوانیووە وەکو پیاوان کۆک و یەگرتوو هاوڕابن، کە ئەمەش بارگرانییەکی زۆری دروستکردووە لەسەرشانمان. پیاوان لە زۆر ڕووەوە پشتگیریی لە یەکتری دەکەن و نایەڵن ئەو دەستکەوتانەی کە بەدەستیان هێناوە لە دەستی بدەن. بەڵام ژنان بە پێچەوانەوە. بۆ نموونە، لە کۆمەڵگەی ئێمەدا پیاوان هەمیشە پاڵپشتی یەکتر دەکەن لەوەی برادەرەکانیان نابێ کاری ژنانە ئەنجام بدەن. یا ئەم قەیرانەی ئێستاکە هاتۆتە ئاراوە دیاردەی فرەژنیی کە پیاوان بەرگریی لە هاوڕەگەزەکانی خۆیان دەکەن و بە کارێکی گونجا و دروستی دەزانن.. بەڵام ئەگەر بێ و ژنێک، لە ناو خێزانەکەیدا بە جۆرێک لە جۆرەکان ڕووبەڕووی توندوتیژیی و ئازار و ئەشکەنجە بێتەوە، یاخود ئەگەر ژنێک ژنێکی تری بەسەردا بێتەوە، یا کچێک خۆشەویستیی بکا، تەنانەت ژنێک بە تەنهایی سەفەر بکا.. زۆر شتی تریش کە ناکرێ لێرەدا باس لە هەر هەمووی بکرێ.. بە داخەوە هێشتا ژنان فێری ئەوە نەبوونە بە شێوەیەکی مرۆڤدۆستانە پاڵ پشتی یەکتری بکەن یاخود لایەنی کەم دانی خێر بە هاوڕەگەزەکانی خۆیاندا بنێن! دەبینین ئەوانیش لەبەرژەوەندی پیاواندا قسەدەکەن و وەک پیاو حوکم بەسەر هاوڕەگەزەکانی خۆیاندا دەدەن. ئەوەیە نەهامەتیی و نەگبەتیی کە هۆکارە بۆ بەرەو دوا گەڕانەوەی دۆخی ژنان.

بۆ چارەسەری ئەم کێشانە من وای دەبینەمەوە کە تەنها ڕێگە چارە ئەوەیە، پێویستە سەرەتا ئێمە ئاستی هۆشیار و زانستیمان بەرز بکەینەوە.. لە پێش هەموو شتێکدا لەوە بگەین کە ئێمە چ ژن و چ پیاو هەمووان مرۆڤین. بۆ بەردەوامیی ژیان و بەرەوپێشبردنی وڵات و کۆمەڵگە و نەوەکانی دوارۆژ... پێویستیمان بە هاوکاریی یەکتر هەیە. دەبێ خۆمان ڕێکبخەین و فێری ئەوە بین یەکتریمان خۆشبووێ و لەسەر بەرژەوەندییەکانی یەکتری پێدابگرین. داکۆکیی لە مافەکانی یەکتری بکەین و یەکتری بپارێزین. نەک هەندێک جار وەک کەسانی توندڕەو مامەڵە لەگەڵ کەسانی تردا بکەین. هەروەها ئێمەی ژنان پێویستە دەست هەڵبگرین لە قسەو قسەڵۆک و یەکتری نەشکێنینەوە و لە پێش چاوی پیاواندا یەکتری بچووک نەکەینەوە بە ئەندێشەی دەرخستی گەورەیی خۆمان! چونکە ئەم شتانە بوونەتە هۆی ئەوەی مەسەلەی ژنایەتی قووڵتربێتەوە و هەرگیز کۆتایی پێ نەیەت و ئەم بارە ناهەموارە ش بە بەردەوامیی دووبارە بێتەوە.

پایزە ئەحمەد: *هەر کەسێک لە ناخەوە بەو ژنکوژییە زۆرەی ئەو دواییانە رادەچڵەکێ یەکسەر پەنجەی تاوانکاریی بۆ حکومەت و تەواوی دەسەڵاتداران رادەکێشێ، بەڕێزت لەو بارەوە چ دەبێژی؟*

کەژاڵ عەلا: کەس ناتوانێ لە بەرامبەر دیاردەیەکی گەورەی وادا خۆ بەسەر حوکم بەسەر دەسەڵات و حکومەت و هیچ لایەنێکی تریش بدات و ئەوان تاوانبار بکات.. چونکە ئەو دیاردە ترسناکەی ئێستا باوە لە ناو کۆمەڵگەدا بۆ زۆر هۆکار دەگەڕێتەوە و سووچی کەسی تری تێدا نییە. لە نموونەی کێشەی کۆمەڵایەتی و ئابووریی و ناکۆکیی خێڵەکیی و نەخۆشیی ڕەوانیی و... هتد. بەڵام ئەرکی سەرشانی دەسەڵات و حکومەتە ئەوەیە کە بە شێوەیەکی زانستیی لێکۆڵینەوە و بەداواداچوونی راشکاوانە ئەنجام بدا و سزای قورس بەسەر بکوژان و تاوانباراندا بسەپێنێ و بیانکاتە پەندی زەمانە.

پایزە ئەحمەد: *لەبەرچی ژنان زۆر بە کەمیی بەشداریی لە ڕێکخراوەکانی ژنان دەکەن؟ یان لەبەرچی زۆربەی زۆری ژنان ڕێکخراوەکانی ژنان بە پشتوپەنای خۆیان و داکۆکیکەر لە ماف و ئازادییەکانیان نازانن؟ ئایە ئەوەش بە هۆی دەستتێوەردانی پیاوانە؟ ئایە بەڕێزت بە باشتری نازانی ڕێکخراوی ژنان لە ژنان و پیاوانی یەکسانییخواز پێکبێ؟*

کەژاڵ عەلا: لە وڵاتی ئێمەدا ڕێکخراوەکانی ژنان وەک هەر دامودەزگایەکی تر وایە کە کۆمەڵێک کەس بە شێوەیەکی دیارکراو کار و چالاکییەکانی خۆیانی تێدا بە ئەنجام دەگەیەنن. ئەوانیش وەک کارمەندێکی مووچەخۆر ئەو کارانە ئەنجام دەدەن کە پێیان سپێردراوە. پێویستە ئەوەش بگوترێ کە ئەو ڕێکخراوانە توانیویانە لە زۆر ڕووەوە کاری باش و گرنگ بە ئەنجام بگەیەنن و تا ڕادەیەک ئازارەکانی ژنبوون لە ناو کۆمەڵگەی داخراوی ئێمەدا بخەنەڕوو، بەڵام ئەمە بەس نییە و بە ئەندازەی پێویست نەبووە. لە لایەکی تریش بە داخەوە ڕێکخراوەکانی ژنان تاکو ئێستا نەیانتوانیوە بە شێوەیەکی گشتگیر و یەکگرتوو بێلایەن کاریگەربن. بزووتنەوەی ژنانە تێکڕا بۆ یەک مەبەست و یەک ئامانج دژی توندوتیژیی کار بۆ ئازادیی و یەکسانیی و نەهێشتنی جیاوازیی جێندەریی بکەن. ئاشکرایە زۆربەی ڕێکخراوەکانی ژنان هەر یەکەو سەر بە پارت و لایەنێکن و بەبێ ئەوان ناتوانن خۆیان بن، هەر بۆیە پێیان دەگوترێ پاشکۆی پارتەکان. ئەمەش وای کردووە ئەوان نەتوانن متمانەیەکی پتەو و بەهێز لە ناو ژناندا درووستبکەن، تا ژنان بە پەرۆشەوە پەیوەندییان پێوەبکەن.

پایزە ئەحمەد: *خۆت وەک ژن تا چەند لە بەرانبەر هاوسەر یان باوک و برا یان هەر نێرێک کە لەگەڵی دەژی لە چەوسانەوەی پیاوسالاریی ڕزگار بووی؟ کێشەکان چین کە تا ئێستا خۆت یان خۆت لە چوارچێوەی ژنان بە گشتیی بە تەواویی لە بندەستی پیاوانی کۆنەپەرست و چەوسێنەر یان سیستەمی پیاوسالاریی ئازاد نەبووی؟ ڕێگەچارەکانت چین؟*

کەژاڵ عەلا: لە زۆریک لە وڵاتانی دنیادا ژنان لە زۆربەی کێشەکانیاندا هاوبەشن، هەر بۆیە دەتوانم بڵێم زۆربەی ژنان بە جۆرێک لە جۆرەکان چەوسێنراوەتەوە چ لە ماڵە باوان و چ پاش هاوسەرگیریی. بە پێپی ئامارەکان دەرکەوتووە لە سەراسەری جیهاندا لە هەر سێ ژن یەک ژن ڕووبەڕووی توندوتیژیی دەبێتەوە. جێی داخە لە گشت سەردەمانێکیشدا بەردەوام ئەم ستەمە دووبارە دەبێتەوە بۆ هەر ژنێک. بەڵێ لە کۆمەڵگەی ئێمەدا پیاوان نایەنەوێ ژنان هەست بە ئازادیی و سەربەخۆیی تەواو بکەن.. چونکە ئەوان ئێستا سەرکەوتووی مەیدانن و نایەنەوێ ئەوەیان لە دەست بچێ کە بەدەستیان هێناوە. هەر بۆیە هیچ ژنێک ناتوانێ بڵێ من بەو ئەندازەیە لە دەست کۆت و زنجیری پیاوسالاریی ڕزگارم بووە چیدی ناچەوسێنرێمەوە! بەڵێ ئەوە مەحاڵە. بە درێژایی مێژوو ژنان کۆیلە و ملکەچی پیاوانن. تا هەنووکەش ژنان لە زۆربەی کارەکانیاندا پشت بە پیاوان (باوک و براو مێرد)ەکانیان دەبەستن تا پشت بە خۆیان یان ژنێکی تر ببەستن.

ئەمڕۆ هێشتا سەرەتایە بۆ دەستپێکی سەردەمێکی نوێ و پێگەی ژن لە کۆمەڵگەی ئێمەدا. لەبەر ئەوە دەکرێ بوتگرێ ئێستا ژنان پێویستیان بە هەڵگیرسانی شۆڕشێکە بۆ بەدیهێنانی ئامانجەکانیان. کاتی ئەوە هاتووە گشت بزووتنەوەکانی ژنان بەرنامەیەکی پتەو و گشتگیر دابرێژن تا یەکەیەک پێکبهێنن. دەبێ سەرجەم بزووتنەوەی ژنان تێکڕا کۆکبن و یەکبگرن لە پێناو ئامانجێکی هاوبەشدا. تا بتوانن کەرەسەی پێویست بە دەست بێنن بۆ بەرەنگاربوونەوە لە دژی ڕەگەزی بەرامبەر و دژی هەموو جۆرە توندوتیژییەک کە لە دژی مرۆڤایەتی یان ژنان دووبارە و سەد بارە دەبنەوە.

لەگەڵ ڕێزمدا، زۆر سوپاستان دەکەم بۆ ئەم دەرفەتەی کە بۆ منتان ڕەخساند. هەر سەرکەوتوو بن.

==

ژنان کۆیلە و ژێردەستەی دابونەریت و جیهانبینیی پیاوسالاریی و ئاین و کلتوورن، تەنیا پیاوان هۆکار نین بەڵکە زۆربەی ژنانیش.

٣١- گۆنا سەعید:

دەسەڵاتداران لە ڕێگەی کەلتوور و دابونەریتی کۆنەخواز و ژیانەوەی دەسەڵاتی دین بڕەو بە هەڵاواردنی ژن و پیاو دەدا.

پایزە ئەحمەد: ئایە خودی پێکهاتەی سروشتی پیاو وەک ڕەگەزی نێر پیاوان بەو جۆرە ئافەریدە دەکا؟ یان ئەوە دابونەریت و دین و دەسەڵاتە پیاوان بەو شێوەیە بەرهەم دەهێنن کە هەن، یان هەردوو هۆکار هەر یەکەو بە ئاست و جۆرێک کارتێکردنی خۆیان هەیە؟

گۆنا سەعید: ئەوەی کە زۆرێک لە پیاوان لە ڕەفتاردا پیاوسالار و چەوسێنەرن بە ڕای من پەیوەندییەکی نییە بە سروشت و هەڵکەوتەی بایەلۆژییانەوە، بەڵکو پێش هەموو شتێک پەیوەندیی هەیە بەوەی لە ژێر سایەی چ جۆرە سیستەمێکی دەسەڵات و خوێندن و فێربووندا گەشە دەکەن و گەورە دەبن. ئەوەی کە کەلتووری دەسەڵات و خوێندن و ژیانی ناو خێزان و ئەزموونەکانی نێو کۆمەڵگە چۆن باریان دەهێنێ و لەسەر چی ڕایاندەهێنێ. بۆ نموونە هەمومان دەزانین کە لە کۆمەڵگەدا منداڵی کوڕ لە تەمەنێکی زۆر زووەوە فێری سیفاتەکانی پیاوەتی دەکرێ، بەردەوام پێی دەگوترێ کە شەرمکردن و گریان و نیشاندانی لاوازیی و نەرمیی و ناسکیی سیفاتی مێینەن و ئەو وەک نێرینەیەک "عەیبە" کە ئەمانە لە خۆی نیشان بدا، هەروەها لە منداڵییەوە فێر دەبن کە دەستیان بۆ بۆکسە و قاچیان بۆ شەقە و بەکارهێنانی چەک و نواندنی هێزی فیزیکیی بەشێکە لە کەسایەتی و نیشانەی بەهێزیی و بە توانایی. کوڕ هەر لە منداڵییەوە ناچار دەبێ خۆی لەگەڵ ئەم پەیامانەدا بێنێتەوە بۆ ئەوەی قبوڵ بکرێ بە تایبەت لە لایەن باوک و برای گەورە و هاوەڵەکانی.

لە کۆمەڵگەیەکیش کە بنەماکانی یەکسانیی و ئازادیی و ڕێزگرتن لە مافی مرۆڤ سەرچاوەی یاسا و کەلتوور و گەشەی عەقلیی و هزریی مرۆڤەکان نەبێ و لە سیستەمی خوێندا ئەم بەهایانە جێگیر نەبێ، ئەوا منداڵانی کوڕ هەمان ئەو پەیامانە لە فێرگا و خوێندنگاکاندا وەردەگرن و دەکەونە ژێر گوشاریانەوە. کەم نین ئەو کوڕ و پیاوانەی کە لە ڕووی بایەلۆژییەوە خۆیان سیفاتی نەرمیی و ناسکییان تێدایە بەڵام ناچار دەبن بە شاردنەوەی لە کەسانی دەوروبەریان، یان ئەگەر لێیان دەرکەوێ ئەوە بە ژنانی و لووسکە و وشەی تەشهیرئامێزی تر وەسف دەکرێن. لە هەرزەکارییدا ئەم فێربوون و پەیامانە پتر بەرجەستە دەبیتەوە لای کوڕان چونکە لە پاڵ بەردەوامبوونی ئەم پەروەردەیەدا لەشولاریان گەشە دەکا و دەنگیان گڕ دەبێ و تووکن دەبن و ماسوولکەکانیان وردە وردە بە هێز دەبن، لە هەمان ئەم پرۆسەیەدا پێچەوانەی ئەم پەیامانەیان سەبارەت بە مێینە پێ دەگوترێ و فێردەکرێن، کاتێک لە باری بایەلۆژییەوە دەبینن کچانی هاوتەمەنیان بە قەبارە بچووکترن و ناسک و نەرمن و هەستیارن، ئیتر هەموو ئەم پەیامانە لایان جێگیر دەبێ و دەبێتە کۆڵەگەی بیروڕایان. کاتێک کوڕان چاویان دەکرێتەوە بۆ ئەو دەسەڵات و باڵادەستییەی کە بە تەنها لەبەر ئەوەی کە نێرینەن پێیان دەدرێ لە نێو خێزان و لە نێو کۆمەڵگەدا فێر دەبن کە دەبێ دەسەڵاتیان هەبێ بەسەر خوشک و دایک و هاوسەری داهاتوویان و بە گشتیی بەسەر مێینەدا، تامی ئەو دەسەڵاتە دەکەن و پێی خۆشحاڵ دەبن و وەک بەهرەیەکی بەخشراو پێیان لە چاو ژناندا دەیبینن.

ئیتر ئەوە دەبێتە بازنەی داخراوی پەروەردەکردن و فێربوونی نەوە یەک لە دوا یەکەکان و ئەم باکگراوندەی پەروەردەکردن وەک هۆکاری مانەوە و بیروڕای کۆمەڵایەتی بنەمای پیاوسالاریی و هەڵاواردن جێ دەکەوێ. ئەوەی کە ئەمە وەک خۆی و بە بێ گۆڕان دەهێڵێتەوە ئەو دەسەڵاتەیە کە بەردەوام باس لە کەلتووری باو دەکا و یاساکانی کۆمەڵگە بە پێی ئەو کەلتوورە دینی و خێڵەکییە کۆنەخوازانە دەنووسێتەوە کە کۆن و دواکەوتوون و لەگەڵ دنیای سەردەمدا نایەتەوە و جارێکی تر پەیامی جیاوازییخوازیی و نایەکسانیی نێوان ژن وپیاو نەک هەر زیندوو ڕادەگرێ بەڵکو کار دەکا بۆ هێشتنەوەی و بەردەوامی پێدانی. گۆڕانکاریی لەو پیاوسالارییەی زۆرینەی پیاوان پەیوەستە بە گۆڕانکاریی لە سیستەمی دەسەڵات و وەڵاتانی بنەماکانی جیاوازیی و نایەکسانیی ئابووریی و کۆمەڵایەتی و یاسایی لەسەر هەردوو ڕەگەز بە ژن و پیاوەوە و جێگرتنەوەی بە بنەماکانی یەکسانیی و ئازادیی و مافی مرۆڤ. هەر کۆمەڵگەیەک ئەم گۆڕانکارییانەی تێدا دروست بێ ئەو بازنەی چەقبەستووەی کەلتووری پیاوسالاریی تێکدەشکێنێ و خەڵکی لە ڕێگەی ڕووکردنە زانست و ڕۆشنگەریی و فێربوونی مافی هاوڵاتیبوونی یەکسان و عەدالەتی کۆمەڵایەتی و یەکسانیی نێوان ژن و پیاو و بە کەڵکوەرگرتن لە ئەزموونی کۆمەڵگەکانی تر گۆڕانکاریی بەسەر بیروڕای پیاوسالارانەیاندا دێ.

پایزە ئەحمەد: ئایە تەنیا پیاوان هۆکاری ئەو باری چەوسانەوەی ژنانن یان ژنانی ناهۆشیار و دەستەپاچەش ڕۆڵی خۆیان هەیە لە درێژەدانی ئەو بارەی خۆیان؟ چارە چییە.. یان چاکترین ڕێیەکانی چارەسەر چین لەو ڕووەوە؟

گۆنا سەعید: سەرەتا من پێم وایە هەڵەیەکی گەورە دەکەین ئەگەر پیاوان و یان پیاوان و "ژنانی ناهۆشیار و دەستەپاچە" بە هۆکاری چەوسانەوەی ژنان دانێین، ئەمە تەنها ڕووکەشی مەسەلەکەیە، ئەم ژن و پیاوانە خۆیان کۆیلە و جیبەجێکەر و پاسەوانی سەرچاوە ئەسڵیەکانی ستەم و چەوسانەوەی ژنانن. ئەگەر بە شێوەیەکی هەرەمیی بڕوانینە سەرچاوەکانی چەوسانەوەی ژنان دەبینین کە لە سەری ئەم هەرەمە سیستەمی ئەمڕۆی دەسەڵاتی سەرمایەداریی ڕاوەستاوە کە لەسەر هەمان بنەماکانی سیستەمی کۆن، پیاوسالاریی و باوکسالاریی لە پێناو قازانجی پتری خۆیدا و لە پێناو دروستکردنی جیاوازیی و پەرت پەرت کردنی نێوان چینی ژێردەستی کۆمەڵگەدا دەهێڵێتەوە و پاریزگاریی لێ دەکات و لە کۆمەلگەی سەردەمدا لە ڕێگەی برەودان بە کەلتوور و دابونەریتی کۆنەخواز و ژیانەوەی دەسەڵاتی دین و زەقکردنەوەی جیاوازییە بایەلۆژییەکانی ژن و پیاو ئەم هەڵاواردنە برەو پیدەدا. چونکە پیاوسالاریی و کۆیلەکردنی ژنان بە هۆی دابونەریت و کەلتوور و دینەوە وەک کۆڵەگەیەکی ڕاگرتنی ئەم سیستەمە پێوسیتە هەبێ. چونکە بە هۆی ئەم پلەدووییەی ژنانەوە لەم سیستەمەدا ژنان زۆر ئاسانتر لە پیاوان بێ کار دەکرێن، ڕێگەی کاریان لێ دەگیرێ، لە کاتی (تەقەشوف)دا دەردەکرێن، کرێی کەمتر وەردەگرن و لە کاری کەم نرخ و بێ بەرهەمدا زیاتر جێیان دەبیتەوە، هەروەها بە هۆی کۆت و بەندی نێو خێزان ژمارەیەکی بێ ئەژمار لە ژنان دوورن لە ڕۆڵگێڕان لە ژیانی سیاسیی و کۆمەڵایەتیدا، ئەمانە و چەندین دەرهاویشتەی تری چەوسانەوەی ژنان قازانج بە سیستەمی ئەمڕۆی چینی باڵادەست دەگەیەنێ. لە بەشی خوارەوەی ئەم هەرەمەدا شێوە جیاجیاکانی سیستەمی حوکمڕانی سەرمایەداریی هەر لە دیکتاتۆری و نیمچە دیموکراسییەکان و دەسەڵاتە دینییەکان و دەسەڵاتە ناسیۆنالیستەکان وەستاون کە هەر هەموویان بە بیانووی جودا جودا هۆکاری مانەوە و و برەودانن بە پیاوسالاریی و بەو پێیەش بە چەوسانەوەی ژنان.

زۆر جار دەڵێین کە چەوسانەوەی ژنان هۆکارەکەی پەیوەندیی بە کەلتوور و دابونەریت و دینی زاڵی نێو کۆمەڵگەوە هەیە، بەڵام کەلتوور و دابونەریت و بیروڕای دینیی و پیاوسالاریی قابیلی گۆڕان و بێ دەسەڵاتکردنە و بەو پێیەش لاواز بوونە، ئەمانە بە تێپەڕبوونی کات کاریگەرییان لە ژیانی کۆمەڵایەتیدا کەم دەبێتەوە بە مەرجێک ئاراستەی کۆمەڵگە ڕوو لە پێش بێ. بەڵام ئاراستەی کۆمەڵگە چۆن دەتوانێ ڕوو لە پێش بێ؟ بەوەی کە سیستەم و دەسەڵاتێکی مەدەنی هەبێ و تێیدا لە جیاتی ڕێزگرتن لە دین و کەلتوور ڕێز لە مافەکانی مرۆڤ بگیرێ، لە جیاتی یاسای شەریعەت و کاسۆلیکی، یاسای پێشڕەو و مرۆیی و یەکسانیی هەبێ، لە جیاتی نایەکسانیی ئابووریی و قازانجی سەرمایەداران، باری ئابووریی هەموو مرۆڤەکان ڕوو لە گەشە بێ و دابینبوونی ژیان بە ستانداردێکی باش بۆ هەمووان فەراهەم ببێ، مافی هاوڵاتیبوون و یەکسانیی و کەڵکوەرگرتن لە زانستی سەردەم و دابینکردنی خزمەتگوزارییەکان و دابینکردنی کار یان بیمەی کۆمەڵایەتی تێر و تەسەل بۆ هەموو کەسانێکی ئامادە بە کار دابین بکرێ. دابینکردنی ژیانی منداڵان و پیران و کەمئەندامان و... هتد. ژیانی کۆمەڵگە لە نێو بارودۆخێکی لەم جۆرە دەتوانێ مسۆگەری بەرزبونەوەی ئاستی هوشیاریی تاک و کۆمەڵگە بکا. ئەو ژن و پیاوانەی کە لە پرسیارەکەدا هاتوون وان لە بەشی خوارەوەی ئەو هەرەمە کە باسم کرد، ئەگەر ئەو هەموو

نایەکسانیی ئابووریی و جیاوازییە چینایەتییە کە سیستەمی سەرمایەداری سەپاندویەتی لابەرین لەسەریان، کاریگەریی دین و کەلتوور و دابونەریت نامێنێ لەسەر ئەم ژن و پیاوانە و بەو پێیەش ئەوانیش چیتر جێبەجێکەری ئەم هەموو یاسای هەڵاواردن و چەوسانەوەیەی ژنان نابن. ئەگەر ئێمە چەوسانەوەی ژنان لە ئەستۆی تاکی پیاو دانێێن، ئەوە دەبێ بوەستین تا تاک بە تاکی پیاوان چاک دەبن. بەڵام ئەم پرۆسەی هۆشیارییە لە خوارە بۆ سەرەوە دەست پێ ناکا، بەڵکو بە پێچەوانەوە دەتوانێ کاریگەر بێ.

بەڵگەم بۆ ئەم قسانەی سەرەوە نموونەی کوردستانە، با کەمێک سەیری ئەوە بکەین کە ئایا لە کوردستان یاسای فرەژنیی بۆ کێ کەڵکی هەیە جگە لە پیاوانی دەوڵەمەند و بەرپرسانی حیزبەکان؟ نیوەبەشیی ژنان لە موڵکدا خزمەت بە کێ دەکا جگە لەوانەی کە خاوەن مولک و ماڵ و سەرمایەی زۆرن؟ کێ کار دەدا بە خەڵک و بێ کاریان دەکا هەر کات پێویستی پێیان نەما جگە لە هەردوو حیزبی یەکێتی و پارتی و سەرمایەدارەکانیش لە کەرتی تایبەت؟ کێ بەرپرسە لە دابینکردنی ژیانی خەڵک جگە لە دەسەڵات؟ ئەی کێ بانگەواز بۆ دەسەڵاتی پیاو و هێمایەکانی پیاوەتی و شەرەف دەکا لە نێو خێزان و لە نێو کۆمەڵگەدا جگە لە پارتی و یەکێتی و بە گشتیی هەموو حیزبە ناسیۆنالیست و دینییەکان. کێ ڕێگەی گرتووە لەوەی کە ژنان بچنە دادگا بۆ سکاڵاکردن لە دەست چەوسانەوە و توندتیژیی جگە لە سەرۆک خێڵەکان و دەزگاکانی (سوڵحی عەشایەریی) و هەردوو مەکتەبی کۆمەڵایەتی پارتی و یەکێتی؟ کێ ڕێگە دەدا کە ترس و دوودڵی لە ئازادیی و یەکسانیی ژنان هەموو ڕۆژانیکی هەینی بکرێ بە مێشکی باوک برا و مێردی ژناندا لە مزگەوتەکانەوە؟ کێیە کە بەردەوام لە میدیاکاندا بە ڕێگەی جۆراوجۆر هەرمێن بە پلەدوویی ژنان و کەم سەیرکردنیان و گاڵتەکردن بە بیرکردنەوە و هەڵسوکەوتیان دەدا؟

وەڵامی هەموو ئەم پرسیارانە ئەوەیە کە چینێکی دەسەڵاتدار لە کوردستان بەرژەوەندیی لە هەموو ئەم دیاردانەدا هەیە، جگە لەوەی قازانجی سەرمایەکانیان بۆ مسۆگەر دەکا، بە ئاسانیی نیوەی کۆمەڵگەشیان کە ژنان دەرگیری شەڕێکی نەبڕاوەی ڕۆژانە کردووە کە تیایدا باوک و برا و مێرد و کەسە خۆشەویستەکانی نێو خێزانیان لێ کردون بە پاسەوان و دوژمنی گەشەکردن و ئارەزووەکانیان، ئەگەر ژنان لە ماڵەوە گیریان خواردبێ بە دەست نێرینەی نێو خیزانیان، ئەوا ناتوانن بێنە دەرێ و داوای کار بکەن. ئەگەر ژنان لە ماڵەوە شەو و ڕۆژیش ئیش بکەن لە ژێر ناوی ئەوەی کە ئەمە ئەرکێکی سروشتیيانە ئەوا نایەن داوای بیمەی کۆمەلایەتی بکەن، ئەگەر ژنان لە ژێر ناوی پاراستنی پیرۆزیی دین و نەتەوە و کەلتوور و (حەیا و حورمەت)دا هەموو جۆرە پاساوێک بۆ نایەکسانیی و هەڵاواردن و بێبەشیی و تەنانەت توندتیژیی و کوشتنیش قبوڵ کەن، ئیتر نایەن یەخەی دەسەڵات بگرن بۆ پاراستنی ژیانیان و دابینکردنی مووچە و ماڵ بۆیان.

دەسەڵاتی سیاسیی و ئابووریی و یاسایی و دینیی کە هەمووی لە دەستی پارتی و یەکێتیدایە و حیزبە ئیسلامییەکانیش لە بەشی دینەکەی شەریکیانن و هێزە سیاسییەکانی تریش بە بێ دەنگ بوونەکەیان ڕەزامەندن لەسەر ئەم بارودۆخەی ژنان لەبەر ئەوەی کە بەشیان هەیە لە سەرمایە و بودجەی هەرێم و کۆمپانیاکانیان هەموو سەرچاوەی ئەم نەهامەتییەی ژنانن، خۆ لە نێو ئەم دەسەڵات و ئۆپۆزسیۆنەدا سەدان ژن هەن، لە نێو هێزە ئیسلامییەکاندا سەدان ژن هەن، بەڵام ئەمانە نەک خزمەتێکیان نەکردووە بە ڕزگاریی ژنان لە چەوسانەوە بەڵکو بوونەتە ڕووکەشی ڕەوشی ژنان کە گوایە ژنان بەشدارن لە سیاسەت و ژیانی کۆمەڵایەتیدا، بۆیە ئەمە پەیوەندیی بە ژنبوون و پیاوبوونەوە نییە، پەیوەندیی بەوە هەیە کە بۆ دەسەڵات وا باشترە کە نیوەی کۆمەڵگە دەرگیری کێشەی کۆمەڵایەتی و خێزانیی بێ بە دەستی باوک و برا و و مێردەوە لە جیاتی ئەوەی ئەویش وەک نیوەکەی تر کە پیاوانن داوای کار بکەن، داوای بیمە و دابینکردنی ژیان و ئازادیی و پێگەیان لە نێو کایەی سیاسییدا بکا.

پایزە ئەحمەد: *هەر کەسێک لە ناخەوە بەو ژنکوژییە زۆرەی ئەو دواییانە رادەچڵەکێ یەکسەر پەنجەی تاوانکاریی بۆ حکومەت و تەواوی دەسەڵاتداران رادەکێشێ، بەڕێزت لەو بارەوە چ دەبێژی؟*

گۆنا سەعید: تا رادەیەک وەڵامی ئەم پرسیارەم دایەوە لە سەرەوە، هەر دەبێ وا بکەین کە پەنجە راکێشین بۆ سەرچاوە ئەسڵیەکەی چەوسانەوەی ژنان لە کوردستان کە دەسەڵاتە، دەسەڵات سیاسەتێکی دوو فاقە و دووڕوو بەکار دێنێ بۆ مەسەلەی ژنان، لە لایەک خۆی دەیان یاسا و دام و دەزگای دینیی و خێڵەکیی دامەزراندووە کە بە ئاشکرا و بە نهێنیی هانی چەوسانەوەی ژنان دەدەن. میدیاکانی پڕیەتی لە سووکایەتیکردن بە ژنان و بە سروشتی مێینە و هەڵسوکەوتی ژنانە و لە بەرامبەریدا بە هاندانی "پیاوەتی" و وەسفکردنی هێزی شەڕ و شەڕخوازیی و توندڕەویی پیاو. هەروا لە لایەک دەیان دامودەزگای ڕووکەش و بێ ناوەڕۆکی دروست کردووە بە ناوی نەهێشتنی توندتیژیی و لە لایەکی ترەوە دەزگای پۆلیس و دادگا و ئاسایشەکەی ناتوانن بە هەموویان دە کەس لە بکوژانی ژنان کە هەزارانن لە کوردستان بخەنە زیندانەوە ئەمەش بە هۆی گەندەڵی و واسیتەکردن و ڕۆڵ و کارکردی بەرپرسانی حیزب و زاڵیی دەسەڵاتیان بەسەر دەسەڵاتی دەزگا فەرمییەکاندا، هەروەها لەبەر بوونی دژایەتی لە نێو یاساکانی هەرێمدا. ئەم دەسەڵاتە زۆر لە قازانجیەتی کاتێک ڕووی ڕەخنەکانمان بکەینە توندڕەویی پیاوان و کەلتووری کۆمەڵگە یان لاوازیی ڕێکخراوەکانی ژنان، ئەمانە هەمووی خزمەت بەوە دەکەن کە ئێمە نەچینە سەر هۆکارە ئەسڵیەکانی چەوسانەوەی ژنان لە کوردستان کە شێوەی دەسەڵاتی میلیشیایی پارتی و یەکێتی بنەماکەیەتی.

پایزە ئەحمەد: *لەبەرچی ژنان زۆر بە کەمیی بەشداریی لە ڕێکخراوەکانی ژنان دەکەن؟ یان لەبەرچی زۆربەی زۆری ژنان ڕێکخراوەکانی ژنان بە پشتوپەنای خۆیان و داکۆکیکەر لە ماف و ئازادییەکانیان نازانن؟ ئایە ئەوەش بە هۆی دەستتێوەردانی پیاوانە؟ ئایە بەڕێزت بە باشتری نازانی ڕێکخراوی ژنان لە ژنان و پیاوانی یەکسانییخواز پێکبێ؟*

گۆنا سەعید: بە رای من چەند هۆکاریک هەیە بۆ ئەمە، یەکەمیان ئەوەیە کە لە کوردستان تا ئێستا هیچ ڕێکخراوێکی ژنان نییە کە نوینەری سیاسیی و کۆمەڵایەتی کێشەکانی ژنان بکا، ڕێکخراوێک کە ببێتە ئامرازی خەباتی ژنان و پیاوانی یەکسانییخواز لە بەرامبەر بە دەسەڵاتێکی کۆنەپارێز و خێڵەکیی و دینیی، ئەمە بۆشاییەکی گەورەیە لە کوردستان. ئەو ڕێکخراوانەی کە هەن بەشێکیان ڕێکخراوی ژنانی حیزبیین و سەر بە حیزبەکانی نێو دەسەڵات یان ئۆپۆزسیۆنن کە ئیشیان ڕاکێشانی ژنانە بۆ ناو ریزی حیزبەکانیان و خۆشەویستکردنی ئەو حیزبانەیە لە لای ژنانی دەنگدەر لە هەڵبژاردنەکاندا. بەشێکی تر لەو ڕێکخراوانە پرۆژەی دوای ڕووخاندنی دەسەڵاتی بەعس و ئەوەی کە پێی دەڵێن کۆمەڵگەی مەدەنین کە ئەمانەش بۆ ئامانجی خێرخوازیی دیارکراو دروست بوون و زۆریان لە لایەن هەمان دەسەڵاتەوە کۆنترۆڵ کراون بە هۆی پێدانی فەند و خەرجییانەوە، ئەم ڕێکخراوانە دەتوانن کاری وەک ڕۆشنگەریی و هۆشیارکردنەوە و هەندێک خزمەتگوزاریی بکەن بە و ژنانەی تووشی کێشە دەبنەوە بەڵام ناتوانن ئامرازی خەبات و ئاڵوگۆڕی ریشەیی بن لە ژیانی ژناندا. واتە بۆشاییەکی گەورە هەیە کە بە گشتیی لە کوردستان ڕێکخراوەکان ناتوانن ببنە ئامرازی خەبات و هەڵسووڕانی ژنان بۆ باشترکردنی ژیانیان و نەبوونەتە ئەو دەنگەی کە ژنان پێویستیانە لە کوردستان. ژنان وەک تاکێکی کارا لە نێو توێژەکانی کۆمەڵگەدا دابەش بوون، لەم نێوەشدا بەرەو ڕووی کێشە و گرفتی ڕۆژانەی جودا جودا دەبنەوە، هەڵاواردن و نایەکسانیی و توندتیژیی بەشێکن لە ژیانی ڕۆژانەی ژنان، بۆ نموونە ژنانی کرێکار و فەرمانبەر و ئەوانەی کە ئامادە بە کارن کێشەی کەمیی کرێ و دەستڕانەگەیشتن بە دەرفەتی کار و خوێندنی یەکسان و پێویست بە شوێنەکانی سەرپەرشتیی منداڵ و کێشەی بێ کاریی و دانەمەزران و هەژارییان هەیە.

ژنانی نێو ماڵ پێویستیان بە سەردان و هۆشیارکردنەوە بە مافەکانیان و دابینکردنی بیمەی کۆمەڵایەتی و دەستڕاگەیەشتن بە خوێندن و پشتیوانییکردنیان بۆ ڕزگاربوون لە دەست کۆت و بەندەکانی هێشتنەوەیان لە ماڵەوە هەیە تا بەشداریی ژیانی سیاسیی و کۆمەڵایەتی بکەن، لە سەرووی هەموو ئەمانەوە بە گشتیی ژنان کێشەی توندتیژیی خێزانییان هەیە و پێویستیان بە ڕاوێژکاریی و ڕێگەکانی دەستگەشتن بە مافە یاساییەکانیان و بوونی پارێزەری خۆڕایی و نوێنەرایەتیکردنیان لە دادگا هەیە. من پێم وایە هۆکاری سەرەکیی نەبوونی پەیوەندییەکی زیندوو و هەمەلایەنە لە نێوان ژنان و ڕێکخراوەکان ئەم بۆشاییە گەورەیەیە لە نێوان شێوەی کاری ڕێکخراوەکان و پێویستییە ڕۆژانەکانی ژیان و گوزەرانی ژنان بۆ یارمەتی و پشتیوانییکردنیان. هۆکارێکی تر پەیوەندیی بە کار دابەشبوونی نێوان ژن و پیاو هەیە لە روانگەی خێزان و کۆمەڵگەوە، ژنان بە هۆی ئەوەی کە وان لە ژێر گوشاری دابونەریت و چاوەڕوانییەکانی خێزان و کۆمەڵگە کە بۆیان داتاشراوە لەگەڵ ئەوەش کە بە فراوانیی بەشێکن لە هێزی کار و لە خوێندندان کەچی هێشتا کاری بێ بەرهەمی نێو ماڵ و مێردکردن و منداڵبوون و خزمەتی خێزان بە کاری سەرەکیی و یەکەم بۆ ژنان دادەنرێ، کارکردن و خوێندن و بەشداریی لە ژیانی

کۆمەڵایەتی و سیاسیی و ئابوورییدا بە کاری لاوەکی بۆ ژنان حساب دەکرێن. بۆیە رووکردنە رێکخراوەکانی ژنان بۆ دەستەبەرکردنی مافەکانیان نەبووەتە پراکتیسێکی خۆکردە.

بۆ وەڵامی بەشی کۆتایی پرسیارەکەت بە دڵنیاییەوە من لەگەڵ ئەوەدام کە رێکخراوێکی یەکسانییخوازی سیاسیی و کۆمەڵایەتی پێویستە کە دەبێ لە ژنان و پیاوانی یەکسانییخواز دروست بێ و ببێتە جێگەیەک کە نوینەرایەتی ئەم خەباتی یەکسانییخوازیە بکا لە بەرامبەر دەسەڵاتێک کە دەیەوێ درێژە بدا بە باری ئیستای ژنان.

پایزە ئەحمەد: خۆت وەک ژن تا چەند لە بەرانبەر هاوسەر یان باوک و برا یان هەر نێرێک کە لەگەڵی دەژی لە چەوسانەوەی پیاوسالاریی رزگار بووی؟ کێشەکان چین کە تا ئێستا خۆت یان خۆت لە چوارچێوەی ژنان بە گشتیی بە تەواویی لە بندەستی پیاوانی کۆنەپەرست و چەوسێنەر یان سیستەمی پیاوسالاریی ئازاد نەبووی؟ رێگەچارەکانت چین؟

گۆنا سەعید: بە رای من کلیلی رزگاریی هەر مرۆڤێک لە دەست چەوسانەوەی پیاوسالاریی و هزر و بۆچوونی جیاوازییخوازی و رزگاربوون لەو چەوسانەوەیەی دەوروبەر لەوێوە دەست پێدەکا کە مرۆڤ لە یەکێک لە قۆناغەکانی ژیانیدا بکەوێتە پرسیارکردن لەو بەها و دابونەریتانەی کە لە منداڵییەوە وەک هەر تاکێکی تر لە رێگەی خێزان و کۆمەڵگە و قوتابخانە و سیستەمی دەسەڵاتەوە خراوەتە مێشکیەوە و وەک واقعی ژیان و کەسایەتی ئەو و چارەنووسێکی نەگۆڕ بۆی نەخشێنراوە.

پرسیارکردن لەسەر هەموو دیاردەکانی دەوروبەر کە جیاوازیی ژن و پیاو بەرجەستە دەکاتەوە، پرسیارکردن لەسەر دابونەریت، کەلتوور، دین و بەهاکانی پیاوسالاریی ئەو سەرەتایەیە کە هەموو ژن و پیاوێک دەتوانن لێوەی دەست پێ بکەن، هەڵبەت ئەم پرسیارکردنە و یاخیبوونە پێویستی بە دەرفەتە لە ژیاندا، من وەک منداڵیکی ١٢ساڵیی خوێندەوار لە ساڵەکانی سەرەتای هەشتاکاندا کە لە شار دەژیام ئەو دەرفەتەم بۆ هەڵکەوت کە ئەم پرۆسەیەم دەست پێ بکا و ببێتە سەرەتای یاخیبوونم لەو بەهایانە. لە بیرمە چەند شتێکی جیاواز منیان خستەسەر ئەم کەڵکەڵەیە، یەکەم وانەی "ماڵداری" لە قوتابخانە کە زۆرم رق لێی بوو چونکە مامۆستاکەمان کە ژن بوو فێری دەکردین چۆن ئەگەر لەسەر شەقام برایەکمان دی قسەی لەگەڵ نەکەین تا خەڵک وا نەزانن دەنکمانە، هەروەها فێری دەکردین چۆن لە پێش ئەوەی مەنجەڵ بشۆین دەبێ کەوچک و چەتاڵەکان بشۆین، یەکەم جار کە تووشی سووڕی مانگانە بووم بە بێ ئەوەی بزانم چیە و لە کاتێکدا کە خۆم تۆقیبووم لێی، لە لایەن پوورمەوە پێم گوترا کە باوکم دەمکوژێ ئەگەر کورێک دەستی بۆ بردم کە تێنەگەشتم بۆچی!!؟ هەروەها بێزارییم لە کاری نێوماڵ و شتنی گۆرەوەی براکانم کە بە زۆر دەبووا بمکردایە جگە لەو جیاوازیی و هەڵاواردنانەی کە وەک کچێکی منداڵ لە هەموو بوارێکی ژیاندا دەمبینیەوە لەگەڵ براکانم وەک بنەمای پەروەردەی هەموو خێزانێکی ترادیشناڵی کوردستانی ئەو کاتە، ئەمانە و چەند نموونەیەکی تری ژیانی دووبارەی رۆژانە لە نێو خێزان و لە قوتابخانە، لە رێگەی ئەو ئەزموونە زۆر کەمەوە لە ژیانم هەروا بوونی ژنێکی

هۆشیار و خەباتگێڕ لە دەورم کە "نەسرین خان"ی شۆڕشگێڕی براژنم بوو "یادی بەرز و بەڕێز بێ" و پێش من بەو رێگەیەدا رۆشتبوو و بەردەوام منی هۆشیار دەکردەوە، هەروەها ئەو کات باوی خوێندنەوەی پەرتووکەکانی (نەوال سەعداویی) بوو کە هۆشیارییەکی زۆری لای کچانی هاوتەمەنی من دروست کرد، بە هۆی هەموو ئەم دەرفەتانە لە ژیانمدا توانیم کاریگەریی پیاوسالاریی و دین و ناسیۆنالیزم لەسەر ژیانم وەک کچێک لای خۆم بخەمە ژێر پرسیارەوە، هەروا ئەم پرسیارکردنە منی بۆ هەمیشە لە چەوسانەوەی پیاوسالاریی رزگار کرد.

هەر کات مرۆڤ هۆشیاریی ئەوەی لا دروست بوو کە ستەمێکی لێ دەکرێ، هەروا خۆی بڕوای بەوە هەبوو کە ئەو نایەکسانیی و چەوسانەوەیە دروست کراوە و سەپێنراوە ئیتر دەست دەکا بە خەبات لە دژی، ئیتر ئەو خەباتە بە تاک بێ یان لەگەڵ گرووپێکدا بێ یان لە چوارچێوەی بزووتنەوەیەکی فراوانی کۆمەڵایەتیدا بێ، ئەوە بارودۆخی سیاسیی و کۆمەڵایەتی و دەرفەتەکانی بەردەم ژیانی ئەو کەسە دیار دەکا و دواتریش پەیوەندیی هەیە بەو رێگایانەی لە ژیاندا بۆ خۆی هەڵیدەبژێرێ.

ئەوە منی "رزگاربوو" بووم لە دەست بەهاکانی پیاوسالاریی لە لای خۆم کە بە دوای هاوسەرێکی هاوبیری خۆمدا دەگەڕام و شووکردنم بە هەر کەسێکی تر رەت دەکردەوە تا گەیشتن بە کەسێک کە وەک خۆم بیر بکاتەوە و پیاوێکی ئازادییخواز و یەکسانییخواز بێ، ئەوە منی "رزگاربوو" بووم کە بە بێ هیچ پێشینەیەک لە ساڵی ١٩٩١دا یەکسەر خۆم خزاندە نێو بزووتنەوەی شوورایی و لە کۆبوونەوەیەکی گشییتدا بە بێ ئەوەی هیچی لێ بزانم بووم بە نوێنەری ژنانی گەڕەکی خەبات، تەنها لەبەر ئەوەی لە ماوەی چەند رۆژێکی پێش دروستبوونی ئەم بزووتنەوەیە لە رێگەی برادەرێکەوە بیستم کە ئەم بزووتنەوەیە باس لە ئازادیی و یەکسانیی ژنان دەکەن. هەر لە نێو ئەو بزووتنەوەیەشدا پێگەییم و فێر بووم کە من تەنها نییم و سەدان ژن و پیاوی وەک من لەم کۆمەڵگەیەدا خەبات دەکەن، فێر بووم کە بە کەمتر لە یەکسانیی و مرۆڤبوون رازی نەبم و وەک ژنێک لە نێو ریزی خەباتی کۆمۆنیستەکاندا رێگای خۆم ببینمەوە سەرباری کێشە و گرفتە خێزانییەکان. بەڵام لەو کاتەوە تا ئێستا شتێکی تازەش فێر بووم ئەویش ئەوەیە کە مرۆڤبوونی ژن و ئازادبوونی ژن ئەوەندە بە قووڵیی زەوت کراوە، ئەوەندە ریشەی کۆمەڵایەتی قووڵە کە دوای ئەم هەموو ساڵە هێشتا منیش هەست دەکەم هەر خەبات بۆ ئازادیی و مرۆڤبوونی خۆم دەکەم. بۆیە ئەمەم باس کرد تا بڵێم ژنانێکی زۆر هەن بە بڕوای من دەچەوسێنەوە بە دەستی پیاوسالاریی بەڵام خۆیان جارێ بڕوایان بەمە نییە کە ئەوان مرۆڤن و دەبێ بڕوایان بە رزگاریی خۆیان هەبێ، هەروا تا ئەو کاتەی کە نەهاتوونەتە سەر ئەم بڕوایە ناتوانن بڕیاری ئەوە بدەن کە لە نێو کام بزووتنەوەی کۆمەڵایەتیدا و لە نێو کام هێزی سیاسییدا جێگە بۆ خەباتی یەکسانییخوازی خۆیان بدۆزنەوە، ئەوان جارێ لای خۆیان رزگاریان نەبووە و بۆیەش جارێ لە مەیداندا نیین بۆ خەباتکردن لە دژی ئەو نایەکسانییە.

٣٢- هۆزان مەحمود:

بەرپرسیاری یەکەم دەسەڵاتدارانن، چونکە هەر لە سایەی ئەواندا
بەهای خێڵ و کەلتووری دژەژن ژیانەوە و خورافە و نەزانیی بڵاوبوونەوە.

پایزە ئەحمەد: ئایە خودی پێکهاتەی سروشتی پیاو وەک رەگەزی نێر پیاوان بەو جۆرە ئافەریدە دەکا؟ یان ئەوە دابونەریت و دین و دەسەڵاتە پیاوان بەو شێوەیە بەرهەم دەهێنن کە هەن، یان هەردوو هۆکار هەر یەکەو بە ئاست و جۆرێک کارتێکردنی خۆیان هەیە؟

هۆزان مەحمود: سەرەتا پێم وابێ هەژمارکردنی فاکتەری وەکو جیاوازیی بایەلۆژیی بۆ ئەوەی کە پیاوان بۆ وان؟ پێم وابێ فاکتەرێکی لاواز بێ و بە تێپەڕبوونی کاتیش ئەم فاکتەرە کەمرەنگتر بۆتەوە بە هۆی لێکۆڵینەوەی زانستیی و رۆڵی ژنانی رادیکاڵ و فێمێنیست لە بەرانگژببونەوەی رەهابوونی جیاوازیی بایەلۆژیی و هۆکاری سروشتیی... بەڵام ئەوە هەژمووونی ستراکتۆری پیاوسالاریی و سیستەمی سیاسیی پیاوانەیە کە ئەم شەرعیەتە دەداتە پیاوی کورد کە ئەوەندە خۆ بە مەزن بزانێ و ئەمەش بووەتە بەشێک لە بیرکردنەوەی کۆمەڵگە. چونکە زۆربەی دامودەزگە و مزگەوت و پەروەردە و فێرکردن و خێزان و پارتە سیاسییەکان بەرهەمهێنەرەوەی ئەم جۆرە

لە رۆڵی جێندەری سەپێنراون بەسەر تاکەکانی کۆمەڵگەدا. بە گرنگی دەزانم کە ئاماژە بەوەش بدەم کە دین و پیاوسالاریی و سیستەمە یەک لە دوا یەکەکانی حوکمڕانیی و دابونەریت و زۆر شتی تر بەرهەمی مرۆڤن، واتە دروست کراون. لەم سیستەمانەدا پیاو باڵادەست بووە و بە پێی یاسا دینیی و هەتا مەدەنییەکانیش کە دروستکراوی مرۆڤن ژن هەموو کات لە توندوتیژیی و مامەڵەی خراپ پتر شتێکیتری دەست نەکەوتوە. ژن و پیاو زادەی کۆمەڵگەیەکن و تیایدا پەروەردە دەکرین بە نۆرم و بەها کۆمەڵایەتییەکان کە لە لای ئێمە پیاو دەسەلاتی رەهای هەیە و ژنیش جیاواز لەوەی چ پێگەیەکی هەیە دیسان لە ژێر ئەم هەژموونەی دەسەڵاتی پیاو رزگاری نەبووە.

پایزە ئەحمەد: ئایە تەنیا پیاوان هۆکاری ئەو باری چەوسانەوەی ژنانن یان ژنانی ناهۆشیار و دەستەپاچەش رۆڵی خۆیان هەیە لە درێژەدانی ئەو بارەی خۆیان؟ چارە چییە.. یان چاکترین رێیەکانی چارەسەر چین لەو رووەوە؟

هۆزان مەحمود: کارێکی ئاسان نییە ئێمە پیاو وەکو تاک بخەینە دەرەوەی کۆی سیستەمێک کە لە بنەماوە کار لەسەر جیاکاریی چینایەتی و جێندەریی دەکا. بۆیەش بە پلەی یەکەم من وەکو تاک کێشەکان نابینم، بەڵکو گرنگە لە چوارچێوەی ئەو سیستەمە باوکسالاریی و سەرمایەدارییەدا ئەو کێشەیە ببینین کە پیاویش خۆی تیایدا قوربانییە بە شێوەیەک لە شێوەکان. ئاخر ئەمە چ پیاوەتییەکە کە تۆ شەو و رۆژ وەک پاسەوانی شەرەفی مێینەی ناو خانەوادەکەت ئامادەباشی کوشتن و توندوتیژیی بی؟ من ئەم رۆڵە داسەپێنراوە وەک رۆڵی زیندانەوانێک دەبینم کە لە زینداندا دەکوژێ و ئەشکەنجەی زیندانییەک دەدا بە بێ ئەوەی بیر بکاتەوە کە ئەمە چەندە کارێکی نامرۆڤانە و ئازاربەخشە.. بەڵکو پێی وایە ئەرکێکی نیشتمانیی بەجێهێناوە بێ ئاگا لەوەی پارێزەری دەسەلاتی رەوشتێکە کە ئەمیان کردوە بە جەلاد بۆ مانەوەی خۆیان... دەسەڵات لە بوارە جیاجیاکاندا لە رێگەی مزگەوت، پەروەردە و فێرکردن، پارتی سیاسیی، میلیتاریی، زیندان، رێکخراو و میدیاکان ئەم جۆرە توندوتیژیی و پیاوەتییە بەرهەم دێنێتەوە. هەڵسوکەوت و رەوشتی ناو دەسەڵات بە پێی بەرژەوەندیی خۆی و بۆ راگرتنی سیستەمەکەی پەیوەست دەبێ بە راگرتنی هەرەمێک لە دامودەزگەی پایەداریی و بارهێنانی پیاو وەکو بوونەوەرێکی مێرانە و جیا لە مێینە.

بۆیەش پیاوانی کورد ئەم رۆڵانە سەپاوە بەسەریاندا کە ئەگەر ئەمە نەکەن وەکو پیاوی جوامێر لە کۆی ئەو سیستەمەدا جێیان نابێتەوە. دیارە گرنگە هاوکات چ پیاو و چ ژن هۆشیار بن بەو جیاکاریی و رۆڵە جێندەرییە دروستکراو و سەپێنراوانە و بیخەنە ژێر پرسیار و بەرانگژی ببنەوە. هەروەها هاوکات گرنگە خودی پیاوانیش پرسیار دروست کەن لەسەر ئەو رۆڵە جیندەریی و مێرانییە زەقەی کە سەپێنراوە بەسەریاندا... نازانم تاکەی پیاوی کورد بە تایبەت رۆشنبیر و خوێندەوار و سیاسییە رادیکاڵەکان بە ئاشکرا خۆیان لە پیاوەتی و رەفتار و هەڵسوکەوتی پیاوسالارانەی ناو کۆمەڵگە دانامالن؟

ژن لە کۆمەڵگەی ئێمەدا سەدان ساڵ چەوسانەوە و کۆت و بەندی دینیی و کەلتووریی و سیاسیی لەسەر بووە و پێی پەروەردە کراوە. بۆیەش پێمان سەیر نەبێ زۆرجار ژنان خۆیان ئەستەمە بۆیان لە دەرەوەی ئەو کۆیلایەتییە جیهانێکی دیکە بێننە بەرچاویان و دانی پیدا بنێن. بەڵام دیسان ئەوەمان لە بیر نەچێ لە کوردستاندا ئێمە بۆ ماوەی دەیان ساڵ خاوەنی مێژوویکی پڕ لە داگیرکاریی و کوشتار و شەڕ و ناکۆکیی بووین ئەمەش رۆڵی خۆی دەبینێ لەسەر ئەوەی پرسی ئازادیی و مافی ژن گرنگیی پێ نەدرێ و تەنانە پشتگوێ بخرێ. نەبوونی رێکخراو و بزووتنەوەی ژنان کە بە هزر و رامانی رادیکالانەوە کار بکا لە سەر هۆشیاریی ژنان لایەنێکیتری نەبوونی هۆشیارییە لای ژنی کورد.

دیارە من پێم باشە ژن و پیاوی ئازادییخواز هاوکار بن لە رووبەڕووبونەوە بە وەها دۆخێک.. بەڵام من خوازیاری ئەوەم کە ژنان خۆیان رێکخەن و بە هزر و هۆشیاریی ژنانە و رێگە نەدەن هیچ لایەنێک دەست بخاتە ناو کاریانەوە...

پایزە ئەحمەد: هەر کەسێک لە ناخەوە بەو ژنکوژییە زۆرەی ئەو دواییانە رادەچڵەکێ یەکسەر پەنجەی تاوانکاریی بۆ حکومەت و تەواوی دەسەڵاتداران رادەکێشێ، بەرێزت لەو بارەوە چ دەبێژی؟

هۆزان مەحمود: زۆر راستە گرنگە مرۆڤ ئەم هۆشیارییەی هەبێ بۆ مافەکانی خۆی و روو بکاتە دەسەڵات و بە کەمتەرخەمی بزانێ لە ئاست پێشێلکارییەکانی مافی مرۆڤ و ژنان بە تایبەت.

گرنگە بزانین کە هەر سیستەمێکی حوکمڕانیی کەلتوور و بەها و نۆرمی تایبەت بە خۆی بەرهەم دێنێ لە رێگەی دامەزراوە و دامودەزگەکانیەوە.. ئەمە لە کوردستاندا بە ئاشکرا هەستی پێ دەکەین لە ژیانەوەی بەها و نۆرمە خێڵەکییەکان و کەلتووری دژە ژن و بڵاوبوونەوەی نەزانیی و خوارافە بەو ئاستە بڵاوەی ئێستا لە ماوەی بیست ساڵی دەسەڵاتی خۆماڵییدا هاتوونەتە دی. دیارە کاریگەریی ناوچەیی بەسەرمانەوە هەیە، بەڵام بە پلەی یەکەم دەسەڵاتی کوردی بەرپرسە لە ئاست داڕووخانی کۆمەڵگەی کوردی و گەڕانەوەی بەرەو دواوە لە زۆربەی بوارەکاندا بە تایبەت لە ئاست پرسی ژناندا.

پایزە ئەحمەد: لەبەرچی ژنان زۆر بە کەمیی بەشداریی لە رێکخراوەکانی ژنان دەکەن؟ یان لەبەرچی زۆربەی زۆری ژنان رێکخراوەکانی ژنان بە پشتوپەنای خۆیان و داکۆکیکەر لە ماف و ئازادییەکانیان نازانن؟ ئایە ئەوەش بە هۆی دەستتێوەردانی پیاوانە؟ ئایە بەرێزت بە باشتری نازانی رێکخراوی ژنان لە ژنان و پیاوانی یەکسانییخواز پێکبێ؟

هۆزان مەحمود: هۆکار زۆرن بۆ ئەوەی کە بۆچی ژنان لە کوردستان رێکخراوەکان بە پشت و پەنای خۆیان نازانن. یەکێک لەوانە ئێمە لە کوردستان بە راستیی شتێکمان نەبووە و نییە بە ناوی رێکخراوی ژنان کە جەماوەریی بێ و هاوکات ئاستی هۆشیاریی و هزریی ژنان بەرێتە سەر لە بەرامبەر چەوسانەوە و توندوتیژیی کە دژی ژنان هەیە. هۆیەکیتریش ئەوەیە کە زۆرێک لە رێکخراوەکانی ژنان لە کوردستان پیاو پەیرە و پرۆگرامەکانی بۆ نووسیون و چەند پیاوێکی حیزبیی دەسەڵاتیان هەبووە بەسەر ئەم رێکخراوانەداو تەنانە ت دەستێوەردان لە زۆر کاری رێکخراوەکە و هەتا لاوازکردنی ئەم رێکخراوانە و گۆڕین و هەڵبژاردنی ژنەکان بۆ پۆستە جیاکان لەم رێکخراوانەدا بە پێی خواستی پیاوانی حیزبیی بووە.. ئیتر ژنێکی کورد کە بە دەیان هۆکار دەچەوسێتەوە چۆن بێتە ناو وەها رێکخراوگەلێکەوە؟ ئەمە لە کاتێکدا ژنانێک کە لە رێکخراوەکاندان بە شێوەیەکی تر ملکەچی ئەجێندای پیاوانی ناو حیزبەکانن چۆن بتوانن فریادرەسی ژنانی چەوساوە بن؟

هەست دەکەم زۆر جار ئەوەندەی بۆ خۆهەڵنانی سیاسیی پرسی ژنان بەکار هاتوە نیوە ئەوەندە بە راشکاویی لەسەر پرسەکە کارنەکراوە.. دیارە ژنانێک کە خۆیان لەم رێکخراوانەدا بوون یان هەن بەشێکن لەم دۆخە، چونکە بە پلەی یەکەم هەژموونی دەسەڵاتی پیاوانی سیاسییان قبوڵ کردوە بەسەر خۆیان و رێکخراوەکانیاندا...

هەروا ئەوەندەی کاری خۆنواندن کراوە و دواتر بێ دەنگیی لێکراوە نیو ئەوەندە لە ناو ژناندا کار نەکراوە بۆ بردنەسەرەوەی هۆشیارییان... دیارە ئەم رێکخراوانە یان لە لایەن دەسەڵاتی هەرێم و حیزبەکانەوە پشتیوانیی دەکرێن یان دەوڵەتانی ئەمەریکی و بەریتانی و ئەوروپی کە ئەوانیش ئەجێندای خۆیان هەیە و زۆرجار لە رێگەی کەسانی نێوخۆییەوە واتە کورد زمان ئەم پرۆژە و ئەجێندایانەی خۆیان دەبەنە پێش و هەژموونی کەلتووری خۆیان دەسەپێنن بەسەر کوردستاندا.. ئەم جۆرە کارکردن و دەستێوەردانە لە لایەن رێکخراوەکانی سەر بە دەوڵەتانی ئەوروپی و ئەمەریکی لە زۆربەی وڵاتانی دوای شەڕدا هەن و لە ژێر ناوی بنیاتنانەوە و کۆمەڵێک پرۆژەی لەم بابەتە بە دوای ئەجێندای ترەوەن... ئاخر لەم کەشوهەوایەدا ژنی کورد چۆن بتوانێت ئەمانە بە پشت و پەنا بزانێ؟ لە کاتێکدا لە هەردوو کەیسەکەدا ئەوەی مەبەستی ئەم رێکخراوانە نییە کارکردن و هۆشیارکردنەوەی ژنانە لە دژی ستەم و چەوسانەوە.

بۆیەش کۆمەڵگەی کوردستان وەکو تاقیگەیەکی لێهاتوە بۆ کاکردن لە بواری ژناندا، هەموو شتێکی تێدا تاقی کراوەتەوە و هەموو شێوازێکی کارکردن و پرۆژە و رێکخراوی حکومیی و ناحکومیی و بیانیی و زۆر شتی تر، بەڵام بە براوی من بە بنبەست گەیشتوە... هەروا ژنانی رێکخراوەکان و هەموومان بەرپرسیارین لە ئاست ئەو دۆخەدا... دەبێ لەبیرکردنەوەی چارەسەرێکی بنەڕەتییتر بین ، پێم وانییە ئەگەر رێکخراوێک دروست بێ پیاو و ژنی یەکسانییخوازی تێدا بێ ئیتر کێشەی ژنان چارەسەر دەبێ یان کەم دەبێ... بەڵکو یەکێک لە کێشەکان ئەوەیە کە زۆربەی ژنانێک کە لەو بوارەدا کاردەکەن ژنانی چینی مامناوەندن و کارمەندن، هەروا ئەزموونی ژنێکی چەوساوە و زەحمەتکێشیان نییە و هەست دەکەم میکانیزمی کارکردنیان پەیدا نەکردوە و یان گرنگی نییە بۆیان بۆ چۆنێتیی کارکردن و رێکخستنی هەموو ژنان لە هەر چێن و باکگراوندێک بن.. ئێمە گرنگە لە روانگەی جیاوازیی چینایەتی و بەرژەوەندیی چینەکانەوە سەیری کێشەی ژن بکەین... ژنێکی چینی مام ناوەند یان چینی باڵادەست ناتوانێ وتەبێژ و فریادرەسی ژنێکی هەژار

و کرێکار و نەخوێندەوار بێ ئەمە راستییەکی تاڵە بەڵام گرنگە بیڵێین. بۆیە گرنگە ئەمە لە ناو ژنانێک کە لەو بوارەدا چالاکن و لەوێن گفتوگۆ و راگۆڕینەوە بکرێ و رەخنە لە خۆیان بگرن و بزانن چ رێگەچارەیەک باشە بۆ کارکردن و هێنانەمەیدانی ژنان.

پایزە ئەحمەد: خۆت وەک ژن تا چەند لە بەرانبەر هاوسەر یان باوک و برا یان هەر نێرێک کە لەگەڵی دەژی لە چەوسانەوەی پیاوسالاریی رزگار بووی؟ کێشەکان چین کە تا ئێستا خۆت یان خۆت لە چوارچێوەی ژنان بە گشتیی بە تەواویی لە بندەستی پیاوانی کۆنەپەرست و چەوسێنەر یان سیستەمی پیاوسالاریی ئازاد نەبووی؟ رێگەچارەکانت چین؟

هۆزان مەحمود: دیارە لەوانەیە زۆر ئازادیی هەیە کە زۆربەی ژنان نیانە و من ئەوەم بەدەستهێنابێ، بەڵام دیسان ئەم ئازادییانە هەمووی دانپیادانراون و رێگەپێدراون.. لە روانگەی زۆرێک لە ژن و پیاوی کوردەوە لەوانەیە کەسێکی وەکو من زۆر سنووری بەزاندبێ هەر لەوەی کە راشکاوانە باس لە زۆر کێشە دەکەم کە تا ئێستاش تابۆیە، بڕیاردان لەسەر زۆربەی لایەنەکانی ژیانی خۆم و... هتد بەڵام ئەمە شتێکی سەرەتاییە لە روانگەی منەوە بۆ کەسێک کە لە ئەوروپادا دەژی، بەڵام بۆ ژنێکی کورد خەونە تەنانەت هەندێک لەوانەش کە لە ئەوروپا دەژین... چونکە ئێمە لە باکگراوندێکەوە هاتووین هەموو لایەنەکانی ژیانی ژنێک تا لە ماڵەباوک دایە بۆی دیار دەکرێ و دواتریش کە ناچارە هاوسەرگیریی بکا هاوسەری ژیان و مەرگی بۆ دیار دەکرێ... کێشەکە لەوەدا نییە کە من تا چەند لە ژێر چەوسانەوەی پیاوسالاریی و پیاو و برا و باوک دەرچووم، کێشەکە لە راستییدا ئەوەیە لە بنەڕەتدا ئێمە چاوەڕوانیمان چییە لە ژیانێکی ئازاد؟ چۆن دەڕوانینە ئازادیی و چی بە ئازادیی دەزانین؟

من وەکو خۆم تا ئەم ساتەش سەرەڕای بوونی کۆمەڵێکی زۆر لە "ئازادیی" هێشتا ناتوانم خۆم بە ئازاد بزانم چونکە لە کۆمەڵگەیەکەوە هاتووم ژن تا ئێستاش پلە دووە و لە زۆربەی بوارەکاندا وەکو مرۆڤی کەم توانا و کەم عەقڵ مامەڵەی لەگەڵ دەکرێ.. لە ئەورووپاش پیاوسالاریی هەیە و هەستی پێ دەکەم.. لە شوێنی کار و زانکۆ و زۆر شوێنیتر، بەڵام بەو زەقییەی کوردستان نییە.. لێرە پیاوەتی و پیاوسالاریی بە جۆرێک دیموکراتیزە کراون.. هەر بۆیەش وەکو ژنێک تا ژنان بە شێوەیەکی گشتیی ئازاد نەبن من ناتوانم چێژ ببەم لەم رادەیە لە ئازادیی کە هەمە.. لەبەرئەوە بەشێکی زۆر لە ژیانم تەرخان کردوە بۆ کارکردن لە سەر پرسی ژنان و بەرهەڵستکردنی توندوتیژیی و چەوسانەوەی سەر ژنان و کۆمەڵگە بە گشتیی.

رێگەچارە ئەوەیە کە کۆمەڵگەی ئێمە بە ژن و پیاوەوە لە سەر پرسی ئازادیی ژنان و دیارکردنی ژیانی تاکەکەسیی لە دەرەوەی دەسەڵاتی خانەوادە و پیاو و خێڵەوە فەراهەم بکرێ بۆ هەموو تاکەکانی کۆمەڵگە.. دواتریش بەرانگژبوونەوەی سیستەمی سیاسیی کە لەسەر بنەمای جیاوازیی چینایەتی و خێڵەکیی و دینیی دەڕواتە پێش، هەروا کۆمەڵێک ماف و ئازادیی تاکەکەسیی هەیە بە فەرمیی و لە رێگەی یاساکانەوە دابین بکرێن. ئەمانە لانی کەمن بۆ مسۆگەرکردنی هەندێک ئازادیی و مافی تاکەکان لە کۆمەڵگەدا.

٣٣- خونچەخاس:

تا دین و داب و دەسەڵات کوڕان لەگەڵ شیرپێدان فێر بکەن
پارێزەری (شەرەف و ناموس) بن، هەرگیز ژنان رزگار نابن.

پایزە ئەحمەد: ئایە خودی پێکهاتەی سروشتی پیاو وەک رەگەزی نێر پیاوان بەو جۆرە ئافەریدە دەکا؟ یان ئەوە دابونەریت و دین و دەسەڵاتە پیاوان بەو شێوەیە بەرهەم دەهێنن کە هەن، یان هەردوو هۆکار هەر یەکەو بە ئاست و جۆرێک کارتێکردنی خۆیان هەیە؟

خونچەخاس: بێگومان هۆکاری تێڕوانین و بیرکردنەوەی پیاوان لە ئاست ژناندا بەرهەمی دابونەریت و دین و دەسەڵاتە لە کۆمەڵگە، کە لە پەروەردەی منداڵان لە نێو خێزان، باخچەی ساوایان، قوتابخانە و بە گشتیی لە کۆمەڵگەدا رەنگ دەداتەوە.

دەسەڵات لە رێی دەرکردنی یاسا و پەیڕەوەکانی، کاریگەریی زۆری هەیە لە رێنمایی و دانانی ریبازی پەروەردە لە وڵاتدا. بۆ نموونە ئەو پیاوەی لە ئێرانە لە بواری سروشتییەوە هیچ جیاوازییەکی نییە لەگەڵ پیاوی وڵاتێکی ئەوروپی، بەڵام جیاوازیی ژینگەی پەروەردە کاریگەریی هەبووە لەسەر چۆنیەتی تێگەیشتن و هەڵسوکەوتی لەگەڵ رەگەزی مێینە. لە پەروەردەکردنی کوڕان لە جیاتی رەوشتی مرۆڤدۆستیی و هەڵسوکەوت لە رووی ویژدانەوە، فێر دەکرێن چۆن پارێزگاریی لە (شەرەف و ناموس)یان بکەن کە بریتییە لە چاودێرییکردنی دایک و خوشک!! واتە فێر دەکرێن ئەوە ئەرکی سەرەکییە، جا ئەگەر مێشکی منداڵێک لە سەرەتاوە بەوە وێران بکرێ، بەرهەمی چییە وەک نەوەی دوارۆژی وڵات؟ بۆ بەدبەختیی شێوەی پەروەردەی زۆرینەی کورد، راست بە ئاراستەی ئامانج و بەرژەوەندیی دوژمن و داگیرکەری نیشتیمانە.

پایزە ئەحمەد: ئایە تەنیا پیاوان هۆکاری ئەو باری چەوسانەوەی ژنانن یان ژنانی ناهۆشیار و دەستەپاچەش رۆڵی خۆیان هەیە لە درێژەدانی ئەو بارەی خۆیان؟ چارە چییە.. یان چاکترین رێیەکانی چارەسەر چین لەو رووەوە؟

خونچەخاس: هیچ پاساوێک نییە بۆ راستەوخۆ شکاندنەوەی تاوان بە رووی ژناندا، دوای قوربانییبوونیان کە هۆکارەکە بە ئاشکرا سەرچاوەی سیستەمی باڵادەستی کۆمەڵگەیە، پرسیارکردن لە ئاست شکستی یەکسانخوازیی و بەرخوردی پیاوان لەگەڵ ژنان، بێ ئەنجامە کە نەتوانین ئاوڕ لە کاریگەریی دین و کاردانەوەکانی بدەینەوە لەسەر پێگەیشتنی تاک لە کۆمەڵگەیەکدا کە هێزی پیاوانی دینیی تێیدا باڵادەستە، راستییەکی بەڵگەنەویستە کە پێناسەی مامۆستایەکی دینیی لەمەڕ مافی ژنان یا تێڕوانین و تێگەیشتنیان لە ئاست توندوتیژیی و تاوان دژی ژنان، زۆر جیاوازە لەوەی یاساکانی جاڕنامەی مافی مرۆڤ پەیڕەوی دەکا. رۆڵ و پێگەی ژنان لە کۆمەڵگەدا پەیوەستە بە جۆری سیستەمی حوکمڕانیی لەو وڵاتە. لە کۆنفرانسێک بووم کە تێیدا بالوێزی ئەفغانستان لە نۆروێژ خانمی (مەنیژە باختەری) لە وتارێکدا گوتی: لە وڵاتەکەم لە ژێر دەسەڵاتی تالیبان ژنان لە رووی جیاوازیی رەنگ و کۆن و نوێی نقابەکانیان لێک جودا دەکرانەوە. دەمێکە گوتوومە پیاوان زۆر جار وەک ئێمە قوربانی کۆی کاریگەریی هێزی دین و دابونەریتن کە لە بەردی بناغەی سیستەمی پەروەردە رەگی داکوتاوە، کوا رێگە دراوە پیاوی کورد چێژ لە ئازادیی ژن و ژیان ببینێ؟ ها پێڕابگا کار بکا بۆ بژێوی خێزان و لەگەڵ ئەوەشدا خەریکی چاودێریی (شەرەف و ناموس)ی ژن دەبێ، پیاو بۆتە قوربانی قەیرانێکی پڕ ئازاری دوور لە ئارامیی دەروونیی. هۆکارەکان زۆرن، مێژووی کورد بە گشتیی، ئێستاش نەبوونی کەش و هەوایەکی سەقامگیر لە رووی ئابووریی و ئازادیی و رەخسانی هەلومەرجی یەکسان لە بواری خۆپێگەیاندن و بەرەوپێشچوون، بەشێکن لە کۆسپەکان. لێرە کە من باسی پیاو دەکەم کەسانی وەک (دڵشاد کەلاری) حیساب ناکەم کە ٤ ژنی سواری مۆنیکا دەکا، بەڵام پێیوایە ئێستاش دەبێ خەڵک بە سواری حوشتر بخوڵێنەوە. هۆشیارکردنەوەی کۆمەڵگە لە رێی کەناڵەکانی راگەیاندن و فێرگەکان کاریگەریی هەیە لەسەر گۆڕینی روانگەی خەڵک بۆ کێشەکان. دەستنیشانکردن و نیشاندانی دیاردەکان وەک کێشەی تاک و کۆمەڵگە، هەنگاوی یەکەمە بۆ گۆڕانکاریی. بەڵام بە بێ پشتگیریی و سەروەریی یاسا لە ئاست چەوسانەوە و و توندوتیژیی، پاراستنی مافی تاک سەقامگیر نابێ لە کۆمەڵگە.

پایزە ئەحمەد: هەر کەسێک لە ناخەوە بەو ژنکوژییە زۆرەی ئەو دواییانە رادەچڵەکێ یەکسەر پەنجەی تاوانکاریی بۆ حکومەت و تەواوی دەسەڵاتداران رادەکێشێ، بەڕێزت لەو بارەوە چ دەبێژی؟

خونچەخاس: بێگومان پارستنی گیان و مافەکانی تاکی کۆمەڵگە لە ئەستۆی دەسەڵاتە. بەڵام قسەکردن و کردار دوو شتی جیاوازن، با نموونەیەک بێنمەوە؛ ماوەیەک لەمەوبەر لێرە لە نۆروێژ پیاوێکی کوردی باشوور دوای ئەوەی ژنەکەی لێی جوداببۆوە، لە بازاڕ لەبەرچاوی منداڵەکانی ١٧ چەقوی لە ژنەکەی دا و کوشتی، لە دادگا بە بەشداریی نوێنەرانی کۆمەڵگە، چاودێر و توێژەری بواری کێشە کۆمەڵایەتییەکان، پیاوەکە لە وەرگێڕەکەی تەنیشت خۆی دەپرسێ: "لە نێو کوردەکان چۆن باسم دەکەن، دەڵێن دەستی خۆش بێ.. پیاو بوو ژنەکەی خۆی کوشت؟" ئەو نموونە دەگمەن نییە، زۆرن لەو کارەساتانە. لێرەدا دەردەکەوێ کە لە وڵاتی یاسا و مافی مرۆڤ، ناتوانرێ ئەو هەڵانە راست بکرێنەوە کە پیاوەکە لەگەڵ شیرپێدرانی فێری کراوە. ئەنجامەکەی کارەساتێکە کە بەرۆکی هەموو ئەندامانی خێزان و دەوروبەری دەگرێتەوە. ئەوەی کە من بە کەمتەرخەمیی زەقی دەسەڵاتی ئێستای کوردی دەزانم، ئەوەیە کە هیچ سنوورێکی یاسایی نییە بۆ کەسانی دینیی لە ئاست وتار و وتەکانیان کە زۆر جار بە ئاشکرا دژ بە سەرەتاییترین مافی ژنن، خەڵک هان دەدەن بۆ کردەوەی توندوتیژیی و چەوسانەوەی ژن لە کۆمەڵگە و لە نێو خێزان، ناتوانرێ بە هۆی دابونەریتی باب و باپیران، یا باشتر وایە بڵێین نەریتی سەپێنراوی داگیرکەران، چاو لە چەوسانەوە و بەرەوپێشنەبردنی ئاستی ژنان بپۆشین.

ئێستاش گەنجی کورد فێردەکەن کە لە ئاست کوشتنی ژنێک بڵێ: "بە بێ گومان بێ تاوان نەکوژراوە"! کەواتە کۆمەڵگەی کوردەواری لە زۆر لاوە گیرۆدەیە و رێکخستنی پلانی هەمەلایەنە و بەربڵاوی لەو بارەوە دەوێ. بە داخەوە لە بەشی ئازادی کوردستان خزمەتگوزاریی پسپۆڕیی لە بواری کێشە جۆراوجۆراکانی دەروونیی کەمە، کە لەوانەیە بەشێک بێ لە هۆکاری کوشتن و توندوتیژیی لە کۆمەڵگەدا.

پایزە ئەحمەد: لەبەرچی ژنان زۆر بە کەمیی بەشداریی لە رێکخراوەکانی ژنان دەکەن؟ یان لەبەرچی زۆربەی زۆری ژنان رێکخراوەکانی ژنان بە پشتوپەنای خۆیان و داکۆکیکەر لە ماف و ئازادییەکانیان نازانن؟ ئایە ئەوەش بە هۆی دەستتێوەردانی پیاوانە؟ ئایە بەڕێزت بە باشتری نازانی رێکخراوی ژنان لە ژنان و پیاوانی یەکسانییخواز پێکبێ؟

خونچەخاس: من پێموایە هۆی سەرەکیی متمانەنەبوونی رێکخراوەکان دەگەڕێتەوە بۆ ئەزموونی ژێردەستەیی کورد وەک نەتەوە.

لە کۆمەڵگە و لە نێو خێزان چەوساوە شوێنی چەوسێنەر دەگرێتەوە لە پێگەی خۆی، پاشان لە شێوازی پەروەردەی کوردەواری گرنگیی نادرێ بە دروستکردنی تاکی سەربەخۆ و خاوەن (ئیرادە).

لێرەشدا قوربانی یەکەم ژنە. بە هۆی نەبوونی پەروەردەی تەندروست و قوربانیکردنی ئامانج و بەرژەوەندیی تاک لە بەرابەر بەرژەوەندیی خێڵ، خێزان و کۆمەڵگە، دەبێتە هۆی رووخانی بڕوا و (ئیرادە)ی تاک لە بەرەنگاربوونەوەی لەگەڵ دژوارییەکانی ژیان. کاتێک مرۆڤ بڕوای بە بوونی توانای خۆی نەبوو، ئاستەمە متمانە بە کارمەندی رێکخراوی خێرخواز و خزمەتگوزار بکا. کاریگەریی پیاو بێ وێنە نییە لەو بوارە، باوک و برای کورد حەز ناکەن کچ چالاکی رێکخراو بێ و بە هەڕەشە بۆ سەر کەسایەتی خێزانەکەیان تەماشای دەکەن، زۆر جار مەلاکان دەڵێن لەوەتەی رێکخراواکانی ژنان زۆر بوونە، کێشە و ئاژاوەی خێزان و کۆمەڵگە پتر بوونە، ئەوەش کاریگەریی نەرێنیی هەیە بۆ متمانەی باوک و برای کچانی کورد کە دەبێ گوێڕایەڵی پیاوانی ماڵەوەیان بن. بە رای من کارکردن لە رێکخراوی دژ بە توندوتیژیی ژنان پێوستی بە ئاستی پسپۆڕیی لە بواری کێشەکاندا هەیە. بۆیە جیاوازیی رەگەز نابێ پێوەر بێ بۆ پۆست وەرگرتن. ئەو کەسەی لەو شوێنە ئەرک بەرێوەدەبا دەبێ بێلایەن لە رووی مرۆڤدۆستیی و موراڵیی بەرز متمانەی خەڵک وەدەست بێنێ.

پایزە ئەحمەد: خۆت وەک ژن تا چەند لە بەرانبەر هاوسەر یان باوک و برا یان هەر نێرێک کە لەگەڵی دەژی لە چەوسانەوەی پیاوسالاریی رزگار بووی؟ کێشەکان چین کە تا ئێستا خۆت یان خۆت لە چوارچێوەی ژنان بە گشتیی بە تەواویی لە بندەستی پیاوانی کۆنەپەرست و چەوسێنەر یان سیستەمی پیاوسالاریی ئازاد نەبووی؟ رێگەچارەکانت چین؟

خونچەخاس: دەتونم بڵێم ئازادییەکی زۆرم وەدەست هێناوە، ئەوەش دەستکەوتی کۆششی خۆم و گۆڕانی روانگەی باوک و هاوسەرم بووە لە ئاست توانای ژن لە کۆمەڵگەدا. براکانم هەمیشە وەک هاوڕێیەکی نزیکم بوون، کە جێی متمانەم بوونە و پشتگیرییان کردووم. ئێستا کێشەیەکی وام نییە رێگرم بێ لە ئاست ویست و ئامانجاکانم. رێگەچارە بۆ من ئەوە بوو کە کوڵ نەدەم، لە ئاستەمترین دەمی ژیانم هێندە بێ هیوا نەبووم کە گۆڕانکاریی لە داهاتوومدا نەبینم. کۆششم کردووە دەست لە (ئیرادە)ی خۆم بەرنەدەم بۆ گەیشتن بە ئامانجی خۆم.

ئەمڕۆ دەبێ ژنان ئامانجی بەرزیان هەبێ بۆ داهاتووی خۆیان. ناکرێ چیتر ژن خۆی کەم نرخ و کۆت و زنجیر بکا بۆ بڕێک زێڕ و دەستکەوتی مادیی. پێشکەوتنی کۆمەڵگە لە دەستی ژن دایە، بێ هاتنەمەیدانی ژن بۆ نێو پۆست و سیستەمی بەڕێوەبردنی وڵات، یەکسانیی و بنبڕکردنی چەوسانەوە ناهێتەدی. بۆیە بەرزکردنەوەی ئاستی خوێندنی کچان گرنگە.

٣٤- سەمیرە ئەحمەد:

نابەرابەریی ئەنجامی سەپاندنی دین و فەرهەنگی پیاوسالارییە،
ژنکوژییش کە دەسەڵات لێی بەرپرسە بەرهەمی ئەو سەپاندنەیە.

پایزە ئەحمەد: ئایە خودی پێکهاتەی سروشتی پیاو وەک رەگەزی نێر پیاوان بەو جۆرە ئافەریدە دەکا؟ یان ئەوە دابونەریت و دین و دەسەڵاتە پیاوان بەو شێوەیە بەرهەم دەهێنن کە هەن، یان هەردوو هۆکار هەر یەکەو بە ئاست و جۆرێک کارتێکردنی خۆیان هەیە؟

سەمیرە ئەحمەد: بە رای من ژن و پیاو هەردوکیان قوربانی سیستەمێکن کە لەسەر جوداکاریی چینایەتی و رەگەزیی و هەلاواردنی مرۆڤەکان دامەزراوە. راستە کە لە باری پێکهاتنی بایۆلۆژییەوە ژن و پیاو جیاوازییەکیان هەیە. بەڵام ژنبوون و پیاوبوون وەک هەر چەمکێکی سیاسیی و کۆمەڵایەتی تر دروست دەکرێ کاتێک تێکەڵ بە یاسا و سیاسەت و دەسەڵات و دین و فەرهەنگ دەکرێ و بە قازانجی چینی دەسەڵاتدار جوداکاریی رەگەزیی لێ بەرهەم دێ و بە ژێردەستەبوونی ژنان تەواود ەبێ. دیارە لەو کۆمەڵگەیانەدا کە دین باڵادەستیی هەیە و فەرهەنگی پیاوسالاریی و نەتەوەیی و دینیی لە لایەن گرووپی دەسەڵاتدارەوە بەرهەم دێ و دەسەپێندرێ.. چەوسانەوەی پتری ژنان بە دەستی پیاوانی لێدەکەوێتەوە. مەبەستم ئەوەیە کە هەموو دینەکانە و هەموو فەرهەنگی پیاوسالاریی لەسەر ئاستی جیهاندا ژنان لە خێزان و کۆمەڵگەدا و لە بەرامبەریدا ژێردەستە و کۆیلە دەکا.. بۆ نموونە لە بەریتانیادا سەردەمێک بە پێی بریاری کەنیسە، ئەو ژنانەی سۆزانیی بوون یان ئەفسوونگەر بوون، یان پەیوەندییان لەگەڵ پیاوی دیکە هەبووە، ئەوان بە فەرمانی کەنیسە بە زیندوویی لە سەربانی کەنیسەکە فڕێدراون.. ئێستا پاشماوەی ئەو ئێسکە پرووسکانە هەیە. هەروا دینی ئیسلامیش کە هەمووبان بە ئاشکرا دەزانین سادەترین خاڵی لەو بارەوە ئەوەیە کە ژن بە نیوەی پیاو دادەنێ.. وەک میرات و شایەدیی.

پایزە ئەحمەد: ئایە تەنیا پیاوان هۆکاری ئەو باری چەوسانەوەی ژنانن یان ژنانی ناهۆشیار و دەستەپاچەش رۆڵی خۆیان هەیە لە درێژەدانی ئەو بارەی خۆیان؟ چارە چییە.. یان چاکترین رێیەکانی چارەسەر چین لەو رووەوە؟

سەمیرە ئەحمەد: وەک لە پێشەوە گوتم ئەوە خودی پیاوان خۆیان نین چەوسێنەر بن و ژنانیش خۆیان خوازیاری ئەو چەوسانەوەیە نین لە جیهاندا کە بە دەیان شێوە نابەرابەریی و چەوسانەوە داسەپاوە و کۆمەڵگەی دابەشکردوە: لەسەر بنچینەی جوداکارییەکانی وەک (نەتەوەی جیاواز، رەنگی جیاواز، دینی جیاواز، رەگەزی جیاواز،... هتد) ئەمانەو داتاشینی پاساو و یاسای دژەمرۆیی جیاواز بۆ ئەمانە. هەر کەسێک ژن بێ یان پیاو بەو عەقڵیەتەوە لەدایک نابێ، بەڵکو ئەو هۆکارانە لە منداڵیەوە پەروەدەیان دەکەن.. کاتێکیش گەورە دەبن وەک خوویەک دووبارەی دەکەنەوە و بە بڕوایەکی چەسپاو مامەڵەی پێدەکەن، هەموو ئەمانە بە دژی ژنان دەکەوێتەوە. یەکەم شت ئەوە سیستەمی کۆمەڵگەیە کە وای باردەهێنێ، کە پیاو خۆی بە باشتر و پتر بزانێ و ژن بە پلە دوو سەیر بکا، بەدبەختیی ژنانیش لەوەدایە کە هەموو شتێک دژیانە، یاسا، دارِمانی ئابووریی، دین، پیاوبوون، خێزان، فەرهەنگ... هتد، لە بارێکی ئاوەهاشدا ژنان مرۆڤی بێ پشت و پەنان و کۆیلەی ئەو هەلومەرجە دژوارە تووشی نامۆیی دەبن.. جا گەر بۆ باڵادەستیی پیاوانیش ملکەچ بن کارێکی ئارەزوومەندانە نییە بەڵکو ملکەچی و بەزۆرە. تۆ زیندانییەک بهێنە پێش چاوی خۆت کە هەموو شتێک دژی بێ تەنانەت دیوارەکانیش و جەلادیش بەسەریەوە بێ، چ ریگەیەک هەیە بۆ مانەوەی ژیان لەوە پتر قەبووڵی بکا.

پایزە ئەحمەد: هەر کەسێک لە ناخەوە بەو ژنکوژییە زۆرەی ئەو دواییانە رادەچڵەکێ یەکسەر پەنجەی تاوانکاریی بۆ حکومەت و تەواوی دەسەڵاتداران رادەکێشێ، بەرێزت لەو بارەوە چ دەبێژی؟

سەمیرە ئەحمەد: بەڵێ بە بێ گومان فاکتەری هەرە بەهێز و سەرەکیی کە درێژەی بە ژنکوشتن داوە تا ئێستا لە کوردستان، دەسەڵاتدارانی حکومەتی هەرێمن، من وەک شایەتحاڵی سەردەمی راپەڕین ئەوەم لە یادە کە حیزبە دەسەڵاتدارەکانی ئێستای کوردستان خۆیان یەکەم لیستی کوشتنی ژنانیان گرت و لە ژێر ناوی بەدڕەوشتیی و "ژنانی بەعس"یەوە کەوتەنە کوشتنی ژنان لە کاتێکدا سەدان بەکرێگیراو و (مستەشار) و سەرانی بەعس لە ریزەکانی هەر ئەم حیزبانەدا بوون. دواتریش ئەم دەسەڵاتە یاساکانی (ئەحوالی شەخسی)ی بەعسییان بە میرات برد و تا ئێستاش کاری پێدەکەن.. کەوایە ئەوە راستییەکی بەڵگەنەویستە کە دەسەڵات سەرچاوە و هۆکاری ئەو شەپۆڵەیە لە کوشتنی ژنان.

پایزە ئەحمەد: لەبەرچی ژنان زۆر بە کەمیی بەشداریی لە رێکخراوەکانی ژنان دەکەن؟ یان لەبەرچی زۆربەی زۆری ژنان رێکخراوەکانی ژنان بە پشتوپەنای خۆیان و داکۆکیکەر لە ماف و ئازادییەکانیان نازانن؟ ئایە ئەوەش بە هۆی دەستتێوەردانی پیاوانە؟ ئایە بەرێزت بە باشتری نازانی رێکخراوی ژنان لە ژنان و پیاوانی یەکسانییخواز پێکبێ؟

سەمیرە ئەحمەد: سەرەتا بڵێم، ژنانێک لە کۆمەڵگە بە هەزار و یەک تەونی جاڵجاڵۆکە بەسترابێتەوە، نوقمی دەیان فەرهەنگ و دابونەریتی کۆنەپەرستانە کرابێ و کرابێتە کراس و لەبەری کرابێ، ژنانێک لە چوارچێوەی ماڵ و منداڵ بەخێوکردن و چوارچێوەی چێشتخانەدا راگیرابن دەبێ داوای چییان لێ بکەی! لە کاتێکدا بانگەوازی رۆژانەی هەموو میدیای بۆرژوازیی لە رادیۆ، تەلەفزیۆن، گۆڤار و رۆژنامە، ریکلام، بازاڕی کار، هەمووی فریودان و بانگەوازی فەرهەنگی دینیی و ناسیونالیستیی و جیاوازیی نێوان ژن و پیاو و جیاوازیی رەگەزییە، لە کاتێکدا بەرەی رادیکال، مرۆڤدۆست، کرێکاریی و چەپ و کۆمۆنیستیی زۆر لاوازە و لەو گۆڕەپانەکەدا نییە کە ژنان خۆشحاڵیی و بەرچاورۆشنییەکیان هەبێ تا ئەو رێکخراوانە شوێنی دڵخوازی خۆیان بن، واتە ئەوە ببیننەوە کە دەتوانن خەباتی خۆیان بۆ مافەکانیان تێدا بەدی بکەن و بچن و کاری تێدا بکەن، سەردەمێک لە کوردستان لە دوای راپەرینی ئازاری ساڵی ١٩٩١ کە بەرەی چەپ و کۆمۆنیست هاتەمەیدان و لەگەڵ خەڵکی ستەمدیدەی کوردستاندا هێزەکانی رژێمی بەعسیان لە کوردستان دەرکرد و شووراکانیان دامەزراند، ژنان هێزی بەرچاو بوون لە راپەرین و شووراکان و بەدوایدا لە حیزبی کۆمۆنیستی کریکاریی و دواتر لە رێکخراوی سەربەخۆی ژناندا، بە تێروانینی من هیچ کەسێک ناتوانێ ئەو مێژووە و رەنگدانەوەکانی ئەو مێژووە کە رەوتێکی رادیکالی لە کوردستان بەرهەمهێنابوو لەسەر ژنان و هەتا رۆشنبیران و لاوان بە کەم بگرێ، بەڵام نوێنەرانی سەرمایەداران کە دەسەڵاتدارانی یەکێتی و پارتی بوون تا ئەو دەمانە لەژێر دەیان بیانوودا خۆیان ژنیان دەکوشت ئەو هەلومەرجەیان بۆ قەبووڵ نەدەکرا، بۆیە هێرشیان کردە سەر ئەو بەرە رادیکال و پێشکەوتووە، کە بە دژی فەرهەنگ و دابونەریت و دینێک بوو کە دەسەڵاتداران دەهۆڵیان بۆ دەکوتا، قسە و کردارەکانی ئەو کاتی رێکخراوی ژنان کە ئێمە دروستمانکرد لە دوو دەیەی لەمەوبەر ئێستا حیزبەکانی ئۆپۆزسیۆن و رێکخراوەکانی ژنان دەیانەوێ تەنیا لە بەرهەمەکەی بخۆن نەک راشکاوانە لە پێناو ماف و ئازادییەکانی ژنان و یەکسانکردنیان بە پیاوان تێبکۆشن.. هەر بۆیە ژنان بە پشت و پەنای خۆیان نازانن و لێیان کۆنابنەوە.

پایزە ئەحمەد: خۆت وەک ژن تا چەند لە بەرانبەر هاوسەر یان باوک و برا یان هەر نێرێک کە لەگەڵی دەژی لە چەوسانەوەی پیاوسالاریی رزگار بووی؟ کێشەکان چین کە تا ئێستا خۆت یان خۆت لە چوارچێوەی ژنان بە گشتیی بە تەواویی لە بندەستی پیاوانی کۆنەپەرست و چەوسێنەر یان سیستەمی پیاوسالاریی ئازاد نەبووی؟ رێگەچارەکانت چین؟

سەمیرە ئەحمەد: ژیانی خێزانیی من بەو دەرفەتەوە خۆشبەختیی پێداوم کە لەگەڵ کەسانێکی سیاسیی و چەپ و مرۆڤدۆستدا گوزەراندوومە، هەڵبەتە منیش وەک هەر ژنێک لەو کۆمەڵگەیەدا کە باسمان کرد، کێشەی خۆم هەیە، بەڵام کێشەکانی من لە خێزاندا ژێردەستەبوون بە هۆی ژنبوونەمەوە نییە وەک ژنانی ئاسایی کۆمەڵگە کە گیرۆدەی بوونە. ئاستی سەربەخۆیی لە بڕیار و لە چوونیەکییم لەگەڵ هاوسەر و برا و باوکدا تەنانەت ئازادییەک کە لە خێزاندا خۆم و کچەکانم هەمانە بەرهەمی باوەڕی چەپگەریی و مرۆڤدۆستییە.. برا و باوک و هاوسەریش بە ئاشکرا و بە کردەیی دانیان بەوەدا ناوە بۆ من و کچەکانم، دیارە ئەوەش لەخۆڕا بەدەست نەهاتووە بەڵکو بەرهەمی کۆششێکی زۆرە و هیچ کاتێکیش ئامادە نیم لە دەستی بدەم. پێویستە ئەوەش بڵێم بە شێوەیەکی گشتیی لە خێزانێک چاوم هەڵهێناوە کراوەتر بووە و بە رادەیەکی باش مافی ژنان و کچانی تێدا پارێزراو بووە.

==

نابەرابەریی ئەنجامی سەپاندنی دین و فەرهەنگی پیاوسالارییە،

ژنکوژییش کە دەسەڵات لێی بەرپرسە بەرهەمی ئەو سەپاندنەیە.

==

ئەو وتوویژانە لە رێکەوتی ٦ی ئۆکتۆبری ٢٠١٢ هەتا ٦ی دیسامبری ٢٠١٢ کراون.

سەرچاوە : ماڵپەرەی ئەمرۆ

تەوەری ساغکردنەوەی چەمکی یەکسانیی لە گفتارەوە بۆ رەفتار.

بارودۆخی جڤاکیی و پرسی یەکسانیی نێوان ژنان و پیاوان، قسە و باسی زۆر هەڵدەگرن، هەڵبەتە سەرەکییترین و پڕ بایەخترین خاڵی چەمکی یەکسانیی بریتییە لە ساغکردنەوەی ئەو چەمکە لە گفتارەوە بۆ رەفتار، پێمان باش بوو تەوەرێکی تایبەت لەو رووەوە ساز بدەین، هەر بۆ ئەو مەبەستە هێندێک نووسەر و رۆژنامەنووس یاخود هێندێک لەو کەسانەی کە لە بواری چالاکیی رێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی چالاکن یان هەر خۆیان وەک تاک چالاکیی لەو بارەوە دەنوێنن.. دەدوێنین و بە هاوکاریی ئەم ماڵپەڕە وەڵامەکانیان بڵاودەکەینەوە.

سازادانی: نەجیبە مەحمود

١- نەبەز کەمال*:

من بە راشکاویی دەیڵێم بڕوام بەو یەکسانییەی نێوان ژن و پیاو نییە کە مانای سڕینەوەی جیاوازییەکانی نێوان دوو رەگەزەکە بێ..

نەجیبە مەحمود: بەڕێزت وەک کەسێک کە بانگەشەی یەکسانیی نێوان ژنان و پیاوان دەکەی و خوازیاری ئەوەی ژنانیش وەک پیاوان لە گشت ماف و ئازادییەکان بەهرەمەند بن.. دەکرێ لە کار و چالاکییەکانت لەو بارەوە بدوێی کە بە گفتار یان بە رەفتار ئەنجامت داون؟

نەبەز کەمال: لەوانەیە من کەمترین قسەم لەسەر ئازادیی ژنان کردبێت و کەمترین بەشداریشم لەو چالاکییانەدا کردبێت کە تایبەت بوون بە ژنان و مافەکانیان، هەمیشە وتوومە ژن خۆی ئەبێت لە من باشتر بزانێت چی ئەوێت و هەوڵ بۆچی ئەدات و بەرژەوەندیی لە چیدایە و.. ئەوەی هەمە لەو بارەیەوە هەندێک وتارە لە رۆژنامەکاندا کە تیایاندا بۆچوونی خۆمم لە بارەی مەسەلەیەک یان رووداوێکی ژنانە دەرخستوە، یان وەڵامی نووسینی کەسێکم داوەتەوە، یان یادی قوربانییەکی ژنم بەسەرکردوەتەوە.. لەوانەشە بەڕێزت پێشتر لە میانەی قسەکردن و کۆمێنتەکانمەوە تا رادەیەک بۆچوونم لەو پرسەدا بزانیت.

من بە راشکاویی دەیڵێم بڕوام بەو یەکسانییەی نێوان ژن و پیاو نییە کە مانای سڕینەوەی جیاوازییەکانی نێوان دوو رەگەزەکە بێ.. بە پێچەوانەوە، ئەو دوو رەگەزە لە رووی بونیادەوە جیاوازن، هەر ئەو جیاوازییە بونیادییە وا دەکات لە رووی ئەرک و رەفتار و کۆمەڵێک شتی ترەوە جیاواز بن.. ئەمە ئەڵقەیەکی تری دابەشکردنی کاری کۆمەڵایەتییە و هیچ نەنگییەکی تێدا نییە.. بە راستی ئەو کاتەی ژنێک وا دەزانێت یەکسانبوونی لەگەڵ پیاو ئەوەی لێدەخوازێت وەک پیاو رەفتار بکات و جیاوازییەکان بسڕێتەوە، ئەوە بێ رێزیی بەرامبەر ژنبوونی خۆی دەکات.. ئەوە وەک ئەو رەشپێستە وایە کە لە بری ئەوەی داوا بکات وەک رەشپێستێک رێزی لێ بگیرێت، بچێت بە بۆدرە رەنگی خۆی سپی بکات و بەوە بیەوێت بگات بە یەکسانی و رێز بە دەست بهێنێت..

ئەمە بە کورتیی بۆچوونی منە، ئومێدەوارم فیکرەکەم گەشتبێت...

نەجیبە مەحمود: ئایە ئێوە وەک پیاوێک بە هەمان شێوەی هەر ژنێک - جا ئەو ژنە هاوسەرتە یان کیژ یان خوشک یان دایکتە یان هەر ژنێکە کە لەگەڵی دەژی - کاری خزمەتگوزاریی نێو ماڵ و بەخێوکردنی منداڵ ئەنجام دەدەن؟

نەبەز کەمال: من ئامادەم هاوکاریی هاوسەرەکەم بکەم لە ناو ماڵدا ئەوەندەی بتوانم، کردووشمە. بەڵام وەک وتم هاوکاریی ئەکەم، واتە ئەگەر بۆ نموونە ئەو سەرقاڵی موتابەعەکردنی درامایەک یان بەرنامەیەک بێت و من هەستم چایەک لێ بنێم، ئەوە مانای وا نییە چا لێنان کاری هەردووکمانە بە بێ جیاوازیی، بەڵکو کاری (ئەو)ەو من وەک هاوکارییەکی (ئەو) ئەنجامم داوە.. هەموو کارەکانی تریش بە هەمان شێوە.. من یەکسانییەکە لەوەدا دەبینم کە وەک ژنێک رێز لە ژن بگرم، جل شۆردن و چێشت لێنان و منداڵ بەخێوکردن و هەموو ئەو کارانەی دیکە کە کۆمەڵگا بەسەر ئەویدا سەپاندوون بە کاری نزمتر نەزانم لەو کارانەی کە خۆم دەیانکەم. ناسکیی و لاوازیی بونیادیی ئەو نەکەم بە بە هانەیەک بۆ سووکایەتیکردن پێی.

نەجیبە مەحمود: ئایا ئەگەر هاوسەرکەت یان کیژ یان خوشک یان دایکت یان هەر ژنێک کە لێتەوە نزیکە هەڵسوکەوتێکی سێکسیی لە دەرەوەی هاوسەرگیریی ئەنجام بدا وەک ئەوەی کە ئەگەر تۆ ئەنجامت دابێ یان ئەنجامت داوە.. هەڵوێستت چی دەبێ؟ ئایە هەر هەمان هەڵوێستت دەبێ بەرانبەریان وەک ئەوەی لە بەرانبەر کوڕ یان برا یان باوکت یان خۆت دەتبێ کە هەمان هەڵسوکەوتی سێکسیی ئەنجام دەدەن؟ ئەگەر نا.. ئایە یەکسانییخوازییەکەت نابێتە قسەیەکی رووت و بێ کردەوە؟

نەبەز کەمال: سەبارەت بە سێکس لە دەرەوەی چوارچێوەی هاوسەرگیریی، لێت ناشارمەوە کە من لەو ڕووەوە تا ئێستا پیرۆزییەکی زۆر دەدەم بەو چوارچێوەیە و لە توانامدا نییە بیشکێنم، هەڵبەتە لە بەرامبەرەکەشم قبووڵ ناکەم بیشکێنێت.. بەڵام قبووڵ ناکەم بەو مانایە نا کە سەری لە ملی ئەکەمەوە.. بڕوام بەو توندوتیژییە نییە، پەیوەندیی هاوسەرگیریی، یان دڵداریی، یان هاوڕێیەتی سێکسیی، ئەوانە لەسەر بنەمای رەزامەندیی دوولایەنە دائەمەزرێن، کاتێک کەسی بەرامبەرم منی نەویست زۆر بە سادەیی منیش ئەم ناوێت و هیچی تر. واتە جیابوونەوە و دوورکەوتنەوە لەو حاڵەتەدا شیاوترین چارەسەرە بە بۆچوونی من.

نەجیبە مەحمود: لەگەڵ ئەوەی پیاوانن ئەنجامدەری دەستدرێژیین بۆ سەر ژنان، هاوکات هەر ئەو پیاوانەن کە ژن بە شەرەفی خێزان دەزانن، تۆ ئەو دوو جۆر هەڵسوکەوت و دوو کەسایەتییەی پیاوان چۆن هەڵدەسەنگێنی؟

نەبەز کەمال: وا بزانم تا رادەیەک وەڵامی ئەم پرسیارە هەمان ئەو قسانەیە کە کردوومن، من ناڵێم شەرەف، ئەڵێم پیرۆزیی خێزان، یان پیرۆزیی پەیوەندیی.. شکاندنی ئەو پیرۆزییە لە هەر لایەکی پەیوەندییەکەوە بێت هەمان شتە و ئەگەر سزایەک هەبێت لایەکیان شایستەی ئەو سزایە بێت، ئەوە لایەکەی تریش شایستەی هەمان سزایە.. ئەگەرچی ئەگەڕێمەوە و ئەڵێم دژی سزادانم بە هەموو جۆرێک.. ئەمە ئازادیی هەڵبژاردنە.. واتە کاتێک لایەکی پەیوەندییەکە پیرۆزیی ئەو پەیوەندییە دەشکێنێت، ئەوە مانای وایە پەیوەندییەکە هیچ پیرۆزییەکی لای ئەو نەماوە لەبەر هەر هۆکارێک بێت.. ئەو کاتە هێشتنەوەی بە زۆر
لە ناو قاڵبی ئەو پەیوەندییەدا تاوانە نەک دەرچوونی ئەو لە قاڵبەکە.
لەگەڵ ئەوپەڕی رێزم.

---

* نەبەز کەمال: نووسەر و رۆژنامەنووس و وەرگێڕ و...

٢- شوان سدیق*:

من هاوڕام چی بۆ من حەڵاڵ بێ،
دەبێ ئەوەش بۆ ئەندامانی خێزانەکەم حەڵاڵ بێ.

نەجیبە مەحمود: بەڕێزت وەک کەسێک کە بانگەشەی یەکسانیی نێوان ژنان و پیاوان دەکەی و خوازیاری ئەوەی ژنانیش وەک پیاوان لە گشت ماف و ئازادییەکان بەهرەمەند بن.. دەکرێ لە کار و چالاکییەکانت لەو بارەوە بدوێی کە بە گفتار یان بە رەفتار ئەنجامت داون؟

شوان سدیق: بانگەشەکردن بۆ ژیانی یەکسانیی لە نێوان ژن و پیاو یاخود کچ و کوڕ بێگومان دوو رووی هەیە تیۆریی و پراکتیکیی؛ لە تیۆریدا دەق بە دەق و بڕگە بە بڕگەی جوانن و سەرنجڕاکێشن، هەندێ جار وێنەی بەهەشتێک و دۆخێکی ئەندێشەیی نیشان دەدا، مرۆڤی دەرەوەی ئەو سیستمە تیۆرییە ئێرەیی پێ دەبا. بەڵام کاتێک یەکسانیی نێوان ژن و پیاو یان رەگەزەکان، دێتە سەر (ئەمری واقیع) بۆ ئەوەی پراکتیزە بکرێ، واتە بە شێوەیەکی کردەیی بێ چیتر وەک یۆتۆپیا نەمێنیتەوە، ئا لێرەدا مرۆڤ بە گشتیی واتە پیاو بەرامبەر ژن و ژنیش بەرامبەر بە پیاو بە هۆی دابونەریت و دیسپلینە ئایینیی و خێڵ و بنەماڵەییەکان تووشی راوەستان و هەڵوەستەکردن دەبنەوە.

بەش بە حاڵی خۆم لە ماوەی شەش ساڵی رابردوو وەک کاری رۆژنامەنووسی هەوڵمداوە کەمێک رۆڵم هەبێ لە خستنەڕووی کێشە خێزانییەکان، بە تایبەتیی کێشەکانی ژنان و بە هۆی ئەو دۆخە ناهەموارەوە بەسەریاندا هاتووە. هەروەها هەوڵمداوە لە رێگەی دەرگەی رۆژنامە و سەکۆی راگەیاندنەکانەوە، بایەخ بەو کەس و لایەنانە بدەم کە بیرۆکەی باش و پڕۆژەی هەمەلایەنە و چارەسەریان، وەک میکانیزمی گونجاو بۆ چارەسەرکردنی کێشەکانی ژنان و رەوشی خێزان پێیە. کەسانی بەهرەمەند و و چالاکوان و رۆشنبیرانی کۆمەڵگەش کەسگەلێک بوونە لەوانەی بەردەوام هەوڵمداوە قسەکانیان بگوازمەوە، بۆ دەسەڵات و هەم بۆ ناوەوەی کۆمەڵگەش بە ئومێد و ئاواتی ژیانێکی باشتر.

نەجیبە مەحمود: ئایە ئێوە وەک پیاوێک بە هەمان شێوەی هەر ژنێک - جا ئەو ژنە هاوسەرتە یان کیژ یان خوشک یان دایکتە یان هەر ژنێکە کە لەگەڵی دەژی - کاری خزمەتگوزاریی نێو ماڵ و بەخێوکردنی منداڵ ئەنجام دەدەن؟

شوان سدیق: هێشتا هەر کوڕم، دەکرێ بڵێین پیاو وەک کارەکتەر خاوەن دەسەڵات و سەربەخۆترە لە رووی خێزانییەوە، ئەو کاتانەی لە ماڵم واتە لەگەڵ خوشک و دایک و خێزانەکەمان پێکەوە دەژین، بەش بە حاڵی خۆم ئەوەی توانیبێتم وەک ئەرکی ماڵەوە، ئەنجامم داوە، کارەکانیش هەموویان دابەشکراون، هیچ کات کچ و دایک رێگەی ئەوەیان پێ نەدراوە، بڕۆن (بایع)ی وەربگرن، یان بتڵە غاز و بەرمیلە نەوت بێننەوە. بە گاڵتەوە ئەم قسەیە ناکەم سەبارەت بە ژیانی ماڵداریی ئەگەر کوڕەکان لە ماڵەوە ئۆتۆنۆمییان وەرگرتبێ، دڵنیا بن کچەکان سەربەخۆییان وەرگرتووە. ئێستاش ئامێرەکانی شوشتن و وشکردنەوەش زۆر بوون. کاری ئەوان زیاتر تەنیا خواردن دروستکردنە.. ئەوەش دایکم ئەو کارە دەکا، بە بڕوای خۆم هەرچی قاپ و قاچاخ و پیاڵە و قۆریی ماڵ هەیە دوو جار بیانشۆین، دایکم هەر دەیانشواتەوە، چونکە دڵی بڕوا نادا.

نەجیبە مەحمود: ئایا ئەگەر هاوسەرکەت یان کیژ یان خوشک یان دایکت یان هەر ژنێک کە لێتەوە نزیکە هەڵسوکەوتێکی سێکسیی لە دەرەوەی هاوسەرگیریی ئەنجام بدا وەک ئەوەی کە ئەگەر تۆ ئەنجامت دابێ یان ئەنجامت داوە.. هەڵوێستت چی دەبێ؟ ئایە هەر هەمان هەڵوێستت دەبێ بەرانبەریان وەک ئەوەی لە بەرانبەر کوڕ یان برا یان باوکت یان خۆت دەتبێ کە هەمان هەڵسوکەوتی سێکسیی ئەنجام دەدەن؟ ئەگەر نا.. ئایە یەکسانییخوازییەکەت نابێتە قسەیەکی رووت و بێ کردەوە؟

شوان سدیق: ئەگەر هاتو ئەو کردەیە هەر کەسێکیان لەوانەی باست کرد ئەنجامی بدەن، دەبێ وەک خودی خۆت مامەڵەیەکی ژیرانەی لەگەڵ بکەی بەڵام نابێ ئەوەشمان لە بیر بچێ ژیانی ئێمە ژیانێکی سەربەخۆییمان نییە.. کاریگەریی کۆی هەموو بیر و بۆچوونەکانی کۆمەڵگە و دەوروبەرمان زاڵە بەسەرمانەوە، من بەش بە حاڵی خۆم لەگەڵ ئەو قسەیەش نیم کە دەڵێ: "لە شاری کوێران، دەبێ دەست بە چاوەتەوە بگری" لەگەڵ ئەوەش هاوڕام چی بۆ من حەڵاڵ بێ، دەبێ ئەوەش بۆ ئەندامانی خێزانەکەم حەڵاڵ بێ.

هیچ کات لەگەڵ ئەوە نەبووم یان دڵم بەوە خۆش نییە برایەکم سێکس یان عیشق و خۆشییەکانی خۆی لە ژیانیدا جێبەجێ بکا و ئەنجامیان بدا، بەڵام ئەوانی دی ئەنجامی نەدەن. ئەوە لە ژیانی کۆمەڵایەتییدا پیاوسالاریی یان نێرسالاریی پێ دەڵێن. پێویستە وەک چۆن دڵخۆشیی بەوەی برایەکت کچێکی بێگانە وەک هاوسەری خۆی دەستنیشان دەکا، وەهاش دەبێ دڵخۆش بی، کە خوشکێکت هاوسەرێکی بێگانە دەکاتە هاوبەش و هاوسەری ژیانی.

ئەگەر "نا" بێ. بێگومان هەر کەسێک باسی یەکسانی نێوان ژن و پیاو بکا، ئەوا هەر لە دەقە تیۆرییەکەدا دەخولێتەوە، ئەویش بەش بە حاڵی خۆی لە دەرەوەی ئەو بازنەی ژیانەوە دەبێ، کە پێی دەگوترێ ژیانێکی یەکسان.

نەجیبە مەحمود: لەگەڵ ئەوەی پیاوانن ئەنجامدەری دەستدرێژیین بۆ سەر ژنان، هاوکات هەر ئەو پیاوانەن کە ژن بە شەرەفی خێزان دەزانن، تۆ ئەو دوو جۆر هەڵسوکەوت و دوو کەسایەتییەی پیاوان چۆن هەڵدەسەنگێنی؟

شوان سدیق: یەکێک لە هۆکارەکانی کوشتنی ژنان ئەوەی کە لەسەر دابونەریت و یاساکانی ژیانی کۆمەڵایەتی بێ، راستەوخۆ گرێ دەدرێ بە شەرەفەوە، واتە کەسی ئەنجامدەر لە خەیاڵی خۆی و لە واقیعی ژیانیدا، بڕوای وایە کە ئەو کردەوەیەی ئەنجام داوە، داکۆکیی لە شەرەفی خۆی کردووە. وەک ئەوەی لە ناو کۆمەڵگە ئەگەر کچێک ماچێک ببەخشێ، یان کوڕێک ماچ بکا، دەڵێن: "شەرەفی بردووین" بەڵام ئەگەر کوڕێک ماچێک وەربگرێ، یاخود کچێک ماچ بکا. هیچ کاردانەوەیەکی لێ ناکەوێتەوە. لە لایەن خێزانەوە. کە شایەنی باس بێ.

---

* شوان سدیق: وەک کەسێکی ئازاد. خاوەن بیر و بۆچوونی تایبەت بەخۆیەتی، لە رۆژنامە و گۆڤار و ماڵپەرە ئەلکترۆنییەکان، وتار و بیر و بۆچوونەکانی دەخاتەڕوو، لە ئێستادا لە بوارەکانی نووسینی بابەتی جوراوجۆر و ئامادەکردنی هەواڵ و ریپۆرتاژ و تەوەر و هەڤپەیڤین.. کاری رۆژنامەنووسیی ئەنجام دەدا.

==

من هاوڕام چی بۆ من حەڵاڵ بێ،

دەبێ ئەوەش بۆ ئەندامانی خێزانەکەم حەڵاڵ بێ.

٣- ڕێبین ئەحمەد خدر:

من وەک خۆم هیچ کەسێک، خوشک و دایک و کێیتر بە موڵکی خۆم نازانم، لە بەرانبەر وەها کارێکیش ئەوان ئازادن و خۆیان ڕێنوێنی ژیانی خۆیانن.

ڕێبین ئەحمەد خدر، پێش ئەوەی وەڵامی پرسیارەکان بداتەوە.. بۆچوونی خۆی بەو شێوەیە لەسەر تەوەرەکە و پرسیارەکان دەربڕێ:

سڵاوی زۆر بۆ ئێوە، پرسیارەکان لە ڕووێکەوە بە گرنگ دەبینم، گەر وەک هەڵگرتنی داتا و ئامار کاری بۆ بکرێ، بەڵام لە رووی هزرییەوە بە رای من هیچ ناخاتە سەر چالاکیی لەم بوارەدا، دەکرێ ئەم راپرسیی و پرسیارانە لە ناو خانەکانی کۆمەڵگە ئەنجام بدرێن، دواتریش ریشەکان بگریت نەک دەرهاویشتەکان.. راستە بە ناسینی کۆمەڵگە و تاکەکان دەگەڕێینەوە بۆ بنەما و بنەڕەتیش بەڵام هێشتا بەم شێوەیەش نا، ئێمە بە وەها کارێک تەنیا وەڵامی چەند کەسانێکمان دەستدەکەوێ.. چی لە وەڵامەکان دروستدەکەین؟ بە هەر حاڵ من زۆر بە کورتیی وەڵام دەدەمەوە.

نەجیبە مەحمود: بەڕێزت وەک کەسێک کە بانگەشەی یەکسانیی نێوان ژنان و پیاوان دەکەی و خوازیاری ئەوەی ژنانیش وەک پیاوان لە گشت ماف و ئازادییەکان بەهرەمەند بن.. دەکرێ لە کار و چالاکییەکانت لەو بارەوە بدوێی کە بە گفتار یان بە ڕەفتار ئەنجامت داون؟

ڕێبین ئەحمەد خدر: کارو چالاکیی من لەم بوارەدا ، بەنووسین بە وتار لەبارەی پرسی ژنانەوە- بەڵێ چەند وتارێک و بڵاویش کراونەتەوە، پراکتیک ئەویش هەوڵمداوە بە پێی توانای خۆم، لە زانکۆ، لە ناو کۆمەڵگەیشدا.

نەجیبە مەحمود: ئایە ئێوە وەک پیاوێک بە هەمان شێوەی هەر ژنێک - جا ئەو ژنە هاوسەرتە یان کیژ یان خوشک یان دایکتە یان هەر ژنێکە کە لەگەڵی دەژی - کاری خزمەتگوزاریی نێو ماڵ و بەخێوکردنی منداڵ ئەنجام دەدەن؟

ڕێبین ئەحمەد خدر: کاری خزمەتگوزاریی ناوماڵ تا ئێستا بە پێی پێویست نا، بەڵام هیچکاتیش وەک نێرسالارێک بە داخوازیی و فرمانکردن بە وەی ئەوەم بۆ بکەن و ئەوم بۆ بێنن - ڕەفتارم نەکردووە.

نەجیبە مەحمود: ئایا ئەگەر هاوسەرکەت یان کیژ یان خوشک یان دایکت یان هەر ژنێک کە لێتەوە نزیکە هەڵسوکەوتێکی سێکسیی لە دەرەوەی هاوسەرگیریی ئەنجام بدا وەک ئەوەی کە ئەگەر تۆ ئەنجامت دابێ یان ئەنجامت داوە.. هەڵوێستت چی دەبێ؟ ئایە هەر هەمان هەڵوێستت دەبێ بەرانبەریان وەک ئەوەی لە بەرانبەر کوڕ یان برا یان باوکت یان خۆت دەتبێ کە هەمان هەڵسوکەوتی سێکسیی ئەنجام دەدەن؟ ئەگەر نا.. ئایە یەکسانییخوازییەکەت نابێتە قسەیەکی ڕووت و بێ کردەوە؟

ڕێبین ئەحمەد خدر: من وەک خۆم هیچ کەسێک، خوشک و دایک و کێیتر بە موڵکی خۆم نازانم، لە بەرانبەر وەها کارێکیش ئەوان ئازادن و خۆیان ڕێنوێنی ژیانی خۆیانن.

نەجیبە مەحمود: لەگەڵ ئەوەی پیاوانن ئەنجامدەری دەستدرێژیین بۆ سەر ژنان، هاوکات هەر ئەو پیاوانەن کە ژن بە شەرەفی خێزان دەزانن، تۆ ئەو دوو جۆر هەڵسوکەوت و دوو کەسایەتییەی پیاوان چۆن هەڵدەسەنگێنی؟

ڕێبین ئەحمەد خدر: وەڵامەکە لە پرسیارەکەدا هەیە، ڕوونکردنەوەی زۆری ناوێت، پیاو سزا بۆ کارێک دادەنێت کە خۆی ئەنجامی داوە، بەڵام ئەوەی بەر سزاکە دەکەوێت ژنە.

٤- تاهیر ساڵح:

ئەگەر کەسە نزیکەکانی من لە دەرەوەی ژیانی هاوسەرگیریی کارێکی سێکسیی ئەنجام بدەن، ئەوە تایبەت بە ژیانی خۆیان و پەیوەندییەکی بە منەوە نییە.

نەجیبە مەحمود: بەڕێزت وەک کەسێک کە بانگەشەی یەکسانیی نێوان ژنان و پیاوان دەکەی و خوازیاری ئەوەی ژنانیش وەک پیاوان لە گشت ماف و ئازادییەکان بەهرەمەند بن.. دەکرێ لە کار و چالاکییەکانت لەو بارەوە بدوێی کە بە گفتار یان بە ڕەفتار ئەنجامت داون؟

تاهیر ساڵح: بێگومان من لە کۆمەڵگەیەکدا هاتوومەتە دنیاوە کە کۆمەڵگەیەکی خێڵەکی و پیاوسالارانەیە. کلتوور و عەقڵی پیاوسالارانە تا سەر مۆخی ئێسقانی تاک بە تاکی ئەو کۆمەڵگەیە ڕۆچووە. کلتوور و عەقڵی پیاوسالارانە بەشیرەوە دەرخواردی ئێمە دراوە. ئێمە هەرچەند لەبارەی ئازادی و یەکسانی ژن و پیاوەوە قسەمانکردبێت، نووسی بێتمان و بنووسین و بڵێین، بەڵام هێشتا لەچەند بوارێکی کێشەی ژناندا لەژێر کاریگەریی ئەو کلتوورە پیاوسالار و دارڕێوەداین. ئەگەر کەسانێک کە خۆیان بە داکۆکی کار لە کێشەی یەکسانی ژن و پیاو دەزانن، نکوڵی لەو ڕاستییە بابەتییە بکەن، پێش لەوەی درۆ لەگەڵ ژناندا بکەن، درۆ لەگەڵ ویژدانی خۆیاندا دەکەن.

ئەوەندەی کە بە خۆم دەگەڕێتەوە، لەو سەردەمەوە کە بە تیۆری مارکسیزم ئاشنا بووم، هەمیشە لە شەڕدا بووم لەگەڵ ئەقڵ و کلتوورێکدا کە بە شێوەیەکی نادڵخوازانە و دوور لە ئیرادەو ویستی خۆم، کۆمەڵگە لە مێشکی مندا جێگیرکردووە. ئەم شەڕە لەگەڵ مێشکی خۆمدا، واتە لەگەڵ هەمان کلتووری پیاوسالارییدا، شەڕێکی بەردەوام و بێپسانەوەیە و لەگەڵ هەر سەرکەوتنێکمدا بەسەر ئەم کلتوورە جێگیرکراوە لەمێشکمدا، هەست دەکەم هەنگاوێک لەو حەقیقەتە نزیک دەبمەوە کە ئەوەی دەربارەی یەکسانی ژن و پیاو نووسیومە و وتومە و دەیڵێم، ئاوێنەیەکە بیر و کلتووری نوێی منی لەخۆیدا عەکس دەکاتەوە.... بەم بۆنەیەشەوە، حەز دەکەم ئەوەتان بە بیربهێنمەوە، کە لەساڵی ١٩٩٢ وە، ئەوەی بۆ ناساندنی کێشەو مافەکانی ژنان پێم کرابێت، لە نووسینەوە بگرە تا دەگاتە بەشداریکردن لە یادەکانی هەشتی مارسدا، کەمتەرخەمیم نەکردووە.

نەجیبە مەحمود: ئایە ئێوە وەک پیاوێک بە هەمان شێوەی هەر ژنێک - جا ئەو ژنە هاوسەرتە یان کیژ یان خوشک یان دایکتە یان هەر ژنێکە کە لەگەڵی دەژی - کاری خزمەتگوزاریی نێو ماڵ و بەخێوکردنی منداڵ ئەنجام دەدەن؟

تاهیر ساڵح: لەو سەردەمەوە کە لەگەڵ دنیای سیاسەت و خوێندنەوەدا تێکەڵ بووم، بەداخەوە نەمتوانیوە بۆ ماوەیەکی زۆر لە ناو خێزانەکەی خۆماندا بمێنمەوە. ئەوەندەی کە لە ناویاندا ژیابم، درێخییم لە کۆمەکردنیان لەو بوارانەدا نەکردووە.

نەجیبە مەحمود: ئایا ئەگەر هاوسەرکەت یان کیژ یان خوشک یان دایکت یان هەر ژنێک کە لێتەوە نزیکە هەڵسوکەوتێکی سێکسیی لە دەرەوەی هاوسەرگیریی ئەنجام بدا وەک ئەوەی کە ئەگەر تۆ ئەنجامت دابێ یان ئەنجامت داوە.. هەڵوێستت چی دەبێ؟ ئایە هەر هەمان هەڵوێستت دەبێ بەرانبەریان وەک ئەوەی لە بەرانبەر کوڕ یان برا یان باوکت یان خۆت دەتبێ کە هەمان هەڵسوکەوتی سێکسیی ئەنجام دەدەن؟ ئەگەر نا.. ئایە یەکسانییخوازییەکەت نابێتە قسەیەکی ڕووت و بێ کردەوە؟

تــاهیر ســاڵح: بەرلەوەی وەڵامێکــی کۆنکرێــت بە پرســیارەکەتان بــدەمەوە، پــێم باشــە ڕوونکردنەوەیەک لەسەر کێشەی سێکسیی (بە واتــای ئێوە لەدەرەوەی هاوسەرگیریی) بدەم. کێشەی پەیوەنــدیی سێکســیی، یەکێــک لە کێشــە بنچینەییەکــانی ژنــانی کــۆمەڵگە پیاوســالار و دواکەوتووەکانە. هەڵبەت لە کۆمەڵگە بە نــاو پێشکەوتووەکانیشدا ئەم کێشەیە بەجۆرێکی دیکەو لە بەرگی یاسایی و بەنــاو بەرگریکردن لە مافەکــانی ژنانــدا بوونی هەیە، کە قسە لەسەرکردنی هەنــدێک ئــاڵۆزەو پێویستی بە لێکــۆڵینەوەیەکی وورد و دەقیقتــر هەیە...، بەهەرحــاڵ، کێشــەی ســێکس لەدەرەوەی پەیوەنــدیی تــایبەت، کیشــەیەکە ڕەگ و ڕیشــەیەکی مێژوویــی و هەیە و لە سەردەمانێکی کۆنی مێژووەوە کە جڵەوی ئیدارەکردنی سیاسیی، ئابوریی و فیکری کۆمەڵگە کەوتۆتە دەستی پیــاوانەوە، ئەم کێشــەیە لەگەڵ جۆرێــک لە چــاوچنۆکی و خۆپەرستی سێکسیی پیــاوانەدا تــێکەڵ بــووە. ئەم دیاریــدە مێژوویە پێمــان دەڵێت هەر بەو شێوەیەی کە پیــاو بووەتە خــاوەنی هۆیەکان و ئامرازەکانی بەرهەمهێنانی ژیانی کۆمەڵایەتی، بە هەمانشێوەش خۆی کردۆتە خــاوەنی هەســت و نەســت و جەســتەی ژنــانیش. هەر بەو شــێوەیەی [پیــاو] دەســتی بەســەر پرۆســەی بەرهەمهێنــانی کۆمەڵایەتیدا گرتــووە، بەهەمــان شێوەش دەستی بەسەر هەست و جەستەی ژنانــدا گرتــووە. پەیوەنــدیی سێکسیی ژنــان، پیــاوان دیاریــانکردووە، چونکە پیــاو خۆی بە خــاوەنی ژن زانیــوە. ئەم خاوەنــدارێتیە پیــاوانەیە بەســەر ژنانــدا، لە کــۆمەڵگەیەکەوە بــۆ کــۆمەڵگەیەکی دیکە،لەقۆناغێکی مێژووییەوە بۆ قۆناغێکی دیکە، لەچوارچێوەی دین، داب و نەریتی کۆمەڵایەتی جیــاوازدا، لە شێوەی چەمکی" شەرەف و نــاموس"دا شەرعیەتی پێدراوەو لە قــاڵبی یاســاکانیش دراوە. ئەنجامی ئەوەش بە کۆیلایەتی موتڵەقی ژنان شکاوەتەوە.

بە بڕوا و بۆچوونی من، کێشەی سێکسیی ژنان لە دەرەوەی هاوسەرگیریی، کێشەیەکە کۆمەڵگەی پیاوانە بەرهەمیهێناوە و کێشەیەکی دەستکردی پیاوە. کێشەکە ئەگەر دوور لە حەسادەتی پیاوانە و دوور لەو ئەقڵەی کە ژن بە موڵکی تایبەتی خۆی دەزانێ و موڵکی خۆیشی بە "شەرەفی پیاوانە" دەزانێت، تەماشا بکەیــن، پێم وایە بە ئەنجامێکی زۆر سادەو ئاسان دەگەیــن کە بریتییە لەمە پەیوەنــدیی سێکسیی، پەیوەنــدییەکی تــایبەتی، ســەربەخۆ و زەروری نێــوان دوو مــرۆڤە و ئەوە مــافێکی بــێ ئەمــلاو ئەولای هەر ژنــێکە کە پەیوەنــدیی سێکســیی خــۆی بەوشــێوەیە دیاربکــات کە دڵخوازی خۆیەتی، بەڵام نابێت ئەوەش لە بیر بکەیــن کە پەیوەنــدیی سێکسیی، پەیوەنــدییەکی "گشتی" نییە وەک ئەوەی کە ڕژێمی سەرمایەداریی ئەمڕۆ سێکس وجەستەی ژنــانی کردۆتە "موڵکی گشت" پیاوان.

بە شێوەیەکی کۆنکرێتریش لەسەر پرسیارەکەی بەڕێزتــان، دەبێت دووبــارە جەختی لەسەر بکەمەوە کە لە ڕوانگەی منەوە، پەیوەندیی ژن و پیاو، پەیوەندییەکی تایبەتییە. ئەگەر خوشکەکەی من، ئەگەر هاوسەرەکەی من، ئەگەر براکەی من، ئەگەر باوکی من لە دەرەوەی ژیــانی هاوســەرگیریی کارێکی سێکسیی ئەنجام بدات، ئەوە تایبەت بە ژیانی خۆیەتی و پەیوەنــدییەکی بە منەوە نییە، بەڵام ئەگەر خوشکەکەی من، ئەگەر هاوسەرەکەی من، ئەگەر برای من و باوکی من لە دەرەوەی ژیانی هاوسەرگیریی خۆیانەوە کاری سێکسیی ئەنجام دەدەن، من دەپرسم کە بۆچی چوونەتە نــاو ژیــانی هاوســەرگیرییەوە؟ سێکسکردن بە قــاچــاخ و لە دەرەوەی ژیــانی هاوســەرگیریی، بە بــڕوای من بەرلەوەی درۆکــردنێکە لەگەڵ هەستی خۆتــدا، لە هەمانکاتــدا ڕەتکــردنەوەی ئەو پرەنسیپەیە کە پەیوەنــدیی ژن و پیــاو، یــان ڕوونتــر بڵــێم پەیوەنــدیی سێکسیی ژن و پیــاو دەکــاتە پەیوەنــدییەکی گشــتی و ئەمەش بەشــێک لەو ئەقــڵە پیــاوســالارییەیە کە ڕژێمــی ســەرمایەداریی لە بەرگــی یاســا، ئــاین، کلتــوور و دابــو نەریتــی کــۆمەڵایەتی جۆراوجــۆردا بــۆ بە کــۆیلە هێشــتنەوەی ژنــان بەرهەم و سەرلەنوێ بەرهەمی دەهێنێتەوە.

نەجیبە مەحمود: لەگەڵ ئەوەی پیــاوانن ئەنجامدەری دەستدرێژیین بــۆ ســەر ژنــان، هاوکــات هــەر ئەو پیاوانەن کە ژن بە شەرەفی خێزان دەزانن، تۆ ئەو دوو جۆر هەڵسوکەوت و دوو کەسایەتییەی پیاوان چۆن هەڵدەسەنگێنی؟

تــاهیر ســاڵح: پێشــتر بە کــورتی ئامــاژەم پێــدا کە چەمکــی "شــەرەف"، لەڕووی مێژوویــی و بــابەتییەوە، یەکســانە بە چەمکــی "داگیرکردنــی جەســتە و سێکســیی ژنــان" لەلایەن کــۆمەڵگە پیاوســالارەکانەوە. لەو ڕۆژگــارە مێــژووییەوە کە "ژن" کــراوەتە " شــەرەف"ی خێــزان و بنەمــاڵە، هەرلەو ڕۆژگارە مێژووییەوە، جەستە و هەست و نەستی ژنان لەلایەن سوپای پیاوانەوە داگیرکراوە و دەستیبەســـەردا گیــراوە. بە بــڕوای مــن چەمکـــی " شـــەرەف " لە بوعـــدە مێژوویـــی و کۆمەڵایەتییەکەیدا، بریتییە لە " بێشەرەفی پیاوان" بەرامبەر بە ژنــان. ئەو پیاوانەی کە ژن بە " شەرەف "ی خێزان دەزانــن، بە خۆیــان بزانن یــان نەزانــن، دەستدرێژیان کردبێتە ســەر ژنــان یــان نەیانکردبێت، لەواقعدا پراکتیزەی جۆرێک لە " بێشەرەف "ی بەرامبەر بەژنــان دەکەن. ئەمەی کە دەیڵێم تایبەت بە پیاوانی کــۆمەڵگەی ئێمە نییە، بەڵکو تــایبەت بە هەموو ئەو کۆمەڵگەیــانەیە کە "ژن" یەکسان بە "شەرەف" دەکەن!. دەبڵ ستانداردی و دوو ڕوویی پیاوانە، لە ئەقڵ و چەمکی " شەرەفپەرستی"دا خــۆی ئاشکرا دەکــات. هەتــا کلتــوور و ئەقڵــی "شەرەفپەرستی" و "ژن بەشــەرەف" چوانــدن لە کــۆمەڵگەدا بــرەوی هەبێت، بە دڵنیــاییەوە دوو ڕوویــی و دەبڵ ستانداردی پیــاوانەش درێــژەی دەبێت. بــۆیە دەبێت شــەرێکی ئــاقڵانی لەدژی بە " بەشــەرەفکردنی ژنــان " بەرپابکرێــت. سەرکەوتن لەم شەڕەشدا مسۆگەر و ئاسان نییە، بەڵام دەبێت بەرپا بکرێت.

٥- نەهرۆ:

> ڕێز و بەهای ئافرەت وەک مرۆڤ بەرز و باڵاترە لە پڕۆسەی سێکس کە کایەکی سەر جەستەیە و هــیچ لە قورســایی ئــافرەت کەم ناکــاتەوە وەک مرۆڤ!

نەجیــبە مەحمــود: بەڕێــزت وەک کەسێک کە بانگەشــەی یەکســانیی نێــوان ژنــان و پیــاوان دەکەی و خوازیــاری ئەوەی ژنــانیش وەک پیــاوان لە گشت مــاف و ئازادییەکــان بەهرەمەنــد بــن.. دەکــرێ لە کــار و چالاکییەکانــت لەو بــارەوە بدوێی کە بە گفتار یان بە ڕەفتار ئەنجامت داون؟

نەهرۆ: زۆر سوپاستان دەکەم کە منتــان هەڵبــژاردووە بەشــداریی لەم تەوەرە هەستیارەدا بکەم، ســەرەتا مــن وەک پرنســیپی نەگــۆڕ بــڕوای تەواوم بە یەکســانیی ئــافرەت و پیــاوە لە هەمــوو بوارەکانــدا، کــۆمەڵایەتی. سیاســی، ئــابووری، دەبــێ زۆر وردبینــانە لە ڕوانگەی مــافی مــرۆڤەوە بــۆ مەسەلەی ئــافرەت بــروانین، مــن جاروبــار کــورتە چیــرۆک دەنووســم لە هەندێکیانــدا هەوڵ ئەدەم بەدبەختیەکــان ئــافرەت لە کۆمەڵگــای کــوردەواری بخەمەڕوو، مەکسیم گــورگی دەڵــی مرۆڤ جێگــای بەزەیی نییە بەڵکو مایەی ڕێزە، منیش دەڵــێم ئــافرەت جێگــای بەزەیــی نییە بەڵکــو مایەی ڕێــزە، بۆیە مــن لە نــاخەوە ڕێــز لە ئــافرەت دەنــێم، وەک مرۆڤێکــی شایســتە مــامەڵەی لەگەڵ دەکــەم، مــن پێش هەمــوو شتێک دایکێک و پێنج خۆشکم هەیە لە زەمەنــی وشیاربوونەوەم و ئاگــاهیم دا بــروا ناکەم ڕۆژێک لە ڕۆژان دەستم خستبێتە کاریانەوە، جگە لە خۆشکە گەورەکەم کە لەبەر دڵپیســی دایک و بــاوکم نەخرایە بەر خوینــدن بەڵام دوایی کەوتە بەر هەڵمەتــی نەهێشتنی نەخوێنــدەواری چــوار خۆشکەکەی تــرم لە بەغــدا خوێنــدنیان تەواو کــردووە، یەکێکیــان ئەنــدازیاری تەلارە ئەوی دیکەیان پزیشکی ئاژەڵە دووانەکەی دیکەش مامۆستان، بۆیە ئەمڕۆ شانازیی دەکەم کە خۆشکەکانم ئەنــدامی زینــدووی کۆمەڵگــان، ئەم ئــاواتەش بــۆ هەمــوو ئافرەتــانی کۆمەڵگــای کــورد دەخــوازم، هەروەهــا لە ئاستی کــاری بەکــۆمەڵیش بەشــداریی هەر چــالاکییەک ئەکەم تەرخــان کــرا بــێ بــۆ داکۆکییکردن لە مافەکانی ئافرەت.

نەجیبە مەحمود: ئایە ئێوە وەک پیاوێک بە هەمان شێوەی هەر ژنێک - جا ئەو ژنە هاوسەرتە یان کیژ یان خوشک یان دایکتە یان هەر ژنێکە کە لەگەڵی دەژی - کاری خزمەتگوزاریی نێو ماڵ و بەخێوکردنی منداڵ ئەنجام دەدەن؟

نەهرۆ: من لە ماڵێکدا پەروەردە کراوم تیایدا دایک و خۆشک کاری ناوماڵیان دەکرد، بەڵام کە پەیوەندییم بە حیزبی شیوعییەوە کرد لەبارەگاکان تیایدا کاری هاوبەشمان دەکرد، ئیدی ئەو بۆچوونە لە زەینم جێگیربوو کە لەگەڵ هەر کەس دەژێ ئەوجا چ دایک بێ یا خۆشک یا هاوسەر دەبێ دەسپێشخەر بێت و بەشداریی بکەیت تەنانەت لە کاری ناو ماڵدا! کاتێ لە ئەوروپا گەڕامەوە بۆ کوردستان کەوتمە کێشمەکێش لەگەڵ خۆشکەکەمدا لەبەر ئەوەی من دەمویست خۆم جلەکانی خۆم بشۆم!

نەجیبە مەحمود: ئایا ئەگەر هاوسەرکەت یان کیژ یان خوشک یان دایکت یان هەر ژنێک کە لێتەوە نزیکە هەڵسوکەوتێکی سێکسیی لە دەرەوەی هاوسەرگیریی ئەنجام بدا وەک ئەوەی کە ئەگەر تۆ ئەنجامت دابێ یان ئەنجامت داوە.. هەڵوێستت چی دەبێ؟ ئایە هەر هەمان هەڵوێستت دەبێ بەرانبەریان وەک ئەوەی لە بەرانبەر کوڕ یان برا یان باوکت یان خۆت دەتبێ کە هەمان هەڵسوکەوتی سێکسیی ئەنجام دەدەن؟ ئەگەر نا.. ئایە یەکسانییخوازییەکەت نابێتە قسەیەکی رووت و بێ کردەوە؟

نەهرۆ: پەیوەندیی سێکسیی لە دەرەوەی خێزان، وا باشە لە هەردوو لاوە خیانەتی زەوجی نەبێ بەڵام ئەگەر کراش، مەسەلەی سێکس سەرەتا و کۆتایی دنیا نییە! دەبێ رێز لە حەز و ئارەزووی کەسەکان بگرین، کەسەکان چ ژن بن یا پیاو تەنیا خۆیان بەرپرسیارن لە چارەنووسی خۆیان، لەڕوانگەی مافی مرۆڤەوە کەسەکان ئازادن، هەر دەستێوەردانێک لە ژیان و چارەنووسی کەسەکان دەستدرێژیی کردنە بۆ سەر ئازادییەکانی تاک و مافی مرۆڤ ئەوجا چ لە لایەنی ئەندامانی خیزانەوە بێ یان دەسەڵاتێکی دیکەی کۆمەڵایەتییەوە بێ! بە رای من رێز و بەهای ئافرەت وەک مرۆڤ بەرز و باڵاترە لە پرۆسەی سێکس کە کایەکی سەر جەستەیە و هیچ لە قورسایی ئافرەت کەم ناکاتەوە وەک مرۆڤ!

نەجیبە مەحمود: لەگەڵ ئەوەی پیاوانن ئەنجامدەری دەستدرێژیین بۆ سەر ژنان، هاوکات هەر ئەو پیاوانەن کە ژن بە شەرەفی خێزان دەزانن، تۆ ئەو دوو جۆر هەڵسوکەوت و دوو کەسایەتییەی پیاوان چۆن هەڵدەسەنگێنی؟

نەهرۆ: ئەو پیاوانەی دەستدرێژیی ئەکەنە سەر ئافرەت و لە هەمان کاتدا ژن بە شەرەفی خیزان ناوزەد دەکەن، ئەو جورە پیاوانە کەسایەتییەکی شیزوفرینیان هەیە، لە ئیزدواجیەت و نیفاق دەژین، بیرکردنەوەی باوکسالاریی بە سەریاندا زاڵە، دەبێ بە پێ یاسا ڕادەیەک دابنرێ بۆ ئەو پیاوانەی دەستدرێژیی ئەکەن، لە هەمان کاتدا شەرەفی ئافرەت بەند نییە بە پرۆسەی سێکسەوە بەڵکو بە راستگویی و هەڵویستی لە مەسەلە جوربەجورەکانی ژیان!

ئینگلس لە پەرتووکی (بنەچەی خانەوادە و مولکییەتی تایبەتی و دەوڵەت) باسی مێژووی ئافرەت دەکا کە لە سەرەتادا دەسەڵات بە دەستی ئافرەتەوە بووە، لە دەرەوەی ماڵ ئافرەت کاری کشتوکاڵی کردووە تەنانەت ئافرەت بۆ یەکەم جار کشتوکاڵی دوزیوەتەوە، منداڵەکان بە ناوی دایکیانەوە ناو دەنران لەبەر ئەوەی هەر ئافرەتێک چەند پیاوێکی هەبوو! بەڵام کە ئیش دابەش کرا یەکەم شکستی مێژوویی ئافرەت دەستی پێکرد، هەر لەو پەرتووکەدا دەڵێ گەشەکردنی ئافرەت لە هەر کۆمەڵگایەک نیشانەی گەشەکردنی ئەو کۆمەڵگایەیە، لینینیش دەڵی دەبێ ئافرەت لە کونجی ناندین بهێنینە دەرەوە، کەمال مەزهەری مێژوونووس دەڵی نابێ لە دەرەوە ئاڵای یەکسانیی هەڵگرین لە ماڵەوەش تێڵای بێسانیی!

دەبێ ئەوەشمان لەبیر نەچی کە ئاین هەوینی سەرکوتکردنی ئافرەتە لە ژیاندا، هەموو ئاینەکان ئافرەتیان دەستەمۆ و ملکەچ کردووە بۆ پیاوان، تەنانەت خوداش وێنەیەکی نێرینەی هەیە بە پێی میسۆلوژیاکان سەرەتا ئادەم لە وێنەی خودا دروست کراوە ئەوجا حەوا لە دندەی ئافەریدە کراوە گەر چی ئێمە بروامان بە تیۆری داروینە بۆ بنەچە و گەشەی مرۆڤ!

٦- تاهیر حەسەن:

> من هێند بڕوام بە ئازادیی نێوان تاکەکان هەیە تا ئەو ساتەی ئاستی وشیاریی ئەو تاکە چووبێتە سەرەوەی جیهانبینیی بەکارهێنان.

نەجیبە مەحمود: بەرێزت وەک کەسێک کە بانگەشەی یەکسانیی نێوان ژنان و پیاوان دەکەی و خوازیاری ئەوەی ژنانیش وەک پیاوان لە گشت ماف و ئازادییەکان بەهرەمەند بن.. دەکرێ لە کار و چالاکییەکانت لەو بارەوە بدوێی کە بە گفتار یان بە رەفتار ئەنجامت داون؟

ئایە ئێوە وەک پیاوێک بە هەمان شێوەی هەر ژنێک - جا ئەو ژنە هاوسەرتە یان کیژ یان خوشک یان دایکتە یان هەر ژنێکە کە لەگەڵی دەژی - کاری خزمەتگوزاریی نێو ماڵ و بەخێوکردنی منداڵ ئەنجام دەدەن؟

تاهیر حەسەن: من وەک خۆم و ئەو کەسایەتییە تایبەتەی هەمە، ئەوەی دەڵێم یان دەنووسم دەربارەی مافی یەکسانیی نێوان ژن و پیاو، پێش وەخت لە رەفتاری رۆژانەمدا کارم پێکردوە. ئەرکی ماڵەوە بە شێوەیەکی باش کاری دابەشکرددنمان بۆ کردوە لە نێوان خۆم و هاوسەرەکەمدا. لە ئەرکی ماڵدا بە پێی توانا هاوکارییەکی باشی هاوسەرەکەم دەکەم، وەک قاپ شتن و گسک دانی ماڵ و یارمەتیدانی منداڵەکانمان لە کاتی نوستن و هەندێک جاریش پاک کردنەوەیان، زۆر کەم خواردن دروست دەکەم. من لەگەڵ هاوسەرەکەم و منداڵەکانمدا پێکەوەگونجانێکی باش و هاوڕێیانەمان لە نێواندا هەیە. ئەو تێگەیشتنەی من هەمە یەکجار بڕوام پێی هەیە، ئەویش ئەوەیە لای من شتێک نییە ناوی ژن یان پیاو بێت، بەڵکو من وا دەبینم کە ئەم دوو مرۆڤەی لە مرۆڤبوونە ئەسڵیەکەی خۆیان دابڕێنراون و کراون بە ژن یان پیاو، دیارە ئەم داهێنانەش بەرهەمی دەستی سیستەمە چینایەتییەکانی تا ئێستای مێژوی مرۆڤایەتییە کە قازانجی مادیی لە پشت ئەم داهێنانەوەیە. بۆیە لای من ئەم دوو رەگەزە یەک شێوە مرۆڤن. ئەوەی کە تەنیا جیاوازیە ئەوە کاری بەرهەمی سروشتە کە یەکیان مێیە ئەوی تریان نێرە. ئازادیی پێش ئەوەی بە نووسین پێناسە بکەین دەکرێت لە بواری کرداریدا جێبەجێ بکرێت. ئەو شێوازە ئازادییەی لەم سیستەمە چینایەتییەدا بوونی هەیە، ئەوە ئازادیی نییە بەڵکو مانای کۆیلەبوون و بەکاڵابوونی خودی چینێکی مەزنی کۆمەڵایەتیە لە لایەن چینی باڵادەستەوە دەستبەسەر کراوە، بۆیە ژن لەم نێوەدا پێش ئەوەی وەک مرۆڤێکی تەواو ببینرێت وەک ژن دەبینرێت و ئەرکە کۆمەڵایەتیەکەی پێشوەخت بۆ دیاری کراوە لە لایەن چینی باڵادەستەوە. چینی باڵادەست ئەو چینەیە کە رەفتار و کەلتووری ئایدۆلۆژی خۆی دەسەپێنیت بەسەر کۆی کۆمەڵگادا، چونکە هێزی بەرهەمهێنان و ئابووریی گشتیی لە ژێر دەستی ئەودایە. لێرەدا ئازادیی بە شێوە گشتییەکەی تەنیا ئەو ئازادییەیە کە بازاڕ دیاری دەکات، نەک ئەوەی ئازادیی وەک ئەوەی هەبێت بوونی لە کرداریشدا هەبێت، لێرەدا کارەکە قورسایی زیاتر دادەنێت لەسەر هەر تاکێک کە گفتار دەدات لەسەر مەسەلەی ئازادیی نێوەان ژن و پیاو. بۆیە گەر هەر تاکێک بڕوای بە یەکسانیی نێوان ژن و پیا هەبێت، دەبێت بە هەمان ئەندازە لە بواری کرداریشدا جێبەجێی بکات تا ئەوەی بتوانێت کاریگەریی لەسەر چواردەوریش دابنێت.

نەجیبە مەحمود: ئایا ئەگەر هاوسەرکەت یان کیژ یان خوشک یان دایکت یان هەر ژنێک کە لێتەوە نزیکە هەڵسوکەوتێکی سێکسیی لە دەرەوەی هاوسەرگیریی ئەنجام بدا وەک ئەوەی کە ئەگەر تۆ ئەنجامت دابێ یان ئەنجامت داوە.. هەڵوێستت چی دەبێ؟ ئایە هەر هەمان هەڵوێستت دەبێ بەرانبەریان وەک ئەوەی لە بەرانبەر کوڕ یان برا یان باوکت یان خۆت دەتبێ کە هەمان هەڵسوکەوتی سێکسیی ئەنجام دەدەن؟ ئەگەر نا.. ئایە یەکسانییخوازییەکەت نابێتە قسەیەکی رووت و بێ کردەوە؟

تاهیر حەسەن: ئەم پرسیارە بە لای منەوە قورسایی تایبەتی خۆی هەیە، بۆ، من هێند بڕوام بە ئازادیی نێوان تاکەکان هەیە تا ئەو ساتەی ئاستی وشیاریی ئەو تاکە چووبێتە سەرەوەی جیهانبینیی بەکارهێنان، ئێمە هەموومان لە نێو سیستەمی باوکسالاریی و خودی سیستەمی قازانج پەرستی نیزامی سەرمایەداریدا ژیان بەسەر دەبەین، خودی ئەم دوو چەمکە تەواوکەری ئەو بونیاتە سیاسی و دینی و ئابوورییەن کە کۆمەڵگایان دابەش کردوە بۆ کۆمەڵگای چینایەتی. لەم نێوەدا ژنان هەردەم وەک کاڵایەک دەبینرێن و مامەڵەشیان لەگەڵدا دەکرێت، واتە ژن پێش ئەوەی مرۆڤێکی خاوەن کەسایەتی تایبەت بە خۆی بێت، ئەو کەسێکە یان ماتەریاڵێکە موڵکی خاوەنەکەیەتی کە پیاوە، (ئەو پیاوە کۆی سیستەمی پیاوسالاریی دەگرێتەوە کە باوک بێت یان برا تا دەگات بە خاڵ و مام....تاد) لێرەدا یەک ڕاستی حاشاهەڵنەگر لای من بوونی هەیە، ئەویش ئەوەیە، گەر هاتوو ئەو کەسە ژن بێت یان پیاو کاری سێکسییان ئەنجام دا لە دەرەوەی ئەو پەیوەندییە خێزانی و هاوسەرگیرییەی کە هەیە، من بە یەک شێوە دەیان بینم بۆ هەردوو ڕەگەزەکە، بەڵام لێرەدا دەکەوینە نێو خودی ئەو ئاستە لە وشیاریی کە بوونی هەیە لە نێو ئەو دوو رەگەزەدا، بە تایبەتیی ڕەگەزی پیاو کە بۆ خۆی حاکمە، گەر هاتوو ئەو پیاوە وەک مرۆڤێکی وشیار بەدەر لە بەکارهێنان توانی ڕێز لە مانای خۆشەویستیی و خودی خۆشەویستیی سێکس کە جەستەی ژن دەکات ڕێزی تەواوی لێگرت، ئەو کات دەتوانم بڵێم ئەو کارە بە ئازادیی ئەنجام دراوە و لای من ڕێزێکی تایبەت بە ئازادیی نێوان تاکەکان دەردەبڕێت. بە پێچەوانەوە لەم شێوە فەرهەنگ و کەلتوورە دواکەوتویەی ئێستا باڵی کێشاوە بەسەر کۆمەڵگای ئێمەدا و ژنان بە شێوەیەکی گشتیی تێیدا بوون بە قوربانیی، ناتوانم هیچ کات ڕێگا بە کەسی نزیکی خۆم بدەم کە بڵێم کارێکی باشت کردوە. چونکە تەواوی ئەو بەربەرییەتەی پیاوی ڕۆژهەڵاتی ئەنجامی دەدات دژی ژنان و کوشتنیان و ناچارکردنی ژنان بەوەی خۆیان لەنێوبەرن، بەرهەمی ئەو فەرهەنگ و کەلتورە باوەیە کە هەم خودی دەسەڵاتە یەک لە دوای یەکەکان تێیدا بەشدارن وە هەم خودی ئەو فەرهەنگە دینییەی کە بوونی هەیە و ژن وەک کاراکتەرێکی لاواز دەبینێت، بەشدارن لەم بەربەرییەتەی بەیاساییان کردوە دژی کەسایەتی ژن.

دیارە ژنان لە کۆمەڵگای ئێمەدا بە ئەندازەیەکی زۆر زیاتر لە پیاوان خاوەن هەستی پڕ لە مرۆڤدۆستی و خۆشەویستیی ڕاستەقینەن، بەڵام بە داخەوە تا ئێستا پیاوی لای ئێمە ناڵێم هەمووی بەڵام بەشی زۆرینەی خۆشەویستیی تەنیا بە پڕکردنەوەی ئارەزووە سێکسییەکانی خۆی دەبینێت و لە هەمان کاتیشدا کە ئاستی وشیارییەکەی وایە ڕێگاش نادات بەو کەسەی کاری سێکسیی لەگەڵدا دەکات، تا ئەویش لەم تێر ببێت، بەڵکو ئەوی پیاو پیاوە بە مانا باوەکەی لە کۆمەڵگا ڕۆژهەڵاتییەکان و خودی ئەو کۆمەڵگایانەی ئاین تێیدا زاڵە هەیە، یانی ئازادیی تەنیا بۆ ئەمی پیاوە و ئەوی بەرانبەر تەنیا دەبێت جێبەجێکەری خواستەکانی پیاو بێت.

کۆمەڵگای ئێمە پێویستیی تەواوی بە شۆڕشێکی کۆمەڵایەتی هەیە لە تەواوی بوارەکاندا، چ پەروەردەیی بێت چ هەنگاونان بێت بۆ ئەوەی تاکەکان بە پێی هەڵبژاردنی ئازادانەی خۆیان بتوانن پەیوەندیی هاوسەرگیریی و پێکەوەژیان دابمەزرێنن، گەر ئەو کارە بە دروستیی ئەنجام درا، ئەو کات بڕوا ناکەم بەوەی کە کاری سێکسیی دەرەوەی ئەو پەیوەندییە ئەنجام بدرێت، لە کاتێکیشدا گەر ئەو تاکە ژن بێت یان پیاو، گەر کارێکی وای کرد دەکرێت زۆر بە ئاسایی ببینرێت و بە یەکتریشی بڵێن بە بێ ترس. من بۆ خۆم بڕوام بەوە هەیە گەر ئەو دوو تاکە بیانەوێت کاری سیکسی لە دەرەوەی پەیوەندییە هاوسەرگیرییەکەی خۆیانەوە ئەنجام بدەن، دەتوانن بە دەیان شێواز بیکەن و ڕێگاش نەدەن ئەوی بەرانبەری پێی بزانێت. بۆیە من بۆ خۆم بڕوام بەو لۆژیکە هەیە کە دەکرێت کەسێک نەبێت بە چاودێر بەسەرتەوە تا بزانێت چی دەکەیت و چی ناکەیت. بۆ ئەوەی ئەو ژن و پیاوە تووشی ئەو گومان و بێ بڕوایە نەبن لە نێوان یەکتریدا، باشترین ڕێگا ئەوەیە ئاستی وشیارییان ببەنە سەرەوە و خۆیان دەرباز بکەن لە خودی ئەو فەرهەنگە باوەی هەیە لە کۆمەڵگادا، چونکە هەر کاتێک ئاستی وشیاریی چووە سەرەوە یانی دەبێت هەر کەسێکی نێوان ئەو دوو ڕەگەزە وەک مرۆڤێکی خاوەن کەسایەتی و خاوەن ئیرادەی سەربەستییانەی خۆیان هەڵسوڕان بکەن، لەو کاتەشدا تۆ دەبێت بڕوات بە ئازادیی هەبێت، چونکە بڕواکردن بە ئازادیی، بڕوابوونە بە سڕینەوەی ئەو پەیوەندییە کاڵاییەی ئێستا لە فەرهەنگی باودا هەیە.

نەجیبە مەحمود: لەگەڵ ئەوەی پیاوانن ئەنجامدەری دەستدرێژیین بۆ سەر ژنان، هاوکات هەر ئەو پیاوانەن کە ژن بە شەرەفی خێزان دەزانن، تۆ ئەو دوو جۆر هەڵسوکەوت و دوو کەسایەتییەی پیاوان چۆن هەڵدەسەنگێنی؟

تاهیر حەسەن: من لە زۆر نووسینمدا ئاماژەم بەم پرسیارەی بەڕێزتان کردوە، ڕاستی ئەوە خودی چاوچنۆکیی و خودپەرستیی عەقڵیەتی پیاوسالاریی ڕۆژهەڵاتییانەیە کە ئەم چەمکی بیرکردنەوەیە زاڵە بەسەریدا. ئەوی پیاو، هەردەم، ژن وەک تەنیا موڵکیەتی ژێر دەستی خۆی دەبینێت و بۆ چرکەیەکیش ئامادە نییە ئەو مافەی بداتێ کە ئەو مرۆڤێکی تەواوە و دەبێت خاوەن ئیرادەی خۆی بێت. بۆ خودی ئەم مەسەلەی هاوسەرگیرییە کە ناوی شەرعیەتی یاسایی لێنراوە بۆ چیە و لە پێناو کام ئامانجدا وەبەرهەم هاتووە؟ ئاخۆ بۆ پاراستنی ڕەگەزی مرۆڤایەتییە یان بۆ پاراستنی بەرژەوەندییە چینایەتییەکانە کە خودی سیستەمە چینایەتییە یەک لە دوای یەکەکان وەبەرهەمیان هێناوە؟ کاتێک پیاو خۆی دەکات بە سیستەم و ئەو خۆی بە تەنیا دەبێتە خاوەن بڕیار و داهێنەر، ئیتر ئەو کات دەبێت گومانێکیش لەوە نەمێنێتەوە کە بڵێین هەر خودی پیاو خۆیەتی ئاینەکانیشی وەبەرهەم هێناوە و تا دەگات بەوەی بڵێم کە خوداش هەر بەرهەمی دەستی چاوچنۆکیی پیاوە، چونکە لەم نێوەدا تەنیا ئەوی پیاوە کە بە باڵادەستیی دەمێنێتەوە و ئەوی ژنیش دەبێت تەنیا و تەنیا وەک پڕکەرەوەی پێداویستییە ڕۆحیی و مەعنەوییەکانی پیاو دەرکەوێت. لێرەدایە تەواوی ئیرادەی بەرهەمهێنانی ژنان لاواز دەکرێت و لە نێو چوارچێوەی ماڵ و داپێنکردنی خستنەوەی منداڵدا دەردەکەوێت. ئەوە ئەو تایبەتمەندییە دواکەوتوانەیەی پیاوی ڕۆژهەڵاتییە، کە هەمیشە ژن وەک پڕکەرەوەی ئارەزووەکانی خۆی دەبینێت و هەر کات لە فەرمانی ئەمی پیاو دەرچوو، خۆ ئەو کات ئەو مافەشی بە خۆ بە ڕەوا بینیوە کە دەست ببات بۆ قێزەونترین کار کە لەنێوبردنە.

کوردسدتان ئێستا بۆتە کۆمەڵگایەکی وا پیاوسالار و دواکەوتوو، کە ژنان زۆرترین ڕێژەیان هەیە لە خۆکوشتندا، خۆکوشتنێک کە بەرهەمی دەستی ئەو پیاوە دواکەوتوەیە کە بۆ چرکەیەکیش لە دەرەوەی پڕکردنەوەی ئارەزووی سێکسیی خۆی، هیچ مانایەک لە خۆشەویستیی نازانێت. ئەمە نیشانەی قوڕبەسەرییە بۆ پیاوی کۆمەڵگای کوردستان. ئازادیی لەم کۆمەڵگای ئێمەدا بەستراوە بە شەرەفی ژنەوە، شەرەف یانی پاراستنی ناولەشی ژن تا ئەو ساتەی دەستبەدەست دەدرێت بە پیاوێکی دی و لە دوای ئەو کارەشەوە ئەو ژنە دەبێت دیسانەوە هەم وەک کۆیلەیەک بێت هەم وەک پاراستنی رووسووریی بۆ ئەو خێزانە نوێیە دەربکەوێت، جارێکی تر دەیڵێمەوە ئەمە نیشانەی قوڕبەسەرییە بۆ کۆمەڵگای پیاوسالاریی لە لای ئێمە. ئەو پیاوانەی کە بە بەرد و بە بلۆکی دەستیانەوە بەر ببوونە جەستەی ناسکی دوعا، هەر خودی ئەو پیاوانە بۆ خۆیان بەڕەوا دەبینن کە بڕۆن لەگەڵ ژنێکی تردا کاری سێکسیی دەرەوەی هاوسەرگیریی خۆشیان ئەنجام بدەن، بەڵام لەو دیمەنانەشدا کە بینرا، ئەو پیاوە دەبێتە چ درندەیەک و بە چ شێوازێک بچووک دەبێتەوە لە خۆ گینگڵ کردنی جیهانبینیی خودپەرستییدا. ئەم سیستەمە چینایەتییە بۆ خۆی جەستەی ژنان وەک کاڵایەک دەبینێت و بە دەیان شێواز شەرعیەتی داوە بەم بەکاڵابوونەی جەستەی ژنان، تۆ سەیری ئەو شێوازی هاوسەرگیرییە ئاینییانە بکە کە لە هەر ئاینێکدا بە شێوازێک ژن دەکات بە کاڵا و واش نیشان دەدرێت کە ئەوە ڕێز و حورمەتە بۆ کەسایەتی ژن. باشە مارەبڕین بە چ مانایەک دێت؟ ئاخۆ ئەویش هەر کڕین و فرۆشتن نییە لە دەستی فرۆشیارەوە بۆ دەستی کڕیار؟ ئیتر ئەو نرخە هەر چەندێک بێت کە لەسەری دادەنرێت! ئاخۆ ئەوە زۆرترین جار نییە کە خودی سەرۆکی خێزان بڕیاردەری نێوان ئەو چارەنووسە دەبێت کە کچەکەی لەگەڵ کێدا دەبێت هاوسەرگیریی بکات تا دەگات بە کۆی خزمان و خێڵ و عەشیرەت. ئیتیر لە کوێدایە مانای بڕیاردانی ئازادانە؟! خودی ئەو کۆخیانەتەی ئەنجام دەدەرێت لە نەبوونی ئازادییەوەیە لە نێوان ئەو هاوسەرگیرییە دواکەوتوانەیەی کە لە کۆمەڵگا ڕۆژهەڵاتییەکاندا هەیە. لەم نێوەدا ئەوەی زەرەرمەندە تەنیا کەسایەتی ژنە، چونکە ئەوی پیاو هەر کە تێر بوو دیسان بە شوێن کێشەنانەوە و تا دەگات بە جیابوونەوە و شکاندنی کەسایەتی ژن، خودی تەڵاقدان هەر ئەو پەیوەندییە کڕین و فرۆشتنە دەگەیەنێت.

گەر ئازادیی نێوان ژن و پیاو بوونی هەبێت ئەو کات ئەو بەربەرییەتەی ئێستا هەیە بوونی نامێنێت و ئەمی پیاو نەرم دەبێت و لەو دەمارگیرییە خودپەرستییە ڕزگاری دەبێت. بۆ چارەسەری

ئەم کێشە کۆمەڵایەتیانە دەبێت پێش هەر لێدوانێک یەخەی دەسەڵات بگیرێت، چونکە بەشی سەرەکیی مانەوەی کۆمەڵگا لە نێو دواکەوتوییدا پەیوەستە بەو رێورەسمەوە کە دەسەڵات هەڵگریەتی، خۆ گەر دەسەڵاتی کوردی بیویستایە ئاراستەی کۆمەڵگا، بە تایبەیی عەقڵیەتی پیاوسالاریی بەرەو گۆڕان ببردایە، ئەوا دەبووا لەم ماوە مێژوویەی لە دەسەڵاتیاندان هەنگاوێکی وایان بهاویشتایە، بە پێچەوانەوە خودی دەسەڵات قازانجێکی باش لە مانەوەی ئەم پەیوەندییە دواکەوتویە کۆمەڵایەتییە دینییە وەردەگرێت، بەڵام بۆ مێژوو، ئەو کارەی دەسەڵات دەچێتە نێو مێژوویەکی تەواو نامرۆڤانەیان و خودپەرستیەک کە دوای خۆیان تەنیا باس کردنیان بە زەلیلانە دەبێت نەک ببنە جێگای شانازیی بۆ ئایندەی نەوەکان. ئەوە جیهانبینیی سەرخستنی تەنیا دراوە، خودی ئەم دەسەڵاتە کەسایەتی خۆی لەسەر بنیات دەنێت و کۆمەڵگاش تووشی بەرەڵایی و گەندەڵبوون دەکات. دەسەڵاتی بنەماڵەی خێڵسالاریی، لەم کارە باشتر ناتوانن کاری مەزن ئەنجام بدەن بۆ ئەوەی کۆمەڵگا لەو نەخۆشییە کوشندەیەی تووشی هاتوە رزگار بکەن. بۆ خۆرزگارکردن شۆڕشی ئازادانە و یەکسانییخوازی بەرەی بەشخوراوان لە کۆمەڵگادا تەنیا چارەسەرە بە دژی کۆی فەرهەنگی پیاوسالاریی باو کە بوونی هەیە، ژنان تەنیا لە نێو بەرپاکردنی شۆڕشێکی یەکسانییخوازییدا دەتوانن کەسایەتی خۆیان بە دەست بخەنەوە، خەباتکردنی ڕۆژانەی ئەو بەرەیە خەباتکردنێکە مەزنایەتی و شکۆمەندیی بە شوێن خۆیدا دەهێنێت. بە هیوام ژنانی ئازادییخواز و خەباتگێڕ، هەرچەند لە توانیاندا هەیە خۆیان خەریک بکەن بە خوێندنەوە و خۆوشیارکردنەوە تا ئەوەی لە مانای کەسایەتی ئازادانەی خۆیان تێبگەن، چونکە تێگەیشتن لە مانای ئازادیی (نەک ئازادیی بەکاڵابوون) نیوەی خۆرگارکردنە لەم جیهانبینییە پیاوسالارییەی کە سیستەمی چینایەتی تێیدا سوودمەندە و ژنان تێیدا کراون بە کاڵا و کۆیلە.

هەر بژین.

٧- ئاسۆ کەمال:

لابردنی پەیوەندییە مادییەکانی خێزان، ژنان لە دەسەلاتی باوک و برا و مێرد و سزا یاسایی و دینییە پیاوسالارییەکان رزگار دەکا.

نەجیبە مەحمود: بەرێزت وەک کەسێک کە بانگەشەی یەکسانیی نێوان ژنان و پیاوان دەکەی و خوازیاری ئەوەی ژنانیش وەک پیاوان لە گشت ماف و ئازادییەکان بەهرەمەند بن.. دەکرێ لە کار و چالاکییەکانت لەو بارەوە بدوێی کە بە گفتار یان بە رەفتار ئەنجامت داون؟

ئاسۆ کەمال: رووداوی کوشتنی دوعا زۆر کاری تێکردم و گەڕامەوە بۆ کوردستان تا کارێ بکەم دژی کوشتاری ژنان و چالاکوانەکانی ریکخراوەکانی ژنان و ڕۆژنامەنووسان و پارێزەر و کەسانی یەکسانییخوازمان کۆکردەوە و کۆنفرانسمان گرت و دواتر کەمپینێکی راگەیاندنی سەراسەرییمان لە هەموو کەناڵی راگەیاندنی تەلەفزیۆنی و رادیۆیی و رۆژنامە و پەیامی مۆبایلدا کرد دژی کوشتن و توندوتیژیی ژنان. لەم رێگەیەوە میدیای فرانس پرێس و بی بی سی و زۆر سایتی جیهانیی راپۆرتی ئەو چاوپیکەتنەیان بڵاوکردەوە کە ئاماری کوشتنی ژنانم بە ١٢ هەزار ژن باسکردبوو. دواتر سەردانی شێلتەری ژنانمان کرد لە سلێمانی و ئەوەی گرنگ بوو بەلامەوە ئەو ژنانەی توندوتیژییان لەسەر بوو گوێ بیستێکیان پەیداکرد و لە بیستنی دەنگیان لە رادیۆ و بینینی ئەو ژنانە لە شێلتەر و کارکردن لەگەڵ چالاکوانەکانی ژناندا هەستم کرد بە کردەوە کارم بە باوەڕی یەکسانییخوازییم کردوە و گرنگیی راوەستانی پیاوی یەکسانییخوازم لە بزووتنەوەی ژناندا لە نزیکەوە هەست پێکرد، کە لە وتار و چاوپێکەوتندا لەبارەوەیان دەدوێم.

جارێکی تریش لە ٨ی مارسی ٢٠١١ لە سەرای ئازادیی ئەو پیاوانەی بڵندگۆکەیان بەدەستەوە بوو دەیانویست بەرنامەکە کورت بکەنەوە کە ژنان بەرێوەیان دەبرد. بۆ پشتیوانی لە دەنگی وتار و بریارەکانی ٨ی مارس بە حەماسەوە بۆ پشتیوانی لە ژنان و هاتنەمەیدانی ئازادییان قسەم کرد و لە کۆتاییدا "دروشمی ئازادیی و یەکسانیی داخوازی هەموومانی"م ووت زیاتر لە ١٠٠ ژن و کچ بە گەرمیی لەگەڵیان دەوتمەوە و جەماوەری هەزاران کەسیش دەیانوتەوە، لە بینینی روخساری گەشاوەی ژنەکان و دەنگی بەرزیان لە وتنەوەی دروشمی یەکسانییدا گەشامەوە و دەمزانی ئەمە دڵی کەسانی کۆنەپەرستی ئەو مەیدانەی تەنگ کردوە و ئەوانی بێدەنگ کردبوو. دوایی ئەندامێکی لایەنێکی ئیسلامیی لە ئەنجومەنی مەیدانی ئازادیی پێی وتم "ئەمرۆ رۆژی دژی فرەژنیی بوو"، پێیم وت ئەوە مانای ٨ی مارسە.

نەجیبە مەحمود: ئایە ئێوە وەک پیاوێک بە هەمان شێوەی هەر ژنێک - جا ئەو ژنە هاوسەرتە یان کیژ یان خوشک یان دایکتە یان هەر ژنێکە کە لەگەڵی دەژی - کاری خزمەتگوزاریی نێو ماڵ و بەخێوکردنی منداڵ ئەنجام دەدەن؟

ئاسۆ کەمال: من لە خێزانێکی کرێکارییەوە هاتوم و دایکم نان هێنەری ماڵ بوو. ئەم دوو هۆیە بونە مایەی ئەوەی کاتێک خۆم بە کۆمۆنیست زانی یەکسانیی و ڕیزی ژن جەوی هاوڕێیەتی لەگەڵ دایکم و خوشکەکانمدا دروست کرد و لە سەرەتاوە هاوکاری کاری ماڵم دەکرد و دواتر کە هاوسەرگیرییم کرد کاری ماڵ و بەخێوکردنی منداڵم بە هاوبەشیی ئەنجامدا و کاردابەشکردنی ئێستامان ئەنجامدانی کاری پێکەوەییە هەر کەس بەپێی کات و توانای و هاوڕێیەتی و هەستکردن بە بەرپرسیارێتیی بنەمای ژیان و کاری ناوماڵ و دەرەوەی ماڵمانە.

نەجیبە مەحمود: ئایا ئەگەر هاوسەرکەت یان کیژ یان خوشک یان دایکت یان هەر ژنێک کە لێتەوە نزیکە هەڵسوکەوتێکی سێکسیی لە دەرەوەی هاوسەرگیریی ئەنجام بدا وەک ئەوەی کە ئەگەر تۆ ئەنجامت دابێ یان ئەنجامت داوە.. هەڵوێستت چی دەبێ؟ ئایە هەر هەمان هەڵوێستت دەبێ بەرانبەریان وەک ئەوەی لە بەرانبەر کوڕ یان برا یان باوکت یان خۆت دەتبێ کە هەمان هەڵسوکەوتی سێکسیی ئەنجام دەدەن؟ ئەگەر نا.. ئایە یەکسانییخوازییەکەت نابێتە قسەیەکی رووت و بێ کردەوە؟

ئاسۆ کەمال: هاوسەرگیریی و ژیانی پێکەوەیی و تەنانەت خۆشەویستیی و پەیوەندیی بۆی فرێند و گێڵ فرێند (هاوڕێی کوڕ یا هاوڕێی کچ) هەرکامەیان کاریگەری لەسەر پەیوەندیی سێکسیی مرۆڤ هەیە. پیاو یا ژن لە هەر کام لەم پەیوەندییانەدا بێ وەکو یەک و یەکسانن لەوەی پەیوەندیی سێکسیی خۆیان چۆن دەبەن بەرێوە. تەنیا ئەو دوو کەسە باڵغەی سەروو ١٦ساڵن و پەیوەندیی سێکسییان هەیە لەوە بەرپرسیارن کە ئەو پەیوەندییە سێکسییەیان چ کاریگەرییەکی لەسەر ژیانی پێکەوەیی و خۆشەویستییان هەیە. لەوانەیە لەکاتی بونی هاوسەردا پەیوەندیی سێکسیی لەگەڵ کەسی تردا ژیانی هاوسەرییت هەڵوەشێنێتەوە و لەوانەیە ئەم مەسەلەیە چارەسەر بکرێ بە بێ جیابوونەوە. بەڵام نابێ هیچ دەسەڵاتێکی دەوڵەتی و خێزانی و دینیی دەستوەربداتە ئەم کێشە کەسییەوە و کێشەی ئەو دوو کەسەی لەسەر پەیوەندییەکی سێکسیی دروست بووە کاری ئەو دوو کەسەیە و چارەسەری بەدەست ئەوانە کە لەسەر چ شتێک ڕیدەکەون. دانانی چوارچێوەی پیرۆزی خێزان لە کۆمەڵگا چینایەتییەکاندا و دانانی سزا یاسایی و دینییەکان بۆ ژن یا پیاو کە لەو چوارچێوەیە دەردەچن بۆ پاراستنی موڵکایەتی و میراتیی ئەو یەکە ئابوورییە - کۆمەڵایەتیەیە کە بە خێزان ناودەبرێ. ژنان لەم چوارچێوەدا هەمیشە کۆیلە و بەستراوە و ژێردەستەبوون لەم دامەزراوە کۆمەڵایەتییەدا. لابردنی ئەم پەیوەندییە مادییە لەسەر پەیوەندیی ژن و پیاو ،خێزان و ژیانی پێکەوەبوونی دوو مرۆڤ لە یاسا و سزاکان رزگاردەکا. ژنان لە دەسەڵاتی باوک و برا و مێرد رزگار دەکا کە لە کوردستان ئەم پیاوسالارییە لە سایەی دەسەڵاتێکی بنەماڵەیی و خێلەکیی و میلیشیایی سیاسییدا کردۆتە هەرێمێک بۆ ژن کوشتن.

نەجیبە مەحمود: لەگەڵ ئەوەی پیاوانن ئەنجامدەری دەستدرێژیین بۆ سەر ژنان، هاوکات هەر ئەو پیاوانەن کە ژن بە شەرەفی خێزان دەزانن، تۆ ئەو دوو جۆر هەڵسوکەوت و دوو کەسایەتییەی پیاوان چۆن هەڵدەسەنگێنی؟

ئاسۆ کەمال: پیاو وەکو بوونەوەرێک بەرپرس نییە و ڕەخنە لە ڕەگەزی نێرینە نییە. سەرچاوەی ئەم تاوانانەی پیاوان ئەنجامی دەدەن، ئەو سیستەمە سیاسیی و ئابووریی و کۆمەڵایەتییەیە کە لەسەر جیاکارییژن و پیاو بنیات نراوە و پیاوی کردۆتە باڵادەست و ژنیش ژێردەستەی ئابووریی و کۆمەڵایەتیی. سیستەمێک لەسەر دەسەڵاتی پیاوسالاریی و موڵکایەتی تایبەت و پاراستنی میراتیی دامەزراوە. دین و یاساکان بۆ پیاوان دانراوە کە ئەو ئەرک و دەسەڵاتە بەجێ بگەیەنن. پیاوان کاتێ لەم دەمارگیرییەی دژ بە ژنان ڕزگاریان دەبێ کاتێ خۆیان بە مرۆڤی یەکسان بزانن و لە ڕاستیدا مرۆڤایەتییەک کە دین و پیاوسالاریی لێی زەوت کردون و ئایدیۆلۆژیی و دنیابینیی باڵادەستیان بەسەر ژنان و مافی چەند ژنە و بە نیوە حساب کردنی ژنان لە میرات و شایەتی و نەبونی ئازادیی تەڵاق و سەرپەرشتیی منداڵ و دانانیان بە شەرەفی پیاو و خێزان. ئەم سیستەمی خێزانیی و دەستدرێژیی سێکسیی و لەشفرۆشتتە پاکێجێکن پێکەوە کە پیاو قوربانی ئەم سیستەمەیە کە ژن و پیاوی تێدا یەکسان نییە. لەم سیستەمەدا ژن لەناو خێزاندا بێ یا لە دەرەوەی خێزان پارێزراو نییە. لەناو خێزاندا بە شەرەفی کەسی تر دادەنرێ و ئەگەر لەم چوارچێوەیە دەرچێ ئەو کەسە مافی کوشتن و سزادانی هەیە. ئەگەر کەسێک دەستدرێژیی سێکسییش بکاتە سەری هەر ژنەکە تاوانبارە بەوەی شەرەفی خاوەنەکەی لەدەستداوە. ئەم خاوەنداریتییە کە لە سیستەمی خێزانی سەرمایەدارییدا هەیە، لە سایەی دەسەڵاتێکی سیاسیی خێڵەکیی و شەریعەتیی دا کۆت و بەندەکانی توندکراوەتەوە و ٢٠ ساڵە ئەم دوو حیزبە میلیشیایە و ئیسلامییەکانی کوردستان وەکو یاسا و سوڵحی عەشایەریی و خوتبەی ڕۆژانی هەینی مێشکی پیاو و کۆمەڵگەی کوردستانیان پێ قانداوە. ڕزگاریی لە دەست ئەم جیاکارییەی ژن و پیاو ئەرکی بزووتنەوەی یەکسانییخوازانەی کرێکاران و ئازادییخوازانی کوردستانە بە ژنان و پیاوانە وە کە کۆمەڵگە لەدەست ئەم دەسەڵاتە پیاوسالاریی و کۆنەپەرستانەی حیزبە ناسیونالیست و ئیسلامییەکان و سیستەمە سەرمایەدارییەکەیان ڕزگار بکەن و ئیعتبار و مافی مرۆیی بۆ ژنان و پیاوانی ئەم کۆمەڵگەیە بگێڕنەوە.

٨- سەلام عارف:

گەر کاری سێکسیی لە درەوەی هاوسەرگیریی رووبدا، بە تەواوی بڕوامەوە وەک ئاکتێکی مرۆیی وەریدەگرم و قەبەی ناکەم و شاخ و باڵ و کلکی لێناڕوێنم.

نەجیبە مەحمود: بەڕێزت وەک کەسێک کە بانگەشەی یەکسانیی نێوان ژنان و پیاوان دەکەی و خوازیاری ئەوەی ژنانیش وەک پیاوان لە گشت ماف و ئازادییەکان بەهرەمەند بن.. دەکرێ لە کار و چالاکییەکانت لەو بارەوە بدوێی کە بە گفتار یان بە ڕەفتار ئەنجامت داون؟

سەلام عارف: بەشداریکردنی خەبات لە پێناوی یەکسانی ژنان و پیاواندا، دەگەڕێتەوە بۆ سەرەتای حەوتەکان لە کوردستان، هێندەی کەشە فاشستیەکە و سنوری بڕیارەکانی حیزب(حشع) بواری دابێت کەمتەرخەمیم نەکردوە، زۆرجاریش سەرچڵیەکانم!! لەو بوارەدا دراونەتە بەر نەشتەری ناوەندیچێتی، ئەوە لەمەڕ خۆمان، لێرەش لە(فەرەنسا) هەر لەسەرەتای گەیشتنمەوە خۆم تێکەڵی بزوتنەوەی چەپی فەرەنسی کردوە،لەوێشە تێکەڵی خەباتی یەکسانی ژنان و پیاوان بوم زۆر جار بەشداریم کردوە لە - خۆپیشاندان - میتینەکان- مانگرتنەکانم کردوە، ئەوەی زیاتر شایەنی باسە بەشداریکردنی مانگرتنەکانە، لەو شوێنانەی، کە کارم تیادا کردون مانگرتنەکان بەردەوام هەبوون، هەنوکە هەوڵم داوە تایبەتمەندیەکانی داواکاریەکانی ژنان پشتگیۆ نەخرێن بە تایبەتی یەکسانی موچە بۆ هەمان کار، گرنگی دان بە هەلومەرجەکانی شۆینی کارکردنی ئافرەتان، هەموو جارێک داواکاریەکان هێندە تێکەڵو یەکگرتو بوون بە زەحمەت جیائەکرایەوە کام داواکاری تایبەتە بە مەسەلەی ژنانەوە، دێتەوە یادم، کە ناو بەناو بۆ شۆخیکردن لەناو خۆماندا بە داواکاریەکانمان دەگوت داواکاریە(نێرەموکەکان)، لەوە زیاتر هێندەی بۆمکرابێت نوسیومەو بابەتم کورداندوە لەسەر مەسەلەی یەکسانی ژنان و پیاو.

نەجیبە مەحمود: ئایە ئێوە وەک پیاوێک بە هەمان شێوەی هەر ژنێک - جا ئەو ژنە هاوسەرتە یان کیژ یان خوشک یان دایکتە یان هەر ژنێکە کە لەگەڵی دەژی - کاری خزمەتگوزاریی نێو ماڵ و بەخێوکردنی منداڵ ئەنجام دەدەن؟

سەلام عارف: لە هەر جێگەیەک ژیابم، یان ئەژیم بە بێ یەک و دوو لە هەموو بوارەکانی ئیشی ناوماڵدا بەشداربووم، دوای هاوسەرگیرییش، تا ڕۆژێک بەر لە نەخۆشیەکەم زۆری کارەکانی ناو خێزانم گرتۆتە ئەستۆی خۆم، بەڵام بەداخەوە دوای ئەو نەخۆشیە نەعلەتیە، نەخۆشیەکە زوڵمم لێئەکات و ناهێڵێت وەک جاری جاران بم.

نەجیبە مەحمود: ئایا ئەگەر هاوسەرکەت یان کیژ یان خوشک یان دایکت یان هەر ژنێک کە لێتەوە نزیکە هەڵسوکەوتێکی سێکسیی لە دەرەوەی هاوسەرگیریی ئەنجام بدا وەک ئەوەی کە ئەگەر تۆ ئەنجامت دابێ یان ئەنجامت داوە.. هەڵوێستت چی دەبێ؟ ئایە هەر هەمان هەڵوێستت دەبێ بەرانبەریان وەک ئەوەی لە بەرانبەر کوڕ یان برا یان باوکت یان خۆت دەتبێ کە هەمان هەڵسوکەوتی سێکسیی ئەنجام دەدەن؟ ئەگەر نا.. ئایە یەکسانییخوازییەکەت نابێتە قسەیەکی رووت و بێ کردەوە؟

سەلام عارف: فەرەنسیەکان دەڵێن "باشترین بەڵگە ئەو بیرەوەریانەن، کە لە مێشکی هەر یەکەماندان" جا من بەشبەحاڵی خۆم هێندەی بیرم بێت هیچ کاتێک دەست پیس و داوێن پیس نەبووم، بێگومان فەزڵەکەی دەگەڕێتەوە بۆ ئەو دوو شیوعیە، واتە دایکم و باوکم، دەربارەی بەشەکەی دی پرسیارەکە، تا ئیستە نە بیستومە و نە بینیومە ژنێک - دایک، خوشک، هاوسەر - یان کەسێکی دی کاری وەهای کردبێ، جا گەر ئەو کارە لە داهاتودا رووبدا، بە تەواوی بڕوامەوە دەڵێم وەک ئاکتێکی مرۆیی وەریدەگرم و قەبەی ناکەم و شاخ و باڵ و کلکی لێناڕوێنم، هیودارم کەس وا تێنەگات، کە من بانگەشە بۆ (ئیباحەی جنسی) ئەکەم، نەخێر من وەک کۆمونیستێکی ئازادییخواز، ئەو بڕوا و هەڵوێستەم لەو بڕوابوونەمەوە بە بەرابەریی ئابووریی و ئازادیی رەهاوە سەرچاوەی گرتوە.

نەجیبە مەحمود: لەگەڵ ئەوەی پیاوانن ئەنجامدەری دەستدرێژیین بۆ سەر ژنان، هاوکات هەر ئەو پیاوانەن کە ژن بە شەرەفی خێزان دەزانن، تۆ ئەو دوو جۆر هەڵسوکەوت و دوو کەسایەتییەی پیاوان چۆن هەڵدەسەنگێنی؟

سەلام عارف: پێشەکی دێمە سەر شەرەف، ئەو شەرەفە نە لە موتڵەقدا نە لە تەجریدا هیچ مانایەک نابەخشێت، ئەو شەرەفە پیاوە سمێڵ بابڕە بازوو ئەستوورە شەق وەشێنە مرۆڤکوژەکان دایانهێناوە و خستویانەتە ئەقڵی مرۆڤەکانەوە بۆ پاساوی بێشەرەفی خۆیان، ئەو مرۆڤکوژانە بە موبارەک بایی دەسەڵات و شەرع پراکتزەی مرۆڤکوشتن ئەکەن بە ناوی ئەو شەرەفەوە، گەر شەرەف خاوەنداریتیی نەبێ، ئەوا زادەی ئەقڵی خاوەنداریيە، بە واتەیەکی دیکە کەڵەگایی (هەبوون)ە بەسەر (بوون)ەنەوە، کەڵەگایی خاوەنداریتییە بەسەر مرۆڤەوە، لەوێشدا ئەو شەرەفە خۆی لە خۆیدا، بێشەرەفییە کراوەتە خاوەنی سەرتای قسە و کۆتایی قسە، ئەو شەرەفچیانە، هەر مرۆکوژ نین سروشت کوژیشن، ئاژەڵ نەما نەیکە قیمە و لە مەکندۆناڵەکاندا نەیفرۆشن.. داروودرەختیش نەما نەیبرنەوەی نەیکەنە مێز و قەنەفەی پاڵدانەوە و مشەخۆریی،ئەو شەرەفچیانە، گەر ئەو شەرەفەیان دانەهێنایە، نەیانئەتوانی ژن بەو دەردەبەرن و دەسەڵاتیش چەپڵە ڕێزانیان بکات، ئەو شەرەفچیانە لە هەر خێزانێکدا (مەلا عومەر)ێک یان (مەلا کرێکار)ێکیان قوتکردۆتەوە خۆشیان لە حیزبەکان و پەڕلەمان و پەرستگاکاندا خەریکی دەمقەڵەبالغیی و هەڵبژاردنەکانن، کورد واتەنی زاڵم زەواڵی بۆ ئەبێت.. مەبەستم خەباتی کۆمەڵایەتی یەکگرتووی پیاوان و ژنانە دژی ئەو فاشیستکارانە.

٩- شوان حەسەن:

من لە بەرانبەر سێکسی دەرەوەی هاوسەرگیریی پتر لایەنگری جودابوونەوەم، ئەگینا چارەیتریش هەیە.. ئەویش لێبووردن و شانسێکی دیکەی پێکەوەژیانە.

نەجیبە مەحمود: بەڕێزت وەک کەسێک کە بانگەشەی یەکسانیی نێوان ژنان و پیاوان دەکەی و خوازیاری ئەوەی ژنانیش وەک پیاوان لە گشت ماف و ئازادییەکان بەهرەمەند بن.. دەکرێ لە کار و چالاکییەکانت لەو بارەوە بدوێی کە بە گفتار یان بە رەفتار ئەنجامت داون؟

شوان حەسەن: بێگومان سەختە مرۆڤ باسی لایەنە چاک و جوانەکانی خۆی بکا. بەس بە دڵنیاییەوە دەڵێم ئەمن بۆ خۆم ئەوەم یەکلاکردۆتەوە کە لەگەڵ ژنێکی هۆشیار و باوەڕبەخۆ بژی زۆر ئاسوودەتری (گەر واش نەبێ دەکرێ بە پشتیوانییکردن ئەو کەسە دروست بێ) لەوەی لەگەڵ ئافرەتێکی کۆیلە یا لە هەموو شتێک لاساییت بکاتەوە، لە ژیانتان پێکەوە و تا جودابوونەوەشتان جوانتر دەبێ. گەر منداڵیشتان هەبێ لە ژینگەیەکی ئەوهادا ئەوا بەدڵنیاییەوە منداڵ چوست و چالاکتر دەبێ. با ئەو هیوایەش بڵێم کەی ئافرەتی ئێمەش لە کاتی جودابوونەوە مافی پەروەدەکرن و گەورەکردنی منداڵی کەوتە ئەستۆ ئەوە کارەکە بۆ ژنی لەسەر پێی خۆ وەستاو ئاسانترە و تۆی باوکیش دڵنیاتر دەبێ گەر لە چەمکی بەختەوەریی گەیشتبی. لایەنی گفتار و رەفتار؛ هەوڵدەدەم بەو پێوەرە وەڵامت بدەمەوە کە وای دادەنێ ئەو مرۆڤانە جوانن کە قوربانیی لە پێناوی بڕوایەک دەدەن کە دەیانەوێ ئەو ژیانە جوانتر بکەن، جا منیش لە هەشتاکان لەگەڵ کۆمەڵێک لە خەڵکی جوان بە بێ بەرامبەر خۆمان کردە قوربانیی ئەو بیروڕایەی کە لە پێناو رزگارکردنی خاک و خەلک و نەهێشتنی جیاوازیی چینایەتیی و لادانی چەوسانەوەی ئافرەت و دوارۆژەکی گەشتر تێدەکۆشا، ئێمە نیازمان پاک بوو، بەس بە داخەوە دوای راپەڕین نەک خەونەکانی ئێمەیان دزی بەڵکو ناشیرنیشیان کردین و کەوتینە پەراوێزی بێئومێدیی.

نەجیبە مەحمود: ئایە ئێوە وەک پیاوێک بە هەمان شێوەی هەر ژنێک - جا ئەو ژنە هاوسەرتە یان کیژ یان خوشک یان دایکتە یان هەر ژنێکە کە لەگەڵی دەژی - کاری خزمەتگوزاریی نێو ماڵ و بەخێوکردنی منداڵ ئەنجام دەدەن؟

شوان حەسەن: ئەمن بەر لە ژیانی هاوسەرگیریی ژیانی پێشمەرگایەتی و ژیانی تەنیاییم لە ئەوروپا دیتبوو، بۆیە ئەو هاتە ناو ئەو جیهانە گچکۆکەی بۆ خۆم دروستم کردبوو، بەڵام ئەو زیاتر گرنگیی بە شێوەی ناو ماڵ و وردکارییەکانی دەدا، خاوێنیی و مۆم پێکردن و جێگۆرکێ پێکردنی شتەکان، دەکرێ بڵێم پێشڕەوییەکەی لێستاندم، ئەمن هەست دەکەم ماڵ هێندە کاتی ناوێ ئەویش بە پێچەوانەی من، چێشت لێنان بە گرنگ دەزانم و ئامادەشی دەکەم بە زەوقەوە (سوود، چێژ، کۆکردنەوەی خێزان لەسەر یەک خوان بە گرنگ دەزانم و زیاتر ئامانجم لێک نزیکبوونەوەی خێزانە)، زۆر کات دەدەمە منداڵەکانم لەبەر ئەوەی دەمەوێ وەک هاوڕێیەک خۆشمیان بوێ نەک باوکێکی بە زۆر بەسەردا پێندراو، ئاسوودەم لەو شێوە ژیانە. وەک گوتم من لە دەرەوە دەژیم دەکرێ بۆ من گونجاوتر بێ ئەوها بژیم.

نەجیبە مەحمود: ئایا ئەگەر هاوسەرکەت یان کیژ یان خوشک یان دایکت یان هەر ژنێک کە لێتەوە نزیکە هەڵسوکەوتێکی سێکسیی لە دەرەوەی هاوسەرگیریی ئەنجام بدا وەک ئەوەی کە ئەگەر تۆ ئەنجامت دابێ یان ئەنجامت داوە.. هەڵوێستت چی دەبێ؟ ئایە هەر هەمان هەڵوێستت دەبێ بەرانبەریان وەک ئەوەی لە بەرانبەر کوڕ یان برا یان باوکت یان خۆت دەتبێ کە هەمان هەڵسوکەوتی سێکسیی ئەنجام دەدەن؟ ئەگەر نا.. ئایە یەکسانییخوازییەکەت نابێتە قسەیەکی رووت و بێ کردەوە؟

شوان حەسەن: هیوادارم پرسیارەکەت هەڵە بێ، چونکە سێکس لە دەرەوەی هاوسەرگیریی هیچ پەیوەندییەکی بە پەیامی یەکسانییخوازییەوە نییە. ئێمە گەر یەکسانخوازبین دەبێ دژی هەموو پەیوەندییە پڕ لە درۆ و تێکشکاندنەکانی ئەویدی بین. تۆ لە دەرەوەی دین و رەوشتەوەش سەیری بکە، پێمان ناڵێی جگە لە هەست و دارمانی ئەویدی چیمان پێدەڵێ. بەڕێزم ئێمە نموونەی (سارتەر و سیمۆن دیبوڤار)مان دیت چەند ساڵێک بەر لە ئێستا لە دوو بەش فلیمێکیان پێشکەشکرد بینیمان فێمێنیستەکان چەند بە قێزەونیی وێنای سارتەریان تێدا نیشاندا و چۆن وێنای تلانەوەی سیمۆنیشیان دەکرد، هەرچەندە قسە هەیە کە ئەویش پەیوەندیی هەبووە. ئەمن ناچمە ناو پەیوەندی خەلک و چی دەکەن و چۆن کێشەی خۆیان چارەسەر دەکەن، بێگومان دژی زەبروزەنگم، هەموو کەس دەزانێ ئەوە هۆیە دەبێتە ئەنجام و چەندان جار خۆی دووبارە دەکاتەوە و چارەسەرەکەشی دەگەڕێتەوە سەر هۆشیاریی ئەو دوو کەسە و زۆر جار دەوربەرەکەشی. بۆیە بە بڕوای من کە پتر لایەنگری جودابوونەوەم، ئەگینا چارەیتریش هەیە.. ئەویش لێبووردن و شانسێکی دیکەی پێکەوەژیانە.

نەجیبە مەحمود: لەگەڵ ئەوەی پیاوانن ئەنجامدەری دەستدرێژیین بۆ سەر ژنان، هاوکات هەر ئەو پیاوانەن کە ژن بە شەرەفی خێزان دەزانن، تۆ ئەو دوو جۆر هەڵسوکەوت و دوو کەسایەتییەی پیاوان چۆن هەڵدەسەنگێنی؟

شوان حەسەن: زۆر قسە لەسەر ئەو پیاوە ناشیرنانە و دابونەریتە ناشیرنانە کرا، هیچ سوودێکی نەبوو، چونکە ئێمە تا ئێستا بە ئەقلیەتی دیندارەکان بیر دەکەینەوە، چۆن هەزار ساڵە ئیسلام دەڵێ درۆ مەکەن.. دزیی مەکەن.. فێڵ مەکەن و چی و چی مەکەن کەچی هەر بەردەوامە ئەویش پەیوەندیی بەوە هەیە کە دین ناتوانێ ئیش لەسەر گۆڕانی شتە جەوهەرییەکان بکا، ئێمەش بە ناو پێشکەوتنخوازەکان واین. بە بڕوای من تاکە هۆشیارەکانی کورد دەبێ هەندێک چەمک لە کۆمەڵگە یەکلا بکەنەوە، لە جیاتی هێندە شانازیی بوونیان بەوەی کە خێڵەکیین و سەرشۆڕیی و نامەردیی قەبووڵ ناکەن، دەکرێ بەهایە مرۆییەکان لە کۆمەڵگەیەکی شارستانییدا بە دەست بهێنن و ئەو رێچکەیە بشکێنن، ئەوەی مرۆڤ لە قۆناغە کۆمەڵایەتییەکان جودادەکاتەوە هۆشیارییە، هیوادارم قاچمان بجوولێنین.

١٠- فەرهاد کەریم:

تا نێرینە خۆی بە خاوەنی مێینە بزانێ، ئەو بێرێزیی و شکاندن و وێرانکردنی جوانیی و خوێنڕشتنە کۆتایی نایێ، دەبێ ژنان شۆڕشێک هەڵگیرسێنن.

نەجیبە مەحمود: بەڕێزت وەک کەسێک کە بانگەشەی یەکسانیی نێوان ژنان و پیاوان دەکەی و خوازیاری ئەوەی ژنانیش وەک پیاوان لە گشت ماف و ئازادییەکان بەهرەمەند بن.. دەکرێ لە کار و چالاکییەکانت لەو بارەوە بدوێی کە بە گفتار یان بە رەفتار ئەنجامت داون؟

فەرهاد کەریم: رەنگە بۆ من ئالۆز نەبێ ئەو مافەی بۆ خۆمی بە رەوا دەبینم بۆ رەگەزەکەی تریش، لە نێوانی سێ خوشک و چوار برا، دوو خوشک و دوو برای لە خۆم گەورەتر.. تێڕامان و خوێندنەوەم جارانم چۆن بووبێ، من هەمیشە لە بەرەی داکۆکیی لە خوشکەکانم بووم. ئەو کاتیش هەستم بە خۆشەویستیی و نەرم و نیانیی و رێزی ئەوان دەکرد، ئێستاش زانست رێزی ئەوان دەکرد، ئێستاش زانست ئەوەی سەلماندووە نێرینە شەڕانگێز و خۆپەرست و توندڕەو و هێزپەرست و بەرژەوەندخوازە، لەگەڵ کرانەوە و پەروەردەی کۆمەلایەتی گۆرانکاریی روویدا وەک ئەوەی ئێستا دەبینین، بەڵام بۆ ئێمەی خەڵکی رۆژهەلاتی ناوین گۆرانکارییەکان لە خێراییی کیسەل تێپەڕ نەکردووە، خێل و هۆز و بنەماڵە و ئاین و هزری بۆگەنی ژینگە کۆمەڵایەتییەکە و باڵای کەم

هزریی لە قوتابخانە و گەرەک و پەرستگا و زانکۆش ئامادەییان هەیە... پیاو هێندە وتە و پەندی ناشیرین دەرهەق بە ئافرەتان دەڵێن وەک ئەوە وایە لە ئافرەت نەبووبن، تا نێرینە خۆی بە خاوەنی مێینە بزانێ، ئەو بێرێزیی و شکاندن و وێرانکردنی جوانیی و خوێنرشتنە کۆتایی نایێ، دەبێ ژنان دەنگی خۆیان بەرزترکەنەوە.. شۆرشێک هەڵگیرسێنن و بڵێن ئێمە خۆمان خاوەنی خۆمانین، من هەر زوو لە ئازاری گەورەی ژن و ئەو نایەکسانییە گەیشتم. خوشکە گەورەکەم مێردەکەی لە پێشمەرگایەتی تێدا چوو، ماوەیەکی زۆر بە بێوەژنیی مایەوە، وەرە دڵی ئەو خوشکە راگرە لە ناو ئەو ژینگە بۆگەن و لە ناو ئەو نەخوێندەوارانە، بەشداریی خەم و ئازاری خوشکەکەمم دەکرد، بە هەموومان هەوڵمان دەدا ژیانی پارێزراو بێ لە قسە و قسەلۆکی دەوروبەر و شتی تریش، چونکە هەموو رەفتار و هەڵسوکەوتێکی بە خەوش تەماشا دەکرا و لە ژێر چاودێرییەکی توند دابوو، تا شووشی کرد هەر رەشپۆش بوو، هاوسەرەکەی بۆ کورد بووە قوربانیی و خوشکەکەشم گەنجێتیی و جوانییەکانی بوونە قوربانی قوربانیی. لە شیعری (توتنە دوعا) - بۆ (دوعا)کان نووسراوە - قسە لە سەر ئەوە دەکەین بەهەشت لە ژێر پێی دایکانە، ئەو بەهەشتەی کە پێی دەڵێن (دایک.. خوشک.. هاوسەر) بە دەستی خۆمان وێرانی دەکەین، تا هۆشیار نەبین ناکرێ قسەگەلێک لە سەر بابەتێکی وا پەیوەندار بکەین، هۆشیارییمان پێویستە، شەرمە بۆ من لە سەر تەوەرێکی وا قسە بکەم چونکە ژن و پیاو بۆ من مرۆڤن، پێویستە پتر کار لەسەر پیاو یا نێرینە بکەین چونکە پیاوە درندەیە، ژن جوانە.. ناسکە.. پیرۆزە.. خوشکە.. دایکە.. هاوسەرە.. هاورێیەکی میهرەبانیشە.

نەجیبە مەحمود: ئایە ئێوە وەک پیاوێک بە هەمان شێوەی هەر ژنێک - جا ئەو ژنە هاوسەرتە یان کیژ یان خوشک یان دایکتە یان هەر ژنێکە کە لەگەڵی دەژی - کاری خزمەتگوزاریی نێو ماڵ و بەخێوکردنی منداڵ ئەنجام دەدەن؟

فەرهاد کەریم: بەلێ هاوسەرگیرم و هاریکاریی یەکتر دەکەین، کامەمان کاتمان هەبێ بۆ کاری ناو ماڵ لەسەر یەکتر ناوەستین و دابەشمان نەکردووە، نەوسنیشین.. حەزمان لە خواردنە، هاوسەرکەم لە خواردنی مەکسیکیی کە زۆر حەزی لێدەکەم بە راستی کابانە، خۆشم لە ولات و لێرەش چەند ساڵێک چێشتلێنەر بوومە و هەر زۆر چاکی لێدەزانم، لە خواردنی خۆمان تەنیا کفتەی نازانم.. دەنا هەموو شتێک دەزانم، زۆر خاوێنیشم بۆ ماڵەکەمان چونکە خاوێنیی سروشتی چێشتلێنەرە، خواردنی کوردیش زۆر بە کەمیی دەخۆین.. نەک هاوسەرەکەم خۆشم تەنیا حەز لە بامیە و دۆڵمە دەکەم.. کاتیشم بۆ دۆڵمە نییە.. بامیەش جێژنە و جەژن.. هاهاهاهاها، بۆ دیکۆر و دانانی کەلوپەلەکانی ناو ماڵیش ناوێرم دەستی بۆ ببەم چونکە جەنگ روودەدا، خۆی بەرێوەبەرە و زەوقیشی تا بلێی جوانە، بۆ باخچەش ئەوە من و جارجارەش باخەوانی گەرەک.

نەجیبە مەحمود: ئایا ئەگەر هاوسەرکەت یان کیژ یان خوشک یان دایکت یان هەر ژنێک کە لێتەوە نزیکە هەڵسوکەوتێکی سێکسیی لە دەرەوەی هاوسەرگیریی ئەنجام بدا وەک ئەوەی کە ئەگەر تۆ ئەنجامت دابێ یان ئەنجامت داوە.. هەڵوێستت چی دەبێ؟ ئایە هەر هەمان هەڵوێستت دەبێ بەرانبەریان وەک ئەوەی لە بەرانبەر کور یان برا یان باوکت یان خۆت دەتبێ کە هەمان هەڵسوکەوتی سێکسیی ئەنجام دەدەن؟ ئەگەر نا.. ئایە یەکسانییخوازییەکەت نابێتە قسەیەکی رووت و بێ کردەوە؟

فەرهاد کەریم: بە راستیی حەز لە خاوەنداریی ناکەم.. هەموومان دەزانین کامە رێگە راستە و کامە رێگە هەڵەیە، هاوکارەکانم لێرە ئەوانەی کە نازانن هاوسەرگیرم پێم دەڵێن خوشکێکی لە تەمەنی تۆم هەیە یان دایکم یا کچم گەر حەزت لە پەیوەندییە وەرە پێتی بناسێنم.. زۆر جار وام پێ گوتراوە، کە گوتوومە هاوسەرگیرم داوای لێبووردنیان کردووە، مەبەستم زۆر ئاساییە دۆست پەیداکردن بۆ کەسە نزیکەکانت، ئەو پەیوەندییە بۆ سێکس نییە پەرەی پێدەدرێ.. خۆشەویستیی و لێکتێگەیشتنە پەیوەندییەکان جوانتر و فرەوانتر دەکا تا دەگاتە هاوسەرگیریی یان پێکەوەژیان، کرانەوەی کۆمەلگایە رێی لە خوێنرشتن خاونداریی گرتوە، جۆری پەیوەندییکردن فراوانتریش بووە.. نە رەگەز نە ئاین نە نەتەوە نە رەنگ... ئەو شێوە کلاسیکییەی پەیوەندییەی ئێمە کۆتایی هاتووە، تازە بە تازە لەسەر تەوەرێک قسە دەکەین لەمێژە گەلان ئەو گرفتانەیان چارەسەر کردووە و کۆتایی هاتوە، هەڵسوکەوتی سێکسییش لە دەرەوەی هاوسەرگیریی، لێرە تەوەرێک لە سەر ئەوە گیرا لە تەلەفزیۆنی (سوینگ).. گۆرینەوەی ژن و مێرد لە سەر خواستی هەردوو لا.. تەوەرکە درێژەی کێشا.. زۆر ژن و مێرد بەرامبەر بە یەکتر سێکس دەکەن لەگەڵ کەسی نەناسیاو بۆ ئەوەی تەمەنی هاوسەگیریی تەندروست و درێژ بێ، پرسیار و وەلامی تەندروستیشیان دەدا.. ئیتر ئەوە ئازادیی ئەوانە ئیشی ئێمە نییە دەست لە ئازادیی ئەوان وەردەین. بۆ من با پاکیی و جوانیی هاوسەرگیریی کێشی خۆی بپارێزێ گەر رووشی دا یا جیابوونەوە یا لێبوردەیی بێ، ئیتر ئەوەش لەسەر ئاستی هۆشیاریی مرۆڤەکە دەوەستێ، با باوەرداریەکە ون نەبێ و هاوسەگیرییەکە خاوێن رابگیردرێ.

نەجیبە مەحمود: لەگەڵ ئەوەی پیاوانن ئەنجامدەری دەستدرێژیین بۆ سەر ژنان، هاوکات هەر ئەو پیاوانەن کە ژن بە شەرەفی خێزان دەزانن، تۆ ئەو دوو جۆر هەڵسوکەوت و دوو کەسایەتییەی پیاوان چۆن هەڵدەسەنگێنی؟

فەرهاد کەریم: ئەمە درۆیەکی گەورە و خۆهەڵخەڵەتاندنی پیاوی ئەو وڵاتە نوستوو و بۆگەنانەیە چونکە خۆیان هێندە پیس و پۆخڵن لە هیچ شتێکی قێزەون لانادەن و کاری خراپ و قێزەونیش نەماوە نەیان کردبێ.. باوەرم بەو وشەش نییە ئامادەیی هەبێ.. ئیتر گەر هەشیانبێ بەرمۆدە قووتی داوە و با لە بەرمۆدە بپارێنەوە بیانداتەوە، پیاوی کورد لێرە دەناسم هاوسەرەکەی لە وڵات سفوور بووە کەچی لێرە وەکو ژنانی ئەفغانیی سەردەمی رژێمی (تالەبان)ی لێ کردووە و کچەکانیشی لەو بازنە داخراو و کوشندەیەی باوکیان هەڵاتوون، وا دەزانێ لێرە خەلک هیچ کاری نییە تەنیا پراکتیزەی بەدرەوشتیی ئەو دەکەن، زووتر لە خوشکەکانم دەبیست و دەیانگوت خۆزیە ئێمەش بە کور لە دایک بوونایە، ئەو پرسیارەم لە هاوسەرەکەم کرد حەزت دەکرد نێر بای؟ بە پێکەنینەوە گوتی: "نەخێر.. گەر جارێکی دیکەش لە دایک ببمەوە هەر حەز دەکەم بە مێینە لە دایک ببمەوە" هەندێک قسەی تریشی کرد بەلام ئێرە جێی ئەو باسانە نییە. واتە ئەوە ژینگەی شمشێرەکانە دەڵێن ژن شەرەفی پیاوە، لێرە نە ژن نە پیاو شەرەف نین، گەر لێرە گۆتنێکیان بە دڵ نەبێ دەڵێن گەورە بە.. واتە خۆت رزگار کە، منیش دەڵێم (خۆت بە پیاو.. خۆت رزگارکە).

١١- موزەفەر عەبدوڵا:

سێکس مەسەلەیەکی کەسییە و هیچ کەسێک بۆی نییە دەستی تێوەردا و هیچ شتێک بەسەر هیچ کەسێکدا چ ژن چ پیاو بسەپێنێ.

نەجیبە مەحمود: بەرێزت وەک کەسێک کە بانگەشەی یەکسانیی نێوان ژنان و پیاوان دەکەی و خوازیاری ئەوەی ژنانیش وەک پیاوان لە گشت ماف و ئازادییەکان بەهرەمەند بن.. دەکرێ لە کار و چالاکییەکانت لەو بارەوە بدوێی کە بە گفتار یان بە رەفتار ئەنجامت داون؟

موزەفەر عەبدوڵا: وێرای رێز و سوپاسم بۆتان سەرەتا بەر لە وەڵامدانەوەی پرسیارەکانتان چەند سەرنج و تێبینییەک بخەمەروو سەبارەت شێواز و دیدگا و تێروانینی تەوەرەکە. بە بروای من هەر کەسێک گەر لە گۆشەنیگای واقعی چینایەتی چەسانەوەی ژنانەوە بروانی و بەرگریکار و لایەنگر یاخود هەڵسووراوی جدیی مافی یەکسانیی ژن و پیاو بێ لە هەر روویەکەوە ئەوە مافی خۆیەتی هەڵوەستەیەک بکا لەسەر ناو و ناوەرۆکی تەوەرەکە کە دەڵێن - تەوەرەی ساغکردنەوەی چەمکی یەکسانیی لە گفتارەوە بۆ رەفتار، یانی دەبوو شێوازی پرسیارەکان تەوەرەی لە دەوری ئەوە ببەستایە کە ئاخۆ چۆن چەمکی یەکسانیی لە ئاستی بزووتنەوەی یەکسانییخوازی لە گوفتارەوە

بگۆڕدرێ بۆ کردار بەڵام وەختێ دێینە سەر پرسیارەکان پرسیارەکان زیاتر ناوەڕۆکی مەسەلەکەی دابەزاندوە بۆ هەلسوکەوت و مامەلەی تاکی مرۆڤەکان ئەویش دیارە بە تەنها پیاوان. دیارە ئەمەش هۆکارەکەی ئەوەیە پێم وایە کە ئەو دیدگایەی لە پشتی پرسیارەکانەوەن مەسەلەی چەوسانەوەی ژنان زیاتر دەبەستنەوە بە بوونی ڕەگەزی پیاوەوە نەک بە مەسەلەی مولکداریی تایبەت لە کۆمەلگای چینایەتی و ناکۆکیی چینایەتی و ئاکامەکانییەوە.

بەلام لەگەڵ هەموو تێبینییەکانم هەول دەدەم وێڕای راوبۆچوونم بۆ ناوەڕۆکی دیاردەی چەوسانەوە و بێ مافیی و هەول و خەبات چ بە تاک چ بە کۆمەل وەلامی پرسیارە تایبەتەکانیشتان بدەمەوە.

جاری بە لە هەر شتیک ئەوە بڵێم کە چەوسانەوەی ژنان و بی مافیی هەمە لایەنە و نایەکسانییان لەگەل پیاوان لە ئاستی جیهانداو لە جیهانی ئەمرۆدا راستەخۆ پەیوەستە بە کۆمەلگای چینایەتی و ناکۆکی چینایەتی و دەسەلات و سیستەمی چینایەتی کە لەسەر بنەمای مولکداری تایبەتی وەستاوە لەو سەردەمەوە کە سیستەمی سەرمایەدارییە. راستە بێ مافیی و چەوسانەوەی ژنان و نایەکسانییان لە هەموو ولاتەکان وەک یەک نییە بەلام یەکسانیی و مافی تەواو و هەمەلایەنە لە هیچ شوینیکی ئەم جیهانە دەستبەر نەبووە.

راستە ئەم نایەکسانیی و چەوسانەوەیە بە دریژایی میژووی سەرهەلدانی چینایەتی هەبووە بەلام دەبیت ئەوە بۆمان روون بیت کە سیستەمەی ئەم سەردەمەش سەرەرای مۆدرینی و دەستەبەر بوون و تەنانەت سەقامگیربوونی تا رادەیەک مافەکانی مرۆڤ و ژنان بەلام ئەم چەوسانەوەیەی لەناو نەبردوەو بەلکو دەمەزەردی کردۆتەوە شیوازەکەی گۆریوە.بۆیە بە بروای من ئەگەر هەر کەسیک چەن خۆی بە لایەنگری مافەکانی ژنان و یەکسانیی ژنان لەم گۆشە نیگایەوە نەروانی بۆ جەوسانەوەی ژنان و ریگای خەباتو تیکوشان بو لەنابردنی ئەوە ناتوانی ببیتە لایەنگر و بەرگریکار و هەلسوراوی ماندوونەناس و ئاسۆی سیاسی روونی ئەم مەسەلەیە. هەر بۆیەش مەسەلەی یەکسانیی ژن وپیاو و دەستەبەربوونی مەفەکانیان تەنها لە ریزگرتن لە دایک و خوشک و کچ و ژنانداا دەبینیتەوە و بەس، دیارە من من ریز بۆ ئەوە دادەنیم و بە بەلگە نەویستی دەزانم بو هەر مرۆڤیک کە بریک مرۆڤانە بیر بکاتەوە و رەفتار بکات بەلام ئەوە بە تەنها ناوەرۆکی مەسەلەکە نییە. من هەر لەم روانگەیەشەوە دەروانمە کار و چالاکی تاک و بە کۆمەلی کۆمەلگا و هەروا خۆشم هەر لێرەوە تیروانین و بۆچوون و هەڵوێست و هەلسوکەوت و مامەلە و کار و چالاکی ئەنجام دەدەم و داومە لەوەتەی ئەم تیروانینە سیاسی و هزرییەم هەیە. لەم بارەیەوە تا ئەو جێگەیەی کاتم بووبێ و توانیبێتم لانی کەم لە دوو سی دەیەیەی رابردوو هەولم داوە لە هەموو ئاستیکدا بەرگریکاری مافەکانی ژنان و یەکسانیی ژن و پیاو بوومە و بە تایبەتی هەولم داوە ویرای نووسین و وتار و قسەو باس و گفتوگو و ئاژیتاسیون و بە کردەوەش بەشداری لە هەشتی مارس ،کە لە رۆژی نارەزایەتی جیهانی ژنانە و لە هەر نارەزایەتییەک کە بۆ مەفاکانی ژنان بەڕێ خرابێ لە ئاستی کوردستان و دەرەوەدا بە پێی توانا بەشدار بوومە و زیاتر لەمەش بەشداریی من بە شێوازیکی راستەوخۆ حیزبی و سیاسی و بە ئامانج و ئاسۆیەکی روونەوە بوە لە چوارچیوەی حیزبی کۆمۆنیستی کریکاریی عێراق و پاشان کوردستاندا. دیارە لە دوو دەیەی رابردووشدا لە ئاستی کوردستان و زۆر ولاتی دەرەوەدا تا ئەو جێگەیەی ئەم حیزبە بوونی هەبوو بێ ئەوە نووکی تیژی خەباتی ریکخراوی بزووتنەوەی یەکسانییخوازی ژنان و مافەکانی ژنان بووە.

نەجیبە مەحمود: ئایە ئێوە وەک پیاوێک بە هەمان شێوەی هەر ژنێک - جا ئەو ژنە هاوسەرتە یان کیژ یان خوشک یان دایکتە یان هەر ژنێکە کە لەگەڵی دەژی - کاری خزمەتگوزاریی نێو ماڵ و بەخێوکردنی منداڵ ئەنجام دەدەن؟

موزەفەر عەبدوڵا: بی گومان من پیم وایە کە دەبێ هەر کەس کە خۆی بە مرۆڤیکی ئازادیخواز و مودێرن زانی و هەلگری کەلتووریکی تەنانەت مەدەنیش بوو ئەوە پێویستە کاری لەو جۆرە بە ئەرکی خۆیشی بزانی، بەلام من ئەمە ناکەمە تاکە پیوەری سەرەکی بۆ یەکسانییخواز بوون و بەرگریکاری لە مافەکانی ژنان و هەلسووراو بوون بۆ کۆتایی هینان بە چەوسانەوە و بی مافی و پلە دوویی ژنان، لە ئاستی تاکو کۆمەلدا بۆ نموونە لە کۆمەلگاکانی رۆژئاوا بە شیویەکی گشتی پیاوان بەشداری زۆر کاروبار دەبن لە مالەوە و هەروەها خاوەنی کەلتوور و مامەلەیەکی مرۆیی و هاوجەرخن ئەوەش بە حوکمی ئەو دەستکەوتانەی بە دریژایی چەند دەیەو بگرە سەدە بەدەست هاتوەو تەنانەت بوە بە یاساو یاخو یاسا و بریارە مەدەنی و یەکسانییخوازی یەکانی بووە بە کەلتوور. بەلام ناتوانم خەبات و تیکۆشانی کەسان و هەلسوراوانیک جدی یەکسانییخوازو کۆمۆنیستی ئەم بزوتنەوانە لەبەرچاونەگرم بۆ کۆتایی هینان بە چەوسانەوی چینایەتی بە گشتی و لەوانەش چەوسانەوەی ژنان و دەستەبەربوونی مافی یەکسانیی هەمەلایەنە لە ولاتانی ژیر سایەی هیزو دەسەلاتە سەرکوتگەر و کۆنە پەرستەکان و سیاست و دابونەریتە زالە کۆنە پەرستە ئیسلامی و ناسیونالیستیی و خێڵەکییەکانی وەک کوردستان و زۆر ولاتی تری لەم چەشنە کە هەمیشە ژیانیان تەنها بە خاتری بانگخوازیان لە مەترسی دایە بەلام رەنگە لە رووی هەندی مامەلە و دابونەریت و کەلتوورییەوە سنووربەندی یان دانەنابی.بەلام رەنگە و تەنانەت بە واقعیش پیاوانیک لە ناو حیزبە ئیسلامی ناسیونالیستیی و خێڵەکییەکان سەرەرای بیروباوەر هزری و سیاسی کۆنە پەرستانەیان بەلام لە مەمەلەیان لەگەل دایک و خوشک و هاوسەریان بەریزانە بیت و هاوکاریشیان بکەن لە چواچیوەی مالەوە و زۆر مەسەلەی تردا. بۆیە بە بروای من دەبیت فەسلەی نیوان ئەم مەسەلانە بومان روون بیت. یانی ئیمە نابیت یەکسانییخوازی و هەولو خەبات بو بەدی هینانی مافی یەکسانیی ژنو پیاو لە ئاستی بزوتنەوەیەکەوە تەجرید بکەین بۆ ئاستی هەلسوکەوتو مەمەلەی تەکەکان.هەروەک پیشتر ئاماژەم بو دا بۆ من ئەسل تیروانینی فکری و کردەوەی سیاسی خەباتکارانەیە بۆ بەدی هینانی مافەکانیتەواوی ژنان لە روانگەی کۆمۆنیزمی مارکسەوە.چونکە زۆر لایەنی و بزوتنەوەو حیزب و ریکخراو بانگشەی مافەکانی ژنان دەکەن بەلام مەرج نی یە هەمویان خەباتکاری تاسەری نەهیشتنی جەوسانەوەی ژنان بن. بو نمونە رەوتەکانی ناو بزوتنەوەی فمینیستی خۆیان بە بەرگریکار و خەباتکاری سەرسەختی مافەکانی ژنان دەزان بەلام لە روانگەی ژنسالاریی و خەتاباریی رەگەزی پیاوەوە.

نەجیبە مەحمود: ئایا ئەگەر هاوسەرکەت یان کیژ یان خوشک یان دایکت یان هەر ژنێک کە لێتەوە نزیکە هەڵسوکەوتێکی سێکسیی لە دەرەوەی هاوسەرگیریی ئەنجام بدا وەک ئەوەی کە ئەگەر تۆ ئەنجامت دابێ یان ئەنجامت داوە.. هەڵوێستت چی دەبێ؟ ئایە هەر هەمان هەڵوێستت دەبێ بەرانبەریان وەک ئەوەی لە بەرانبەر کوڕ یان برا یان باوکت یان خۆت دەتبێ کە هەمان هەڵسوکەوتی سێکسیی ئەنجام دەدەن؟ ئەگەر نا.. ئایە یەکسانییخوازییەکەت نابێتە قسەیەکی رووت و بێ کردەوە؟

موزەفەر عەبدوڵا: بۆ من ئەوە ئەسلە کە مەسەلەی سێکس مەسەلەیەکی کەسییە و هیج کەس چ بە تاک و چ بە کۆمەل و چ دەولەت و یاسا بۆی نییە دەستی تیوەردا و هیچ شتیک بەسەر هیج کەسێکدا چ ژن چ پیاو بسەپێنێ. هەر ئیستا لە ولاتانی رۆژئاوادا ئەوە بووە بە یاساو کەلتوور کە مەسەلەی سێکس مەسەلەیەکی تاکە یاسا هیج کەسیک سزا نادات لەسەر مەسەلەی پەیوەندیی سێکس لە دەرەوەی پەیوەندیی هاوسەریی، بەلکو ئەوە بریاری تاکەکانە کە گەر دوو کەس سەرەڕای پەیوەندیی هاوسەرییان پەیوەندیی تریان بوو ئەوپەڕ دەتوانن ئازادانە جیا ببنەوە هەر چۆن ئازادانە هاوسەرگیرییان کردوە. بۆیە لە روانگەی بەرنامەی سیاسی منەوە ئەوە ئەسلە کە هەر کەس لە سەرو ١٦ ساڵ بەرەوژوور ئازادە کە چۆن پەیوەندیی سێکسیی دیاری دەکا ئەسل بۆ من ئازادی مرۆڤەکانە دوور لە هەر گوشارێک.

نەجیبە مەحمود: لەگەڵ ئەوەی پیاوانن ئەنجامدەری دەستدرێژیین بۆ سەر ژنان، هاوکات هەر ئەو پیاوانەن کە ژن بە شەرەفی خێزان دەزانن، تۆ ئەو دوو جۆر هەڵسوکەوت و دوو کەسایەتییەی پیاوان چۆن هەڵدەسەنگێنی؟

موزەفەر عەبدوڵا: پێم وابێ لە وەڵامی پرسیارەکانی تر ئێستا ئەوە روون بێ تێڕوانین و مامەلەی من بۆ وەڵامی ئەم پرسیارەش چۆنە. بەلام لیرەشدا ئەوەندە دەلیم گەر هەر مرۆڤیک برۆای بە تاکی مرۆڤ وەک مرۆڤی تەواوی مافی یەکسانیی سەربەخۆ بروانی و بەرگریی لێ بکا ئەوە روونە ئیتر شەرەف و نامووس جگە لە کۆمەلێک شتی ترۆهات زیاتر هیچی تر نییە لای. مەسەلەکە ئەوەیە کە وەختی هەر کەسیک یان لایەن و یاسا و دەسەلاتێک ژن وەک مرۆڤی خاوەن مافی سەربەخۆ نابینی و بە بەشێک لە مولکی پیاوی دەزانی ئەوە ئەو ئاکامەی لێ دەکەوێتەوە کە لە سایەی دەسەڵاتە کۆنە پەرستەکانی وەک کوردستانی لێ کەوتوتەوە و ژن کوشتن بە بیانووی شەرەف و نامووسەوە بووە بە کەلتوور و دەسەڵاتیش ئەوپەڕەکەی بۆ کەمکردنەوەی، نەک بۆ کۆتایی پێهینانی، چارەسەری خێڵەکیی - سولحی عەشایەریی - دواکەوتووانەی بۆ دادەنێ.

١٢- جەمالی عەلیالی:

تەنیا تاکی دواکەوتوو خۆی بە خاوەنی جەستەی کەسی تر دەزانێ! هەر کەس پێویستە خۆی بڕیار لەسەر جەستەی خۆی بدا.

جەمالی عەلیالی: زۆر خۆم هێناو برد بۆ ئەوەی کە ڕێگەیەک بدۆزمەوە، تەنانەت بە کلاوی شەرعیش بووبێت خۆ لەو بابەتە نەدەم بەڵام نەگونجا. پێویستە ژنان خۆیان لەو بوارەدا چالاک بن. ئەگەر ژنان خۆیان نەخوازن، کەس (نە کۆمەڵگە و نە پیاوان) لە ڕووی خێرخوازییەوە ئازادیی و یەکسانیی بە ژنان "نابەخشێ". وروژاندنی باسێک لەو بوارەدا "لە لایەن ژنان" یەک لە پێداویستییە هەرە گرنگەکانی کۆمەڵگەی کوردەوارییە لە بەر ئەوە کە کۆمەڵگەیەکی ئازاد ژن و پیاوی ئازاد لە خۆوە دەگرێ نەک ژن و پیاوی دیل. ڕەنگە بڵێین ژن دیلە بەلام پیاو ئازادە، ئەو کات نووسەر دەڵێ ئەگەر ژن ئازاد نەبێ ئەوە پیاوە کە لە ڕاستییدا دیلی بیروبۆچوونی زامدار و کرمێونی خۆیەتی کەواتە پیاوەکەیە کە لە بناخەوە دیلە. ئەو نووسراوە هەوڵێکە بۆ شیکردنەوەی بیروڕای نووسەر لە مەر ئەو پرسیارانەی کە لە لایەن "ئەمرۆ"وە ئاراستە کراوە.

نەجیبە مەحمود: بەڕێزت وەک کەسێک کە بانگەشەی یەکسانیی نێوان ژنان و پیاوان دەکەی و خوازیاری ئەوەی ژنانیش وەک پیاوان لە گشت ماف و ئازادییەکان بەهرەمەند بن.. دەکرێ لە کار و چالاکییەکانت لەو بارەوە بدوێی کە بە گفتار یان بە رەفتار ئەنجامت داون؟

جەمالی عەلیالی: کاتێک کۆمەڵگە دەخوازێ "شتێک"ی نوێ لەخۆدا وەرێ بخات ئەو کات بنەمای بابەتیی بۆ وەگەڕخستنی شتە نوێیەکە هاتۆتە ئاراوە. هەر بۆیە هیچ تاک و سازەیەک ناتوانێ شتێک لە سەرەوەرا دابەزێنێ. ئەرکی تاک و سازەی کۆمەڵایەتییە بۆ پێکهێنانی بنەما بۆ دەرک و قەبووڵی شتی نوێ تێبکۆشێ. یەک لەو چەمکانە بابەتی دیموکراتییە، یەکیتر یەکسانیی ژن و پیاوە... هتد. باسی یەکسانیی ژن و پیاو لە لای دوو کۆمەڵە تاک کاوێژی بێ جێیە، یەکەم لە لای ئەو ژنانە کە جگە لە کولتووری هەنووکەیی، بە تایبەت ئەو کولتوورەی کە لەو چەند دەیەی دووایییدا هەرمێنی پەیدا کردووە، چ ڕێگەیەکیتر بە ڕاست نازانن. دووهەم لە لای ئەو پیاوانە کە ئەو "هەڵبژاردەی" ژنان بە پیرۆز مەزەندە دەکەن. سەرەڕای ئەوە ناکرێ و نابێ وەکو تاک و سازە دەست لە سەر دەست دانێین بەو هیوایە کە "چاک دەبێ ئیشاڵا"، پێویستە لە بناخەوە کاری زانستییانەی بۆ بکرێ. بەو گۆێرەیە هەوڵی من وەک تاک ئەوەیە کە ئەو یاسا چەوتانەی کە دۆخی هەنووکەیی بە ڕەوا دەزانێ لە قاو بدەم. ئەو هەڵوێستە لە باری کردارییەوە مەرجدارە، بەستراوەتە بە دوو خاڵ، یەکەم بە "شۆێن" کە مرۆڤەکان لەوێندەرێ کۆبوونەتەوە، دووهەم بە "هۆکاری کۆبوونەوە" کە پێوەندیی مرۆڤەکان لە شۆێنەکە دیاری دەکات. لە کاری ڕۆژانەدا پێوەندییم دەگەڵ قوتابیان و مامۆستایانی قوتابخانە هەیە، کچ و کور، ژن و پیاو. هۆکاری کۆبوونەوە زۆرن، یەک لەوان بیرکارییە. کەواتە دەست و باڵم ئازادە بۆ ئەوەی کە لە چوارچێوەی هەوڵ بۆ ئازادیی و یەکسانیی ژن و پیاو تێبکۆشم. دیارە ئەو تێکۆشانە لە ڕێگەی هەڵسوکەوتی منە لە کاتی باس و دیالۆگ لەسەر بیرکاریی، لەسەر ریکخستنی چالاکییەکان، لەسەر پلان داڕشتن بۆ قۆناخەکانی داهاتوو لە پڕۆسەی ئەرکەکاندا.

نەجیبە مەحمود: ئایە ئێوە وەک پیاوێک بە هەمان شێوەی هەر ژنێک - جا ئەو ژنە هاوسەرتە یان کیژ یان خوشک یان دایکتە یان هەر ژنێکە کە لەگەڵی دەژی - کاری خزمەتگوزاریی نێو ماڵ و بەخێوکردنی منداڵ ئەنجام دەدەن؟

جەمالی عەلیالی: لە چوارچێوەی ژیانی خیزانییدا، کاتێک دوو تاک بڕیاری پێکهێنانی ژیانی هاوبەش دەردەکەن ئیتر پێویستە گشت شتێ کە لە چوارچێوەی ژیانی ناوماڵ و دەرەوەی ماڵ جێ دەگرێ بە هاوبەشیی بێت. لە بڕیار دەرکردن هەتا قاوە چێ کردن. دەکرێ هێندێک بابەتیش جیاواز لەوە بێت. بەش بە حاڵی خۆم، جل و بەرگ شووردن، هەڵخستن و ئیشککردنەوە و ئوتووکردن، ماڵ خاوێنکردنەوە و قاپ و قاچاخ شووردن، دەکرێ بڵێم بە زۆری ئەرکی هەمیشەیی منە. خواردن چێ دەکەم بەڵام ئای کە هاوسەرەکەم خواردنی خۆش چێ دەکات، هەر بۆیە لەو بارەوە کۆڵم پڕ نییە.

نەجیبە مەحمود: ئایا ئەگەر هاوسەرکەت یان کیژ یان خوشک یان دایکت یان هەر ژنێک کە لێتەوە نزیکە هەڵسوکەوتێکی سێکسیی لە دەرەوەی هاوسەرگیریی ئەنجام بدا وەک ئەوەی کە ئەگەر تۆ ئەنجامت دابێ یان ئەنجامت داوە.. هەڵوێستت چی دەبێ؟ ئایە هەر هەمان هەڵوێستت دەبێ بەرانبەریان وەک ئەوەی لە بەرانبەر کوڕ یان برا یان باوکت یان خۆت دەتبێ کە هەمان هەڵسوکەوتی سێکسیی ئەنجام دەدەن؟ ئەگەر نا.. ئایە یەکسانییخوازییەکەت نابێتە قسەیەکی ڕووت و بێ کردەوە؟

جەمالی عەلیالی: هەر مرۆڤێک خۆی خاوەنی جەستەی خۆیەتی! تەنیا تاکی دواکەوتوو خۆی بە خاوەنی جەستەی کەسی تر دەزانێ! بەو پێیە، مافی هەر تاکێکە کە خۆی بڕیاری چۆنییەتی هەڵسوکەوت دەگەڵ جەستەی خۆی بدات. بەر لە باسی ئەو بەشە بە تێر و تەسەلی، پێویستە "ئاستی زانستی تاک" لە کۆمەڵگەدا بخەینە بەر باس. پەرەگرتنی خۆێندنەوە و هەڵسانگاندنی مرۆڤ لە سەر کۆمەڵگە بە گۆێرەی ئاستی زانستی مرۆڤ ئاڵ و گۆڕی بەسەرا دێت. ئەگەر "شتێک" هەبێ کە مرۆڤ چ زانیارییەکی لەسەر نەبێ، ئەوکات ئەو شتە وەکو شتێکی مەترسییدار مەزەندە دەکرێ و مرۆڤ لە هەمبەر شتەکەدا دەستەوەستان دەمێنێتەوە. مرۆڤ بە کۆکردنەوەی زانیاریی لە سەر شتە نامۆیەکە هەوڵ دەدات ڕووبەرە مەترسییدارەکە لە سەر شتە نامۆیەکە دادڕێت. ئەوەش تەنیا کاتێک مسۆگەر دەبێت کە مرۆڤ زانیاریی پێویست (نەک تەواو) لەسەر شتەکە کۆکردبێتەوە. بە هۆی کۆمەڵە فاکتەرێکی هەڵە، لە ئاستی ئەو چوارچێوەی کە پڕۆسەی "زاووزێ" لە سەریان ساخ بۆتەوە، زانیاریی تاک لە کۆمەڵگەی کوردەواریدا بە داخەوە زۆر نزمە. چوارچێوەکە پێکهاتووە لە دەزگای زاووزێ، چۆنیەتی بەکارهێنانی ئەو دەزگایە و زانیاریی لە سەر پڕۆسەی منداڵ بوون لە گشت بوارەکاندا وەکو سایکۆلۆژی، فیزیۆڵۆژی....هتد. لە کۆمەڵگەی کوردەواریدا کەم کەس هەیە کە دەزگای زاووزێ بناسێ و زانیاریی لەسەر پڕۆسەی منداڵ بوون هەبێ بەڵام هەموو کەس دەزانێ چۆن دەزگای زاووزێ بەکار بێنێ (کردار) هەرچەند هەرگیز کەسێک باسی لێوەناکات! ئەگەر ئەو چوارچێوەیە لە مێشک و دەروونی مرۆڤدا پێک بێ ئەوسا چ گیروگرفتێکی جیدی لە باری کرداری پێوەندیدار بە پڕۆسەی زاووزێ پێک نایە. کاتێک مرۆڤی شارەزا لە بوارێکدا باسێکی زانستی بۆ مرۆڤێکی کەم شارەزا دەکات، ئەوسا مرۆڤە شارەزایەکە ڕێزوحوورمەت بۆ خۆی دەکڕێت کەواتە ئەرکی کەسانی پسپۆڕ و شارەزایە کە لەو بارەوە زانیاریی بدەنە کەسانی کەم شارەزا. منیش بە بەشی خۆم و بە گۆێرەی توانایییم لەو بوارەدا هەوڵ ئەدەم. ئەگەر مرۆڤەکان بە زانیارییەوە هەڵبژاردەی خۆیان دەسنیشان بکەن ئەوکات مەترسی هەڵە کەمترە، ئەگەر هاتوو پاش خۆێندنەوەی دووایی کردەوەیەک بە هەڵە مەزەندەکرا ئەوکات پێویستە ئەگەری کات و شۆێن و سایکۆلۆژی ئەو کات و ئەو شۆێن لە ڕوانگەی بکەر (یەک تاک یاخود دوو کەس) بخرێتە بەرچاو. ئەگەر کەسێک لە چوارچێوەی هاوسەرییدا کرداری سێکسیی دەگەڵ کەسیتر هەبێت پێویستە بەر لەوە پەیمانی هاوسەریی خۆی هەڵوەشێنێتەوە، بەو شێوەیە ڕێزوحوورمەتی خۆی هەر ڕادەگرێ. ئەگینا لە کۆتاییدا دووپات دەکەمەوە کە هەر کەس خاوەنی جەستەی خۆیەتی و هەر کەس پێویستە خۆی بڕیار لەسەر جەستەی خۆی بدا.

نەجیبە مەحمود: لەگەڵ ئەوەی پیاوانن ئەنجامدەری دەستدرێژیین بۆ سەر ژنان، هاوکات هەر ئەو پیاوانەن کە ژن بە شەرەفی خێزان دەزانن، تۆ ئەو دوو جۆر هەڵسوکەوت و دوو کەسایەتییەی پیاوان چۆن هەڵدەسەنگێنی؟

جەمالی عەلیالی: چەند کردەوە دەتوانێ زۆر بە خێرایی پلەی مرۆڤ لە مرۆڤایەتییەوە دابەزێنێتە پلەی ئاژەڵ. یەک لەوانە دەستدرێژیی سێکسییە بۆ سەر ژن و منداڵ. کاتێک پیاوێک داوای سێکس لە هاوسەرەکەی دەکات و هاوسەرەکەی (بە هەر هۆیەکەوە) ناخوازێت بەڵام پیاوەکە بەو کردەوەیە هەڵدەستێ، ئەوەش دەستدرێژیی سێکسییە. ئەو پیاوانەی دەستدرێژیی دەکەنە سەر ژنان لە ڕاستیدا گیرۆدەی نەخۆشیی دەروونین. نەخۆشێک کە تەنیا لەکاتی ئەنجامدانی

ئەو کردەوە قیزەونە دیاردەکات، ئەو پیاوانە پێویستییان بە چارەسەری پزیشکیی هەیە. دەستدرێژیی سەر منداڵان نیشانەدەری تووندیی و قووڵبوونی نەخۆشییەکەیە کە جگە لە چارەسەری پزیشکیی رەنگە پێویستی بە بەندیخانە لە کاتی درێژخایەنی چارەسەری دا هەبێ.
شەرەف لە ڕاستیدا بریارێکی کۆمەڵایەتییە کە لە لایەن یەک تاک، یاخود چەند تاک بە هەڵبژاردەی خۆیان دیاری دەکرێ. واتای شەرەف بۆ کەسانی جیاواز دەتوانێ تەنانەت زۆر لێک دووربن. بۆ تاکێک دەتوانێ شەرەف پووڵ و پارە بێت، بۆ یێکیتر دەتوانێ مەقام و پلەی کۆمەڵایەتی بێت، بۆ یەکیتر کاری ناوبازار. نە ژن شەرەفی خێزانە، نە پیاو، نە منداڵ. ئەو پیاوانەی ئاستی حوورمەتی شەرەف دەگەیێننە ناو لینگی ژن، ئەوانە خۆیان سەرەڕای ئەوە کە زانستییان لە سەر شەرەف نییە تەنانەت بایەخێک بۆ شەرەف دانانێن بەو واتایە کە خۆیان لێی تێدەگەن. بە ڕای من جارێ هێندێکی ماوە لە کۆمەڵگەی کوردەواریدا "گواستنەوەی شەرەف بۆ ناو لینگی ژن" وەک نەخۆشی دەروونی مەزەندە بکرێ بەڵام ئەو ڕۆژە دوور نییە.

١٣- کەریم سەرکەش:

گرنگە هەر یەکێک لەو ئازیزانەی نزیکمان وەک مرۆڤ ببینین، ماف و ئازادیی تەنێ بە خۆ رەوا نەبینین، تەنێ بۆ خۆ قۆرخ نەکەین.

نەجیبە مەحمود: بەڕێزت وەک کەسێک کە بانگەشەی یەکسانیی نێوان ژنان و پیاوان دەکەی و خوازیاری ئەوەی ژنانیش وەک پیاوان لە گشت ماف و ئازادییەکان بەهرەمەند بن.. دەکرێ لە کار و چالاکییەکانت لەو بارەوە بدوێی کە بە گفتار یان بە ڕەفتار ئەنجامت داون؟

کەریم سەرکەش: من خۆم وەک کەسێکی چالاک، بەشداری ڕاستەوخۆ لەم بوارە نابینم، بەڵکە زۆرتر خۆم بە لایەنگری لابەلا و تەریکی ئەم بزووتنەوەیە دەزانم، لە ڕابردوو کار و چالاکییەکی بەرچاوی ئەوتۆم نەبووە تا ئەمڕۆ خۆمی پێوە بادەم.
ڕەنگە ئەوەی پەلی گرتبم بۆ نزیککەوتنەوە و چاکتر ناسینی دونیای نایەکسان، دۆستایەتییم لەگەڵ پەرتووک و خوێندنەوە بوو بێ.
گوێ گرتنم لە لاوک، حەیران، ستران و سەربردەی ئەویندااران، خوێندنەوەی شیعر، چیرۆک، داستان، ئەفسانە، ڕۆمان، دیتنی فیلم، شانۆ زۆرتر چاویان بە تراژیدیای ئەو دونیا جەنجاڵە پڕ لە ستەمکارییە کردمەوە. هەر لەم ڕێگایەوەش خولیای نووسینم لا پەیدا بووە.
دەکرێ بڵێم خوێندنەوە و نووسین تاقە بوار و کەناڵێک بووە، کە جاروبار کەمۆکەیەک لە ئاقاری ئەو پێناسەیەی کە لە پرسیارەکەدایە (بە گفتار و ڕەفتار) لەم پرسە نزیکی کردبێتمەوە، دەنا چیتر لە خۆ نابینم کە ڕووی میوانی بێ.

نەجیبە مەحمود: ئایە ئێوە وەک پیاوێک بە هەمان شێوەی هەر ژنێک - جا ئەو ژنە هاوسەرتە یان کیژ یان خوشک یان دایکتە یان هەر ژنێکە کە لەگەڵی دەژی - کاری خزمەتگوزاریی نێو ماڵ و بەخێوکردنی منداڵ ئەنجام دەدەن؟

کەریم سەرکەش: بەڵێ هەر لە منداڵییەوە هاوکاری و یارمەتی دایکمم کردووە، بەشداریی کاری خزمەتگوزاریی نێو ماڵم بە ئەرکی خۆ زانیوە، تا بۆم کرابێ بە لایەنی کەم خزمەتکردنی خۆم لە کۆڵ ئەوانی تر کردۆتەوە، مینا ژنێک نەمتوانیوە تەواوی کارەکان لە ئەستۆگرم، لە بەخێوکردنی منداڵ و تەواوی کار و ئەرکەکانیش ڕەنگە پشکدارییەکەم نەگەیاندبێ بە پەنجا بە پەنجا.

نەجیبە مەحمود: ئایا ئەگەر هاوسەرکەت یان کیژ یان خوشک یان دایکت یان هەر ژنێک کە لێتەوە نزیکە هەڵسوکەوتێکی سێکسیی لە دەرەوەی هاوسەرگیریی ئەنجام بدا وەک ئەوەی کە ئەگەر تۆ ئەنجامت دابێ یان ئەنجامت داوە.. هەڵوێستت چی دەبێ؟ ئایە هەر هەمان هەڵوێستت دەبێ بەرانبەریان وەک ئەوەی لە بەرانبەر کوڕ یان برا یان باوکت یان خۆت دەتبێ کە هەمان هەڵسوکەوتی سێکسیی ئەنجام دەدەن؟ ئەگەر نا.. ئایە یەکسانیخوازییەکەت نابێتە قسەیەکی رووت و بێ کردەوە؟

کەریم سەرکەش: مرۆ بوونەوەرێکی ئاڵۆزە، تەمەن ئەم ئاڵۆزییە تێکچڕژاوتر دەکا، لە ئەزموونی پەنجا ساڵ زیاتری تەمەنم، دەیان جار ڕووبەڕووی ئەم پرسیارانە بوومەتەوە، من پێموا بووە و ئێستاش لە سەر ئەو ڕایەم وەڵام دانەوە بە ئەرێ یا نەرێ وەڵامدانەوەیەکی زۆر ڕاستگۆیانە نابێ، جا چ من، تۆ، ئەو ئەوانی تر بیدەنەوە، ئەم پرسیارە هێندە تایبەت و کەسییە کە بواری ئەوە نادا هەروا سووک و ساکار، سەرپێیی و ڕێبواریی خۆ بکەی بە فیلەتەنێکی فیمینیست، یا بنلادنێک لە دیدی خوێنەران.
من لە کۆمەڵگای دوێنێی کوردستان کە لەوێ دەژیام خۆم لە نێو هەژموونی جوولانەوەیەکی پێشکەوتنخوازانە دەدیت، پێموابوو لایەنگری یەکسانیخوازییم، ئەمە هەر بە مەزەندەی خۆم ها، بەڵام تا چەند وابوو؟ وەڵامەکەی لای من نییە، کەچی لێرە و بۆ کۆمەڵگای سوێدی کە نزیکەی سیانزە ساڵێکە لە ناویدام کورت دێنێ بەشی ناکا، زۆرجار خۆم زۆر کۆنە پەرست، کۆنە پارێز دێتە بەرچاو.
لە تەمەنی هەرزەیی و لاویم توندڕەو بووم، وردە وردە لەگەڵ چوونە نێو ساڵ ئەم توندڕەوییەم خاو و خاوتر بۆتەوە، ئێستا زۆرتر بڕوام بە گفتوگۆ، ڕەخنە و ڕەخنە لە خۆگرتن، گوێگرتن لە ئەوی تر هەیە. لە کاتی هاتنە پێشەوەی ئەگەرێکی وا ڕەنگە نەتوانم وەک سوێدییەک ڕەفتارکەم، بێگومان هەرگیز ناشکرێ وەک کوردێکیش هەڵسوکەوت کەم.
هەرگیز پێموانییە ڕووداوێکی وەها ڕووی نەدابێ یا ڕوونەدا لە من لە تۆ لە هەر کەسێکی تر، هەروا بە ڕوودانی وەها پێشهاتێک نە دونیا وێران دەبێ و نە هیچ، بۆیە هەرگیز پێویست ناکا پێشهاتێکی وەها بمانگێڕێتەوە بۆ سەردەمی شمشیر و مەمک بڕین.
گرنگە هەر یەکێک لەو ئازیزانەی نزیکمان وەک مرۆڤ ببینین، ماف و ئازادیی تەنێ بە خۆ رەوا نەبینین، تەنێ بۆ خۆ قۆرخ نەکەین. پێویستە ئەگەر وەک ئەوروپاییەکی باکووری گۆی زەوی فێمینیست نەبین، ئەوا بکارێین هەوڵدەین وەک گوندییەکی نەخوێندەواری کوێرە دێیەکی کوردستان هەمیشە خەنجەرمان نیوە کێش و خوێنی (زین)ێکی لێ نەچۆڕێ!

نەجیبە مەحمود: لەگەڵ ئەوەی پیاوانن ئەنجامدەری دەستدرێژیین بۆ سەر ژنان، هاوکات هەر ئەو پیاوانەن کە ژن بە شەرەفی خێزان دەزانن، تۆ ئەو دوو جۆر هەڵسوکەوت و دوو کەسایەتییەی پیاوان چۆن هەڵدەسەنگێنی؟

کەریم سەرکەش: من پێم وانییە ١٠٠٪ تەنیا هەر پیاوان دەستدرێژییکەری سەر ژنان بن، لەم دەستدرێژییەی پیاوان کەم تا زۆر ژنانیش بەشدارن، هاوکارن یارمەتی دەرن. چۆن ئەمە پەروەردە و ئاراستەی کۆمەڵگای پیاوانەیە، هەر وەهاش هەر تەنیا پیاوان نین ژن بە شەرەفی خێزان دەزانن! بەڵکو ئەمە بیر و باوڕ، کلتوور و داب و نەرێتی پیاوسالارانەی ئایینیی سیاسیی کۆمەڵایەتی کۆمەڵگای مرۆڤایەتی بووە، کە ژنی بە شەرەفی خێزان زانیوە، دیسان لێرەدا پیاوان و ژنانیش بەشدارن بە لەم تراژیدیایە هەر یەکەو بە گوێرەی ئاستی هۆشیاریی خۆی. ئەم دووانی بوونەی هەڵسوکەوت و کەسایەتییەی مرۆڤەکان بە پیاو و ژنانەوە، دیسان سەرچاوەکەی تێگەیشتنی سیستەمی پیاوسالاریی، باوک مەزنییە، هەرچەند زۆر ناتەبا و دژن هاوکات تێکەڵاو چوونەتە ناو یەکیش، ئەمە تابلۆی دیرۆکی مرۆڤایەتی بووە کە تا ئەمرۆش، ڕەگ و ڕیشەی لە کۆمەڵگاکان بە ڕێژەی جودا جودا هەر ماوە.
سوپاس هیوادارم لە پرسیارەکان گەیشتبم!
لەگەڵ ڕێزی زۆرم بۆتان.

==

١٤- حسێن حسێنی:

به دڵنیاییەوە هەرگیز لە کاروباری ناوماڵ و منداڵ بەخێوکردندا ئەو هەستەم نەبووە کە من پیاوم و نابێ ئەو کارانە بکەم.

نەجیبە مەحمود: بەڕێزت وەک کەسێک کە بانگەشەی یەکسانیی نێوان ژنان و پیاوان دەکەی و خوازیاری ئەوەی ژنانیش وەک پیاوان لە گشت ماف و ئازادییەکان بەهرەمەند بن.. دەکرێ لە کار و چالاکییەکانت لەو بارەوە بدوێی کە بە گفتار یان بە ڕەفتار ئەنجامت داون؟

حسێن حسێنی: من چونکە بچووکترین کوڕی ماڵەوە بووم لەگەڵ خوشکەکانمدا نەژیاوم. هەر لەگەڵ تۆزێک گەورەبوونیشمدا لەماڵ دوورکەوتوومەتەوە، واتە تاڕادەیەکی زۆر بەدوور لەدایکم ژیاوم بەڵام ئەو کاتانەی لەماڵەوە بووم لەکاری ناوماڵدا یارمەتی دایکم داوە بڕوام بەوە نەبووە کارێ ناوماڵ ئەرکی سەرشانی دایکمە، لەبیرم نایەت وتبێتم دایکە نانم بۆ بێنە! من بە شێوەی تیۆریی هەر لە سەرەتای لاوەتیمەوە بڕوای تەواوم بە مافەکانی مرۆڤ بۆ هەموو تاکێک هەبووە، بە کردەوە وەکو مامۆستایەک کە کۆمەڵێکی زۆر قوتابی کچ و کوڕم هەبووە، بەردەوام هەوڵمداوە وەک یەک لەگەڵ هەردوو ڕەگەزەکەدا هەڵسوکەوت بکەم، هەروەها مەودای دووری نێوان کوڕ و کچ کەم بکەمەوە، بۆ نموونە لە تاقیگەدا کە قوتابییەکان بە شێوەی گروپی سێ کەسی پێکەوە کاردەکەن، کاتێک بینیوومە کوڕەکان و کچەکان لەگروپی جیادا بۆ کارکردن خۆیان ڕێکخستووە، بە هاوکارکردنی دوو کوڕ و کچێک، یان دوو کچ و کوڕێک، هەوڵمداوە بەربەستی دەروونیی نێوانیان بشکێنم، هەروەها لە ژیانی هاوبەشیشمدا فەلسەفەی ژیانی من بریتی بووە لەڕێگە خۆشکردن و یارمەتیدانی خێزانەکەم بۆ ئەوەی وەک مرۆڤێک پێشبکەوێت کە لەمەدا سەرکەوتوو بووم، لەوانەیە بە زۆر هۆکار بڕوام بە یەکسانیی تەواوەتی ژن و پیاو نەبێت، چونکە ژن و پیاو هەم لە فیزیکی لەشدا و هەم لە ڕژێنەکاندا جیاوازییان هەیە بەڵام بڕوام بەوە هەیە تەواوکەری یەکترین، لە هەمانکاتیشدا هەردووکیان مرۆڤی تەواون.

نەجیبە مەحمود: ئایە ئێوە وەک پیاوێک بە هەمان شێوەی هەر ژنێک - جا ئەو ژنە هاوسەرتە یان کیژ یان خوشک یان دایکتە یان هەر ژنێکە کە لەگەڵی دەژی - کاری خزمەتگوزاریی نێو ماڵ و بەخێوکردنی منداڵ ئەنجام دەدەن؟

حسێن حسێنی: بە دڵنیاییەوە هەرگیز لە کاروباری ناوماڵ و منداڵ بەخێوکردندا ئەو هەستەم نەبووە کە من پیاوم و نابێ ئەو کارانە بکەم.

نەجیبە مەحمود: ئایا ئەگەر هاوسەرکەت یان کیژ یان خوشک یان دایکت یان هەر ژنێک کە لێتەوە نزیکە هەڵسوکەوتێکی سێکسیی لە دەرەوەی هاوسەرگیریی ئەنجام بدا وەک ئەوەی کە ئەگەر تۆ ئەنجامت دابێ یان ئەنجامت داوە.. هەڵوێستت چی دەبێ؟ ئایە هەر هەمان هەڵوێستت دەبێ بەرانبەریان وەک ئەوەی لە بەرانبەر کوڕ یان برا یان باوکت یان خۆت دەتبێ کە هەمان هەڵسوکەوتی سێکسیی ئەنجام دەدەن؟ ئەگەر نا.. ئایە یەکسانییخوازییەکەت نابێتە قسەیەکی ڕووت و بێ کردەوە؟

حسێن حسێنی: ئەم پرسیارە دەگەڕێتەوە بۆ ڕۆڵی سێکس لە کۆمەڵگای مرۆڤایەتی، ئایا چۆن لە سێکس دەڕوانیین و خاڵی هاوبەشی مرۆڤ لەگەڵ گیاندارانیتردا چییە؟ هەرچەند جیهانی سەرمایەداریی سێکس وەک کاڵایەک بۆ بازرگانی بەکاردەهێنێت، بەڵام بە دڵنیاییەوە هەموو مرۆڤێکی ساخڵەم لەسەر ئەو بڕوایەیە (کە بڕوای منیشە) سێکس بۆ زاوزێ و دروستکردنی ئارامیە بۆ ئەوەی نەوەیەکی تەندروست هەم لە باری دەروونییەوەو هەم لە باری جەستەییەوە بەرهەم بێت، سێکس زامنکەری داهاتووی مرۆڤایەتییە، تەقریبەن تا ئەو جێگەی من ئاگاداری شیردەرە باڵاکانیش بم، لەوانیشدا هەر بەو جۆرەیە. کرداری سێکسیی لە دەرەوەی ژیانی هاوبەش ئارامیی تێکدەدات و لە ژیانی هاوبەشیشدا خۆشەویستی بە تیین دەکات، ڕق و خۆشەویستیش دەگەڕێتەوە بۆ پەروەردەی منداڵیی و ڕژانی هۆرمۆن لە نێو لەشدا، واتە عەشق بەهرەیەکی خودایی نییە! ڕژانی هۆرمۆنە، کە دەکرێت بڕەکەی بە سرنجێک زیاد یان کەم بکرێت! یان تێکچوونی باری دەروونیی و خەمۆکیی کە ڕۆڵی هەیە لە لادانی سێکسییدا، لە لای دەروونناس و پزیشکی دەروونیی چارەسەر بکرێت، بە هەر حاڵ، کرداری سێکسیی لە دەرەوەی ژیانی هاوبەش بە لادان دەزانم. لەوانەیە یەکێک بڵێت کرداری سێکسی هاورەگەزبازەکانیش هەیە کە زاوزێی لێناکەوێتەوە، ئەمە ڕاستە بەڵام ئەمەش تەنها تێکچوونی هاوسەنگی هۆرمۆنەکانە کە هەندێک جار ریشەی جینیتیکی هەیە دەکرێت چارەسەر بکرێت، بە هەر حاڵ لە پرۆسەی پەرەسەندندا ئەو گیانلەبەرانە بۆ داهاتووی دوور دەگوازرێنەوە کە بڕی ئەو هۆرمۆنانەی کە لەشیان دروستی دەکات هاوسەنگ بێت.

ئەگەر منداڵ لە ئارادا بێت بڕوام بە جیابوونەوە نییە چونکە ئەمە دژ بە مانای ژیانە، منداڵ بۆ ئەوەی بە شێوەیەکی تەندروست گەورە بێت، پێویستی هەم بە دایکە هەم بە باوک منداڵێک ئەگەر بە بێ دایک یان باوک گەورە بێت، بێگومان لانی کەم لە باری دەروونییەوە منداڵێکی ساخڵەم نابێت، بە هەر حاڵ، لە کۆمەڵگای ئاڵۆزی ئیمڕۆدا لەوانەیە بەرژەوەندیی ئابووریی و کۆمەڵایەتی هەندێک جار ڕۆڵی باڵایان هەبێت، ئەو دەم تاکە چارەسەر لەوانەیە جیابوونەوە بێت، سەبارەت بە دایک و خوشک ئەوە پێوەندیی بە منەوە نییە، پێوەندی بە مێردەکانی خۆیانەوە هەیە، هەرچەند لەوانەیە هەندێک جار پێویست بکات یارمەتی خوشکەکەت یان دایکت یان کچەکەت بدەی بۆ ئەوەی زیان نەبینێت، بەڵام هەر ئەوەندە!

نەجیبە مەحمود: لەگەڵ ئەوەی پیاوانن ئەنجامدەری دەستدرێژیین بۆ سەر ژنان، هاوکات هەر ئەو پیاوانەن کە ژن بە شەرەفی خێزان دەزانن، تۆ ئەو دوو جۆر هەڵسوکەوت و دوو کەسایەتییەی پیاوان چۆن هەڵدەسەنگێنی؟

حسێن حسێنی: پێشبڕکێ و شەڕی دوو نێر لەسەر مێیەک کە هەندێک جار بۆ نێرەکان کوشەندەیە لە نێو زۆربەی گیاندارانیدا (بە تایبەتی گۆشتخۆرەکان) هەیە، بەڵام دەستدرێژیی بۆ سەر مێ بە تایبەتی بە هۆکاری سێکسیی، زۆر دەگمەنە یان هەر نییە، بێگومان لە نێو مرۆڤدا ئەمە لادانە، زۆر هۆکار هەن کە دەبێت بە هۆی ئەوەی پیاوێک دەستدرێژیی بکاتە سەر ژنێک جا چ دەستدرێژیی سێکسیی بێت یان لێدان کە گرنگترینیان لاوازیی پیاوەکەیە، تا ئاستی خوێندن و هۆشیاریی بەرزتر ببێتەوە ئەو دیاردەیە کەمتر و کەمتر دەبێت.

===

به دڵنیاییەوە هەرگیز لە کاروباری ناوماڵ و منداڵ بەخێوکردندا ئەو هەستەم نەبووە

کە من پیاوم و نابێ ئەو کارانە بکەم.

١٥ - رەسول سەفەریانی:

ئەگەر کەسێک پێوەندیی سێکسیی لە دەرەوەی بازنەی ژیانی هاوبەش بۆ خۆی بە رەوا بزانێ، ئەوە دەبێ ئەو رەواییە بە هاوبەشەکەی ژیانیشی بدا.

نەجیبە مەحمود: بەڕێزت وەک کەسێک کە بانگەشەی یەکسانیی نێوان ژنان و پیاوان دەکەی و خوازیاری ئەوەی ژنانیش وەک پیاوان لە گشت ماف و ئازادییەکان بەهرەمەند بن.. دەکرێ لە کار و چالاکییەکانت لەو بارەوە بدوێی کە بە گفتار یان بە رەفتار ئەنجامت داون؟

رەسول سەفەریانی: من پێم وایە لە کۆمەڵگایەکی وەک کوردستاندا کە تێکەڵاوییەک لە مودێرنییتە و پێشمودێرنییتە و تەنانەت پاشمودێرنیتتەی تێدا بەدی دەکرێت و ئاسەوارەکانی تازەترین تەکنۆلۆجییەکان کێشراونەتە بەرکار، تەنیا قسەکردن و تەنانەت نوسینیش ناتوانێت یارمەتیدەرێکی گەورە بێت بۆ گرفتی یەکسانیی. لەبەر ئەوەی ئەمڕۆ بە هۆی دەستگەیشتنی خەڵک بە میدیاکان، لەوانەیە هەموو کەسێک ئاگاداری یاساکان و مافەکانی مرۆڤ بن و کەم کەس هەیە نەزانێت ئەمڕۆ پلە و جێگەی ژنان لە جیهاندا لە کوێدایە و بەرەو کوێ دەچێت، جا لەبەر ئەمە لەوانەیە هەموو کەسێک بۆ پێشکەوتو نیشاندانی خۆی، لانی کەم بە قسە و تەنانەت بە نووسینیش باس لە بڕوا بە یەکسانیی بکات و ژێستیکی رۆشنبیرانەش بگرێت. بۆیە بە بڕوای من تەنیا پێوەر و رێگا بۆ دابەزاندنی ئەم یەکسانییە لە کۆمەڵگاکەماندا کردەوەیە و بەس، یانی ئەرکی هەموو پیاوێکی یەکسانییخوازە کە لە لایەن خۆیەوە دەست بداتە دابەزاندنی ئەو بڕوایە لە نێو ژیانی کەسییدا. من خۆم بە راستیی ناتوانم ئەوەی بڕوام پێی نەبێت، بینووسم یان باسی بکەم. بۆیە ئەوەی وتومە و بڕوام پێیەتی لە ژیانی هاوبەش و بەشە پێوەندیدارەکانی ژیانم لەگەڵ ژنانی دەوروبەرم، (خوشک، خێزان، هاورێ...) بە کردەوە سەلماندومە. بەڵام بەڕاستی دوا داوەری راستەقینە ئەوانن کە دەبێت بانگەشەکەی من پشت راست بکەنەوە. چونکو کەس بە دۆی خۆی ناڵێت ترش. شایانی باسیشە کە من لە چەندین وتار و شیعر و پەخشاندا کە لە ماڵپەڕ و رۆژنامەکاندا بڵاوم کردونەتەوە لەم بوارەدا چالاکییم نواندوە.

نەجیبە مەحمود: ئایە ئێوە وەک پیاوێک بە هەمان شێوەی هەر ژنێک - جا ئەو ژنە هاوسەرتە یان کیژ یان خوشک یان دایکتە یان هەر ژنێکە کە لەگەڵی دەژی - کاری خزمەتگوزاریی نێو ماڵ و بەخێوکردنی منداڵ ئەنجام دەدەن؟

رەسول سەفەریانی: لە روانگەی منەوە ژیانی هاوبەش وەک ئیشێکی هاوبەشییە. لە هیچ کارێکی هاوبەشدا تەنیا لایەنێک هەموو ئەرکەکان بە ئەستۆ ناگرێت. لە لای خۆمان ئێستاش زۆر کەس، بە بۆچوونی نەریتییانەوە، لایان وایە کاری نێو ماڵ ئەرکی ژنانە. بۆیە کاتێک هەڵدەستن بە تێپەڕاندنی ئەرکێک لە ماڵدا، دەڵێن یارمەتی ژنەکەیان داوە. بەڵام لە راستییدا ئەو ئەرکانە هی هەردوو لایە و بە باڵای کەسیان نەبڕاوە. من بۆ خۆم لە دروستکردنی خواردن و خاوێن کردنەوەی نێوماڵ و جل و قاپ شۆردندا دەستێکی باڵام هەیە و بە یەکێک لە ئەرکەکانی ژیانی خۆمی دەزانم.

نەجیبە مەحمود: ئایا ئەگەر هاوسەرکەت یان کیژ یان خوشک یان دایکت یان هەر ژنێک کە لێتەوە نزیکە هەڵسوکەوتێکی سێکسیی لە دەرەوەی هاوسەرگیریی ئەنجام بدا وەک ئەوەی کە ئەگەر تۆ ئەنجامت دابێ یان ئەنجامت داوە.. هەڵوێستت چی دەبێ؟ ئایە هەر هەمان هەڵوێستت دەبێ بەرانبەریان وەک ئەوەی لە بەرانبەر کوڕ یان برا یان باوکت یان خۆت دەتبێ کە هەمان هەڵسوکەوتی سێکسیی ئەنجام دەدەن؟ ئەگەر نا.. ئایە یەکسانییخوازییەکەت نابێتە قسەیەکی رووت و بێ کردەوە؟

رەسول سەفەریانی: بۆ وەڵامی ئەم پرسیارە دەبێت سەرەتا ئاماژە بە سێ خاڵ بکرێت. یەکەم: ئەوەی کە یەکسانییخوازی بەو واتایەیە کە مرۆڤ چی بۆ خۆی بە رەوا دەزانێت، دەقی ئەوەش بۆ هاوبەشەکەی یان بەرانبەرەکەی بە رەوا بزانێت. ئەمەش هەموو بوارەکانی ژیان دەگرێتەوە، نەک تەنیا بەشی پارە و ئیشی ماڵ و لەم بابەتانە. دووهەم: بۆ وەڵامی دروست دەبێت سەرەتا بڕوات بە ئازادیی تاک ببێت و بەوەی کە هەموو تاکێکی مرۆڤیش خاوەن جەستەیەکە کە تەنیا خۆی خاوەنییەتی و خۆیشی دەبێت بڕیاری لەسەر بدات کە چۆن مامەڵەی لەسەر بکات. سێهەم: ئەوەی کە ئەم پرسیارە دوو بەشە. یەکەم: سێکس لە دەرەوەی بازنەی ژیانی هاوبەش، دووهەم: سێکس وەک تاکە کەس. جا بە لەبەرچاوگرتنی ئەو سێ خاڵە ئەگەر کەسێک پێوەندیی سێکسیی لە دەرەوەی بازنەی ژیانی هاوبەش بۆ خۆی بە رەوا بزانێ، ئەوە دەبێ ئەو رەواییە بە هاوبەشەکەی ژیانیشی بدا. من خۆم قەت ئەو کارەم نەکردوە و لام جۆرێک لە ناپاکییە بە هاوبەشی ژیانەکەم. ئەمەش دەگەرێتەوە بۆ مۆراڵ و رەوشت. من لەسەر ئەو بڕوام ژیانی هاوبەش جۆرە رێکەوتنێکی رەوشتەکییە کە لەم رێکەوتنەدا کەسەکان ساغن لەسەر ئەوەی کە تامی سێکسیش بە هاوبەشیی یەکتر بچێژن و جەستەیان تەنیا بۆ یەکتر بێت. بۆیە لەلای من وایە کە تا کاتێک ئەم رێکەوتنە بەردەوامە و ئەو دوو کەسە شەریکی ژیانی یەکترن، ئەو جۆرە رەفتارانە شکاندنی رێکەوتنەکەیە، ئەگەر کەسێکیش رێکەوتنەکەی بەزاند ئەوە بەرانبەرەکەی ئازادە کە هەموو هاوبەشییەکەی هەڵوەشێنێتەوە. مەگەر ئەو دوو کەسە لەسەر ئەوەش رێکەوتنیان ببێت. بەڵام لەوەها بارێکیشدا دەبێت کەسەکان خاڵی دووهەم لەبەرچاو بگرن و تێبگەن کە ئەو کەسە خاوەن جەستەی خۆیەتی و ئەم بۆی نییە دەستێوەردانی لەو مافەدا ببێت. تەنیا مافێک بۆ بەرانبەرەکە هەیە ئەوەیە کە لە کاتی نارەزایی لە کردەوەی بەرانبەرەکەی (هەبوونی سێکس لە دەرەوەی ژیانی هاوبەش) واز لە رێکەوتنە دوو قۆڵییەکە بێنێت و بەس.

بەڵام بەشی دووهەمی پرسیارەکە کە کەسانی دەرەوەی بازنەی هاوسەریی دەگرێتەوە. لەسەر ئەو بڕوای کە من بە مافی تاک هەمە، ئەوە بە شتێکی کەسیی کەسەکان دەزانم و مافی ئەوە بە خۆم نادەم دەست تێوەردانێک لەم بارەوە بکەم.

نەجیبە مەحمود: لەگەڵ ئەوەی پیاوانن ئەنجامدەری دەستدرێژیین بۆ سەر ژنان، هاوکات هەر ئەو پیاوانەن کە ژن بە شەرەفی خێزان دەزانن، تۆ ئەو دوو جۆر هەڵسوکەوت و دوو کەسایەتییەی پیاوان چۆن هەڵدەسەنگێنی؟

رەسول سەفەریانی: بە رای من ئەوە دوو کەسایەتی بوون نییە، دوو کەسایەتی کاتێکە کە مرۆڤ دوو جۆر رەفتاری دژ بە یەک لە خۆی پیشان بدات. رەفتاری ئەو جۆرە پیاوانە لەسەر یەک هێڵە و بەرەو یەک ئامانج دەڕوات و رێک کەسایەتی راستەقینە و یەکڕەنگیی ئەو جۆرە پیاوانە دەگەیەنێت کە سەربە بە کولتووری پیاوەزنیین. لەم کولتوورەدا کە ئایین و دەسەڵاتیش وەک دوو کۆڵەکەی راگر و بەهێزکەری ئەون، ژن پلە و جێگەی ئەو کۆیلەی گرتوەتەوە کە لە سەردەمی کۆیلەدارییدا کۆیلەدارەکان وەک کەرەسە و شت و مەک دەیانکڕی و دەیانفرۆشتەوە. بۆ کۆیلەکان داوای ئازادیی و ژیانی سەربەخۆ، هێڵی سوور بوون و بەزاندنیان باسی سەر و گیان بوو. ژنیش لەم فەرهەنگەدا ملکی پیاوە و شەرەفیش ئەو هێڵە سوورە فەرزیی و نادیارەیە کە بۆ کوشتنی دانراوە. مرۆڤێک کە بە ئاسانیی دەستدرێژیی بکاتە سەر هاوسەر و هاوبەشی ژیانەکەی و مافەکانی لێ زەوت بکات، بە دڵنیاییەوە دەستدرێژییکردن بۆ سەر کەسانیتر لای ئاسان و ئاسایی و ئازایەتییە. ئەمە کلتوورێکی خێڵەکییە. بۆ سەلماندنی ئازایەتیشی دەبێت دیوارەکانی شانازیی خۆی، کە لە لای ئەو ژنەکانی نێو خێڵەکەیەتی، لە دەستدرێژیی خێڵی بەرانبەر بپارێزێت. مەبەستم لێرەدا ئەوەیە کە بە خوێندنەوەیەکی ئەمڕۆییانە ئەو کەسانە خاوەن کەسایەتییەکی دەستدرێژکەرن و لە هەر دوو باردا، چ پەلامارەدەری جەستەیان بن و چ زەوتکەری مافەکانیان، هەر دووکی هەر دەستدرێژییە و ئەمەش پیشاندەری ئەوەیە کە ئەمانە خاوەن دوو روواڵەت و کەسایەتی نین، بەڵکو بە خوێندنەوەی کۆنی خێڵەکییانەوە شەرەف قەڵایەکە کە ژن پارێزەریەتی و نابێت رادەستی دوژمنانی بکات. لەو روانگەدایە کە شەرەف وەک شتێکی پۆزەتیڤ پیشاندەدرێت، بۆیە ئەو هەڵە لای خەڵک دروست دەبێت کە یانی ئەو کەسانە خاوەن دوو کەسایەتی یان دوو جۆرە رەفتاری دژەیەکن. دونیای ئەمڕۆ ئیتر هەڵگری ئەو جۆرە خوێندنەوانە نییە و راگەیاندنی جیهانیی مافەکانی مرۆڤ هەموو سنوورەکانی روون کردوەتەوە

جێگەی هیچ تێنەگەیشتنێکی جێگەی هیچ تێنەگەیشتنێکی نەهێشتوەتەوە. ئەمڕۆ ئیتر ئەرکی دەسەڵاتەکانە کە یاساکانیان لەسەر ئەم مافانە و بۆ پاراستنی ئەو مافانە دابەزێنن. تەنیا

ریگای کۆتایی هێنان بە دەسەڵاتی شەرەف، سەروەریی یاسای مودێرنە، یاسایەک کە ڕەنگ و بۆنی ئایین و خێڵ و دوواکەوتویی پێوە نەبێت.

١٦- جیهاد محەمەد:

ئەوە دینە پیاوی ناشیرن کردوە بەوەی گورگێکی چڵێس لە ناخیدا هەیە و هەرکە گۆشتە رووتەکەی کەوتەبەردەست خۆی بۆ ناگیرێ و پەلاماری دەدا!

جیهاد محەمەد: لە پێشەکیدا دەمەوێت ئەوە بڵێم کە پرسی یەکسانی نێوان ژنان و پیاوان پرسێکی کۆمەڵایەتی و سیاسی و ئابووری ئاڵۆزە، بۆیە ڕەنگە نەکرێت لە دیمانەیەکی وادا بتوانرێت بە تێروتەسەلی قسەی لەسەر بکرێت. ژنان هێندە نایەکسان بوون بە پیاوان، هێندە زوڵمیان لێکراوە لە لایەن پیاوانەوە کە گەیشتوەتە بەرزترین ئاستی هەموو ئەو زوڵمانەی کە لە مێژووی مرۆڤایەتییەدا کراوە کە هەمیشە دەسەڵات دەسەڵاتی پیاو بووە. لەم رووەوە شاعیری گەورەی فەرەنسی (پۆل ئیلۆر) وتوویەتی: ئەگەر پیاوان پەنجا هەزار ساڵ داوای لێبوردن لە ژنان بکەن دەرهەق بەو زوڵمەی کە کردویانە بەرامبەریان هێشتا بەس نییە. بە هەر حاڵ وێڕای دەستخۆشیم بۆتان بە گوێرەی سەلیقەی خۆم وەڵامی پرسیارەکانتان دەدەمەوە.

نەجیبە مەحمود: بەڕێزت وەک کەسێک کە بانگەشەی یەکسانیی نێوان ژنان و پیاوان دەکەی و خوازیاری ئەوەی ژنانیش وەک پیاوان لە گشت ماف و ئازادییەکان بەهرەمەند بن.. دەکرێ لە کار و چالاکییەکانت لەو بارەوە بدوێی کە بە گفتار یان بە ڕەفتار ئەنجامت داون؟

جیهاد محەمەد: بڕوای تەواوم وایە هەر کەسێک دەستی برد بۆ هەر چ کێشەیەک و ویستی قسە لەسەر چارەسەری ئەو کێشەیە بکات، ئەگەر تەنیا بە قسەکردن و نووسین و لێدوان و لێکدانەوە و شیکردنەوە بوو ئەوە کارەکەی دەبێت بە قسەی زل و قەبە و هیچیتر. لە کۆمەڵگای ئێمەشەدا وەک کۆمەڵگایەکی رۆژهەلاتی کولتووری قسەی زل و قەبە زۆر باوێتی، تا ئەو ئاستەی کە ئەم کولتووره ئەوەندە کاریگەری هەیە کە زۆر جار و لای زۆربەی خەلکی گشتی قسەکردن و کردار لە یەک جیاناکرێتەوە، ڕەنگە هەر ئەوەش بێت کە حیزبە سیاسیەکانی کوردستان، بە تایبەتی حیزبە ناسیۆنالیستەکان دەتوانن تەنیا بە قسە و پەیام و دروشمی ڕەنگاوڕەنگ حەشاماتێکی زۆر لە دەوەری خۆیان کۆبکەنەوە. با لە بابەتەکە لانەدام، پرسی یەکسانیی ژنان و پیاوان وەک هەر پرسێکی تر بووە بە بابەتێکی پێشینەی هەر ڕێکخراوێکی شارستانی و حیزبێکی سیایسی، وەلێ نەک هەر لە جێگەی خۆیەتی بەڵکو کار گەیشتوەتە ئەوەی کە کۆمەڵی کورد بە کۆمەڵی ژنکوژ ناوزەد بکرێت. زۆر گرنگە ئەوانەی کە بە جدیی دەیانەوێت لەسەر ئەم پرسە بوەستن ئەوەی کە دەیڵێن دەبێت لە کردەوەشیاندا ڕەنگبداتەوە، من بۆ خۆم لەم رووەوە دەتوانم بڵێم ئەوەی پێمکراوە کردومە و لە ژیانمدا پراکتیزەم کردوە. بەڵام نابێت ئەوە بشارمەوە ئەوەی بە گفتار کردومە زۆر زیاترە لەوەی بە کردار کردومە، کە لام وایە هەموو ئەوانەی کە یەکسانییخوازن و بەرگریی دەکەن لە پراکتیزەکردنی یەکسانیی ژنان و پیاون هەر وەک من لە گفتاردا زیاتریان کردوە وەک لە کردار، ئەوەش بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە کە بە کردارکردنی یەکسانیی ژنان و پیاوان پێویستی بە بڕیاری سیاسی و دارِشتن و سەپاندنی ئەو یاسایانە هەیە کە ئەو یەکسانییە بە کردەیی جێبەجێ بکات، هەڵبەت ئەوە کاتێک دەکرێت کە یەکسانخوازان لەسەر حوکم بن، یان دەوڵەت و حوکمەتێکی لانی کەم سکۆلار هەبێت کە شارستانییانە بیر لەو مەسەلەیە بکاتەوە و نەخشەرێژیی هەبێت بۆ جێبەجێکردنی. هەڵبەت مەبەست لەم قسەیە شانخاڵیکردنەوە نییە لە ئەرکی پراکتیزەکردنی یەکسانیی ژنان و پیاوان لە لای هەر کەسێکی یەکسانییخواز و شارستانییەوە. هەتا ئێمەومانان لە کردەوەماندا ئەو یەکسانییە ڕەنگنەداتەوە هەوڵەکانمان مایەپووچ دەردەچێت و کاریگەریی نابێت و نابێت بە ئاکارێکی کۆمەڵایەتی بەربڵاو.

نەجیبە مەحمود: ئایە ئێوە وەک پیاوێک بە هەمان شێوەی هەر ژنێک - جا ئەو ژنە هاوسەرتە یان کیژ یان خوشک یان دایکتە یان هەر ژنێکە کە لەگەڵی دەژی - کاری خزمەتگوزاریی نێو ماڵ و بەخێوکردنی منداڵ ئەنجام دەدەن؟

جیهاد محەمەد: بە بڕوای من هاوبەشیکردن لە کاری ناوماڵدا لەگەڵ ژناندا، یان باشترە بڵێم دابەشکرنی کارەکانی ماڵی هاوبەشی ژنان و پیاوان لە ناو خۆیاندا، نەک هەر کار و کردەوەی یەکسانخوازانە بۆ پرسی یەکسانیی ژنان و پیاوان، بەڵکو ئەوە کارێکە کە هەموو کەسێکی شارستانی دەبێت بیکات، ئەوە خەسڵەتێکی شارستانییانەیە بۆ هەر کەسێک کە عەقڵی ئازاد بووبێت لە عەقڵیەتی فیوداڵی، بە مانایەکی تر بڵێم، ئەوە خەسڵەتی کۆمەڵگا بۆرژوازییەکانە، چونکە لە کۆمەڵگای بۆرژوازیەتدا زۆر جار بە هۆکاری ناچاریی و نەبوونی کات و قورسی ژیان ئەو دابەشکرنی کارە پراکتیزە دەکرێت، لەگەڵ ئەوەی کە ژنان و پیاوان بە تەواویی یەکسان نیین و نەگەیشتوون بە یەکسانی تەواو لە هەموو بوارەکانی ژیانیاندا، واتا هێشتا بە حوکمی جیاوازیی چینایەتی جیاوازیی ژنان و پیاوانیش هەیە. لە کۆمەڵگاکانی ئەوروپیدا کە دیموکراسیەت و کولتووری دیموکراسی و ئازادیی تاک و چوونەدەرەوەی ژنان و کارکردنی ژنان بە ناچاریی ئەوەی سەپاندەوە کە دەبێت پیاوانیش کاری ناوماڵ جێبەجێ بکەن، دەبێت منداڵ بەخێو بکات، دەبێت وەک ژنان ڕازی بن بە وەرگرتنی مۆڵەت بۆ بەخێوکردنی منداڵەکانیان، هەروەک چۆن هاوسەرەکانیان ئەوە دەکەن. من بۆ خۆم نەک هەر هاوبەشییم کردوە لە کاری ناوماڵدا و لە منداڵ بەخێوکردندا، بەڵکو لە میوانیی و سەردانیشمدا بۆ لای هاورێ و کەسە نزیکەکانم بە ئاساییم زانیوە منداڵی خانەخوێکەم بەخێوکەم و میز و پیسییەکەی پاک بکەمەوە لە کاتێکدا کە خانەخوێیەکەم لە ماڵ نەبووە، یان خۆم خواردن دروستکەم بۆ خۆشم بۆ خانەخوێکەشم. بە هەرحاڵ ئەم دابەشکردنەی کاری ناوماڵ لە نێوان ژنان و پیاواندا وەک ئاماژەم پێدا ئاکارێکی شارستانییسنەیە و یەکسانیی ژنان و پیاوان بە تەواویی ناگەیەنێت. حەزیش دەکەم ئەوە بڵێم هەرچەندە لە لادێکاندا کە ئاکارێکی گوندنشینی و فیوداڵیانە بەربڵاو و باوە بەڵام لەوێش من بۆ خۆم ئەو دابەشکردنی کارەم بینیوە لە لای زۆرێک لە ماڵە جوتیارەکاندا، جواتیارم بینییوە بە ئەرکی خۆی زانیوە پشتیر و گەوری ئاژاڵەکانیان پاک بکاتەوە، بەڵام ئەمانە لە ناچاریی و پێویستییەوە بووە نەک لە کولتوورێکی مرۆییانەو یەکسانییانەوە بووبێت بۆیە کاتێک قسە لەسەر دابەشکردنی کاری ناوماڵ دەکەین دەبێت بە ئاگا بین مەبەستەکە ئەوەیە کە ئەو دابەشکردنە لە عەقڵیەتێکی یەکسانییەوە بێتە ئاراوە. هەر چۆنێک بێت ئەمە بەشێکی زۆر بچووکە لە یەکسانیی نێوان ژنان و پیاوان.

نەجیبە مەحمود: ئایا ئەگەر هاوسەرکەت یان کیژ یان خوشک یان دایکت یان هەر ژنێک کە لێتەوە نزیکە هەڵسوکەوتێکی سێکسیی لە دەرەوەی هاوسەرگیریی ئەنجام بدا وەک ئەوەی کە ئەگەر تۆ ئەنجامت دابێ یان ئەنجامت داوە.. هەڵوێستت چی دەبێ؟ ئایە هەر هەمان هەڵوێستت دەبێ بەرانبەریان وەک ئەوەی لە بەرانبەر کوڕ یان برا یان باوکت یان خۆت دەتبێ کە هەمان هەڵسوکەوتی سێکسیی ئەنجام دەدەن؟ ئەگەر نا.. ئایە یەکسانییخوازییەکەت نابێتە قسەیەکی رووت و بێ کردەوە؟

جیهاد محەمەد: بێگومان لە هەموو کارو کردەوەیەکدا ئەوەی کە بۆ خۆت دەتەوێت و بە ڕەوای دەزانییت و پراکتیزەی دەکەیت ئەگەر بۆ بەرامبەرەکەشت کە هەر کەسێک بێت لە هاوسەر، دایک، خوشک، کچ هەمان بیرکردنەوەت نەبێت و بە هەمان عەقڵیەتەوە مامەڵەی لەگەڵ نەکەیت نەک هەر یەکسانییخوازییەکەت دەبێت بە قسەی رووت، بەڵکو دەبیت بە ساختەچییش، ساختەیی و فێڵ لە خۆپێشانداندا بە کەسێکی ئازادییخواز و یەکسانخواز بەڵام لە واقیعدا کەسێکی جیاواز، ئەم جۆرە نەخۆشییە کۆمەڵایەتییە زۆرە لە کۆمەڵگای رۆژهەلاتییدا.

بە بروای من ئەم مەسەلەیە پێوندارە بە عەقڵیەتەوە، هەر کەس توانیبێتی خۆی لەو عەقڵیەتە دواکەوتوییە ئازاد بکات کە خۆی بە خاوەنی ژنان بزانێت ئەوەی بۆ خۆی بە سروشتی دەزانێت

بۆ بەرامبەرەکەشی بە سروشتی دەزانێت، دیسان دەڵێم ئەم خەسڵەتەش، یان ئەم ئاکارەش ئاکار و خەسڵەتێکی شارستانیانەیە و بە مانای تەواوی یەکسانیی نێوان ژنان و پیاوان نایەت. چونکە لە زۆرێک لە کۆمەڵگاکانی دنیادا ئەم ئاکارە لای پیاوان هەیە و ژنانیش بە تەواویی یەکسان نیین لەگەڵ پیاواندا. دیسان لە کۆمەڵگاکانی ڕۆژهەڵاتییشدا بە تایبەتی لە لای شارنشینەکان ئەم ئاکارە بوونی هەیە وەک دیاردەیەکی شارییانە، وەلێ نەبووە بە کولتوور. ئەم پرسە جگە لەوەی کە پێویستە ببێت بە کولتوور پێویستیشە لە حاڵەتی خۆ بەخاوەنزانینی ژنان لە لای پیاوانەوە سزای یاسایی هەبێت. دیسان دەمەوێت لێرەدا ئاماژە بەوە بدەم کە لە هەندێک لە ناوچەکانی کوردستاندا کە کۆمەڵگایەکی دواکەوتووە و ژنان زۆر ستەمیان لێدەکرێت کەچی ڕەدووکەوتن کارێکی ئاساییە و کوشتن و سەرزەنشتکردنیشی بە دوادا نایەت لە لایەن پیاوانەوە، لە کاتێکدا کە ئەو ڕەدووکەوتنە سێکسی بە دوادا دێت، بەڵام بە لێنەپرسینەوەی سێکس لە لای پیاوانی ئەو ناوچەیەوە بە مانای یەکسانیی ژنان و پیاوان نایەت، چونکە کاتێک ژنێک ڕەدووی خۆشەویستەکەی دەکەوێت کە بە هۆی کولتوورێکی خێڵەکییەوە، یان بە هۆی بەرزیی و نزمیی چینایەتییەوە، یان بە هۆی دوژمنایەتی و نەحەزێتییەوە ئەو دوو خۆشەویستە ناتوانن بگەن بە یەک، واتا پیاوان خۆیان بە خاوەنی ژنان دەزانن و ژنان ناتوانن لە قسەی پیاوان و ئەو کولتوورە دەربچن بۆیە ڕەدووی خۆشەویستەکەیان دەکەون، کەچی بۆ ڕەدووکەوتنەکە کە سێکسکردنی بە دوادا دێت بە ئاسایی وەردەگیرێت. ئەم ئاماژانەم بۆیە دا کە پێویستە لە مەسەلەی سێکسی ئازاد تێبگەین، سێکسی ئازاد بەو مانایە نایەت کە لێپرسینەوەی نەبێت، وەک ئاماژەم پێدا زۆر جار سێکس لێپرسینەوەی بە دوادا نایەت وەلێ بەو مانایەش نایەت کە ئەو سێکسە ئازادە یان ژنان و پیاوان یەکسانن.

نەجیبە مەحمود: لەگەڵ ئەوەی پیاوانن ئەنجامدەری دەستدرێژیین بۆ سەر ژنان، هاوکات هەر ئەو پیاوانەن کە ژن بە شەرەفی خێزان دەزانن، تۆ ئەو دوو جۆر هەڵسوکەوت و دوو کەسایەتییەی پیاوان چۆن هەڵدەسەنگێنی؟

جیهاد محەمەد: ئەم ڕەفتارە دووفاقییەی پیاوان، یان کولتوور دروستیکردووە یان دین، یان هەدووکیان پێکەوە، هەمیشە دین و پێش دینیش کولتووری پیاوسالاریی ژنیان داناوە بە سەرچاوەی وروژاندن بۆ پیاوان، لە کاتێکدا کە هەر پیاوان خۆیانن کە دەستدرێژیی دەکەنە سەر ژنان. ئەوە دینەکان بووە کە ئەو بیرکردنەوەیان چەسپاندووە کە ژنان وروژێنەرن بۆ پیاوان بۆیە دەبێت خۆیان بشارنەوە و خۆیان داپۆشن و پۆشاکی هاودامان بپۆشن و سەروقژیان داپۆشن. ئەوە دینە پیاوی ناشیرن کردوە بەوەی گورگێکی چڵێس لە ناخیدا هەیە و هەرکە گۆشتە ڕووتەکەی کەوتەبەردەست خۆی بۆ ناگیرێ و پەلاماری دەدا!!، بۆیە گۆشتی ڕووتی ژنان دەبێت داپۆشراو بێت. بەڵام پیاوانی ڕۆشنبیر و تێژی لە ئاکاری کۆمەڵایەتی و مرۆییانە نەک هەر گورگ نیین بەڵکو ژنان وەک خۆیان تەماشادەکەن، زۆرن ئەو بیرمەند و فەیلەسوفە مرۆییانەی کە دەڵێن ژنان نەک هەر نیوەی کۆمەڵن بەڵکو دایکی نیوەکەی تریشن، بەم مانایەش کاتێک ژنان زوڵمیان لێدەکرێت و بێبەش دەکرێن لە مافە مرۆییەکانیان ئەوە هەموو کۆمەڵگا زوڵمی لێکراوە و بێبەشکراوە لە مافە مرۆییەکان، کەوتە ڕۆشنبیران و هۆشمەندان و کەسانی مۆدێرن و شارستانیی کە بەو جۆرەیە بیرکردنەوەیان گورگ لە ناخیاندا نییە، ئەوە کولتوورێکی کۆنی پیاوسالاریی و دینە کە ئەو گورگەی چاندوە لە ناخی خۆیاندا، ئەو گورگەش کاتێک بەربڵاو دەبێت و زۆرێک لە خەڵک دەگرێتەوە کە خەڵک گۆش کرابێت بە بیری دینیی و کولتووری پیاوسالاریی و کۆنەپەرستیی، بۆیە دین و کولتووری پیاوسالاریی هەمیشە لە هەوڵی ئەوەدان کە ڕەگوڕیشەی جەهالەت و نەزانین قووڵتربکەنەوە لە ناو کۆمەڵگادا تا بتوانن ئەو گورگە لە ناخی زۆربەری پیاواندا بڕوێنن. وەڵامی من بۆ هەڵسانگاندنی ئەو جۆرە لە پیاوان هەتا بڵێی قێزەون و ناشیرین و بێزراون و بیرکرندنەوەیەکی باو و بەسەرچووە و لەگەڵ دنیای مۆدێرنە و سەردەمدا ناگونجێت.

١٧- عەبدولواحیدی خەندەڕەش:

کچانی بارزانی تا ئێستایش ناتوانن کوڕێکیان خۆشبوێت لە دەرەوەی خێڵی بارزانی بێت! لە کاتێکدا کە سەرۆکی هەرێم هەر هەمان سەرۆک خێڵی بارزانییە!

نەجیبە مەحمود: بەڕێزت وەک کەسێک کە بانگەشەی یەکسانیی نێوان ژنان و پیاوان دەکەی و خوازیاری ئەوەی ژنانیش وەک پیاوان لە گشت ماف و ئازادییەکان بەهرەمەند بن.. دەکرێ لە کار و چالاکییەکانت لەو بارەوە بدوێی کە بە گفتار یان بە ڕەفتار ئەنجامت داون؟

عەبدولواحیدی خەندەڕەش: بەر لە هەر شت پێویستە بڵێم کە من چالاکوانی بواری ژنان نیم و کەم و زۆر لەو بەستێنەدا هیچ هەڵسووڕانێکم نەبووە. سەبارەت بە چوونەپێشی پرسی ژنان و ئەنجامدانی ڕیفۆرم و چاکسازیی کۆمەڵایەتی بۆ باشترکردنی ڕەوشی ژنان لە کۆمەڵگای کوردستان دا، من ئەوەندە بڕوام بە هەڵگرتنی دروشمی بریقەدار نییە؛ و بێزارم لەو هەموو دروشمە بێکردەوانەی ڕۆژانە لە زمانی ڕووناکبیرانی بەناو داکۆکیکاری مافەکانی ژنان و سیاسەتبازانی دووڕووەوە فرێدەدرێت. بە بڕوای من ئەوانە لەباتی خۆڕانان و قسەی زل باشتر وایە لە ماڵەوە و لەگەڵ دایک و کچ و خوشک و هاوسەرەکانی خۆیان دەست بکەن بە ڕیفۆرم و ئاڵوگۆڕ بەسەر ئاکار و خدەی خۆیاندا بێنن. ئەوان لە خۆیانەوە دەستپێبکەن و ببنە سەرمەشق بۆ کاریگەری خستنە سەر باوک و برا وکوڕەکانیشیان.

نەجیبە مەحمود: ئایە ئێوە وەک پیاوێک بە هەمان شێوەی هەر ژنێک - جا ئەو ژنە هاوسەرتە یان کیژ یان خوشک یان دایکتە یان هەر ژنێکە کە لەگەڵی دەژی - کاری خزمەتگوزاریی نێو ماڵ و بەخێوکردنی منداڵ ئەنجام دەدەن؟

عەبدولواحیدی خەندەڕەش: ئەنجامدانی کاروباری نێوماڵ و بەخێوکردنی منداڵ بۆ پیاوێک کە لە کۆمەڵگای کوردستاندا بارهاتبێت ئەوەندە ئاسان نییە. هەرچەندە ئەو پیاوە کوردە کاتێک کە لەگەڵ ژنێکی بیانی دەبێتە هاوسەر بێ یەک و دوو هەرچی لە فەرهەنگی خانمەکەیدا ڕەوایە بێ ئەملاوئەولا ئەنجامی دەدات و هەست بە شەرمەزاریش ناکات. ئەوەندەی دەگەڕێتەوە سەر خودی خۆم، لە زۆر کار و کاتدا کارەکانی خانمەکەمم ئەنجام داوە بەڵام من ئەوەندە بە گۆڕانکاری نازانم. گۆڕانکاری دەبێ بە مێشک قەبووڵ بکرێت نەک بە ڕوواڵەت و لەبەرچاوان. بۆ ئەو مەبەستەیش پێویستیمان بە کات و هاوکارییە. پێویستە هەرکام لە ژن و پیاو بە حەوسەلەیەکی زۆرەوە لەگەڵ یەکتری هاوکار بن. مەحاڵە لە ماوەی ساڵێکدا نەریتێکی چەندین هەزار ساڵە بسڕدرێتەوە و پێچەوانەکەی جێی بگرێتەوە. کەواتە دەبێ پیاو بەرەبەرە لە غرووری خۆی کەم بکاتەوە و خانمانیش پتر ددان بە خۆیاندا بگرن. گۆڕانکارییەکان هەنگاو بە هەنگاو و پلە بە پلە جێبەجێ بکرێن. خاڵێک کە زۆر گرنگە بریتییە لە قانوون و ڕێوشوێنە ئیدارەییەکان. پێویستە حکوومەت لەو بوارەدا پێشەنگ بێت و هەمیشە چەند هەنگاوێک لە پێشەوەی کۆمەڵگاوە بێت. قانوونەکانی پەیوەندیدار بە ژنان ساڵ بە ساڵ بەگوێرەی پێشکەوتنەکان پتر پێش بخرێن و لە ئاستێکدا قەتیس نەکرێن.

نەجیبە مەحمود: ئایا ئەگەر هاوسەرکەت یان کیژ یان خوشک یان دایکت یان هەر ژنێک کە لێتەوە نزیکە هەڵسوکەوتێکی سێکسیی لە دەرەوەی هاوسەرگیریی ئەنجام بدا وەک ئەوەی کە ئەگەر تۆ ئەنجامت دابێ یان ئەنجامت داوە.. هەڵوێستت چی دەبێ؟ ئایە هەر هەمان هەڵوێستت دەبێ بەرانبەریان وەک ئەوەی لە بەرانبەر کوڕ یان برا یان باوکت یان خۆت دەتبێ کە هەمان هەڵسوکەوتی سێکسیی ئەنجام دەدەن؟ ئەگەر نا.. ئایە یەکسانییخوازییەکەت نابێتە قسەیەکی رووت و بێ کردەوە؟

عەبدولواحیدی خەندەڕەش: پرسیارێکی زۆر بێ مانایە! لە هیچ کۆمەڵگایەکدا کردەوەی سێکسیی لە دەرەوەی هاوسەرگیری پەسەند نییە. بە گشتی هەموو کۆمەڵگاکانی ڕۆژهەڵات و ڕۆژئاوا ئەوە ڕەت دەکەنەوە. ئەوە مەسەلەیەکە پەیوەندیی بە ئاکارە بەرزەکانی مرۆڤایەتییەوە هەیە نەک بەشێک بێت لە ئایین یان نەریت و فەرهەنگی میللەتێک یان تیرەیەکی دیاریکراو. ئەوەندەی پەیوەندیی بە خۆمەوە هەیە هەمیشە بە خانمەکەم دەڵێم هەرکاتێک زانیت من پەیمانی هاوسەرییم لەگەڵ تۆ شکاندووە، تۆش بێ دوودڵیی بیشکێنە!

نەجیبە مەحمود: لەگەڵ ئەوەی پیاوانن ئەنجامدەری دەستدرێژیین بۆ سەر ژنان، هاوکات هەر ئەو پیاوانەن کە ژن بە شەرەفی خێزان دەزانن، تۆ ئەو دوو جۆر هەڵسوکەوت و دوو کەسایەتییەی پیاوان چۆن هەڵدەسەنگێنی؟

عەبدولواحیدی خەندەڕەش: بە بڕوای من ئەگەر ژن ناموسی پیاوەکەی، خوشکەکەی یان کوڕەکەی بێت، پیاویش ناموسی ژنەکەی و کچەکەی و خوشکەکەیەتی. پیاوێک کە ناپاکی لەگەڵ ژنەکەی دەکات و دەستدرێژی دەکاتە سەر ژنێک، جیاوازیی نییە لەگەڵ ژنێک کە خیانەت بە مێردەکەی دەکات و لەگەڵ پیاوێکی تر هاوسەرین دەبێت. بەبڕوای من دەبێ سزای قانوونی بۆ هەردووکیان وەک یەک بێت و کۆمەڵگایش بە یەک چاو سەیری هەردووکیان بکات. من لام وایە مرۆڤ چ ژن چ پیاو پێویستە وەک تاک سەربەخۆ بێت. تا ئەو کاتەی دەڵێین ژن شەرەفی پیاوە، ژن سەربەخۆ نییە بەڵکوو کۆیلەی پیاوە. تا ئەو کاتەی پیاو بە بەهانەی ناموس پارێزی ژیان و مەرگ و چارەنووسی ژن دیاری بکات، دادپەروەری و یەکسانیی ژن و پیاو بێمانایە. بەداخەوە ئەوەی لە هەرێمی کوردستان دەیبینین لەوەش خراپترە و هەر کارەساتە. چونکە لە دەستووری هەرێمدا ژن نە تەنیا هەر کۆیلە و دەست و پێ بەستراوی پیاوە، بەڵکوو ناموسی هۆز و تیرە و خێڵەکەشیەتی. بۆ نموونە کچانی بارزانی تا ئێستایش ناتوانن کوڕێکیان خۆشبوێت لە دەرەوەی خێڵی بارزانی بێت! لە کاتێکدا کە سەرۆکی هەرێمی کوردستان هەر هەمان سەرۆک خێڵی بارزانییە!

١٨- ناڵە حەسەن:

نەجیبە مەحمود: بەڕێزت وەک کەسێک کە بانگەشەی یەکسانیی نێوان ژنان و پیاوان دەکەی و خوازیاری ئەوەی ژنانیش وەک پیاوان لە گشت ماف و ئازادییەکان بەهرەمەند بن.. دەکرێ لە کار و چالاکییەکانت لەو بارەوە بدوێی کە بە گفتار یان بە ڕەفتار ئەنجامت داون؟

ناڵە حەسەن: من هەر لە منداڵییەوە پێش تەمەنی هەرزەکاریم هەستم بە چەوساندنەوەی خۆم دەکرد. چونکە دەسەلاتی براگەورەمان لە چوارچێوەی ماڵەوەماندا ، دەسەلاتێکی زۆر توندوتیژ و دەتوانم بڵێم دڕندانە بوو. لە پاڵ چەوساندنەوەی خۆم هەستم بە چەوساندنەوەی خوشکەکانیشم دەکرد. دواتر لەگەڵ تێپەڕبوونی کات و تێکەڵاوبوونم لەگەڵ دنیای خوێندنەوە و کتێب ، مەسەلەی بەرگریکردن لە ئازادی مرۆڤ و بە تایبەت ئازادی ژن بوو بە مەسەلەیەکی مەبدەئی زۆر گرینگ لەلای من. سەرەتای ئەم خەباتەشم لە مالەوە دەستپێکرد.. هەر زوو بووم بە پاڵپشتێکی بەهێز بۆ خوشکەکانم.. خوشکێکی لە خۆم بچووکتر کە خوێندەواری هەبوو ، لە ژێر کاریگەری من دەستی بە خوێندنەوەی کتێب کرد ، بۆ زۆرێک شوێن ، وەک چوون بۆ شانۆگەریەکان و پێشانگاکان و بۆنە و مەراسیمەکان لەگەڵ خۆمدا دەمبرد.. کچە پوور و کچە خاڵ و هەندێک لە کچە دراوسێکانم بە هەمان شێوە.. بە حوکمی ئیشەکەمەوە کە لە نەخۆشخانە کارم دەکرد لە بەشی تاقیگە ، دوای نیوەڕۆیانیش لە عیادەیەک ، بە هۆی ئەمەوە لەگەڵ ژنان و کچانی گەڕەک پەیوەندیم زۆر بەهێز بوو ، زۆرێک کێشە و نهێنی و شتە تایبەتیەکانی خۆیانیان بۆم باس دەکرد. منیش کەسێک بووم هەم نهێنیەکانم دەپاراست هەم تا ئاستێکی باش یارمەتیم دەدان. بە تایبەت لە مەسەلەی خۆشەویستی و هەڵبژاردنی هاوسەر.. ئەگەر بە دڵی خۆیان نەبا هانم دەدان ڕەتی بکەنەوە و ڕازی نەبن.. بیرم دێت جارێک بە هۆی کێشەیەکی عەشائیریانە کچێکی گەڕەکەکەمان ژیانی دەکەوێتە مەترسیەوە بە هەر شێوەیەک بێت خۆی گەیاندە لای من ، منیش گەیاندمە شوێنێک کە خۆی داوای ئەو شوێنەی لێم کرد ، دواتر دایکیم ئاگادار کردەوە کە کچەکەیان لە کام شوێنە. ئیتر دوای چارەسەرکردنی کێشەکەیان کچەکەیان هێنایەوە ماڵەوە و هەموو شتەکان ئاسایی بوویەوە.. دەمەوێ ئەم حەقیقەتەش بڵێم ، لەگەڵ دەستکردنم بە خوێندنەوەی ئەدەبیاتی مارکس ، ئەم هەست و مەیل و بیرکردنەوەیەم کە بەرگریکردن لە ئازادی و حورمەتی مرۆڤ لەلام تۆختر و قووڵتر بوویەوە. ئەمە زیاتر وێنەیەک بوو لە چوارچێوەی خێزان و گەڕەک و لە سنووری پەیوەندیە کۆمەلایەتیەکانم. لەلایەکی تر وەکو نووسەرێک و شاعیرێک ، من لەو ڕۆژەوەی دەستم داوەتە قەڵەم ، ئەوەم لەلا ڕۆشن بووە کە ناتوانین شیعر و ئەدەب لە مرۆڤ و بەها مرۆییەکان جیا بکەینەوە.. تەنانەت خودی داهێنان و ئیستاتیکای ئەدەب و هونەر ، بە بێ ئاوێزانبوون لەگەڵ بەها مرۆییەکان مانایەکی نابێت.. بۆیە وەک نووسەرێکی ئازادیخواز و خاوەن قەڵەمێکی بوێر و سەرکەش درێژەم بە شیعر و نووسینەکانم دا. بەدیهاتنی دنیایەکی باشتر و ئازادی مرۆڤ و یەکسانی نێوان مرۆڤەکان هەوێنی نووسینەکانی من بوون بەتایبەت ، لە قۆناغی سەرەتا و دەستپێکردنم دا.. لەو ساڵانە سروودێکم نووسی بەناوی (بەرە و یەکسانی) ئەم سرووده کاتی خۆی دەنگدانەوەیەکی باشی هەبوو ، لە لایەن مۆسیقا ژەنی بە توانا (پایەدار بەرزنجی) ئاوازی بۆ دانرا و دووساڵ بە دوای یەک لە مەراسیمەکانی ٨ی مارس لە شاری هەولێر بە کۆرس دەگووترایەوە.. لە کێشەی (کەژاڵ خدر)یش من وەکو شاعیرێک نەمتوانی بێدەنگ بم و شیعری (بژی عەشق بژی مرۆڤ)م نووسی.. ئەم شیعرەش لە ئاستێکی بەرین دەنگدانەوەی خۆی هەبوو.. لەم نزیکانەش وابزانم ساڵی پار بوو.. کاتێک (بەناز جەواد)ی جوانەمەرگ ، وەک مرۆڤێکی گەنج و دڵ پڕ لە هیوا.. بەو ئومێدەوە خوێندنی تەواو کرد کە ئیشێکی دەست بکەوێت ، بۆ ئەوەی لایەنی کەمی خەون و ئومێدەکانی بهێنێتە دی بەڵام ، کاتێک لە هەموو شتێک نائومێد دەبێت و بە ناچاری پەنا بۆ سووتاندنی جەستەی خۆی دەبات ، ئەم ڕووداوەش زۆر کاری تێکردم و شیعرێکم نووسی و بەناوی (کۆشکە ڕازاوەکەی نێو خەونە سپییەکانی من) و پێشکەشم بە بەناز کرد و هەر ئێستا تراکی ئەم دەقە شیعریەم بە دەنگی کەسێکی تر لە پرۆفایلەکەی فەیسبووکم دا هەیە. لە ڕێکخراوی سەربەخۆی ئافرەتانیش زۆر نزیک بووم ، هەمیشە لە کار و چالاکیەکان و بۆنە و یادەکان و ڕۆژنامەکەیان هاوکاری جدیم دەکردن.

نەجیبە مەحمود: ئایە ئێوە وەک پیاوێک بە هەمان شێوەی هەر ژنێک - جا ئەو ژنە هاوسەرتە یان کیژ یان خوشک یان دایکتە یان هەر ژنێکە کە لەگەڵی دەژی - کاری خزمەتگوزاریی نێو ماڵ و بەخێوکردنی منداڵ ئەنجام دەدەن؟

ناڵە حەسەن: زۆر بە سادەیی دەتوانم بڵێم بەڵێ. من لەمبارەیەوە هیچ کێشەیەکم نەبووە.. بە بڕوای من کاری ناو ماڵ و منداڵ بەخێوکردن کاری ئەو کەسانەیە کە لەو ماڵەدا دەژین بەبێ جیاوازی ڕەگەز. هەست دەکەم هەندێک شت خۆڕسکانە لەمندا هەبووە بەڵام ، کاتێک بووم بە کەسێکی مارکسیست هەستم کرد من خاوەن و هەڵگری فەرهەنگێکی ڕاقی و مرۆڤانەم.. وە ئەو ڕۆژانەش کە لە ریزی حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاری عێراق کارم دەکرد ، شێلگیرانە هەوڵمان دەدا ئەم فەرهەنگە جوانە مەدەنیە چ لە ماڵەوە چ لە دەرەوەی ماڵ جێکەوتەی بکەین و کۆمەڵگە بەم فەرهەنگە ڕابێنین.. بۆیە لە هەر شوێنێک درێخیمان نەدەکرد لە کۆمەک کردنیان لە خواردن دروست کردن و ماڵ پاککردنەوە و قاپ شۆرین . بیرمە جارێکیان لە ماڵی برادەرێک بووین ، وابزانم کۆبوونەوەمان هەبوو ، ماڵەکەش خۆیان خێزانێکی گەورە بوون ، ئیتر دوای نان خواردن من و هاوڕێی خۆشەویستم (شاپوور عەبدولقادر) بڕیارماندا قاپەکان بشۆین.. ژنێک و کچێکی ئەوماڵە زۆر هەوڵیاندا ئەمکارە نەکەین ، بەڵام ئێمەش قەبووڵمان نەکرد ، ئیتر من

و شاپوور دەستمان پێکرد.. ئەوان هەر دەیان هێنا و ئێمەش دەمان شۆرد.. ناوە ناوەش دەوەستان و سەیرێکی یەکتریان دەکرد و پێدەکەنین یان تەعلیقێکی ژنانەیان لێدەداین.. ئیتر هەر هێنایان وابزانم هەرچی لە ماڵەکە بۆ هەفتەیەک نەشۆرابوو هەموویان بۆمان هێنا.. جار جار شاپوور یادی بەخێر سەیرێکی منی دەکرد و بزەیەکی گەرمی دەکرد ، وەک ئەوەی پێم بڵێ دەبخۆ ناڵە دەتەوێ قاپ بشۆیت! ئیتر کچەکە و ژنەکە کە دڵنیا بوون هەموو شتێکیان هێناوە ، شانیان بە شانی یەکتر دا بەدیارمانەوە وەستان ، جارجارە قسەیەکی خۆشیان دەکرد.. ئێمەش بەرلەوەی تەواو بین شاپوور بە ژنەکەی گووت ، ئادەی دادە توخوا سەرێکی جیرانەکانی ئەوبەر و ئەمبەریشتان بدەن بزانن هیچ قاپ و قاچاخێکیان نیە هی ئەونیشمان بۆ بهێنن.. ئەوانیش وەک مەردان لە شریخەی پێکەنینیاندا و گووتیان ، دەبخۆن چەندمان گووت واز بێنن وازتان نەهێنا.. جا دەتوانم بڵێم ئێمە خۆمان داهێنەری ئەم فەرهەنگە بووین یان تامەزرۆی جێکەوتەبوونی ئەم فەرهەنگە بووین ، ئێستا دەبێ لەمبارەیەوە چ کێشەیەکم هەبێت..؟

نەجیبە مەحمود: ئایا ئەگەر هاوسەرکەت یان کیژ یان خوشک یان دایکت یان هەر ژنێک کە لێتەوە نزیکە هەڵسوکەوتێکی سێکسیی لە دەرەوەی هاوسەرگیریی ئەنجام بدا وەک ئەوەی کە ئەگەر تۆ ئەنجامت دابێ یان ئەنجامت داوە.. هەڵوێستت چی دەبێ؟ ئایە هەر هەمان هەڵوێستت دەبێ بەرانبەریان وەک ئەوەی لە بەرانبەر کوڕ یان برا یان باوکت یان خۆت دەتبێ کە هەمان هەڵسوکەوتی سێکسیی ئەنجام دەدەن؟ ئەگەر نا.. ئایە یەکسانییخوازییەکەت نابێتە قسەیەکی ڕووت و بێ کردەوە؟

ناڵە حەسەن: بەر لەوەی ئەم پرسیارەتان وەڵام بدەمەوە حەزدەکەم ڕەئی سابتی خۆم بەرانبەر بە هاوسەرگیریی بڵێم.. هەر وەک ئەدۆنیسی شاعیر و بیرمەند لە گتووگۆیەک دەڵێ (هاوسەرگیریی دواکەوتووترین دەزگایە بۆ مرۆڤ) منیش هەر ئەو باوەڕەم هەیە و پێموایە هاوسەرگیری زیندانێکە بۆ عەشق ، بۆ هەست و غەریزەکان و خەونەکانی مرۆڤ.. دیارە مارکس و ئەنجلس و زۆر بیرمەندی تر تەئکیدیان لەمە کردۆتەوە.. ئەو باوەڕەی منیش تەنها قسەیەکی ڕووت نیە.. ئەوەتا لە بەشی دووەمی قەسیدەی ماچ لە دێرێکدا دەڵێم (زەماوەند لە کوێ بێت من لەوێ نیم..!) بە مانای زۆر بە ئاشکرا مەسەلەی هاوسەرگیرییم ڕەتکردۆتەوە.. لەگەڵ ئەوەش نزیکەی بیستساڵێکە زەواجم کردووە و زۆرجاران کێشەی جدیمان هاتۆتە پێش بەڵام بە خاتری ئەوەی منداڵەکانمان وێران نەبن کێشەکانمان چارەسەرکردووە ، ئەوەش بەو مانایە نیە کە من خێزانەکەی خۆمم خۆش ناوێت بەڵام ، ئەوە ڕەئی سابتی منە بۆ هاوسەرگیریی. بۆ وەڵامی پرسیارەکەتان من ئەوە دەڵێم ، کرداری سێکسی یان هەر کارێکی تر ، لە چوارچێوەی هاوسەرگیریی یان لەدەرەوەی هاوسەرگیریی ، ئەگەر ئەو کارە گونجاو و شیاو بێت بۆ ڕەگەزی نێر باوەڕم وایە هەمان کار یان کردار شیاو و گونجاویشە بۆ ڕەگەزەکەی تریش بە بێ هیچ جیاوازیەک ، بە مەرجێک لە تەمەنێکی گونجاو و یاسایی دا بن.

نەجیبە مەحمود: لەگەڵ ئەوەی پیاوانن ئەنجامدەری دەستدرێژیین بۆ سەر ژنان، هاوکات هەر ئەو پیاوانەن کە ژن بە شەرەفی خێزان دەزانن، تۆ ئەو دوو جۆر هەڵسوکەوت و دوو کەسایەتییەی پیاوان چۆن هەڵدەسەنگێنی؟

ناڵە حەسەن: ڕاست دەکەن ئێمەی پیاوان زۆرجاران قسەی زل و بریقەدار دەکەین و لە ژیانی ڕۆژانەشمان زۆرێک لەم قسانە جێبەچی ناکەین ، وەک هەندێک لە مەلاکان کە دەڵێن (بە قسەم بکەن بەڵام بە عەمەلم مەکەن..!) دیارە منیش لەم ڕەخنەیە بەدەر نیم. بەڵام لەو ڕۆژەوەی هەستم بە ژیان کردووە بۆ یەک چرکە و بۆ یەکجاریش شەرەفی مرۆڤ و خێزانم نەبەستۆتەوە بە ژن.. ئەسلەن چەمکی شەرەف لە لای من چەمکێکی زۆر دواکەتووانەیە و هەر نازانم ماناشی چیە. لای من لەسەر هەموو تاکێک پێویستە تاکێکی سوودمەند بێت بۆ کۆمەڵگاکەی ، جا ئەو تاکە هەرچییەکە ، نێر بێت یان مێ ، سپی بێت یان ڕەش ، سەر بە هەر بیرکردنەوە و باوەڕێکە ، یان هەر جێگە و پلەوپایەکی هەیە. ئەم هەڵسوکەوتە دوو جەمسەریەی کەسایەتی پیاوان و هاوکات گرێدانەوەی شەرەفی خێزان بە ژنان ، بە بڕوای من ئەمە ڕیشەکەی لە بوونی کاریگەری زۆر تۆخی داب و نەریت و ئایین هاوکات دەسەڵاتێکی پیاوسالارانەدا هەیە. دیارە بۆ هەموو لایەکمان ڕۆشنە لە هەر کۆمەڵگایەک کاتێک بنەما کانی داب و نەریتێکی خێڵەکی دوواکەوتوانە بزوێنەری پەیوەندیە کۆمەڵایەتیەکانی ئەو کۆمەڵگایە بێت ، ئیتر ئازادیە فەردیەکان و بە سووک سەیر کردنی ژنان و یەکسانی نێوان مرۆڤەکان لە چ ئاستێک دا دەبن؟! یان کاریگەری ئایین بەسەر کۆمەڵگە و بەسەر کەسایەتی ڕۆحی مرۆڤەکان ، یان دەسەڵاتێکی پیاوسالارانەی چەماوە و ملکەچ بۆ داب و نەریتێکی خێڵەکی و بۆ ئایین ، ئیتر لەم نێوەدا دەبێ مەسەلەی یەکسانی و ئازادی و چەمکە مەدەنیەکان و پێشکەوتنخوازی دەبێ لە چ ئاستێک دابن..! بۆیە زۆر گرینگە ژنان و پیاوانی ئازادیخواز لە هەوڵی وشیارکردنەوەی کۆمەڵگە دابن.. چونکە تا ئاستی وشیاری و مەعریفەی کۆمەڵگە بچێتە سەر کاریگەری داب و نەریت و ئایین بەسەر کۆمەڵگە کەمتر دەبێتەوە. دەسەڵاتیش ئەو کات زیاتر گوێ بە داخوازییەکان دەدات و بەرو ئاستێکی باشتر کار دەکات. بە بڕوای من شتێک زۆر گرینگە بە پێویستی دەزانم لێرەدا بیڵێم ئەویش ئەوەیە ، ژنان دەبێ هەوڵدەن بگەنە دەسەڵات و ناوەندی بڕیاردان.. چونکە تا دەسەڵات بەم شێوە پیاوسالاریە بێت. بە دەستهێنانی مافەکانی ژنان و ئازادیە فەردیەکانی تاک وا ئاسان نابێت. بەڵام ئەوەش گرینگە کاتێک ژنان دەگەنە ناوەندی بڕیاردان ، تەنها دیکۆرێکی ناشیرین نەبن. چونکە کاتێک ژنان لە ناوەندی هەستیار و بڕیار دان لەوێندەریش بە شێوەیەکی دروست مومارەسەی توانا و دەسەڵاتەکەی خۆیان نەکەن ، تەنها وەکو دیکۆرێک بن ، بێگومان دەبن بە ناشیرینترین دیکۆر..! وەک ژنە پەرلەمانتارەکانی لای خۆمان ، کە نازانن بۆچی دەستیان بەرز دەکەنەوە ، لەوێندەریش هەر پاشکۆی پیاوان و پاشکۆی بڕیارە حیزبیەکانی حیزبی پیاوانن..! لە دواهەمین قسەشم دەمەوێ ئەوە بڵێم کە تاوانەکان هەمووی لە ئەستۆی پیاوان نین بە تەنها ، ژنانیش خۆیان بە ئەندازەی پیاوان تاوانبارن بەرانبەر ئەم ئەرکە مرۆییە و مێژووییە. بە ئومێدم لەمەودوا ژنان وەک مرۆڤ مامەلەی خۆیان بکەن و هەروەک مرۆڤیش لە خۆیان بڕوانن و هیچی تر.

١٩- شوان عوسمان:

هێشتا نەمانتوانیوە بەسەر تەلیسمەکانی سێکس زاڵ بین، ئازاد بین،
ئازادبوونیش لەو روانینە هەر بە چەمکی زەق و قسەی زل نییە..

نەجیبە مەحمود: بەرێزت وەک کەسێک کە بانگەشەی یەکسانیی نێوان ژنان و پیاوان دەکەی و خوازیاری ئەوەی ژنانیش وەک پیاوان لە گشت ماف و ئازادییەکان بەهرەمەند بن.. دەکرێ لە کار و چالاکییەکانت لەو بارەوە بدوێی کە بە گفتار یان بە ڕەفتار ئەنجامت داون؟

شوان عوسمان: لەوانەیە ئاسان نەبیت بلێم من خۆم بە خۆم بلێم چەند دادپەروەرم، ئێمە لە کۆمەڵگایەکی نادادپەروەر گەورە بووین هەر هەنگاوێکی دادپەروەرییمان لە ناو خێزان و لە گەرەک و لە کۆمەڵگادا جێیەکی دیاری هەبووە و کاریگەریی خۆی بووە، دیارە ئەو جێگایەش بە گوێرەی پێگەی کۆمەڵایەتی هەست و هۆشمەندیی ئەو کەسەوە دەگۆڕێت..
من لە ناو ئەو کۆمەڵگایەدا بە گوێرەی قەوارەی خۆم جێیەکم بۆ خۆم داگیر کرد بوو، لەو ڕۆژەی هەستم بە وابەستەبوونم کرد بە خاک و نیشتمان و لەگەل ئەدەب ناسیاوییمان پەیدا بوو، هەولمدا بتوانم لە بەرامبەر ئەو رەگەزەی هاوکار و هاوخەبات و هاوشانمە لە خەمی وڵات و خەمی خاک، بە ئینساف و دادپەروەر بم باوەڕم بە دادپەروەریی هەبووە چونکە خۆمان قوربانی ئەوە بووین، نازانم چەند یەکسانکار و دادپەروەر بووم، بەڵام ئەوە دەزانم من خۆم لە شارەکەمان و لە ناو دەوروبەرەکەم کەسێک بوویمە لەگەل ئەو رەگەزە چەند قالب و چەند رێسایەکمان بە هەولی خۆمان تێکشکاند...

من هەولمدا یەکەم جار لە ناو ئەو دەوربەرە بەرتەسکەی (هەولێر - شەقڵاوە)دا لە ساڵی ١٩٨٩ دا خۆم لە ئاهەنگی (ژن مارەکردنی) خۆمدا لە بەرچاوی هەموو خەڵک بە بێ منەت و بە جورئەتەوە دەزگیرانی خۆم ماچ بکەم، هەروەها وەکو برادەرێک بە یەکەوە پیاسە بکەین و هەولبدەم سیمایەکی مۆدێرن تر بدەمە پەیوەندیی نێوان (نێر و مێ) سیما کۆنەکەش تێکبشکێنم، لە کاتی (کۆچڕەو)یشدا من لەگەل هاوسەرەکەم هەردووکمان بە یەکەوە چەکمان هەڵگرتووە تا بەرگریی لە خاک بکەین..

لە ڕاپەڕینی سەرەتای هەشتاکانی(شەقڵاوە)دا، من خۆم یەکێک بووم لەوانەی سەرپەرشتی و سەرکردایەتی ڕاپەرینەکانمان دەکرد، بۆیە ناچار بووین هاوشانی خوێندکارانی کچان، ئەو کارە بکەین بە بێ ئەوان هیچمان پێ ئەنجام نەدەدرا، من یەکێک بووم لەوانەی کە بە ڕۆژ چووینە سەر (خوێندنگای ئامادەیی شەقڵاوەی کچان)، دەرگای داخراوی ئەوێمان شکاند تا ئەوان ئازادانە بێنە دەرەوە و بەشداریی ئەو ڕەگەزەش لە ڕاپەڕینەکەدا هەبێت، ڕاپەڕینەکەش ئەنجام درا و ئەوانیش بەشدار بوون...

لەوانەیە یەکسانخواز بم، چونکە یەکسانییبوون بەرگێکی ئاڵوواڵا نییە هەر یەکە بۆ خۆی بە ڕادانی بدات، تا منیش بە ڕادانی بدەم، یەکسانییبوون خەسلەتێکی کۆمەڵایەتی پێشکەوتووە و سیمایەکی شارستانییە، کاتێک من دادپەروەر ئەبم کە خەسلەت و عەقلیەتم شارستانیی و پێشکەوتوو بیت، بەڵام ئایا من چەند شارستانیی و چەند پێشکەوتووخوازم، لە کاتێک من لە ناو کۆمەلگایەکی ناشارستانیی و ناپێشکەوتوو نەشونما دەکەم...

نەجیبە مەحمود: ئایە ئێوە وەک پیاوێک بە هەمان شێوەی هەر ژنێک - جا ئەو ژنە هاوسەرتە یان کیژ یان خوشک یان دایکتە یان هەر ژنێکە کە لەگەڵی دەژی - کاری خزمەتگوزاریی نێو ماڵ و بەخێوکردنی منداڵ ئەنجام دەدەن؟

شوان عوسمان: من لە خۆم ڕازیم لەوەی کە زۆر کۆت و پێوەندی بەرتەسک و بەرتەنگی کۆمەلگام تێکشکاندووە، هەولم داوە لەوە تێبگەم کە چەند ئازادیی بە خۆم ڕەوا بزانم، ئەوەندەش بەرامبەر ڕەگەزی بەرامبەرم یاخود هاوسەرەکەم یان کەسێکی دیکەی ناو خێزانەکەم بە ڕەوا بزانم، بەڵام مەرجیش نییە من بتوانم ئازادیی ڕاستەقینە بە ئەو ببەخشم با ئەو بتوانێت یەکەم جار خۆی لە زۆر کۆت و پێوەندی یاسا و ڕێسا و عەقلیەت ئازاد بکات، هەروەها ئازادییەکەی خۆی بە خۆی مسۆگەر بکات و دەستەبەر بکات ، ئینجا من دەتوانم حیسابی بۆ بکەم و هاوکاریی بکەم و ئازادییەکەشی بپارێزم..

من باوەڕی تەواوم بەوەیە لە خێزانێکدا نابێت پرۆلیتار و بورژوا هەبن، دوو چینی هاودژ و دژ بە یەک هەبن ئەو کات هاوسەنگیی دروست نابێت، لە خێزانێکی ناهاوسەنگیشدا هەمیشە ناهاوسەنگیی برەو ئەکات، تەبابوونیش رۆلێکی نابێت، من بۆ خۆم حەزم نەکردووە ببمە تای هاوکێشەیەکی بەهێز، بەلکو هەولم داوە هاوتای هاوسەرەکەم وەکو هاوڕێ و برادەرێک وابم هەلسوکەوتیشم لەسەر ئەو شێوازە بووە، ئەگەر ئەویش بەمە ڕازی بێت، من هەمیشە پێم خۆش بووە هاوکێشەی خێزان نزیک بکەمەوە لە ئاستێکی هاوسەنگ و یەکسان...

بەلێ دەبێت وابێت ماڵ هەر مولکی ئەو نییە ماڵی هەردووکمانە، دەبێت هەردووکیشمان کار بۆ جوانکردن و خاوێنکردنەوەی بکەین چونکە ماڵی هەموومانە تەنانەت من هەوڵ لەگەڵ منداڵەکانیشمان دەدەم تا ئەوانیش بێنە ناو ئەو هەرەوەزییە بۆ ئەوەی ماڵەکەمان بە هەموومان جوانتر و خاوێنتر بێت، منداڵیش هەر بە هەمان شێوە، منداڵەکان منداڵی هەردووکمانن کەوابوو نابێت یەکێکمان خزمەتکار بێت ئەوی دیکەش کوێخا، هەردووکمان خزمەتکار و خودان ماڵ و منداڵین تا گەورەیان دەکەین..

هەدرووکمان بەرپرسیارین لە ناوماڵ و دەرەوەی مالیش، لە پەروەردە و هەموو ئەو شتانەی پەیوەندییان بە خۆمان و منداڵەکانمانە بە یەکەوە دەیکەین ئەگەر وانەبێت کەشتیی ماڵ بەرەو نقووم بوون دەچێت، هەر یەکە بە سەولی خۆی لێخوڕێت و هیچ وەختێک ناگاتە قەراغی سەلامەت، پێم وانییە لە پیاوەتییم کەم دەبێتەوە ئەگەر قاپ بشۆم بەلکو لە چاوی خێزانەکەم پیاوتر دەردەکەوم ئەوەش بۆ من گرنگترە لە قسەی ئەو کەس یان ئەم کەس...

نەجیبە مەحمود: ئایا ئەگەر هاوسەرکەت یان کیژ یان خوشک یان دایکت یان هەر ژنێک کە لێتەوە نزیکە هەڵسوکەوتێکی سێکسیی لە دەرەوەی هاوسەرگیریی ئەنجام بدا وەک ئەوەی کە ئەگەر تۆ ئەنجامت دابێ یان ئەنجامت داوە.. هەڵوێستت چی دەبێ؟ ئایە هەر هەمان هەڵوێستت دەبێ بەرانبەریان وەک ئەوەی لە بەرانبەر کوڕ یان برا یان باوکت یان خۆت دەتبێ کە هەمان هەڵسوکەوتی سێکسیی ئەنجام دەدەن؟ ئەگەر نا.. ئایە یەکسانییخوازییەکەت نابێتە قسەیەکی رووت و بێ کردەوە؟

شوان عوسمان: مەسەلەی سێکس شتێکە ناتوانم بلێم ئەو هەقە ئەدەم بە هاوسەرەکەم، من ئەگەر خۆم درۆزن بم ناتوانم درۆ لەگەل خێزانەکەم بکەم، ناکرێت بلێم درۆ مەکە هەروا ئەگەر من بەرامبەر هاوسەرەکەم پاک بووم بۆ ئەو بەرامبەرم ناپاک بێت بە پێچەوانەش هەر ڕاستە، من کە حەز نەکەم لە دەرەوەی خێزان ناپاک بم حەزیش ناکەم بیر لەوە بکەمەوە کە ناپاکیی لە کەسێکی نزیکی خۆم ببینم..

ڕاستگۆیی گرنگە لە نێوان دوو کەسدا هەبێت، ئەگەر دوو کەس لەگەل یەکتردا نەگونجێن با لەگەل یەکتر ڕاستگۆ بن پێویست ناکات لە پشت یەکتر خۆیان هەڵخەلەتێنن...

هەڵە هەرگیز بە هەلە چاک ناکرێتەوە، بەڵکو هەڵەی لەوە گەورەتر و خراپتر بە دوای خۆی جێ دێلێت، لە حالەتی ڕوودانی هەڵەیەکی ئەوهادا باشتر وایە لە هۆ و هۆکاری ڕوودانی ئەو هەڵەیە بکۆلینەوە تا بتوانین دەست لە سەر برینەکان دابنێین نەک برینێک و هەڵەیەکی دیکە ئەنجام بدەین..

کۆمەلگای ئێمە هێشتا لێرە یان لە وڵات نەیتوانیوە بە سەر تەلیسمەکانی سێکس زاڵ ببێت، نەمانتوانیوە ئازاد بین، ئازادبوونیش لەو ڕوانینە هەر بە چەمکی زەق و قسەی زل نییە و کردار شەرتە، من لەم ڕووەوە هێشتا کەم کەس دەبینم قسە و کرداری یەک بێت، بەڵام من ئازادییبوون و دادپەروەرییش هەمووی لە سێکس نابینمەوە، سێکس غەریزەیەکە و پێداویستییەکە بەڵام هەموو شتێک نییە...

ئێمە هەرچەنە بە گوێرەی پێناسە کۆمەڵایەتییەکانەوە ئاژەڵێکی بە زار و زمانین بەڵام ئەوەی جیامان ئەکاتەوە لە ئاژەڵێکی بێ زمان هەر ئەوە نییە بەڵکو هۆشمەندیی و بیرمەندییە لێکمان دەکاتەوە، ئەگەر ئێمەش بێین و وەکو ئەو ئاژەڵانەی نە زمانێک هەیە بە یەکتریان ببەستێتەوە نە هۆشمەندییەک، ناهۆشمەندانە ڕەفتار بکەین جیاوازییمان چی دەبێت لەگەل ئەواندا..

نەجیبە مەحمود: لەگەڵ ئەوەی پیاوانن ئەنجامدەری دەستدرێژیین بۆ سەر ژنان، هاوکات هەر ئەو پیاوانەن کە ژن بە شەرەفی خێزان دەزانن، تۆ ئەو دوو جۆر هەڵسوکەوت و دوو کەسایەتییەی پیاوان چۆن هەڵدەسەنگێنی؟

شوان عوسمان: پیاوان لە کۆمەڵگای پیاوسالاریی خۆیاندا چۆن بۆیان خۆش بێت کار بۆ یاسا و ڕێسای مانەوەی سیستەم و سەردارێتیەکەیان دەکەن تا دەسەڵاتیان هەبێت، ئینجا لەو کۆمەلگایانە دیارە هەمیشە وەکو جەللاد و سەردارێکی زۆردار ناسراون، ئەو کۆمەڵگایانەی شەرەف و کەرامەت بە کونی زاوزێ و شوێنی سێکس دەزانن، ئەوا بێگومان دواکەوتوویی و ڕەگەزپەرستیی و هۆشتاریکیی لە لووتکە دەبێت، کۆمەڵگاکەی ئێمەش لەبەرئەوەی ئایین و کەلتوور لە هەرەمی عەقل و هۆش و هەست و دەسەڵات دایە، کەوابوو پیاو هەمیشە خۆی دەکاتە قوربانیی و جەللاد.. لە سەر شەرەفیان هەموو شتێک دەکەن کە سیمای خۆیان بە خوێنی ژنان سپی بکەنەوە، هەروەها هەر بە خۆیانیش پیاوانن شەرەفی ئەو ژنانە دەبەن.. خۆ ژنان نین ئەوە دەکەن، کەوابوو پیاوان شیرێکی تیژ و کۆڵی دوودەمن و ساتێک خۆیان بە کوژراو و ساتێکیش خۆیان بە پیاوکوژ نیشان دەدەن..

پیاو لەو هەڵوێستە ناجوامێرانەی زۆر ناپیاو و ناجوامێرە هەرگیز پیاوەتی بە کوشتنی ژنێک تەواو نابێت، هەروەها پیاوەتی پیاوێک لە دامێنی ژنێکی خاوێن بە بن یان بێ بن نابینم، ئەوانە هەر هەموویان ئەو لەکە و سیما رەشانەن کە ناهێلن ئێمە لە شوێنی خۆمان بەرەو پێشەوە بچین و هەر لە شوێن خۆمان دەمێنینەوە...

٢٠- دارا ئەحمەد:

ئەز سێکسم وەها دێتە بەرچاوان کە کوو کەسەک باویشک یان پژمینی دێ و پێویستە ڕێیان لێ نەگری.. ئەویش هەروا جا ئەو کەسە ژن بی یان پیاو.

نەجیبە مەحمود: بەڕێزت وەک کەسێک کە بانگەشەی یەکسانیی نێوان ژنان و پیاوان دەکەی و خوازیاری ئەوەی ژنانیش وەک پیاوان لە گشت ماف و ئازادییەکان بەهرەمەند بن.. دەکرێ لە کار و چالاکییەکانت لەو بارەوە بدوێی کە بە گفتار یان بە رەفتار ئەنجامت داون؟

دارا ئەحمەد: هەر لە دەمی هەرزەرکاریمەوە کە کۆمۆنیزم وەک هزر و فەلسەفەیەکی یەکسانییخواز لە نێرسالاریی و دین و دابونەریتی پاشدامای دابڕاندم و خۆم پەیدۆز کرد تا ئێستا بەردەوام چالاکییم لە پێناو یەکسانیی نێوان ژنان و پیاوان نواندییە، جا ئەو چالاکییە هەر لە ئاخاقتن و کۆڕ و کۆمبوون و نارەزایی دەربڕینەوە پێدا برۆ تا دەگاتە هۆنراوە و کاری نووسین و رۆژنامەگەریی و فەرهەنگیی و رامیاریی و تا دەگاتە هەڵسوکەوت و هەڵوێستی کردەیی و شەڕی دەستەویەخە چ بەرانبەر توندوتیژییەکانی پیاوسالارانی دەوربەرم چ لە بەرانبەر فەرهەنگ و سیستەمی دژەژنان.. هەڵبەتە ئەوەش قوربانییدانی فرەی گەرەک بووە تا رادەی رووبەڕووبوونەوەی مەرگ.

نەجیبە مەحمود: ئایە ئێوە وەک پیاوێک بە هەمان شێوەی هەر ژنێک - جا ئەو ژنە هاوسەرتە یان کیژ یان خوشک یان دایکتە یان هەر ژنێکە کە لەگەڵی دەژی - کاری خزمەتگوزاریی نێو ماڵ و بەخێوکردنی منداڵ ئەنجام دەدەن؟

دارا ئەحمەد: ئەمن خۆم یەکەکم لەو کەسە سەرەتاییانەی خەڵکی کوردستان کە بەردەوام بە گفتار و بە رەفتار کۆششی ئەوەمان کردییە کاری خزمەتگوزاریی نێو ماڵ و بەخێوکردنی زارۆکان بکەویتە سەرشانی پیاوانیش و بە هاوبەشیی لەگەڵ ژنان ئەنجامیان بدەین و لە نێو کۆمەڵ جێکەوتە ببی، وەلی ئەمن هەردەم کێشەی ئەو جۆر و شێوازە باوەی کاری بەخێوکردنی زارۆکان و خزمەتگوزاریی نێوماڵم لەگەڵ هەموو ئەو ژن و پیاوانە هەبووە و هەیە کە ئەو کارانە بەو شێوە باو و نەرێنییە تەواوی کاتەکانی ژیانیانی داگیر کردییە و خۆپەرستانە و نەزانانە و کاتکوژانە هەر خەریکی زارۆکەکانیان دەبن و ماڵەکانیان گەورە و پڕ لە شتومەک و پڕ ئیش دەکەن و هەر خەریکی دروستکردنی خواردنی زۆر و جۆراوجۆری ناتەندروستییین و کاتی خۆیان و هاوکاران و هاوڕێیانیان پێ دەکوژن، دیارە ئەو کارانەش بەو جۆرە لە ئەنجامی فەرهەنگی باو و نێرسالاریی و ئەو سیستەمە پاشدامایەی ژیان سەرچاوەی گرتییە کە زۆربەی ژنانی لە کونجی ناندن پەستایە و کارەکانی بە جۆرەک قورس و کاتکوژ و بێزاەکەر ڕێکخستییە کە هیچ دەرفەتەکی خۆپەروەردەکردن و کۆششکردن نەمینێتەوە تا ژیانەکی جوانتر و ئاسوودەتر فەراهەم بکرێ.

دەکرێ زارۆک بە پێی تەواوی ماف و پیداویستییەکانی خۆی بەخێو بکرێ نەک وەک شازادەیەکی مشەخۆر پێیەوە خەریک بی و هەموو کات و وزە و ژیانی خۆتی لە پێناودا بەخت بکەی و رەچاوی ئەوەی لێ بکەی لە پاشەڕۆژ جێیەکەت بگریتەوە یان بەخێوت بکا، هەروا پێویستە کۆشش بکرێ ئەو کاری بەخێوکردنە بخرێتە سەر شانی دامودەزگەکانی حکومەت.. واتە هەر لە ساواییەوەڕا تا تەواوکردنی قۆناغی زانکۆ لە دایەنگە و باخچەی ساوایان و پێ بە پێی تەمەنیان لە جێی تایبەت و شایەن بە خۆیان بەخێو بکرێن و پەروەردە بکرێن.. کە لە لایەک زارۆکان لەو پەروەردەکردن و بەخێوکردنە سەقەت و پاشدامایە جۆراوجۆرەی تاک بە تاکی نێو خێزانەکان رزگار دەبن و لە لایەکی دیکەش هاوسەرەکان لە کۆڵ ئەو ئەرکە قورس و وەڕسکەرەی بەخێوکردن دەبنەوە. دەربارەی ئاسانکردنی کاری نێوماڵیش پێویستە شێوازەکی ئەوتۆی ژیان بەسەر سیستەمی حوکمدا بسەپێندرێ کە خزمەتگوزارییە گشتییەکان هێندە پەرەیان پێ بدرێ و هێندە زۆر بکرێن بە جۆرەک کە ماڵ وەک مێوانخانەیەک تەنێ لۆ پشییدان و نوستن و کات رابواردنی خۆش و ئاسوودەی نێوان هاوسەرەکان یان ئەو ژن و پیاوانە بێ کە لە تەک یەک دەژین. لە راستییدا کۆششکردن لۆ ملکەچپێکردنی دەسەڵات و جێگیرکردنی ئەو جۆرە بەخێوکردنەی زارۆکان و ئەو کاری خزمەتگوزارییەی نێوماڵ کە ئاماژەم پێیدا فرە فرە ئاسانتر و کردەییترە لەوەی بتوانین بە ئاسانیی ئەو هەموو پیاوە پاشداما و کەللەپووچ و نێرسالارانە و ئەو هەموو ژنە کە بە بێ ئەوەی بە خۆیان بزان فەرهەنگی دین و پیاوسالاریی داغانی کردینە و ملکەچ کراینە بگۆڕین و ژیانەکی بێ چەوسانەوە و ئاسوودە لەو ماڵانە وەدەستبهێنین کە لە زیندانی جودا جودا و تایبەت دەچن لۆ زارۆکان و خودی هاوسەرەکانیش.

نەجیبە مەحمود: ئایا ئەگەر هاوسەرکەت یان کیژ یان خوشک یان دایکت یان هەر ژنێک کە لێتەوە نزیکە هەڵسوکەوتێکی سێکسیی لە دەرەوەی هاوسەرگیریی ئەنجام بدا وەک ئەوەی کە ئەگەر تۆ ئەنجامت دابێ یان ئەنجامت داوە.. هەڵوێستت چی دەبێ؟ ئایە هەر هەمان هەڵوێستت دەبێ بەرانبەریان وەک ئەوەی لە بەرانبەر کوڕ یان برا یان باوکت یان خۆت دەتبێ کە هەمان هەڵسوکەوتی سێکسیی ئەنجام دەدەن؟ ئەگەر نا.. ئایە یەکسانییخوازییەکەت نابێتە قسەیەکی رووت و بێ کردەوە؟

دارا ئەحمەد: ئەز سێکسم وەها دێتە بەرچاوان کە کوو کەسەک باویشک یان پژمینی دێ و پێویستە ڕێیان لێ نەگری.. ئەویش هەروا جا ئەو کەسە ژن بی یان پیاو، لەبەر هەندێ ئەمن خۆم بە بەرپرسی ئازادیی سێکسیی هاوسەر و دایک و خوشک و هیچ ژنەک و تەنانەت هیچ پیاوەکیش نازانم و زۆر زۆر لەمێژە ئەو پرسیارەم (تەرک) کردییە، هەرچەندە ئەمن بە پێی هەبوونی ژنی ئازاد توانیتم یەکەک لە چاوکراوەترین و ئازادترینی ژنەکەنەکان وەک هاوسەر پەیدۆز بکەم و لە ژیانی هاوسەرییشدا لەگەڵیدا ئاسوودە بم.. وەلی خۆزی بە خۆزی بمتوانییا لەگەڵ ژنەکی لەو بابەتە بژیم کە لە پێگەیشتیی خۆی و لە روانگەی یەکسانییخوازییەوە بە گفتار و بە رەفتار باوەڕی تەواو و رەهای بە ئازادیی سێکسیی هەبا و ئازایانە و بە بێ گێدان بە پیاو و سیستەمی نێرسالاریی بیتوانییبا ئازادانە هەڵسوکەوتی سێکسیی خۆی بکا و لە هەموو حەزە سێکسییەکانی خۆی بەهرەمەند بی - دیارە مەبەستم لەو جۆرە ژنانە نییە کە نەزانانە یان بەوە لەخشتەبردرانە ئازادیی خۆیان لەوە ببیننەوە لە پێناو مادە و هەندەک بەرژەوەندیی پووچ و خۆپەرستانە لەشی خۆیان بفرۆشن کە ئەوەش دیسان لە لایەکی دیکەوە لە بەرژەوەندیی بازاڕی چلێسی مێبازانەی پیاوانی چەوسێنەرە - وەلی ئەفسووس ژنی لەو بابەتەی ئەمن ئاماژەم پێیدا تا ئێستا بوونی نییە و ئەگەر هەشبی ئەوە زۆر بە دزیی و زۆر لەرزۆکە، دیارە ئەو بارەی کوشتنی سێکسی ژنانیش هەر پەیوەستە بەو سیستەمی سێکسفرۆشییەی نێرسالاریی ئێستا کە ئەویش لە چەوساندنەوەی چینایەتییەوە بنچینەی گرتییە، بە بێ گومان ئەرکی سەر شانی هەموو ئەو یەکسانییخوازانەیە - چ ژن چ پیاو - کە بڕوایان بەوە هەیە ئایندەی سێکس هەر وەک ئەو باویشکدان و پژمینەی لێدی کە ئاماژەمان پێیکرد.. بە چڕوپڕیی و لێزانانە خەبات لە پێناو ئازادیی رەهای سێکسیی بکەن تا زووبەزوو لەو بارە نەخواسترایەی ئێستای تێپەڕێندرێ و چیدی مرۆڤەکان بە گشتیی و ژنان بە تایبەتیی لەو چەوساندنەوە و ئازار و ئەشکەنجەدانە سێکسییەدا نەژین کە تەواوی ئازادییەکانی دیکەشی وەخۆ خەریک کردییە و ژنانی لە پیاوان کاولتر و پیاوانی ئازادییخواز و یەکسانییخوازیشی لە ژنان کاولتر کردییە.

نەجیبە مەحمود: لەگەڵ ئەوەی پیاوانن ئەنجامدەری دەستدرێژیین بۆ سەر ژنان، هاوکات هەر ئەو پیاوانەن کە ژن بە شەرەفی خێزان دەزانن، تۆ ئەو دوو جۆر هەڵسوکەوت و دوو کەسایەتییەی پیاوان چۆن هەڵدەسەنگێنی؟

دارا ئەحمەد: بە پێی گفتار و رەفتاری دینەکان پیاوان کارساز و زاڵن وەسەر ژنان! چونکە ژنان لۆ جوانکاریی و ئاسوودەیی پیاوان و لە پەراسووی پیاوان ئافەریدە کرانە! بە پێی سیستەمی جوداکاریی دیموکراسیی سەرمایەداریی دەبی پیاوان فەیلەسوف و هزرمەند و سیاسەتمەدار و بڕیاردەر بن و ژنانیش کووچکووچە و پاشکۆیان! چونکە پیاوان هێزدار و پارەدار و کیردارن و هەر پیاوانیشن دەتوانن سیستەمەکەیان بە تۆبزیی و بە زەبرەزەنگ بپارێزن! بە پێی فەرهەنگی نێرسالاریی و ملکەچیی ژنانیش هەر دەبی پیاوان (کەڵەباب) بن و لەسەر ژنان (حیساب) بن!! چونکە ژنان لاواز و بێ هێز و (زەعیفە) و گرینۆک و دەستوپێ سپین! وەلی پیاوان دەتوانن بکوژن

گرینۆک و دەستوپێ سپین! وەلی پیاوان دەتوانن بکوژن و ببڕن بدزن و بسوتێنن و بتەقێنن و بڕووخێنن. جا کەنگێ ئەو سێیە - دین و سەرمایەداریی و نێرسالاریی - لەبەریەک هەڵوەشاندرانەوە ئەو کاتە شەرەفی رەپی بێ شەرەفیی پیاوان سست دەبیتەوە و نێولنگی ژنانیش لەکن پیاوانی ئاسایی لە کردەوەدا لە هەموو جێیەکی دیکەی لەشولاریان خاوێنتر و بەرێزتر و خۆشەویستتر دەبی!!!

ئەم وتووێژانە لە رێکەوتی : ٢٢ی ئاگوستی ٢٠١٢ تا ٢٨ سیپتامبری ٢٠١٢ کراون.

سەرچاوە : ماڵپەری ئەمرۆ